

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ПУЛЮЯ
ТЕХНІЧНИЙ НАВЧАЛЬНО – НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ БІОРЕСУРСІВ ТА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
ЛУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА
ДОНБАСЬКА ДЕРЖАВНА МАШИНОБУДІВНА АКАДЕМІЯ



Студентське наукове товариство



VIII ВСЕУКРАЇНСЬКА

студентська науково - технічна конференція

**"ПРИРОДНИЧІ ТА ГУМАНІТАРНІ
НАУКИ.**

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ"

23-24 квітня 2015 р.

(збірник тез конференції)

ТОМ 2

Тернопіль 2015

ББК 72+34 (Укр)

МЗ4

Матеріали VIII Всеукраїнської студентської науково - технічної конференції / В 2 т. – Тернопіль: Тернопільський національний технічний університет ім. І.Пулюя (м. Тернопіль, 23-24 квітня 2015 р.), 2015.- Т. 2. - 195 с.

В збірнику друкуються матеріали Всеукраїнської студентської науково-технічної конференції. Тернопіль. – ТНТУ ім. І. Пулюя (23-24 квітня 2015 р.) за наступними науковими напрямками:

математичне моделювання, механіка, машинобудування, машини та обладнання сільськогосподарського виробництва; приладобудування; матеріалознавство, міцність матеріалів і конструкцій; електротехніка, електроніка та світлотехніка; математика; фізика; хімія, хімічна, біологічна та харчова технології; обладнання харчових виробництв; інформаційні технології, гуманітарні науки, економіка, менеджмент, фінанси, радіоелектронні біотехнічні системи; зварювання та споріднені процеси і технології.

Редакційна колегія:

д.т.н. Петро Ясній, д. ф.-м. н. Олег Шаблій, д.е.н. Богдан Андрушків, д.т.н. Богдан Гевко, д.ф.-м.н. Леонід Дідух, д.т.н. Ігор Стадник, д.ф.н. Анатолій Довгань, д.т.н. Володимир Андрійчук, д.т.н. Анатолій Лупенко, д.т.н. Ігор Луців, к.ф.-м.н. Михайло Михайлишин, д.т.н. Михайло Пилипець, к.ф.н. Василь Ніконенко, д.т.н. Роман Рогатинський, д.т.н. Петро Стухляк, д.е.н. Наталія Кирич, д.т.н. Микола Підгурський, д.т.н. Тимофій Рибак, д.т.н., Микола Приймак, д.б.н. Володимир Юкало, д.б.н. Олег Покотило, д.т.н. Богдан Яворський, к.ф.-м.н. Борис Шелестовський, д.ф.-м.н. Андрій Кривень, д.т.н. Павло Марущак, д.е.н. Олена Панухник, к.е.н. Ольга Білоус, к.е.н. Роман Федорович, д.т.н. Тетяна Вітенько, д.т.н. Чеслав Пулька, д.п.н. Надія Буняк.

Комп'ютерний набір, верстка та редагування:
науковий секретар Ігор Окіпний

Адреса конференції:

46001, м. Тернопіль, вул. Руська, 56

Тернопільський національний технічний університет ім. Івана Пулюя

тел. (0352) 25-35-09, e-mail: snt@tu.edu.te.ua

Тернопільський національний технічний університет ім. Івана Пулюя

Економіка, менеджмент, фінанси

Секція:

УДК 658.5:656.078

Дужак О. – ст. гр. БМм-51

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

СИСТЕМА ПЛАНУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ТЕХНІЧНОГО РОЗВИТКУ ЕНЕРГЕТИЧНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Науковий керівник: д.т.н., проф. Гевко І.Б.

Duzhak O.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

PLANNING SYSTEM ORGANIZATIONAL AND TECHNICAL DEVELOPMENT POWER ENTERPRISE

Supervisor: Gevko I.B.

Ключові слова: планування організаційно-технічного розвитку, технічне переоснащення.
Keywords: planning organization and technical development, technical re-equipment.

На початку нового тисячоліття одним з основних факторів, що визначали рівень і темпи розвитку економіки в Україні, була сприятлива ринкова кон'юнктура, зумовлена високими світовими цінами на енергоресурси. При цьому, незважаючи на притік значних обсягів фінансових коштів від вивозу української сировини на світові ринки, спостерігалася відносно низька інвестиційна активність. Отримання коштів від експорту енергоносіїв знижувало мотивацію підприємництва до планування та проведення організаційно-технічного розвитку, переоснащення та модернізації підприємств.

На даний час ситуація в електроенергетиці складна. По-перше через застаріле обладнання, по-друге через неплатежі за використану електричну та теплову енергію. Заборгованість споживачів складає близько 7 млрд. грн. (сім місяців роботи енергетичного комплексу). Відмінна риса України – велика енергоемність виробництва. Її необхідно знижувати для підвищення конкурентоспроможності у глобальному та економічному контексті. Глибока енергозалежність країни є найбільшою проблемою, що перешкоджає українським продуктам виходити на міжнародні ринки, оскільки відсутня конкурентоспроможність і якість. Економіка держави залишається заручником енергетики.

Нині енергоефективність в Україні майже в 11 разів нижча за середній показник в Євросоюзі щодо ВВП. Україна приєдналася до Енергетичного співтовариства ще в 2011 році, але реформи досі не відбуваються. Зобов'язання України полягає в тому, щоб узгоджувати своє законодавство з вимогами директив Енергетичного співтовариства з огляду на зменшення об'ємів споживання енергії на 20 % до 2020 року.

Тому, система планування організаційно-технічного розвитку на підприємстві включає комплекс різноманітних планів, які взаємодіють один з одним та спрямовані на здійснення за цілями, предметом, рівнями, змістом та періодом планування. Важливо виділити фактори, які визначають склад та зміст цього комплексу: організаційна структура та профіль інноваційної діяльності підприємства; склад інноваційних процесів, які здійснюються; рівень кооперації при їх проведенні, масштаби та постійність інноваційної діяльності.

Планування організаційно-технічного розвитку підприємства проводиться в декілька етапів:

- перший етап – визначаються головні завдання підприємства на плановий період, проводиться комплексний аналіз технічного й організаційного рівня виробництва й економічних показників, уточнюються ресурси, які характеризують технічний розвиток;

- другий етап – виходячи з вивчення досвіду інших підприємств, результатів кінцевих науково-дослідних робіт та першого етапу, виявляються можливості розширення впровадження основних напрямів науково-технічного прогресу: вдосконалення технології та продукції, яка випускається, застосування нових технологічних процесів і прогресивних матеріалів, механізація й автоматизація виробництва та ін. На цьому етапі визначаються кількісні завдання підрозділами підприємства з технічного й організаційного розвитку;

- третій етап – проводяться інженерні та економічні розрахунки, організовуються конкурси та огляди пропозицій працівників підприємства, проводиться відбір і техніко-економічна оцінка заходів;

- на заключному етапі плани підприємства та його підрозділів взаємопов'язуються, документально оформляються, затверджуються й доводяться до виконання.

Економічні дослідження і накопичений господарський досвід в енергетичній галузі свідчать про те, що сьогодні основою технічного переоснащення та реконструкції діючого обладнання є широке впровадження нових прогресивних технологій, комплексна автоматизація виробництва. Ці напрямки найефективніші. Ігнорування цього забезпечить неминучий інерційний посткризовий шлях розвитку енергетики і держави в цілому, який поступово буде призводити до ще більшого відставання України від передових країн. Адже високорозвинені держави, які зробили пріоритетним напрямком технічний розвиток виробництва, сьогодні займають перші позиції у світі за основними напрямками розвитку економіки.

Під технічним переоснащенням розуміють комплекс заходів з підвищення техніко-організаційного рівня виробництва, його механізації й автоматизації, з модернізації та заміни застарілого і фізично зношеного обладнання новим, більш продуктивним. Відмінна його особливість полягає в тому, що при даній формі відтворення основних виробничих фондів оновлюється лише їх активна частина. У процесі технічного переоснащення можливе часткове перевлаштування побутових, складських і виробничих приміщень.

Залежно від масштабів оновлення активної частини основних виробничих фондів можуть бути виділені три види технічного переоснащення виробництва:

1. Мале технічне переоснащення - модернізація діючого обладнання, заміна невеликої частини застарілого обладнання, у виробництво впроваджується невелика кількість нового обладнання.

2. Середнє технічне переоснащення - механізація й автоматизація процесу виробництва та передачі електричної енергії, впроваджується прогресивне обладнання, замінюються групи фізично і морально застарілого обладнання.

3. Повне технічне переоснащення - комплексне оновлення переважної частини обладнання, що, як правило, зумовлюється його високою фізичною і моральною зношеністю або переходом на принципово нову технологію виробництва та передачі електричної енергії.

Саме сьогодні впровадження інновацій, спрямованих на підвищення енергоефективності та якості постачання електричної енергії споживачам, зниження енергоємності виробництва та енергозалежності України, стає необхідною умовою інтеграції нашої держави в Євросоюз.

УДК 338

Кучабська О. – ст. гр. БМм - 51

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ: ПОТРЕБА І НЕОБХІДНІСТЬ

Науковий керівник: к.е.н., доцент Юрик Н.Є.

Kuchabska O.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

UNCRISIS MANAGEMENT: DEMAND AND NECESSITY

Supervisor: Yuryk N.

Ключові слова: антикризове управління, криза

Keywords: Uncrisis management, Crisis

В умовах ринкової економіки особливо необхідно відзначити антикризове управління по запобіганню або подоланню кризи в організації. У цьому визначенні об'єднані дві складові антикризового управління: запобігання кризі, що ще не настала, і подолання кризи, що вже настала.

На відміну від традиційного управління на перший план в антикризовому управлінні часто виходять непередбачуваність в діях, відсутність чіткого розподілу функцій між учасниками на тривалий період. Виникають і такі чинники, як недостовірні або недостатні інформації.

В умовах антикризового управління посилюються мотивації до наполегливішої і самовідданої праці в цілях подолання тимчасових труднощів, отже, набирають чинності нові, деколи неординарні системи заохочення і стиль керівництва. У реальній практиці завдання антикризового управління часто розпорошені в часі і характеризують стани підприємства, що якісно відрізняються, і передбачають використання різних інструментів управління.

Рішення першої задачі антикризового управління по запобіганню кризи передбачає всесторонній, системний і стратегічний підхід до аналізу і вирішенню проблем, а також має загальні для багатьох підприємств межі. Такий підхід можна назвати антикризовим управлінням в широкому сенсі, яке є збереженням і зміцненням конкурентного положення підприємства, а також управлінням в умовах невизначеності та ризику. Вирішення другої задачі по подоланню кризи завжди носить специфічний характер, і тому його можна назвати антикризовим управлінням у вузькому сенсі. Суть антикризового управління у вузькому сенсі полягає в запобіганні банкрутству підприємства, відновлення його платоспроможності. Це управління в умовах конкретної кризисної ситуації, направлено на виведення підприємства з даної кризисної ситуації і відновлення його конкурентоспроможності, і найчастіше має місце на стадії спаду. Можна виділити концептуальну установку антикризового управління організаціями, яка виражається в наступних основних положеннях: кризу можна передбачати, чекати і викликати; кризу певною мірою можна прискорювати, і передбачувати її; до криз можна і необхідно готуватися;

У загальному випадку політика антикризового управління полягає в розробці системи методів попередньої діагностики загрози банкрутства і "включенні" механізмів фінансового оздоровлення організації, що забезпечують її вихід з кризисного стану.

Отже, антикризове управління істотно відрізняється від традиційного управління підприємствами і має свою специфіку, яка пов'язана з істотними змінами в умовах діяльності підприємств, а також непередбачуваністю ситуації і новими управлінськими проблемами. В умовах кризи, кризисних тенденцій або їх наслідків на певний період можуть змінитися цілі діяльності підприємства.

УДК 622.23

Рабада С. – ст. гр. ПКМ-51

Тернопільський національний технічний університет імені І. Пулюя

ПОНЯТТЯ «МЕТОДОЛОГІЯ» ТА ЙОГО СТРУКТУРА

Науковий керівник – к.е.н.,доц. Ціх Г.В

Rabada S.

Ternopil Ivan Pul'uj National Tehnical University

THE TERM "METHODOLOGY" AND ITS STRUCTURE

Supervisor: Tsikh G.V.

Ключові слова: метод, дослідження

Keywords: method, research

Всі ми щодня щось досліджуємо – тобто формулюємо якусь ідею, а потім її випробовуємо. Дослідження проводять з метою аналізу певної проблеми, її виявлення та усунення. У будь-якому дослідженні зазначають загальноприйняті методологічні параметри. До них належать проблема, тема, об'єкт і предмет дослідження, мета, завдання і гіпотеза. Основними критеріями якості дослідження є критерії актуальності, новизни, теоретичної і практичної значущості.

На практиці часто плутають терміни методологія та метод. Тому пропоную з'ясувати їхні значення. Методологія — це тип раціонально-рефлексивної свідомості, спрямований на вивчення, удосконалення і конструювання методів. Поняття «методологія» має два основних значення: по-перше, це — система певних правил, принципів і операцій, що застосовуються у тій чи іншій сфері діяльності (в науці, політиці, мистецтві тощо); по-друге, це — вчення про цю систему, загальна теорія метода. Метод - систематизована сукупність кроків, які потрібно здійснити для виконання певної задачі, досягнення мети. Отже, метод є однією із ключовою складовою методології, оскільки за її допомогою знаходиться проблема, а вже тоді шукають метод для вирішення.

Завданням методології було і є дослідження пізнавальної діяльності, що здійснюється у різних галузях науки, виявляє загальні закономірності функціонування й розвитку наукового мислення, розробляє загальнонаукові методи пізнання.

Дослідження складається з двох частин: методологічної та процедурної (методичної). Методологічна частина містить обґрунтування актуальності теми, формулювання проблеми, визначення об'єкта й предмета, цілей і завдань дослідження, формулювання основних понять, попередній системний аналіз об'єкта дослідження й висунування робочої гіпотези. У процедурній частині розкривають стратегічний план дослідження, а також план і методику збирання та аналізу емпіричного матеріалу.

Отже, методологію використовують для детального вивчення певно об'єкта чи явища, розробки методів та засобів їх дослідження, оцінки, виявлення та аналіз проблем, можливі шляхи її виявлення, можливість отримати об'єктивну інформації про досліджуваний об'єкт та спрогнозувати його поведінку в майбутньому.

Література:

1. Мочерний С. В. Методологія економічного дослідження. — Львів, 2001.
2. Основи методології та організації наукових досліджень: Навч. посіб. для студентів, курсантів, аспірантів і ад'юнтів / за ред. А. Є. Конверського. — К.: Центр учбової літератури, 2010. — 352 с.

УДК 338:504

Лібусь Т. – ст. гр. БМм- 51

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ЕКОЛОГІЧНИЙ МОНІТОРИНГ ЯК ЕЛЕМЕНТ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ

Науковий керівник: к.е.н., Юрик Н.Є.

Libus T.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

ECOLOGICAL MONITORING AS AN ELEMENT OF CRISIS MANAGEMENT

Supervisor: N.Yuryk, PhD

Ключові слова: кризова ситуація, екологія

Keywords: crisis, environment

Для ринкової економіки характерно систематичне виникнення кризових ситуацій, тому для досягнення стійкого довгострокового розвитку підприємства повинні застосовуватися методи антикризового управління, причому в широкому тлумаченні, яке передбачає не тільки вироблення та реалізацію заходів з подолання вже виниклої кризи, але, в першу чергу, своєчасне виявлення ознак кризової ситуації, яка наближається.

Важливим елементом розпізнавання передкризової ситуації є систематичне проведення діагностики фінансової спроможності за основними параметрами діяльності, в першу чергу, за показниками платоспроможності і фінансової стійкості з наступним визначенням факторів, що викликали погіршення фінансово-економічного та господарського станів.

Для вирішення даної задачі необхідно проаналізувати діяльність підприємства на кожному етапі виробництва, а також додаткові обов'язкові заходи, що виконуються підприємством, зокрема природоохоронні. Серед встановлених в процесі аналізу чинників погіршення стану підприємства потрібно виділити ті, які можуть стати безпосередніми причинами виникнення кризи (фактори кризи).

Фактори кризи, пов'язані з природоохоронною діяльністю, можуть носити як регулярний характер, наприклад, постійні понадлімітні викиди забруднюючих речовин, так і непередбачуваний характер, наприклад, аварійний викид у навколишнє середовище забруднюючих речовин. На підприємствах, в результаті діяльності яких відбувається забруднення навколишнього середовища, недостатньо розраховувати зміни основних параметрів фінансової спроможності в загальноприйнятні періоди часу. Необхідно додатково в поточному режимі відслідковувати зміни даних параметрів під впливом факторів кризи. Щоб мати можливість прийняти превентивні антикризові заходи особливо важливо відстежувати ймовірність виникнення кризової ситуації в поточному режимі в випадках, коли аварійні ситуації виникають досить часто і можуть значною мірою вплинути на платоспроможність підприємства.

Таким чином, екологічний моніторинг, «вбудований» в систему антикризового управління дає можливість підвищити ефективність антикризових заходів, як в екології, так і у сфері економіки.

УДК 338.139

Лібусь Т. – ст. гр. БМм-51

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РИНКУ ВІТЧИЗНЯНОГО ПИВОВАРІННЯ

Науковий керівник: к.е.н., Зяйлик М. Ф

Libus T.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

MAJOR TRENDS MARKET DEVELOPMENT DOMESTIC BREWING

Supervisor: Zyaylyk M.F.

Ключові слова: пивоварна галузь, пивний ринок країни, виробництво пива, дослідження, тенденції.

Keywords: brewing industry, beer market, beer production, research trends.

Пивоварне виробництво є одним із важливих галузей харчової промисловості. Значну частку надходжень в державний бюджет багатьох країн забезпечують підприємства горілчано-лікерної та пивоварної промисловості. Так, у 2014 році підприємства пивоварної промисловості забезпечили біля 9% сукупних надходжень в Державний бюджет України.

Пивоварна галузь не лише робить внесок до національного економічного добробуту, вона також забезпечує створення нових робочих місць. Галузь налічує понад 21 тис. робочих місць виробництва та надає можливість для роботи майже 200 тис. працівникам галузей - суміжників: сільського господарства, транспорту, торгівлі, машинобудування та ін.

Структура ринку пива України у цілому близька до структури ринку пива розвинутих країн. Вітчизняне пивоварне виробництво розвивається в основному за рахунок великих та середніх підприємств.

На сьогоднішній день, у країні нараховується не більше 50 заводів, що безпосередньо займаються виробництвом пива. Основними представниками ринку є: ПАТ «САН ІнБев Україна» (32%), ПАТ «Карлсберг Україна» (29,5%) та ВАТ «Оболонь»(24,5%). Значною часткою ринку пива володіють також ПрАТ «Ефес Україна» (5,2%) та ТзОВ «Перша Приватна Броварня» (2,8%). Перші дві компанії, а також альянс Efes і SABMiller є іноземними корпораціями міжнародного рівня. "Оболонь" є повністю українською компанією, а "Перша приватна броварня" - наполовину українським підприємством в об'єднанні з Oasis США.

Основні тенденції вітчизняного ринку пива:

- Іноземні інвестори виявляють зацікавленість і вкладають значні інвестиції в українські пивоварні та солодовні, про що свідчить наявність на загальнодержавному ринку пива двох великих іноземних інвесторів: бельгійська компанія "Сан Інтербрю" і шведська "Бі Бі Ейч".

- Заводи, що не залучають інвестицій, поповнюють обігові кошти за рахунок кредитів, це зумовлено специфікою пивної галузі - сезонним характером попиту на її продукцію.

- Зростає попит на пиво вітчизняного виробництва внаслідок зростання рівня якості пива українських марок та брендів та встановлення ввізного мита на імпортне пиво у розмірі 0, 5 євро/л.

- Зберігається жорстка конкуренція з виробниками сильного алкоголю (як на рівні лобювання своїх інтересів на законодавчому рівні, так і в інформаційному просторі).

- Стабільним залишається ринок безалкогольного пива. В останні роки обсяг його виробництва істотно не змінюється і в середньому становить 5 млн. дал на рік.

- Відбувається поляризація споживчих переваг. Скорочується споживання пива середнього цінового сегмента, в той час як в преміальному і економ-сегменті спостерігається зростання продажів. Великі пивоварні підприємства переорієнтуються на виробництво преміальної продукції.

- Знижуються обсяги споживання пива разом з погіршенням добробуту населення. За даними ПрАТ «Укрпиво» експертна оцінка обсягу виробництва пива по Україні за 12 місяців 2014 року – 241,6 млн.дал, або становить 89,3 % до аналогічного періоду 2013 року та виробництво солоду – 316 785 тонн, що становить 86,4% до аналогічного періоду 2013 року.

Основними причинами скорочення обсягів виробництва пива можна виділити:

- Зниження купівельної спроможності населення поряд із підвищенням цін на пиво приблизно на 11% (у річному вираженні).

- Зростання ставок акцизного податку. Зокрема у 2014 році акциз на пиво підвищився на 42,5% - до 1,24 грн/л з 0,87 грн/л. Згідно ЗУ «Про внесення змін до Податкового кодексу України (щодо ставок акцизного податку)» Проект закону України від 30.05.2014 № 4976 ставка акцизного податку на пиво із солоду (солодове) з 1 січня 2015 року становить 1,35 гривень за 1 літр.

- Нестабільність фінансового та валютного ринків. Розрахунки з постачальниками проводиться за цінами прив'язаними до долара і тому значне коливання валюти негативно позначається на можливості підприємств проводити розрахунки.

- Політична нестабільність в Україні. Внаслідок дестабілізації ситуації на сході країни та анексії Криму пивоварні втратили ринки збуту у східних і південних областях України.

Отже, незважаючи на негативні тенденції, виробництво пива в нашій країні є досить прибутковою справою як для приватних інвесторів, так і для держави в цілому. Однак, останні роки спостерігається скорочення обсягів виробництва пива. Це зумовлено загальною ситуацією в економіці, податковою, фінансово-кредитною політикою в країні, рівнем інфляції, низьким платоспроможним попитом на продукцію. Ось чому, вітчизняні підприємства повинні здійснювати моніторинг проблем розвитку галузі та стрімко реагувати на виклики зовнішнього оточення.

Таким чином, дослідження ситуації на ринку пива, що склалася в Україні, може представляти собою не тільки теоретичний а й практичний інтерес для фахівців в галузі фінансів та економіки, так як прогнозування тенденцій на цьому сегменті загальноукраїнського ринку дозволить більш повно врахувати всі можливості, що він дає для наповнення як державного, так і місцевих бюджетів.

УДК 339.13

Гакало О. – ст. гр. ПМм-51

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

СУТНІСТЬ КОМПЛЕКСУ МАРКЕТИНГОВИХ КОМУНІКАЦІЙ ТА ЙОГО РОЛЬ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Науковий керівник: к.е.н., доцент Голда Н. М.

Gakalo O.G.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

ESSENCE OF MARKETING COMMUNICATIONS SECTOR AND ITS ROLE IN THE MANAGEMENT NOW

Supervisor: PhD, Associate Professor Golda N. M.

Ключові слова: маркетинг, маркетингові комунікації, підприємство, споживач.

Keywords: marketing, marketing communications, enterprise, consumer.

На сьогоднішній день жодна солідна компанія не обходиться без значних вкладень у маркетингові комунікації. Для досягнення ринкових цілей та ефективного витрачання бюджету маркетингові комунікації перш за все повинні мати чітко сформульовану стратегію і бути інтегрованими.

Сучасний маркетинг вимагає набагато більше, ніж створити товар, що задовольняє потреби клієнта. Фірми мають здійснювати комунікацію зі своїми клієнтами. При цьому у змісті комунікацій не повинно бути нічого випадкового.

Комунікаційна політика підприємства в сучасних умовах має велике значення, бо саме до її обов'язків входить вплив на споживачів, надання інформації про товар і його виробника, формування іміджу. Виходячи з цього, процес вибору елементів комунікаційної політики має бути чітким й адаптованим до зовнішнього середовища підприємства.

Розвиток маркетингових комунікацій в Україні підвищує інтерес вітчизняного покупця до сучасного ринку, поступово формує культуру споживання. Маркетингові комунікації, як один із видів спілкування між суб'єктами в людському суспільстві, містять ідею комунікації із споживачем. Саме таким чином встановлюється контакт між виробником продукції і покупцем, віднаходяться оптимальні варіанти задоволення їхніх обопільних інтересів.

Маркетингові комунікації поряд із трьома іншими складовими маркетингу є ключовим фактором стратегічних рішень із маркетингу. Товар, його ціна та спосіб розподілу несуть важливу для ринку інформацію. Але маркетингові комунікації використовуються підприємством для надання важливих характеристик трьох інших складових маркетинг-міксу з метою поширення інформації про ці характеристики та зацікавлення споживача у покупці товару підприємства. Тобто всі маркетингові комунікативні заходи спрямовано на те, щоб надати цільовій аудиторії певну інформацію про товар, його ціну (знижки з ціни) та канали розподілу або переконати цю цільову аудиторію змінити ставлення до свого товару та поведінку на ринку (купувати даний товар даного підприємства). Таким чином, маркетингові комунікації з'єднують усі складові маркетингу.

УДК 339.13

Казьмірук В. – ст. гр. ПМм-51

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

КОНКУРЕНТНА СТРАТЕГІЯ: СУТНІСТЬ ТА ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ

Науковий керівник: к.е.н., доцент Голда Н. М.

Kazmiruk V.A.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

COMPETITIVE STRATEGY: NATURE AND SIGNIFICANT

Supervisor: PhD, Associate Professor Golda N. M.

Ключові слова: стратегія маркетингу, конкурентні стратегії, конкурентна боротьба.

Keywords: marketing strategy, competitive strategy, competition.

Поява великої кількості нових підприємств і організацій, лібералізація імпорту, утворення ринку капіталу, акціонерних підприємств, проникнення на український ринок іноземних компаній – усе це значно ускладнило ринкову ситуацію. Збільшення пропозицій товарів і послуг, з одного боку, і зменшення платоспроможності попиту – з іншого, створили умови, коли конкуренція стала повсякденною справою. Тому надзвичайно актуальною стала проблема формування ефективної конкурентної стратегії підприємства.

Стратегія маркетингу – це пошук найбільш оптимальних варіантів пристосування власної виробничої програми до бажань і очікувань фактичних і потенційних споживачів. Успішна діяльність на ринку передбачає своєчасне виявлення і правильну оцінку всіх факторів, які впливають на діяльність підприємства, а також на реалізацію розробленої стратегії маркетингу. Місце стратегічного маркетингу у структурі управління маркетингом фірми визначається тим, що він охоплює стадію планування маркетингу в аспекті постановки маркетингових цілей і розроблення маркетингових стратегій.

Американський маркетолог Артур Літл, виділяє маркетингові конкурентні стратегії залежно від конкурентної позиції фірми та її можливостей щодо поліпшення цих позицій. А. Літл називає п'ять основних різновидів конкурентних позицій фірми на ринку: лідируюча, сильна, сприятлива, задовільна та слабка позиція.

М. Портер класифікує конкурентні стратегії фірми за ознакою конкурентної переваги, яка дає змогу фірмі досягти успіху в конкурентній боротьбі. За М. Портером, основні різновиди стратегій фірми такі: 1) стратегія цінового лідерства; 2) стратегія диференціації; 3) стратегія концентрації.

Підхід Ф. Котлера до розподілення конкурентних стратегій фірми передбачає розгляд фірми з точки зору її конкурентних позицій та маркетингових спрямувань. Маркетингові конкурентні стратегії відтворюють взаємозв'язки, дії та протидії конкурентних на ринку фірм.

Згідно з таким підходом Ф. Котлер виділяє чотири різновиди маркетингових конкурентних стратегій: 1) маркетингові стратегії ринкового лідера; 2) маркетингові стратегії челенджера; 3) маркетингові стратегії послідовника; 4) маркетингові стратегії нішера.

УДК 339.13

Патеев О. – ст. гр. ПМм-51

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Науковий керівник: к.е.н., доцент Краузе О. І.

Patyeyev A.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

FORMATION DEVELOPMENT STRATEGY

Supervisor: PhD, Associate Professor Krause O. I.

Ключові слова: маркетингова стратегія, підприємство, ринок

Keywords: marketing strategy, enterprise market

Маркетингові стратегії розвитку використовуються в тих випадках, коли підприємство діє на перспективних ринках збуту, має певні конкурентні переваги та/або в змозі ефективно використати необхідні фактори успіху.

До елементів стратегії розвитку підприємства насамперед належить система мети, що включає місію, загальноорганізаційні та специфічні завдання. Іншим елементом стратегії є пріоритети розвитку, що передбачають відповідні принципи розподілу наявних у розпорядженні ресурсів. Важливим елементом стратегії є правила здійснення управлінських дій (наприклад, оцінювання роботи персоналу, регламентація внутрішніх відносин, виконання різноманітних спеціальних операцій, контактів із зовнішнім середовищем).

Як правило, стратегія розробляється на кілька років наперед і конкретизується в різноманітних проектах, програмах, планах, практичних діях та реалізується в процесі їх виконання.

Стратегічний курс підприємства є, власне, продуктом зовнішніх ринкових альтернатив (або обмежень) і внутрішніх факторів: ресурсів, кваліфікації, управлінських переваг. Звичайно, організація розробляє не одну стратегію, головна з них – генеральна, яка відображає способи здійснення місії організації. Основними робочими стратегіями є так звані функціональні, що відбивають шляхи досягнення специфічних завдань організації, які стоять перед її окремими підрозділами і службами. Кожна функціональна стратегія має відповідний об'єкт, на який вона спрямована. Якщо об'єкт являє собою щось ціле, неподілене на окремі частини, тоді кажуть про концентровану стратегію. Якщо такий поділ існує і в завдання стратегії входить забезпечення незалежного розвитку окремих частин на основі збереження взаємодопомоги і взаємопідтримки, мова йде про диверсифіковану стратегію.

У практиці господарювання є основні фактори, що впливають на стратегію будь-якої організації і додають їй специфічних властивостей.

Насамперед стратегія визначається місією організації і тому має коригуватися відповідно до її перегляду, що відбувається в результаті зміни суспільних пріоритетів і потреб, які виражаються в першу чергу через попит на її продукцію і послуги. Найбільшою мірою на стратегію впливають ті реалізовані на ринку конкурентні переваги, які організація має у своїй сфері діяльності порівняно з іншими.

УДК 339.13

Ребенюк В. – ст. гр. ПМ-41

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЗБУТОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Науковий керівник: к.е.н., доцент Краузе О. І.

Rebenyuk V. S.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

THEORETICAL FOUNDATIONS OF MARKETING ACTIVITY ENTERPRISE

Supervisor: PhD, Associate Professor Krause O. I.

Ключові слова: збутова діяльність, розподіл, логістика, підприємство.

Keywords: sales management, distribution, logistics company.

Сучасна економіка характеризується тим, що місце виробництва і місце споживання продукту не співпадають, за часом ці процеси також не співпадають. Усунення виниклих по цій причині проблем потребує значних затрат, в окремих випадках ці затрати складають більш ніж 50% роздрібною ціни товару.

Збутову діяльність підприємств розглядають, зазвичай, у двох аспектах:

- комерційне, каналне розповсюдження. Його функції забезпечують купівлю і продаж товарів, передачу прав власності та володіння;
- фізичне розповсюдження або рух товарів. Це функції зберігання, складування та транспортування товарів.

Розподіл у вузькому розумінні – це комплекс операцій по відвантаженню готової продукції зі складу постачальника. Розподіл у широкому розумінні – це процес обігу з моменту, коли виріб сходить із потоковою лінією, до моменту, коли він попадає на склад споживача. Розподіл включає: пакування, експедиторські послуги, керування збутом, зберігання продукції на складі постачальника, комплекс складського господарства, транспортне господарство.

Розподіл можна розглядати з позиції мікро- і макрологістики. Основні функції мікрологістичних систем – закупівля, виробництво й збут. Завдання розподілу розглядаються на цьому рівні при організації збуту. Перелічимо деякі з них: планування процесу реалізації, одержання й обробка замовлення; упакування, комплектація, виконання інших операцій, що безпосередньо передують відвантаженню; відвантаження; доставка, контроль за транспортуванням; післяпродажне сервісне обслуговування. На рівні макрологістики завданнями розподілу є: вибір схеми розподілу матеріального потоку; розміщення розподільних центрів на логістичному полігоні, тобто побудова мережі складських об'єктів.

Організація системи збуту товарів вимагає комплексного раціонального підходу і вирішення цілого ряду проблем, пов'язаних у кінцевому підсумку з визначенням ефективності тієї або іншої системи організації збутової діяльності. Для збуту товарів основною формою продажу є особистий, так як тут важливу роль відіграє налагодження широких особистих контактів з потенційними покупцями і партнерами по бізнесі.

УДК 657.3

Пашко І. - ст. гр. ПО-41

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ВРАХУВАННЯ ФРАКТАЛІВ ПРОСТОРУ ТА ЧАСУ ПРИ СКЛАДАННІ ПОХІДНОГО БАЛАНСОВОГО ЗВІТУ

Науковий керівник: к.е.н., доцент Королюк Т. М.

Pashko I.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

CONSIDERATION OF FRACTALS OF SPACE AND TIME IN DRAWING UP THE DERIVATIVE BALANCE SHEET

Supervisor: Korolyuk T. M.

Ключові слова: баланс, фрактал

Keywords: balance sheet, fractal

Фрактальний баланс – це побудова балансу на певну дату в декількох вимірюваннях часу і простору. Необхідно зазначити, що в умовах використання фундаментального і технічного аналізу та можливостей цифрових інформаційних систем фрактальні похідні балансові звіти можуть ефективно застосовуватися в управлінні.

На основі фрактального похідного балансового звіту розробляються відповідні стратегічні рішення шляхом визначення можливих варіантів подій і їх результатів у фракталах простору і часу.

В основу побудови моделі фрактального балансового звіту лягли концепція і бухгалтерський механізм складання фрактального балансу, розроблені професором Г. І. Крохічевою.

Фрактальний балансовий звіт має включати такі розділи:

- бухгалтерський баланс;
- бухгалтерські коригування;
- скоригований баланс;
- фрактальні бухгалтерські записи за даними територіальних фракталів;
- фрактальний аналітичний баланс за даними територіальний фракталів;
- фрактальні бухгалтерські записи за даними часових фракталів;
- фрактальних аналітичний баланс за часовими фракталами;
- фрактальний балансовий звіт.

Фрактальний баланс може служити основою проведення детального стратегічного аналізу, що орієнтований на перспективу і враховує високу невизначеність. Складання фрактального похідного балансового звіту передбачає комп'ютерну обробку інформації та використання інформаційних технологій і систем, що дають можливість обчислювати інформацію будь-якого характеру.

Розроблена методика складання балансового звіту дозволяє: одержувати показники, що характеризують власність підприємства, у фрактальному розрізі; визначати очікувану зміну фрактального потенціалу промислового підприємства у вигляді зміни фрактальних чистих активів; аналізувати можливі результати реалізації вибраної підприємством стратегії у фракталах простору і часу.

УДК 658.5

Шведа Н.М., Любінський М.І.

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ В ОРГАНІЗАЦІЇ

Shveda N.M., Lyubinskiy M.I.

ORGANIZATION QUALITY MANAGEMENT

Управління якістю – це скоординована діяльність, яка полягає у спрямуванні та контролюванні організації щодо якості. Спрямування та покращення щодо якості звичайно охоплює:

- Розроблення цілей і політики у сфері якості;
- Планування якості;
- Контроль якості;
- Забезпечення якості і покращення якості.

Цілі в сфері якості передбачають створення на підприємстві умов в яких можна контролювати, регулювати якість, забезпечувати відповідність прийнятним вимогам і гнучко здійснювати встановлені вимоги.

Реалізація цілей компанії в галузі управління повинна забезпечити високі показники якості виробничої діяльності підприємства. Такі цілі можуть включати: стійкість компанії, задоволеність клієнтів, безпеку праці та ін.

Управління якістю є поєднанням результатів різних сфер діяльності компанії, і при цьому не можна забувати про інформаційну систему підприємства. Незалежно від того, як інформаційна система була розроблена і реалізована, в ній залишається ряд потенційних ризиків. Таким чином, було б доцільно займатися питаннями якості інформаційної системи, усунути всі можливі ризики, які можуть спричинити за собою недоліки інформаційної системи.

З точки зору менеджменту якості вирішальне значення для організації має виявлення потенційних джерел небезпеки, для знаходження яких необхідно розробити політику компанії в області якості, за допомогою якої можна визначити основні цілі. Крім того треба визначити, ситуації при яких будуть виникати значні ризики.

Досвід показує, що окремі недоліки в якості інформаційних систем пов'язані в першу чергу з відсутністю деяких необхідних цілей та незручністю для користувачів. Неправильні рішення можуть знизити ефективність всієї системи, і стати для деяких співробітників основною перешкодою при використанні інформаційної системи. Проблема може виникнути, якщо інформаційна система не починає працювати в повному обсязі, а по частинах, і поступово додаються нові можливості інформаційної системи.

Компанії повинні використовувати всі можливості для поліпшення інформаційних систем. Однією з них, і, ймовірно найбільш ґрунтовною, є використання методик розробки програмного забезпечення.

Таким чином загальне управління якістю – це складна система, яка повинна охоплювати задоволеність клієнтів, потреби організації та співробітників, а так само користь для суспільства, і на додаток створити можливості співробітникам для постійного вдосконалення інформаційної системи відповідно до розвитку самої компанії.

УДК 330.332

Віятник І.– ст. гр. БМс-31, Мельник Л. – ст. гр. БУм-51

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ЛОГІСТИКИ В СУЧАСНОМУ РИНКОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Науковий керівник: к.е.н., доцент Мalyuta Л. Я.

Viyatyk I., Mel'nyk L.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

FORMATION OF INNOVATION IN THE MODERN LOGISTICS MARKET ENVIRONMENT

Supervisor: PhD, docent Malyuta L.

Ключові слова: інноваційне середовище, віртуальна логістика, логістична система.
Keywords: innovative environment, Internet shop, virtual logistics, logistics system.

У сучасному світі ми не мислимо свого існування без логістики, самі того не усвідомлюючи. Без сформованої системи логістики ми не отримаємо свіжого хліба в магазинах, продукти будуть з'являтися від випадку до випадку. Що ж таке логістика? Як відомо, логістика – це метод управління матеріальними потоками, який охоплює сферу постачання, переміщення, зберігання та збуту в цілому. Слід зазначити, що людство все більше занурюється в інформаційний простір. Тепер нам необхідне перетворення і модифікація логістики щодо сучасних технологій, шляхом віртуалізації та вдосконалення логістичних систем. В таких умовах формується інноваційний її вид – віртуальна логістика.

На сьогоднішній день мережа Інтернет, електронна пошта, віртуальні кошти дозволяють суттєво скоротити як процес замовлення, так і його виконання. Найчастіше покупці мають за мету зробити покупку, не виходячи з дому, офісу в різноманітних Інтернет-магазинах. Підприємці (продавці) концентрують свої зусилля на збереженні довіри клієнтів, пропонуючи їм додаткові послуги у віртуальних магазинах і розрахунок через електронні платіжні системи. При яскраво виражених плюсах, а саме при зменшенні складських запасів, кількості обслуговуючого персоналу та часу обслуговування, власникам Інтернет-магазинів доводиться приділяти велику увагу процесу доставки товару до клієнта. Тому на зміну класичній приходиться інтернет-логістика, яка розвивається в даний час дуже стрімко. Тепер вона має на меті не тільки прискорену доставку, але і жорсткий контроль над цілим ланцюгом просування товару.

В умовах сучасної логістики експрес-доставка дрібних товарів (диски, книги, ігри, квіти і т.д.) або оплати послуг (інтернету, комунальних послуг, супутникового телебачення) поштовими відправленнями або кур'єрськими службами розвивається швидше, ніж доставка великогабаритної продукції. Пояснюється це тим, що вартість перевезення в певне місто товару по персональному замовленню збільшує ціну продукту інколи на занадто велику для покупця суму.

Витрати часу на виконання логістичних операцій складають, як правило, майже половину від тривалості виробничого циклу. Були створені різні програми для мінімізації витрат, які спрямовані на автоматизацію розрахунків автоперевезень, залізничних тарифів, митних процедур. Одні з типових представників даних систем – це залізничні перевезення (ТМ-софт) і автотарифи. Як бачимо, логістика забезпечена

програмами для розрахунку перевезень, виходячи на новий рівень швидкої дії в розрахунках і прогнозуванні витратної частини механізму перевезень. Також інтернет-логістика знайшла своє застосування в створенні транспортних порталів, побудованих за принципом дошок оголошень, що оцінюються в основному за двома категоріями – власники транспортних засобів (вантажоперевізники) і користувачі транспортних компаній (вантажовласники).

Раніше вирішальними факторами в питанні успішного здійснення перевезення-доставки в цілому були: правильний вибір і взаємозв'язок з транспортною компанією, що володіє позитивною репутацією на ринку транспортно-логістичних послуг і низькі розцінки на перевезення. Тепер, коли тарифи на перевезення практично рівні, однією з головних умов успішності фірми стала доступність інформації про вільні машини або вантажі в даний момент часу в певному місті. І ця інформація доступна кожному в будь-який час, в будь-якому місці. Це є надзвичайно зручним та має багато переваг над способом, який існував раніше. Усім відомо головний закон ринку – попит породжує пропозицію. Тому для задоволення зростаючих потреб в інформації стали виникати транспортні портали та сайти («АвтоТрансІнфо», транспортна система «Інтернет Логістик Сервіс»). Створення цих порталів та сайтів полягає в забезпеченні швидкого обміну інформацією про попит та пропозицію на ринку перевезень, які містять класифікатори послуг та пошукову форму. З їх допомогою можна здійснити швидкий пошук автоперевезень. Власник вантажу знайде вільний транспорт – вантажівку, причіп, контейнер, цистерну. А перевізник миттєво відшукає вантаж у відповідності зі своїм транспортом і маршрутами прямування. Тут учасники порталів залишають інформацію про наявність вільного транспорту, свої заявки на перевезення та в свою чергу підписуються на розсилку пропозицій. Таким чином, і ті й інші можуть вибрати для себе найбільш вигідний варіант пошуку для подальшої співпраці.

Віртуальна логістика крокує з часом на одному шляху, і робить ще один крок у бік зменшення витрат на пошук клієнта і прорахунок накладних витрат. Звичайно, що кожна перевага має свої недоліки. Розробивши розрахункові системи перевезень, сайти – певна кількість від укладених угод до кінця не прораховуються з простої причини – відсутність необхідної інформації і брак робочого часу. Необхідно в максимально стислі терміни знайти інформацію, розрахувати вартість операції, домовитися про умови і проаналізувати кожен можливий варіант – це займає 80 % робочого часу. Вирішити дану проблему можна, довіривши пошук клієнта і розрахунок накладних витрат сучасному помічнику – комп'ютеру. Велике значення такий підхід має в агропромисловому комплексі. У багатьох країнах понад 30 % всієї сільськогосподарської продукції втрачається через нерозвиненість інфраструктури.

Зниження часу на пошук клієнта, зменшення середньої вартості обробки транспортних документів, скорочення складських запасів, всі ці питання допоможе вирішити інтернет-логістика. Такий інноваційний варіант логістичної системи в кінцевому підсумку забезпечить максимально якісне та швидке виконання замовлення клієнта, а значить, з'являться додаткові конкурентні переваги у всіх учасників віртуальної логістичної системи в порівнянні з іншими бізнес-системами. Отже, сучасне підприємство, виходячи на ринок, підвладне глобалізації й усім її атрибутам, повинно підлаштовуватися під сучасні вимоги та умови зовнішнього середовища, тобто умови сучасного інноваційного середовища – інтернет-простору.

Таким чином, становлення інноваційної логістики як необхідної та цілісної структури економічної діяльності, дозволяє підприємству ефективно конкурувати на ринку електронної комерції, дає компанії ресурси для виходу на мережеві ринки і дозволяє формувати та реалізовувати успішні стратегічні цілі щодо розвитку фірми.

УДК 330

Віятник І. – ст. гр. БМс-31

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ВАЖЛИВІСТЬ ПРОБЛЕМИ МОТИВАЦІЇ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Науковий керівник: к.е.н., доцент Галушчак О. Я.

Viyatyk I.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

THE IMPORTANCE OF THE EMPLOYEE MOTIVATION PROBLEMS OF THE ENTERPRISE

Supervisor: PhD., docent Galushchak O.

Ключові слова: мотивація, конкурентоспроможність.

Keywords: motivation, competitiveness.

На сучасному етапі розвитку економіки проблема мотивації праці набуває важливого значення. У міру розвитку суспільного виробництва дедалі очевиднішим стає фундаментальне значення людських ресурсів у розвитку цивілізації. Економічною наукою доведено, що за сучасних умов господарювання прогрес забезпечує людина і її мотивація. Аксиомою вже стало визнання того, що ефективність праці за інших однакових умов визначається особистим ставленням людини до праці, її мотиваційними настановами та трудовою поведінкою. У свою чергу, на трудову поведінку впливає багато чинників, які діють з різною силою і в різних напрямках. Це означає, що формування трудової поведінки людини не можна розглядати як стандартизований процес. Навпаки, трудова поведінка людей надзвичайно різноманітна, оскільки вона є наслідком широкого кола потреб, інтересів, мотивів, ціннісних орієнтацій, переконань, поглядів, умов трудової діяльності.

По суті, будь яка організація спроможна мати мотиваційну робочу силу. Проблема полягає в тому, як створити систему, у якій працівники можуть одержати винагороди, яких вони справді хочуть, виконуючи роботу так, щоб відповідати вимогам організації. Мотивація поведінки можлива за наявності трьох умов. По – перше, виконання зусилля повинно бути більшим нуля (працівник повинен знати, що витрачаючи зусилля, результат виконання роботи буде високим). По – друге, очікування виконання – результат також повинен бути більшим нуля (працівник повинен вірити, що досягнувши високого рівня виконання роботи, будуть отримані високі результати). По – третє, сума валентностей для результатів повинна бути більшою нуля (один або більше результатів можуть мати валентність, але вона перебивається позитивною валентністю інших результатів. Наприклад, привабливість високої платні, просування по службі і похвала від керівника можуть переважати непривабливість значного стресу та образ співпрацівників). Теорія очікувань стверджує, що за наявності цих умов окрема особа має мотиви затратити зусилля.

Відсутність належних стимулів до праці, неможливість досягнути поставлених цілей, нереалізовані мрії про підвищення рівня життя зумовлюють виникнення незадоволення людини своєю роботою та своїм становищем у суспільстві. Нехтування мотиваційним фактором у сфері праці призводить до зниження показників продуктивності праці, якості продукції, трудової дисципліни на кожному конкретному

підприємстві. Розробка і запровадження ефективних мотиваційних моделей сприяє підвищенню конкурентоспроможності, продуктивності і, в кінцевому результаті, прибутковості підприємства. Також, це дозволяє вийти підприємству на економічно новий рівень розвитку і відкриває можливості реалізувати свої можливості на світовому рівні. Та найголовніше, використання ефективної мотиваційної моделі на підприємстві свідчить про уважне і дбайливе ставлення керівництва до власних працівників, а, отже, і про піклування, про їх матеріальне і соціальне становище. Імідж будь-якого підприємства чи організації визначається насамперед належним відношенням до всіх членів трудового колективу, а успіх підприємству гарантовано, якщо є зацікавленість його працівників у підвищенні продуктивності праці та в повній реалізації свого творчого потенціалу.

Висока мотивація персоналу — це найважливіша умова успіху організації. Жодна компанія не може бути успішною без прагнення працівників працювати з високою віддачею, без високого рівня прихильності персоналу, без зацікавленості членів організації в кінцевих результатах і без їхнього прагнення внести свій внесок у досягнення поставлених цілей. Саме тому проявляється такий високий інтерес до вивчення причин, які змушують людей працювати з повною віддачею сил в інтересах організації. І хоча не можна стверджувати, що робочі результати і робоча поведінка працівників визначається тільки їхньою мотивацією, все ж таки вплив мотивації має дуже велике значення. Ринкові форми господарювання відкривають широкі можливості для практичного використання різних методів мотивації, адже всі дії працівників та й людей загалом чимось мотивовані.

Під мотивацією розуміють сили, що існують усередині чи поза людиною, що збуджують у ній ентузіазм і завзятість у виконанні визначених дій. Мотивація працівників впливає на їхню продуктивність і частина роботи керівника саме і полягає в тому, щоб направити мотивацію на досягнення організаційних цілей. Вивчення мотивації дозволяє зрозуміти, що змушує людей працювати, що впливає на вибір ними способу дії і чому вони дотримуються його протягом деякого часу. Добре спланована система мотивації дозволяє суттєво підвищувати ефективність роботи персоналу, збільшувати обсяги реалізації продукції, покращувати виробничий процес, без особливо великих матеріальних затрат з боку підприємства. Адже, коли працівник виконує свої посадові обов'язки з повною самовіддачею і його цілі саморозвитку включають розвиток підприємства загалом, тоді ефективність роботи працівника та підприємства зростає в декілька разів.

Як правило, відсутність мотивації — перший крок до занепаду підприємства, оскільки невдоволений працівник не виконує роботу якісно, погано ставиться до фірми та поширює негативну інформацію про компанію, внаслідок чого втрачається репутація та престиж підприємства. Ключовим фактором успіху у вирішенні цієї проблеми є мотивація до високопродуктивної праці персоналу підприємства. Мотивація трудової діяльності працівників — це дієвий механізм в руках керівника, який може призвести до величезного успіху, або навпаки, до повного занепаду підприємства. Саме тому надзвичайно важливо:

- визначити певні пріоритети ефективної та якісної праці;
- навчитись враховувати інтереси всіх працівників підприємства;
- акцентувати увагу на конкретних та вагомих проблемах кожного працівника та колективу в цілому;
- вислуховувати бажання та потреби співробітників;
- створити єдину, цілісну команду згуртованого та задоволеного колективу.

УДК 330. 332

Зелена А. – ст. гр. БМі-51

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ВАЖЛИВІСТЬ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ КРАЇНИ ТА ПІДПРИЄМСТВА

Науковий керівник: к.е.н., асис. Мельник Л.М.

Zelena A.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

THE IMPORTANCE OF FOREIGN INVESTMENT IN THE DEVELOPMENT OF THE NATIONAL ECONOMY AND ENTERPRISES

Supervisor: Melnyk L.M.

Ключові слова: інвестиції, економіка

Keywords: investment, economy

Зростання обсягів залучення іноземних інвестицій впродовж багатьох років є пріоритетним напрямом розвитку нашої країни. Однак за останні роки економіка України так і не позбавилася глибоких структурних деформацій і значно відстає від розвинутих країн світу. Більшість українських підприємств залишилися технологічно відсталими, енергоємними. Це пов'язано з нестабільністю інвестиційної політики, прогалинами в законодавстві, відсутністю належного розвитку інвестиційного ринку, і як наслідок – недостатнім рівнем зовнішніх інвестицій.

Залучення коштів іноземних інвесторів сприяє активізації інвестиційного процесу, впровадженню нових технологій, використанню передового зарубіжного досвіду, розвитку малого і середнього бізнесу, зростанню інвестиційного потенціалу територій та ін. У період переходу до ринкової економіки іноземні інвестиції використовують для розвитку базових (ракетно-космічна, літакобудівна, суднобудівна, інформаційна, біотехнологічна) та інших галузей (харчова, переробна, торгівля, легка промисловість та ін.). Також вони мають велике значення і для соціально-економічного розвитку України. Їх залучення сприятиме подолання сьогоденного спаду виробництва й забезпечення передумов економічного зростання нашої держави.

Крім того іноземні інвестиції дають можливість модернізації технологічних процесів та виготовленню конкурентоспроможних виробів без нарощування боргових зобов'язань. Іноземний власник чи співвласник підприємства зацікавлений в досягненні найвищої продуктивності та найкращих фінансових результатів в його роботі, що сприяє використанню найпередовіших досягнень як в управлінні, так і в організації виробничих процесів на підприємстві.

Іноземні інвестиції – це цінності, що іноземні інвестори вкладають в об'єкти інвестиційної діяльності в Україні з метою одержання прибутку або досягнення соціального ефекту. Іноземними інвесторами є суб'єкти, які проводять інвестиційну діяльність на території України. Це фізичні особи, які не проживають постійно в Україні, юридичні особи – нерезиденти, іноземні держави, міжнародні урядові та неурядові організації та ін.

Іноземні інвестиції за складом інвестиційних ресурсів можуть здійснюватися у вигляді: іноземної валюти, валюти України (при реінвестиціях), рухомого і нерухомого майна, майнових прав, корпоративних прав, цінних паперів, грошових вимог і прав на вимоги виконання договірних зобов'язань (гарантованих банками), прав інтелектуальної

власності, прав на здійснення господарської діяльності (на користування надрами та природними ресурсами) та інших цінностей. Загальною вимогою до видів інвестицій є оцінювання у вільноконвертованій валюті (ВКВ), підтвержене країною-інвестором або міжнародними торговельними угодами.

Формами проведення іноземних інвестицій є: участь у спільному з українськими інвесторами підприємстві (в процесі створення або шляхом придбання діючих підприємств); створення (або придбання) підприємств, що повністю належать іноземним інвесторам; створення (придбання) філій та підрозділів іноземних юридичних осіб; придбання нерухомого та рухомого майна, придбання акцій, облігацій та інших цінних паперів, прав на користування землею та використання природних ресурсів та інших майнових прав. Оцінювання іноземних інвестицій здійснюється у ВКВ та у валюті країни за домовленістю сторін на основі цін міжнародних ринків або ринку України. Перерахування сум відбувається за офіційним курсом валюти країни. Для іноземних інвесторів на території України встановлюється національний режим інвестиційної та іншої господарської діяльності. Для окремих суб'єктів може встановлюватися пільговий режим. Надаються гарантії захисту іноземних інвестицій, які стосуються гарантій щодо примусових вилучень, незаконних дій державних органів та їх посадових осіб. Передбачається надання компенсацій і відшкодування збитків іноземним інвесторам у випадках порушення державними органами вимог законодавства щодо іноземних інвестицій. Відшкодування збитків може включати врахування упущеної вигоди і моральної шкоди.

Перш ніж вкласти свої кошти у галузь чи підприємство потенційний інвестор вивчає їх інвестиційний клімат. Його цікавлять такі два питання: по-перше – це яку величину доходу можна отримати на вкладені інвестиції і по-друге – який рівень ризику вкладення коштів.

Існує велика кількість ризиків факторів, які спричиняють ризикованість інвестування, які групуються по категоріях:

Перша – це ризики, пов'язані з країною інвестування:

- рівень економічної і політичної стабільності;
- розвиненість ринкової інфраструктури;
- законодавча і правова база та система її реалізації.

Друга група – це промислові ризики, пов'язані з галуззю інвестування:

- перспективний і існуючий ріст галузі;
- норма прибутку підприємства галузі.

Третя – ризики, пов'язані з підприємством:

- досвід роботи підприємства в даній галузі;
- положення підприємства на ринку;
- стратегія розвитку підприємства;
- фінансовий стан підприємства.

Всі ці рівні ризику враховує інвестор, робить певні дослідження і розрахунки для того щоб прийняти правильне рішення. Сьогодні Україні важко залучити інвесторів, цьому негативно сприяють нестабільність, воєнний конфлікт, криза. Але

державна повинна робити все, щоб подолати дані труднощі, адже перевагами іноземних інвестицій є: нові робочі місця, зменшують рівень безробіття в країні, нові технології і нові методи організації і управління виробництвом, сприяють підвищенню рівня кваліфікації як і робітників так і управлінців всіх рівнів, також ще однією важливою перспективою є сприяння включенню в міжнародний розподіл праці та збільшенню можливостей експорту місцевої продукції.

УДК 338.658

Антонів Є. – ст. гр. БМс-31

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

МОДЕЛЬ СУЧАСНОГО МЕНЕДЖЕРА

Науковий керівник: к.е.н., доцент Гарматюк О. О.

Antoniv Y.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

THE MODEL OF MODERN MANAGER

Supervisor: PhD., docent Garmatyuk O.

Ключові слова: менеджер, комунікації, мотивація.

Keywords: manager, communications, motivation.

Сьогодення вимагає від спеціалістів не лише глибоких фахових знань, а й вміння орієнтуватися у складних життєвих, політичних, економічних процесах, що відбуваються у світі. Загострення конкуренції та соціальні обставини примусили керівників займатися проблемами «людських відносин», аналізом мотивів, якими керуються підлеглі. Одночасно компанії, підбираючи менеджерів, стали більше цікавитись мотивами їх діяльності і такими критеріями, як: здатність переконувати; терпимість до інакодумаючих; схильність до аналізу соціальних ситуацій та можливих соціальних наслідків господарських рішень; бажання і здатність до подальшого навчання, динамізм у знаннях і позиціях. Керівник завжди повинен бути здатним сприймати нові ідеї та навчатися.

На нашу думку, сучасний менеджер повинен виконувати такі ролі:

- керівника, якщо у нього є влада і повноваження управляти організацією чи підрозділом;
- лідера, якщо у нього є здібності вести за собою інших, використовуючи свій авторитет, професіоналізм, позитивні якості;
- дипломата, якщо у нього є здібності встановлювати контакти з іншими (підлеглими, партнерами, клієнтами), вміння запобігати і переборювати внутрішні і зовнішні конфлікти;
- вихователя, якщо у нього є якості згуртувати людей у команду і спрямовувати їхній розвиток у потрібному напрямку;
- інноватора, якщо в нього є розуміння нового, вміння оцінити «ноу-хау», впровадити його в життя;
- і, нарешті, людини, яка за своїми якостями повинна бути взірцем для інших.

Найвідоміші менеджери сучасності (Лі Якокка, Френсіс Роджерс, Джек Уелч, Акіо Моріта та ін.), управлінські консультанти (Уоррен Бенніс, Том Пітере, Філіп Кросбі), представники сучасних шкіл бізнесу (Майкл Портер, Генрі Мінцберг та ін.) малюють портрет менеджера високого класу як такого, що:

- добре знає потреби клієнта і сприяє їх задоволенню;
- стимулює використання нестандартних підходів, запалює своїми ідеями інших;
- бере на себе відповідальність тоді, коли інші собі цього не дозволяють;
- генерує нові ідеї, спрямовані на суттєві зміни;
- залучає у команду талановитих людей, вміє використовувати потенціал кожного члена команди і ставиться до нього як до партнера;

- не тільки активно поновлює свої знання та вміння, а й створює умови для поновлення знань членами команди;
- сміливо впроваджує новітні технології;
- вміло усуває психологічні бар'єри між підрозділами, окремими людьми, створює умови для доброзичливих взаємин між ними;
- формує корпоративну культуру в організації.

Як бачимо, визначені асами управлінської діяльності компоненти професійності менеджера побудовані насамперед на вмінні досягати поставленої мети, творчо використовуючи працю, інтелект, мотиви поведінки інших людей.

На сьогодні в Україні виробничі досягнення практично не залежать ні від галузі, ні від величини підприємства – вирішальну роль відіграє менеджер, його здібності та воля. Для України проблема підготовки успішних менеджерів, які вміють ефективно взаємодіяти з іншими людьми, є вельми нагальною.

В новому тисячолітті, сповненому жорсткої конкуренції, необхідно вести людей до цілі, не командуючи ними, а запалюючи, надихаючи їх. Компаніям потрібні менеджери-лідери, які повинні бути наповнені енергією, заряджати нею інших, вміти приймати рішення й особливо доводити ідеї до успішного завершення. Треба вміти розробляти не план дій, а знаходити ключову ідею, яка дасть можливість кожному виявляти творчість, неординарний підхід, і водночас об'єднуватиме всіх, а також формувати цілі на рівні мрії, для того щоб провокувати людей на пошук нестандартних рішень.

Практично всі керівники успішно діючих компаній, відомі менеджери зі світовим іменем підкреслюють, що результати діяльності управлінця багато в чому залежать від ефективності міжособистісного спілкування, вмінь організувати спільну діяльність інших людей. У зв'язку з цим можна сказати, що спілкування є інструментом професійної діяльності менеджера. Ефективна комунікація не лише залучить найкращих гравців у вашу команду, а й попередить конфлікти та стимулюватиме розвиток нових ідей. Оволодіння технічними особливостями різних каналів комунікацій не лише спростить та пришвидшить саму комунікацію, а й зробить її більш зрозумілою. І що найважливіше: ефективна комунікація приводить до зростання продуктивності. Тому цей інструмент слід свідомо опановувати.

В одному з інтерв'ю Джек Уелч, який визнаний одним із найкращих менеджерів ХХ століття, сказав: «Швидкість прийняття і реалізації рішень останніми роками стала головною рисою, що характеризує як компанію, так і менеджера. Якщо ти хочеш мати сьогодні успіх, ти повинен постійно мінятися і підштовхувати до цього підлеглих. Ти повинен, спілкуючись з ними, ставитися до них з великою повагою. Тоді вони будуть вирішувати з маленького зернятка успішні ідеї».

Доцільно задуматись над питанням, коли взагалі спеціаліст, що закінчив певний навчальний заклад, стає менеджером у повному розумінні цього слова? Зрозуміло, що не тоді, коли отримав диплом про здобуття вищої освіти. Це відбувається лише тоді, коли у нього з'являється відчуття відповідальності за свої дії та за дії інших людей. Менеджеру весь час потрібно робити вибір і відповідати за нього. Також менеджер повинен не тільки нести відповідальність, а й бути успішним у своїх діях, про що свідчать результати його діяльності. Звичайно, для того щоб мати успіх, менеджеру необхідно вміти ставити ціль, мати бажання для її досягнення, вірити у свої сили, мати розвинений інтелект та інтуїцію, відповідні знання та вміння.

Отже, враховуючи вище зазначене можна зробити висновок, що складовими успішної кар'єри менеджера є праця, старанність, наполегливість, захоплення справою, постійний пошук і самовдосконалення, комунікабельність, тощо. Також потрібно звернути увагу на те, що світ навколо нас змінюється з неймовірною швидкістю і разом з цими змінами змінюються вимоги до менеджера.

УДК 332

Антонів Є. – ст. гр. БМс-31

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

АКТУАЛЬНІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ ЛОГІСТИЧНИХ СИСТЕМ У ВИРОБНИЧО-ГОСПОДАРСЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ

Науковий керівник: к.е.н., доцент Малюта Л. Я.

Antoniv Y.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

RELEVANCE OF LOGISTIC SYSTEMS IMPLEMENTATION IN PRODUCTION AND HOUSEHOLD ENTERPRISES ACTIVITIES

Supervisor: PhD., docent Malyuta L.

Ключові слова: логістика, система, виробництво, стратегія.

Keywords: logistics, system, production, strategy.

На сьогоднішній день стрімко зростає інтерес до вивчення логістики як науки. Вона, як відносно новий інструмент управління, синтезує багато методів і принципів таких традиційних сфер діяльності, як маркетинг, виробництво, фінанси, вантажоперевезення, тощо. Логістичні процеси тісно пов'язані з функціонуванням підприємства, вони не формують самостійну сферу діяльності, але повинні підпорядковуватися основним цілям підприємства і забезпечувати їх досягнення.

Різні аспекти логістики як важеля підвищення конкурентоспроможності підприємств досліджували вітчизняні науковці: Войчак А.В., Гаркавенко С.С., Долішній М.І., Дудкін П.Д., Кальченко А.Г., Крикавський Є.В., Малюта Л.Я., Пилипчук В.П., Смиричинський В.В. та ін. Вагомий внесок зробили економісти й фахівці зарубіжних країн – Аакер Д., Баллоу Р., Бауерсокс Д., Болт Г.Дж., Бушер Дж., Друкер П., Клосс Д., Кльозе К, Котлер Ф., Левітт Т., Патора Р, Хелферіх О., Хескетт Дж. та ін.

Як відомо, матеріальний потік на своєму шляху від первинного джерела сировини до кінцевого споживання проходить ряд виробничих ланок. Метою виробничої логістики є оптимізація матеріальних потоків всередині підприємств, які створюють матеріальні блага або надають матеріальні послуги. Конкретні специфічні особливості побудови системи виробничої логістики підприємства залежить від типу і характеру виробничого процесу. Зазвичай припускають, що виробнича логістика присутня тільки на промислових підприємствах, тобто на виробничих підприємствах, які виготовляють продукцію.

Логістична система – це адаптивна система із зворотним зв'язком, що виконує ті чи інші логістичні функції та операції, складається, переважно, з декількох підсистем і має досить розвинуті зв'язки із зовнішнім середовищем. За рахунок створення логістичної системи оптимізуються матеріальні запаси.

Логістична система регулює обсяги запасів. Витрати на їх утворення та збереження впливають на собівартість. Механізм цього впливу безпосередній. Він відбувається при скороченні транспортних і/чи складських витрат. Крім того, наявність виробничих запасів зумовлює виникнення втрат прибутку внаслідок втрачених можливостей, що викликані їх існуванням. Чим менші матеріальні запаси, тим менші

витрати та втрати прибутку і меншою є собівартість, і більшим прибуток. Знижувати витрати за рахунок створення логістичної системи і таким чином збільшувати прибуток нерідко буває простіше, ніж збільшувати прибуток за рахунок зростання обсягу продаж. Таким є механізм впливу логістичної системи на ефективність господарської діяльності підприємства.

Завдяки системному підходу під час дослідження господарської діяльності логістика виступає координатором, стимулятором і організатором зв'язку між всіма суб'єктами підприємства і його клієнтурою. Перспективне планування та жорстка система внутрішньогосподарського контролю використовує логістику як важливу складову стратегії та діяльності підприємства, що не лише створює умови для зниження витрат і підвищення ефективності, але і дає змогу одержати додаткові конкурентні переваги на ринку.

До основних завдань внутрішньовиробничих логістичних систем належать:

- оперативно-календарне планування з детальним розкладом випуску готової продукції;
- оперативне управління технологічними процесами виробництва;
- загальний контроль якості, підтримка стандартів якості продукції та відповідного сервісу;
- стратегічне й оперативне планування постачання матеріальних ресурсів;
- організація внутрішньовиробничого складського господарства;
- прогнозування, планування і нормування витрат матеріальних ресурсів у виробництві;
- організація роботи внутрішньовиробничого технологічного транспорту;
- контроль і управління запасами матеріальних ресурсів, незавершеного виробництва і готової продукції на всіх рівнях внутрішньовиробничої складської системи і у технологічному процесі виробництва;
- внутрівиробниче фізичне розподілення матеріальних ресурсів і готової продукції;
- інформаційне та технічне забезпечення процесів управління внутрішньовиробничими матеріальними потоками;
- автоматизація та комп'ютеризація управління матеріальними та інформаційними потоками у виробництві.

Актуальність застосування логістики у матеріальній сфері зумовлена декількома аспектами. Останнім часом спостерігається тенденція звуження сфери масового і багатосерійного виробництва, розширюється застосування універсального устаткування, гнучких переналагоджуваних (виробничих) систем.

Отже, для створення ефективної мережі та успішного здійснення логістичної діяльності, необхідне проведення ретельного проектування побудови логістичних систем на підприємствах. Таким чином, логістика дозволяє координовано управляти матеріальними та інформаційними потоками, забезпечуючи їх синхронність і високі кінцеві результати не просто всередині логістичної системи, а в рамках процесу виробництва. Використання концепцій логістики дозволяє здійснити тісну інтеграцію виробництва, матеріально-технічного забезпечення, транспорту та передачі інформації про рух товаро-матеріальних цінностей у єдину систему.

Література

1. Денисенко М.П. Організація та проектування логістичних систем. Підручник / за ред. проф. М. П. Денисенка, проф. П. Р. Лековця, проф. Л. І. Михайлової. — К.: Центр учбової літератури, 2010. — 336 с.
2. Зборовська О.М. Актуальність використання логістики у виробничо-господарській діяльності підприємств. / Зборовська О.М. // Вестник національного технічного університету «ХПИ» № 5, 2010 р. — С. 36— 42.

УДК 330

Антонів Є. – ст. гр. БМс-31

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ВИКОРИСТАННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ ІНТЕРНЕТУ У ПІДПРИЄМНИЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Науковий керівник: к.е.н., доцент Галушчак О. Я.

Antoniv Y.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

USAGE OF INTERNET POSSIBILITIES IN ENTREPRENEURIAL ACTIVITIES

Supervisor: PhD., docent Galushchak O.

Ключові слова: інтернет, ефективність, можливості, технології.

Keywords: internet, effectiveness, possibilities, technology.

В останні півтора десятиріччя одним із головних факторів, що прискорює формування і розвиток інформаційного суспільства, є Інтернет. Він став не лише глобальним засобом комунікацій без територіальних і національних кордонів, але й ефективним інструментом для ведення бізнесу, досліджень, впливу на аудиторію. Зі вступом світової економіки в економічну кризу роль Інтернету лише зросла, оскільки завдяки застосуванню мережевих інформаційних технологій багато товаровиробників спромоглися не лише знизити витрати на просування і збут продукції, але й розширити існуючі і освоїти нові ринки збуту, підвищити ефективність і адресність взаємодії зі споживачами та іншими економічними контрагентами. Сучасні інформаційні технології дозволили створити віртуальні магазини, банки, біржі – цілий світ електронної комерції, який доповнює і деякими елементами замінює звичну економічну і соціальну інфраструктуру.

Всесвітня павутина з кожним днем проникає все глибше в наше життя, вона:

- сприяє знайомству і спілкуванню з друзями в соціальних мережах;
- пришвидшує пошук рекомендацій і відгуків;
- дозволяє придбати різні товари, бронювати готелі та авіаквитки;
- знаходити потрібну інформацію.

Застосування мережі Інтернет, на нашу думку, значно розширює комунікаційні можливості підприємств. Донедавна науковцями цей засіб зв'язку оцінювався лише як медіа канал передачі рекламних повідомлень. Але можливості Інтернету на сьогодні виявляють нові перспективи комунікаційної діяльності підприємств – робота з будь-якими типами інформації від текстової до мультимедійної, отримання інформації в режимі реального часу з οποї точки земної кулі, проведення як пасивних, так і активних маркетингових досліджень тощо.

Фраза Біла Гейтса: «**У кого в 21 столітті немає бізнесу в Інтернеті, в того бізнесу немає взагалі!**» з кожним днем стає все більш актуальною.

Інтернет – це чудовий спосіб як пошуку потенційних партнерів і клієнтів, так і інструмент, який дозволяє дуже ефективно готувати партнерів. Світова комп'ютерна мережа є прогресивним інструментом, здатним як створювати, так і руйнувати. Потрібно використовувати Інтернет грамотно.

Не секрет, що в бізнесі виграє той, хто може охопити і зацікавити найбільшу кількість людей за найменший термін. Інтернет забезпечує цю можливість на всі 100%. Тим компаніям, які не зможуть адаптуватись до нових умов, прийдеться піти з ринку.

Бізнес з допомогою Інтернет-можливостей має такі переваги:

- можна працювати «не виходячи з дому», тобто з будь-якої точки планети;
- 98% рутинної роботи роблять комп'ютер та Інтернет;
- відсутність відмов, так як на зв'язок виходять тільки зацікавлені особи.

Практика свідчить, що Інтернет-технології зрівнюють шанси на успіх малих і великих підприємств, тих, хто міцно закріпився на ринку, і новачків. Це стало можливим тому, що витрати на їх застосування є невеликими, використовуються доступні й фактично стандартизовані інструменти, можливо забезпечити недосягну за інших умов широту охоплення і при цьому адресність впливу на цільову аудиторію, забезпечується фактично миттєвий доступ на ринок будь-якої країни чи регіону, можна у реальному масштабі часу оцінювати ефективність бізнесу, тощо.

Процес використання Інтернет-технологій для оптимізації інформаційних і комерційних процедур на підприємстві, обумовив появу цілої низки нових способів отримання доходу за допомогою мережі Інтернет. Назвемо найбільш поширені з них:

1. Реклама. Багатомільйонна аудиторія мережі Інтернет дозволяє привернути масову увагу до продукції підприємства.

2. Маркетинг. Розміщення в Інтернеті інформації презентаційного характеру дозволяє компаніям заявити про себе і свою діяльність. Крім цього, Інтернет дозволяє в умовах жорсткої конкуренції здійснювати так званий індивідуальний маркетинг, тобто пропонувати товари і послуги, максимально адаптовані до потреб конкретного споживача.

3. Зв'язок з філіями і співробітниками. За допомогою Web-вузлів підприємства та організації можуть розширити можливості звичайної електронної пошти, надавши можливість авторизованим користувачам (співробітникам, клієнтам, постачальникам та ін.) права доступу до найсвіжіших корпоративних даних.

4. Публікація інформації. Інтернет має незаперечні переваги перед іншими засобами масової інформації, маючи можливість в будь-який час і з будь-якого місця земної кулі надавати новини, довідкові дані, електронні бібліотеки, аудіо- і відеодані.

5. Спрощення бізнес-процесів. У межах Інтернет і Web-технологій. існує можливість організації Інтернет-мереж, які є гнучким і конкурентоспроможним засобом, що дозволяє підприємствам більш ефективно використати свій інформаційний потенціал і свою інформаційну інфраструктуру.

6. Електронна комерція. Купівля і продаж різноманітних продуктів і послуг за допомогою глобальної мережі Інтернет.

З усього вище наведеного можна зробити висновок про те, що стрімкий розвиток Інтернет-технологій відкриває підприємствам новий спосіб ведення бізнесу, створює безпрецедентні можливості підтримання ділових відносин у віртуальному інформаційному просторі. Адже не використання цих можливостей – це слабкість, що може стати агрегатом для конкурентів.

Таким чином, використання можливостей Інтернету та внутрішня перебудова зі створенням ієрархічної структури інформаційних і управлінських потоків, дозволить вийти підприємствам України на новий рівень розвитку. І тому, я вважаю, що ширше використання Інтернет-можливостей у підприємницькій діяльності стане ефективним і потужним інструментом розвитку бізнесу, сприятиме зміцненню його позицій на ринку та «всередині».

УДК 65:338

Бабюк А. – ст. гр. БМ-11

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ВАЛЮТНА КРИЗА ЧИ ДОЛАРОВА ЛИХОМАНКА?

Науковий керівник: к.е.н, доцент Юрик Н.Є.

Babyuk A.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

A CURRENCY CRISIS OR A DOLLAR FEVER?

Supervisor: Yuryk N.E.

Ключові слова: валюта, курс валют

Keywords: currency, exchange rate

Апетити змінюються – наприкінці 80-их на початку 90-их люди стояли у кілометрових чергах за ковбасою, тепер же займають черги за доларами. Все частіше ми спостерігаємо натовп людей який стоїть на вулиці біля банку. Що ж вони там роблять? Навіщо? Відповідь проста: вони купують долари. Звідси виникає питання від чого залежить курс валют?

Валюти існують, тому що існують держави, які мають монополію на випуск грошей. Якби в якості платіжного засобу приймалося, наприклад, золото або срібло (як це було раніше), гроші однієї країни відрізнялися б від грошей іншої країни тільки вагою, формою, пробою металу та зображеннями на боках монет. Але це не так. Держави здатні забезпечити монополію на емісію грошей тільки в межах своєї країни, тому курси валют залежать від політики держав-емітентів та міжнародної торгівлі.

Як і вартість будь-якого товару, котирування валют визначаються балансом попиту та пропозиції. Розуміння ключових факторів, що формують попит на певну валюту та її пропозиція на світовому ринку дають уявлення про те, на що спиратися, вибираючи валюту для тих або інших цілей. Слід відразу зауважити, що це лише загальні орієнтири, які дозволяють робити припущення про стійкість валюти та її зміцнення або ослаблення в цілому.

Валютний ринок відрізняється від ринку цінних паперів або товарів відсутністю єдиного засобу платежу. Інакше кажучи, на валютному ринку немає грошей у тому розумінні, у якому вони є на ринках товарів або цінних паперів. Купівля або продаж валюти – це завжди обмін однієї валюти на іншу і говорячи про зростання або падіння курсу валюти, потрібно пам'ятати, що це не зростання або падіння стосовно інших валют, рівнозначних «товарів» на валютному ринку. Тому якщо є причина укріплятися або слабшати для багатьох валют відразу, ми можемо не побачити ні зростання, ні зниження їхніх курсів.

Виділяють чотири основних фактори, що визначають курс валюти:

- а) зовнішньоторговельний баланс країни – емітента валюти;
- б) дії грошової влади країни – емітента (утому числі, нарощування випуску національної валюти);
- в) плани на майбутнє (інвестиційні проекти компаній і держав, що передбачають капітальні витрати в тій або іншій валюті, довгострокові контакти тощо);
- г) довіра до валюти (використання її для зберігання заощаджень, довгострокових позик і захисту від ризиків, пов'язаних із зміною курсів валют).

Потрібно пам'ятати, що в реальному житті всі чотири фактори діють одночасно і сила їхнього впливу непостійна. Разом вони визначають загальний напрямок динаміки курсу валюти.

Короткі спекулятивні рухи можуть бути спровоковані чим завгодно. Починаючи від заяв політиків і закінчуючи стихійними лихами. Але якщо для зростання або падіння курсу валюти немає реальних підстав, спекулятивні рухи можуть змінити його лише на короткий строк і як правило, неістотно.

А от в Україні курс долара залежить від настроїв інвесторів, котрі знаходяться в очікуванні посилення або стабілізації конфлікту на Сході України і будуть приймати відповідні інвестиційні рішення щодо виведення або вкладення коштів в Україну.

Крім того, негативним моментом щодо стабілізації гривні є скорочення економіки України та падіння її експортного потенціалу. Єдиним позитивним фактором для національної фінансової системи стало відновлення співпраці з Міжнародним валютним фондом.

Як можуть використовуватися кошти МВФ, прописано в меморандумі. Також мова йде про кредит від США і ЄС. Можливості використання кредиту обмежені, але він відкриває шлях до засобів інших міжнародних донорів – адже з нами співпрацює МВФ, то будуть це робити і інші фінансові організації.

Дуже багато грошей було взято раніше, попереднім урядом, і частина коштів піде на погашення попередніх боргів. Кредит хороший хоча б тим, що у нас не буде дефолту. Але потрібно зазначити, що і західні країни аж ніяк не зацікавлені в дефолті нашої країни, тому будуть намагатися усякими зусиллями не допустити цього явища, яке, зрештою, за ефектом «падаючого доміно» може призвести і до суттєвого погіршення її економічного та фінансового становища.

Не варто очікувати, що НБУ завтра поверне курс на колишні позиції. Він повернеться, але в цьому будуть задіяні економічні механізми. Далі ми будемо жити в умовах плаваючого курсу. Пора перестати використовувати курс як якор і чекати, що НБУ буде тримати його буквально зубами, як робилося останні 2 роки. Хоча і в цьому процесі багато ще не до кінця досліджений «малих та великих підводних каменів».

Експерти не радять зараз купувати валюту, тому що курс може трохи просісти в результаті надходження коштів від МВФ. Але і продавати її теж краще не поспішати. Фахівці рекомендують вкладати гроші в нерухомість і коштовності. Масово міняти гривневі заощадження у валюту і нинішніх українських умовах – це дуже ризикований крок. Вкладати свої кошти краще в матеріальні цінності. Уже пізно міняти і робити якісь різкі рухи. Бо в таких ситуаціях виграють, як правило, великі гравці, які можуть впливати на умови валютообмінних операцій. А дрібні гравці, які не знають, яким буде урівноважений курс, як правило, програють. Ті громадяни, які вважають, що можуть забезпечити збереження своїх грошей через конвертацію гривні у валюту, дуже ризикують.

Фактично ситуація із кусом долара в Україні немає чітких орієнтирів. Якщо, через конфлікти у східній та південній частині України, найближчим часом вартість валюти може зрости, то після виборів та стабілізації ситуації в Україні, вона знизиться.

УДК 330.332

Бакса Х. – ст. гр. БМс-31, Романів Н. – ст. гр. БУМ-51.

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ІННОВАЦІЙНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ РИНКУ ЛОГІСТИЧНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Науковий керівник: к.е.н., доцент Малюта Л. Я.

Baksa K., Romaniv N.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

INNOVATIVE ASPECTS OF THE FORMATION AND DEVELOPMENT OF LOGISTIC SERVICES MARKET IN UKRAINE

Supervisor: PhD., docent Malyuta L.

Ключові слова: логістика, ринок логістичних послуг, провайдери.

Keywords: logistics, logistics services market, provider.

Логістичні послуги є важливими складовими ринкової системи господарювання. Саме завдяки засадам логістики і застосуванню на практиці принципів та методів щодо організації логістичних процесів (необхідний товар, у потрібній кількості, гарантованої якості, у необхідне місце, у належний час) забезпечується налагодження, безперервний рух матеріалів, ресурсів і готової продукції від виробника до споживача.

Сучасна глобалізація економічних відносин на світовому ринку, розвиток існуючих і створення нових міжнародних транспортних коридорів, торгово-транспортних мереж, розвиток логістичної інфраструктури підтверджують важливість для України розвиток ринку логістичних послуг.

Дослідження проблеми логістичної діяльності займалися провідні зарубіжні вчені: М. Бернон, Р. Каплан, М. Крістофер, Р. Купер, Д. Уотерс, А. Харрісон, Р. Хоук та ін.. Питання управління логістичними процесами в Україні відображені в працях таких вітчизняних науковців, як: В. Алькема, П. Дудкін, В. Кислий, Л. Малюта, Ю. Пономарьов, В. Смирчинський, О. Сумець та інші.

Логістична послуга – це діяльність, спрямована на задоволення потреб споживача шляхом постачання необхідного товару в необхідній кількості, у необхідному місці, у визначений час за мінімально можливою ціною.

У 70-80-х роках ХХ ст. розвинувся перший рівень управління логістикою, де всі логістичні операції здійснювало підприємство. Логістичні компанії на цьому рівні (1PL – First Party Logistics) – самостійно розробляють і здійснюють логістичні операції: транспортування, складування, управління фінансовими та інформаційними потоками.

Наприкінці 80-х – на початку 90-х років почала відбуватися трансформація функціональних операторів у комплексні. В подальшому провайдери логістичних послуг за кількістю реалізуючих логістичних функцій та рівнем доступу до міжнародних ринків збуту поділяються на чотири групи:

1. 2PL-провайдери – вузькоспеціалізовані логістичні посередники. Такі фірми працюють на ринку класичних логістичних послуг – це транспортні компанії, експедитори, вантажні термінали, страхові компанії, склади загального використання, фірми з надання інформаційно-консалтингових послуг у галузі логістики тощо. Близько 90% компаній, що надають послуги на ринку України – 2PL-провайдери.

2. 3PL-провайдери – ті, що пропонують комплексний логістичний сервіс (беруть під свій контроль декілька або всі логістичні функції). Вони забезпечують функціонування всього ланцюга розподілу. Потрібні відносини будують на основі довгострокових договорів, часто із закріпленням матеріальної відповідальності логістичних провайдерів за якість відповідної частини логістичного ланцюга.

3PL-провайдерами стають або компанії, що розвиваються шляхом розширення спектра логістичних послуг із оператора другого рівня, або вихідці з підрозділів підприємств не логістичного профілю (найчастіше великих дистриб'юторів), які вирішили диверсифікувати свій бізнес і зайняти певне місце у незаповненій ніші економіки країни.

В Україні цей сегмент перебуває на стадії зародження і основними на ринку поки що є міжнародні компанії, зокрема, "Kuehne&Nagel", "FM Logistic", "DHL Danzas", які характеризуються значними фінансовими можливостями та відпрацьованими зв'язками. Такі компанії розташовують свої філії і складські мережі у регіонах, прилеглих до міжнародних транспортних коридорів. Серед національних логістичних 3PL-операторів заслуговує на увагу компанія "Українські вантажні кур'єри (УВК)", яка надає комплексні логістичні послуги на ринку України, та має більше 350 компаній постійних клієнтів.

3. 4PL-провайдери – логістичні інтегратори повного циклу, тобто компанії, які використовують системний підхід до управління всіма логістичними бізнес-процесами замовника. Причому можуть це робити як самостійно, використовуючи власні реальні активи, так і залучати інших виконавців – 3PL-провайдерів, виступаючи як посередники. Повний аутсорсинг логістичних операцій (4PL) в Україні поки що відсутній, насамперед через брак постачальників таких послуг, а по-друге, більшість торгових і виробничих компаній в Україні не досягли того рівня розвитку, на якому могли б користуватись послугами логістичних 4PL-провайдерів. Крім того в Україні зберігається нерівномірність розвитку ринку логістичних послуг в територіальному розрізі.

4. 5PL- провайдери – логістика електронної комерції – управління всіма ланками ланцюга поставок за допомогою електронних засобів інформації. Охоплює стратегічне планування та розвиток усіх необхідних для електронних угод логістичних систем. Для таких провайдерів характерне надання широкого спектру послуг, низький рівень логістичних активів та глобальні масштаби діяльності.

- На сучасному ринку логістичних послуг можна виділити три основних напрями:
- виконання перевезень і експедирування вантажів транспортом різних видів;
 - надання складських послуг;
 - надання послуг по інтеграції, а також керуванню ланцюгами постачань.

Отже, сучасні тенденції світового економічного простору та процеси ринкової трансформації активно проходять на вітчизняному ринку, зумовлюють необхідність зміни підходів і принципів до організації та управління логістикою. Логістичний бізнес в Україні – один із наймолодших, можливо, тому є одним з найризикованіших. Цей ринок характеризується дефіцитом спеціалістів, недостатньо розвиненою інфраструктурою, слабкою підтримкою з боку держави.

Незважаючи на наявність окремих гальмуючих чинників, ринок логістичних послуг в Україні успішно розвивається. Однією з визначальних умов ефективного його функціонування є формування сучасної, науково обґрунтованої стратегії розвитку ринку, спрямованої на підвищення ефективності функціонування підприємств даної галузі, організацію раціональної системи логістичного обслуговування потреб регіонів у перевезеннях, формування конкурентного середовища на регіональному ринку транспортно-складських послуг тощо.

УДК 330

Бакса Х.–ст. гр. БМс-31

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПІДВИЩЕННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ ПРАЦІ

Науковий керівник: к.е.н., доцент Галушчак О. Я.

Baksa K.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

FOREIGN EXPERIENCE OF INCREASE OF THE LABOUR PRODUCTIVITY

Supervisor: PhD., docent Galushchak O.

Ключові слова: продуктивність праці, мотивація, економіка.

Keywords: labour productivity, motivation, economy.

Продуктивність праці є фактором впливу на розвиток та зміцнення економіки підприємств усіх форм власності, розв'язання багатьох соціально-економічних проблем. Економічна суть підвищення продуктивності праці полягає в тому, що зменшується кількість її затрат на виробництво одиниці продукції.

Різні проблеми щодо управління та удосконалення продуктивності праці були відображені в працях таких науковців, як: Е. Денісон, Г. Емерсон, Д. Кларк, К. Маркс, М. Мескон, Р. Нолан, А. Сміт, Р. Солоу, Д. Богиня, В. Гончаров, Н. Кирич, А. Музиченко та інші.

Нині продуктивність праці є важливим планово-економічним показником, що характеризує не тільки ступінь використання трудових ресурсів на підприємстві, але й рівень ефективності ринкової системи в цілому. Значення продуктивності праці проявляється як на макрорівні – підвищує добробут працівників, збільшуючи ВВП, так і на мікрорівні – приносить підприємству комерційний успіх.

Водночас головним критерієм суспільного прогресу є розвиток людини, її потреб, інтересів, цілей. Взаємодія особистісних і речових факторів виробництва є найважливішою умовою зростання продуктивності праці. Проте, на сьогоднішній день, системи мотивації і стимулювання працівників, що використовуються на підприємствах України, не володіють достатнім мотиваційним ефектом, а також недостатньо стимулюють підвищення продуктивності праці, оскільки були розроблені в період швидкого зростання обсягів виробництва і низького рівня конкуренції.

Підвищення продуктивності праці повинно переслідувати дві взаємопов'язані мети:

- 1) підвищення життєвого рівня населення - за рахунок зростання продуктивності в країнах, що переходили до ринкової економіки, досягалося від 40 до 90% життєвого рівня;
- 2) підвищення ефективності діяльності галузей і підприємств, а також реальне зростання особистих доходів працівників.

Для досягнення позитивного результату необхідно поєднувати матеріальні та нематеріальні стимули, що забезпечують сучасні методи мотивації, які успішно використовуються у світовій практиці. Для підвищення продуктивності праці на підприємствах України найбільш заслуговують на увагу наступні нематеріальні

стимули: використання гендерного та індивідуального підходів до мотивації і стимулювання працівників, методу культивування цінностей.

До матеріальних стимулів можна віднести введення системи преміювання, винагороди за підсумками роботи за рік, пенсійні нагромадження, участь у прибутках підприємства, оплату навчання (працівника або його дітей), безвідсоткові позики на придбання будинку або машини, оплату харчування або проїзду працівників і т.п.

Щодо нового методу підвищення продуктивності праці, який відповідає усім вимогам сучасного світу, можна віднести раціонально організований відпочинок працівників. З першого погляду, даний метод не викликає довіри, проте його ефективність підтверджується на практиці. Працівники часто не встигають впоратися з завданнями керівництва у свій робочий день. Багато хто витрачає на роботу більше часу, ніж цього вимагається. Однак продуктивність праці від цього не збільшується. Працювати можна не більше 5 годин на день і встигати виконувати ту саму роботу. При чому, найкращим способом виконувати більше роботи є збільшення часу призначеного на відпочинок.

Дослідження багатofункціональності працівника показують, що стратегічне відновлення – в тому числі щоденна зарядка на роботі, більше годин нічного сну, більше часу за межами офісу і довші, частіші відпустки – підвищують продуктивність і ефективність роботи, і, звичайно, здоров'я самого працівника.

На сьогоднішній день багато підприємств світу, включаючи такі відомі компанії, як Google, Coca-Cola, Green Mountain Coffee, Cleveland Clinic і Genentech, використовують дану методику. Сила відновлення займає центральне місце у процесі роботи. Найкращий результат був досягнутим за допомогою кімнат "відновлення", на які в компаніях відвели окремий простір для їх облаштування.

Ефективним способом максимізації продуктивності є праця інтервалами в 90 хвилин. Дослідження, проведені професором К. Андерс Ерікссон та його колегами з Університету штату Флорида, довели, що успішні люди зазвичай організують свою роботу безперервними циклами, які тривають не більше 90 хвилин. Тому співробітники повинні використовувати перерви для відновлення сил протягом робочого дня.

Основна ідея даного методу полягає в тому, що енергія співробітників, яку вони залучають для виконання своєї роботи, є набагато більш важливою з точки зору цінності їх роботи, ніж кількість годин, які вони відпрацюють. Вміло керуючи цією енергією, можна зробити більше за менший час. Управління підприємством орієнтоване на підвищення продуктивності праці за рахунок збільшення відпочинку працівників є досить ефективним за кордоном, проте використання його в Україні вимагає продуманості, бо пряме їх запозичення навряд чи приведе до успіху.

Отже, продуктивність праці характеризує ефективність використання робочої сили і її зростання сприяє покращенню всіх техніко-економічних і фінансових показників діяльності підприємства. Правильний підхід до збільшення продуктивності полягає в тому, щоб визначити спосіб, який краще всього відповідає сучасній ситуації і характеру виробництва в тій або іншій галузі української промисловості, на тому або іншому підприємстві. Значення зростання продуктивності праці забезпечує подальший розвиток і сприятливі перспективи, що в кінцевому рахунку веде до підвищення рівня життя населення.

На сьогоднішній день, важливим етапом у підвищенні продуктивності праці може стати запровадження в нашій країні зарубіжних напрямків раціонального використання робочого часу та правильного розпорядку робочого дня. Розглянуті вище методи мотивації і стимулювання вимагають індивідуального підходу до працівника і застосування залежно від певних виробничих обставин.

УДК 658:330.131

Баландюк В. - ст.гр. БІм-51

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

**ВИКОРИСТАННЯ SWOT – АНАЛІЗУ В ПРОЦЕСІ РОЗРОБКИ
МАРКЕТИНГОВОЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА**

Науковий керівник: д.т.н., професор Андрушків Б.М.

Balandjuk V.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

**USING SWOT- ANALYSIS IN PROCESS DEVELOPMENT MARKETING
STRATEGY ENTERPRISE**

Supervisor: Andruschkiv B.M.

Ключові слова: маркетингова стратегія, аналіз

Keywords: marketing Strategy, analysis

Процес розробки маркетингової стратегії підприємства базується на всебічному вивченні ринкової ситуації, в якій працює компанія, та оцінці типів можливостей і загроз, з якими вона може зіткнутися. Відправною точкою для подібного огляду служить SWOT-аналіз, один з найпоширеніших видів аналізу при формуванні маркетингової стратегії підприємства і структурувати сильні і слабкі сторони фірми, а також потенційні можливості і загрози. Досягається це за рахунок того, що порівнюються внутрішні сили і слабкі сторони компанії з можливостями, які дає ринок. Виходячи з якості відповідності робиться висновок про те, в якому напрямку організація повинна розвивати свій бізнес і в кінцевому підсумку визначається розподіл ресурсів по сегментах ринку. Розглянемо методи розробки маркетингової стратегії на прикладі підприємства ТОВ «Княжі лани» (с.Княже Золочівського району Львівської області). За допомогою методу SWOT- аналізу, були визначені сильні і слабкі сторони підприємства, а також його ринкові можливості і загрози.

Проаналізувавши і зіставивши можливості з сильними сторонами ТОВ «Княжі лани», приходимо до висновку, що за даних умов для сільськогосподарського господарства буде вигідно: - позиціонувати себе як одне з кращих сільськогосподарських підприємств на Львівщині з оновленою матеріально-технічною базою; - розширити асортимент додаткових послуг за рахунок використання новітніх технологій, а також спеціальних пакетів послуг для різних сегментів ринку; - підвищити ефективність використання меліорованих земель на інноваційній основі; - підвищити родючість ґрунту за допомогою ефективності застосування мінеральних добрив з врахуванням оптимізації доз, строків і способів їх внесення в ґрунт.

Організаційна система маркетингу на сільськогосподарському підприємстві, як комплексна діяльність відповідної служби суб'єкта підприємництва, базується на креативному підході до забезпечення процесу виробництва і збуту аграрної продукції, розширення її попиту і пропозиції, який охоплює питання орієнтації на потреби споживачів, розробки та прийняття обґрунтованих управлінських рішень, диференційованого підходу до ринків та їх сегментів і використовує інформаційну систему, програмно-цільовий метод і збалансований підхід до досягнення поточних і стратегічних цілей аграрного ринку.

Опираючись на результати проведеного SWOT - аналізу підприємству можна підвищувати якість і споживчу цінність товарів і послуг, що надаються, а також розробляти і впроваджувати систему стимулювання як клієнтів, так і посередників для збільшення об'єму і частоти замовлень, особливо в «низький сезон».

УДК 338.2

Босюк М. – ст. гр. ПФМ-51

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Науковий керівник: к.е.н., доцент Мариненко Н. Ю.

Bosiuk M.

Ternopil Ivan Puluj National Technical University

TENDENCIES OF THE ENTERPRISE FINANCIAL PLANNING DEVELOPMENT

Supervisor: Ph.D., Associate Professor Marynenko N. Yu.

Ключові слова: фінансове планування, управління.

Keywords: financial planning, management.

Фінансове планування як важлива складова механізму економічної системи та одна із функцій управління підприємством є актуальною за сучасних умов, коли істотним для діяльності є вплив глобалізації, поступової інформатизації суспільства та його інноваційного розвитку. Ефективне функціонування підприємства будь-якої форми власності можливе лише за умови чітко сформованої фінансової системи, яка впливатиме на всіх учасників виробничо-господарської діяльності. Високий рівень управління підприємством не може бути досягнутий без фінансового планування, як складової фінансової діяльності суб'єктів господарювання, що забезпечує їм успіх на ринку. Фінансове планування на підприємстві слід розглядати як управлінський процес, механізм якого визначає кількісні та якісні параметри реалізації взаємопов'язаних і взаємоузгоджених планових показників, які відображаються в балансі доходів та витрат підприємства, тобто в його головному інструменті – фінансовому плані. Сучасна парадигма фінансового планування базується на теоретичних викладах і висновках багатьох наукових дисциплін, відображає тісний взаємозв'язок фінансового планування з іншими функціональними напрямками управління, механізмами функціонування та інструментами фінансового ринку. Основою сучасної теорії фінансового планування є положення загальної теорії планування, теорії фірми, теорії менеджменту, теорії фінансів. Починаючи із середини минулого століття змінилися умови господарювання, що спричинило розвиток довгострокового планування, зокрема, і фінансового. Поява нових концепцій планування – логічного інкременталізму внесли зміни до концептуальних підходів щодо здійснення фінансового планування. Розвиваються альтернативні школи менеджменту (людських відносин, поведінкова, емпірична, соціальних систем), що приводить до змін в організації процесу фінансового планування (технологія «знизу-вгору», зустрічне планування). Розвиток теорії фірми висуває інші цільові показники діяльності підприємства, які знаходять відображення в системі фінансових планів. Сучасний етап розвитку фінансового планування пов'язаний зі стратегічною орієнтацією планових зусиль, цільовим підходом до організації процесу планування, залучення максимальної кількості співробітників до планових процедур, що відповідає теорії комунікативного планування.

UDC 656 076:658.818.3

Brynza A. – st. of gr. BHS1-12

Kyiv National University of Technologies and Design

WORLD TRANSPORT SERVICES

Supervisor: c.e.s., docent Hraschenko I. S.

Keywords : transport services, intangible commodities, freight transportation.

Transport covers all transport services (sea, air, land, internal waterway, pipeline, space and electricity transmission) performed by residents of one economy for those of another and involving the carriage of passengers, the movement of goods (freight), rental of carriers with crew, and related support and auxiliary services. Also included are postal and courier services .Excluded are freight insurance (included in insurance services); goods procured in ports by nonresident carriers (included in goods); maintenance and repairs on transport equipment (included in maintenance and repair services n. i.e.); and repairs of railway facilities, harbors, and airfield facilities (included in construction).

Services imports refer to economic output of intangible commodities that may be produced, transferred, and consumed at the same time. International transactions in services are defined by the International Monetary Fund's (IMF) Balance of Payments Manual, but definitions may nevertheless vary among reporting economies.

Global goods movement is a critical element in the global freight transportation system that includes ocean and coastal routes, inland waterways, railways, roads, and air freight. In some cases, the freight transportation network connects locations by multiple modal routes, functioning as modal substitutes. A primary example is containerized short sea shipping, where the shipper or logistics provider has some degree of choice how to move freight between locations.

Top of transport market occupy by sea freight, which accounted for 80% of total turnover in global trade. However, international maritime transportation is more commonly a complement to other modes of transportation. As markets became increasingly globalized, shipping volumes soared. From 2000 to 2008 world trade increased by an average 5.4 per cent each year, while economic activity, as measured by the global Gross Domestic Product (GDP), increased by only 3 per cent per annum.

With respect to the value of the goods, about 23 per cent of world trade is between countries with a common border. This percentage has remained fairly constant over recent decades. Between continents, however, it differs a great deal depending on their level of development. In Europe and North America the proportion is the highest at 25 to 35 per cent. Growth rates for air freight are more than double those for shipping in recent years.

In fact, transportation has been called one of the four cornerstones of globalization, along with communications, international standardization, and trade liberalization.

УДК 339.13

Будзінська М. – ст. гр. ПМз-51

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ВПЛИВ ФАКТОРІВ СЕРЕДОВИЩА НА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

Науковий керівник: к.е.н., доцент Оксентюк Б. А.

Budzinska M.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

INFLUENCE OF ENVIRONMENTAL FACTORS ON ENTERPRISE

Supervisor: Oksentyuk B. A.

Ключові слова: макросередовище, мікросередовище.

Keywords: macroenvironment, microenvironment.

Будь-яке підприємство перебуває і функціонує в середовищі. Аналіз середовища є початковим етапом формування стратегії діяльності підприємства, оскільки забезпечує базу для визначення місії та цілей його функціонування (іноді визначення місії та цілей діяльності підприємства передуює аналізу середовища, оскільки саме існування підприємства передбачає, що у нього є певні цілі, причини появи).

Аналіз середовища передбачає вивчення і дослідження трьох його складових: макросередовища; мікросередовища та внутрішнього середовища.

Макросередовище складається з елементів, які прямо не пов'язані з підприємством, але впливають на формування загальної атмосфери бізнесу. Це – економічні, політичні, науково-технічні, культурні, екологічні та демографічні фактори. Мікросередовище – учасники ринку, які безпосередньо контактують з підприємством і впливають на нього. Це насамперед споживачі (клієнти), постачальники, конкуренти, посередники, контактні аудиторії. Внутрішнє середовище підприємства – це сукупність внутрішніх факторів підприємства, що визначають процеси його діяльності. Воно включає в себе такі основні елементи: виробництво, фінанси, маркетинг, управління персоналом, організацію. Після визначення найвпливовіших факторів зовнішнього середовища підприємства, необхідно отримати про них всю можливу інформацію. Пошук інформації здійснюють за допомогою: сканування середовища (пошук сформованої інформації); моніторингу середовища (відстеження поточної та нової інформації); прогнозування (наукове обґрунтування можливих кількісних та якісних змін його стану в майбутньому, а також альтернативних способів і строків досягнення очікуваного стану).

Для результативного вивчення компонент створюється спеціальна система відстеження зовнішнього середовища. Така система повинна здійснювати як проведення спеціальних спостережень, пов'язаних з якими-небудь особливими подіями, так і проведення регулярних спостережень за станом важливих для підприємства зовнішніх факторів.

Система аналізу макрооточення ефективна, якщо вона підтримується керівництвом і забезпечує його необхідною інформацією, якщо вона тісно пов'язана з системою планування і, якщо праця аналітиків, які працюють в цій системі, поєднується з працею спеціалістів зі стратегічних питань.

UDC 339.9. 02 (477)

Vaschenko A. – st. of gr. BHS1-12

Kyiv National University of Technologies and Design

THE FORMATION PARTICULARITIES OF UKRAINE MODERN INTERNATIONAL ECONOMIC POLICY

Supervisor: c.h.s., docent Dovgopol G.O.

Key words: economic integration, global market, economic security.

At a critical stage of social transformation in Ukraine in the conditions of a deep systemic crisis a new national economic strategy is extremely needed - a strategy for recovery and development in the context of globalization and global integration.

The concept of national interests should be based on the need to strike a rational balance between the necessity to integrate into the world, European political and economic processes and structures, on the one hand, and the need to ensure a strong and effective internal economic integration at all levels of the economy, to protect national markets and national producers, i.e. the protection of the national interests collection against new forms and methods of economic colonization of Ukraine. Economic security system consists of many interrelated and associated components, the position of which determines the efficiency and effectiveness of this system, namely: resource, energy, financial, military, economic, informational, technological, nutritional, social, demographic, and environmental safety. Today, the economic safety threats of Ukraine has gained considerable level and main criteria have crossed a critical line.

The economic system efficiency of Ukraine will largely depend on optimal economic model formation which would take into account national interests, available resources, geopolitical and geo-economic factors, spirituality, culture of the nation. Economic agents defrauding of currency assets abroad and the export of goods at dumping prices are diminishing significantly the economic security of Ukraine damage to dealing disclosure by the subjects of foreign economic activity of foreign exchange earnings abroad. These funds lost would be an important investment resource for the Ukrainian economy reformation, its restructuring, and would eliminate the need for foreign loans which are allowed on strict conditions and increase liabilities dependence of Ukraine.

Strong Ukrainian enterprises' approach a global market and their active search for international economic cooperation forms will become a powerful attractive factor in increasing Western investors economic interest to the national market of Ukraine. As economic growth advances in Ukraine, Ukrainian enterprises will integrate into the system of international economic cooperation.

The solution to the problems of economic crisis overcoming involves the effective mechanism establishment of the population social protection, the political processes stabilization.

УДК 338.24

Ващишин О. - ст. гр. МБ-21

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

СУТЬ ПОДАТКІВ, ЇХ ФУНКЦІЇ ТА ЕЛЕМЕНТИ

Науковий керівник: к.е.н., доцент Дячун О. Д.

Vaschyshyn O.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

CONTENT OF TAXES AND THEIR FUNCTIONS AND ELEMENTS

Supervisor: PhD, docent Dyachun O. D.

Ключові слова: податок, елементи податку, функції податку.

Keywords: the tax, tax elements, functions of the tax.

Існують різні визначення податків. Д. Рікардо вважав, що податок - це та частка продукту та праці країни, яка надходить у розпорядження уряду. К. Маркс вважав, що податки - це економічне втілення існування держави. Юридичне визначення податку дано в Податковому кодексі України: «обов'язковий індивідуально безвідплатний платіж, що стягується з організацій і фізичних осіб у формі відчуження належних їм грошових коштів з метою фінансового забезпечення діяльності держави і муніципальних утворень».

Основні риси податку: односторонній характер його встановлення; безоплатність; примусовий характер платежів.

Податки є найважливішим елементом економічної політики держави і виконують регулюючу, перерозподільні, фіскальну, контрольну і стимулюючу функції.

Регулююча функція. Держава може регулювати приватну власність тільки побічно - через податки; за допомогою податків держава регулює темпи розвитку економіки: зменшення податкового тягаря дає імпульс до розвитку галузей, регіонів, окремих підприємств, зростання ж податків уповільнює темпи зростання економіки.

Перерозподільна функція. За допомогою податків держава перерозподіляє фінансові ресурси між сферами економіки, галузями, регіонами і т.д.

Фіскальна функція - податки є найважливішим джерелом доходів держбюджету, на їх частку доводиться більше 90% доходів.

Контрольна функція. За допомогою податків держава здійснює контроль за ефективним використанням фінансових ресурсів.

Стимулююча функція. Через податки держава стимулює ефективне використання всіх економічних ресурсів.

До основних елементів податку відносять:

Суб'єкт податку - учасник процесу справляння податку (платник, держава, державні органи).

Об'єкт оподаткування - явище, предмет чи процес, внаслідок наявності яких сплачується податок.

Є два підходи до оцінки об'єкту:

а) кількісний і натуральний;

б) грошовий.

База оподаткування - законодавчо закріплена частина доходів чи майна платника податків (за вирахуванням пільг), яка враховується при розрахунку суми податку. Податкова база - це кількісний вимір об'єкта оподаткування.

Податковий період - строк, протягом якого завершується процес формування податкової бази, остаточно визначається розмір податкового зобов'язання.

Порядок сплати податку - методи, строки та засоби сплати податку в державі, які залежать від принципів побудови податкової системи.

Поряд з порядком сплати податку важливе місце займає такий елемент як податковий звіт - документ, що подається до податкової інспекції із звітними даними про розрахунки з бюджетом.

Метод податкового обліку - метод, що використовується для визначення моменту виникнення окремих складових податкових зобов'язань.

Одиниця оподаткування - частина об'єкта оподаткування, стосовно якої відбувається встановлення нормативів і ставок обкладення, тобто та одиниця, яка покладається в основу виміру об'єкта оподаткування. Вона залежить від об'єкта оподаткування, виражається в грошовій або натуральній формі і має переважно розрахунковий характер. Наприклад, грошова одиниця для оподаткування прибутків та доходів, одиниця вимірювання площі для земельного податку.

Податкова ставка - законодавчо встановлений розмір податку або збору, виходячи із об'єкту або одиниці оподаткування.

УДК 65.012.32

Voynalovich T. - student: gr. BEM

Kyiv national university of technologies and design

WHAT IS A PR-MANAGER?

Supervisor: associate professor Dovgopol H.

Keywords: PR-manager, career, communication, employee.

PR-manager or manager of public relations - a profession is relatively new for Ukraine, fashionable and fun. But what are the prospects it really opens? What are the requirements to specialists in this field, and how long it takes to succeed in your career?

Personal qualities and professional skills Universal quality for PR-manager - sociability. Such a person must have a variety of relationships and contacts in various industries, as well as be able to establish new at every level. The second point - it is proactive. PR-manager needs to understand where, with whom and what you need to communicate to any important meetings to attend, make reports and presentations. And most importantly - to understand why and what is it all about. And, of course, very important confidence and presentable. After all, PR-manager is a person of the company, so all of his statements should sound confident and be convincing.

Range of duties. The terms of reference, PR-manager varies depending on the agency and on the position of the manager as such in the hierarchy of the agency. In most cases, a manager or project manager - is a key element, especially in communication with the client. He - daily contact point for the head of PR and marketing direction from the client, employee, capable of the most talk in detail about the current situation, outline the prospects and accountable for their work.

In general, the manager is a lot of work to coordinate the efforts of the experts, senior expert agencies, representatives of the client. It determines the extent to which these efforts will have the same vector, so that a positive result was achieved as efficiently as possible.

In addition, the manager plays a key role in the preparation of proposals for potential clients.

Typical functional PR-specialist. Specialist in PR determines which methods should be used to improve the visibility and improve the image of the company, and on the basis of the data builds a plan of activities.

Creating a corporate image. PR Manager identifies major trends and features of the corporate identity of the company and oversees the implementation of their ideas with the design of products, offices, sales outlets and others.

Interaction with the media. The list of duties includes the creation of PR manager of the most important bases for his client's media and regular work with them in press releases, interviews and other promotional materials. Responsible for the collection and preparation of information for the media coverage also falls on the PR manager.

Maintaining corporate web resources. The incumbent is responsible for public relations, include the creation of materials for updating the site of the company, its pages in social networks, holding shares, contests and other events.

Reputation Management. PR specialists regularly monitors which publications, and reviews appear in the media and social networks. This is done by hand and using special services.

Organization of events and participation in them. PR manager of exhibitions, seminars, press conferences for the media, customers and partners. He represents the company on third-party events, participation in which can improve its image.

Secrets of the profession. Perhaps the greatest secret of success in the PR-manager - a combination of desires and emotions with technology and precision, which gives high quality results in achieving the objectives. None brilliant idea or event information campaign will not be realized without the support of technology and absolute quality. But no one exact way the calculated yield of the target audience will not be truly effective without the creative spirit and the imagination.

УДК 658:338.24

Гнатишин Р. – ст. гр. ПФМ-51

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

Науковий керівник: к.е.н., доцент Мариненко Н. Ю.

Hnatywyn R.

Ternopil Ivan Puluj National Technical University

PROBLEMS OF INNOVATIVE ACTIVITY DEVELOPMENT AND THE WAYS OF THEIR SOLUTION

Supervisor: Ph.D., Associate Professor Marynenko N. Yu.

Ключові слова: інновації, інвестиції, державна підтримка.

Keywords: innovations, investments, government support.

Характерною рисою сучасної діяльності промислових підприємств є пошук нових напрямків розвитку, що забезпечать підвищення конкурентоспроможності продукції, вихід на нові ринки і, відповідно, підвищення обсягів реалізації та прибутку. Незначна кількість підприємств, що займається впровадженням інновацій обумовлена тим, що започаткування інноваційної діяльності пов'язане із значними фінансовими витратами.

Фінансування інноваційної діяльності за рахунок коштів державного бюджету є вкрай недостатнім для її розвитку, оскільки займає в середньому близько 1% від загальної суми витрат. Інвестиції за рахунок коштів іноземних інвесторів займають близько 10 %. Першою та найголовнішою проблемою є невизначеність державної політики щодо розвитку інновацій. Це призвело до низки проблем, серед яких слід зазначити: відсутність механізму персонального супроводу стратегічних інвесторів; відсутність економічного ефекту від використання державних активів; відсутність проектів державно-приватного партнерства тощо. Шляхом вирішення зазначених проблем стало прийняття у 2011 р. Інвестиційної реформи України. В той же час потребує вирішення проблема підтримки інноваційних проектів в промисловості. Слід зазначити, що пріоритетні за Інвестиційною реформою напрямки розвитку інновацій мають в більшій мірі соціальний ефект, що не забезпечить державі якнайшвидшого виходу з кризового становища.

Шляхом реалізації зазначеної проблеми є перегляд пріоритетних напрямків та виділення тих реальних секторів промисловості, що дозволять забезпечити стабілізацію економіки за рахунок покращення результатів діяльності промислових підприємств та відповідного підвищення рівня їх прибутковості і подальшої реалізації інноваційних проектів. Ще одним важелем для активізації інноваційної діяльності є відновлення пільгових умов діяльності вільним економічним зонам (ВЕЗ), на територіях яких запроваджуються пільгові митні, валютно-фінансові, податкові та інші умови економічної діяльності національних та іноземних юридичних і фізичних осіб. Як свідчить досвід розвинених держав, створення ВЕЗ є дуже ефективним заходом залучення інвестиційних ресурсів, стимулювання розвитку виробництва, технологій, створення нових робочих місць. Це, в свою чергу, приводить до покращення економічної ситуації в країні, збільшення обсягів ВВП та надходжень до бюджету. Таким чином, для активізації та розвитку інноваційної діяльності в Україні необхідним є вирішення переліку завдань, серед яких є реалізація Інвестиційної реформи України, державна підтримка інноваційних проектів в промисловості та відновлення статуту ВЕЗ.

Реалізація цих завдань дозволить підвищити наукомісткість промислової продукції, її конкурентоспроможність та забезпечити підвищення прибутковості і подальшого розвитку промислових підприємств та відповідного загального покращення стану економіки України.

УДК 658

Вовк Б. – ст. гр. ПФМ-51

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

СЕРЕДНЬОЗВАЖЕНА ВАРТІСТЬ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА: ПІДХОДИ ТА ОСОБЛИВОСТІ РОЗРАХУНКУ

Науковий керівник: к.е.н., доцент Машлій Г.Б.

Vovk B.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

WEIGHTED AVERAGE COST OF CAPITAL ENTERPRISE: APPROACHES AND FEATURES OF CALCULATION

Supervisor: Mashlij G.

Ключові слова: вартість капіталу, інвестиційний проект, прибуток.

Keywords: cost of capital, investment project, profit.

Активи підприємства, які використовуються у його фінансово-господарській діяльності, фінансуються за рахунок власного та позикового капіталу, кожен з яких має свою вартість. Середня вартість власних та позикових ресурсів суттєво впливає на рівень прибутковості та можливості зростання підприємства за рахунок рефінансування свого прибутку.

У фінансовому менеджменті проблемі визначення вартості капіталу підприємства й аналізу його структури надають першочергове значення. Концепція вартості капіталу є однією з базових у теорії капіталу. Крім визначення відсотків, які необхідно сплатити власникам фінансових ресурсів, вона також характеризує норму рентабельності інвестованого капіталу, яку необхідно забезпечити підприємству, щоб досягнути зростання своєї ринкової вартості. Вартість капіталу є ключовим чинником щодо оренди або купівлі основних фондів, рефінансування облігацій. Зміна структури капіталу також відображається на ризикованості підприємства в цілому [1, с.35].

Під вартістю капіталу розуміють норму прибутковості, яку очікують одержати інвестори від альтернативних можливостей вкладення капіталу при незмінній величині ризику. Вартість капіталу виражається у вигляді процентної ставки від суми інвестованих коштів, які необхідно сплатити інвесторові протягом року за використання його капіталу.

Важливою складовою успішного розвитку підприємств, що сприяє збільшенню їх доходності, максимальному задоволенню попиту споживачів, збільшенню обсягу послуг та підвищенню їх якості, є реалізація інвестиційних проектів. Одним з першочергових етапів їх впровадження є проведення їх оцінки [2, с.102].

Існує ряд методів оцінки інвестиційних проектів, серед яких термін окупності інвестицій, коефіцієнт ефективності інвестицій, чистий дисконтований дохід, індекс рентабельності інвестицій, внутрішня норма рентабельності, дисконтований термін окупності інвестицій. Важливої уваги при цьому заслуговує метод порівняння інвестиційних проектів за розміром середньозваженої вартості капіталу – Weighted Average Cost of Capital (WACC) [2, с.105].

Проведений аналіз наукової літератури показав, що найбільш поширеною формулою визначення розміру середньозваженої вартості капіталу є:

$$WACC = \frac{E}{V} R_E + \frac{D}{V} R_D, \quad (1)$$

де E – сума власного капіталу; V – загальна сума капіталу підприємства, R_E – норма прибутку на власний капітал; D – сума запозиченого капіталу; R_D – середня процентна ставка за кредитами банків.

Визначення вартості власного та запозиченого капіталу здійснюється за даними бухгалтерської звітності. Загальна сума капіталу підприємства визначається як сума власного та запозиченого капіталу. Середня процентна ставка за кредитами банків розраховується центральним банком окремо в кожній країні світу. Норма прибутку розраховується за наступною формулою:

$$R_E = P_T / E, \quad (2)$$

де P_T – чистий прибуток.

Головна проблема, з якою зустрічаються фінансисти при застосуванні моделі WACC, полягає у визначенні ціни залучення власного капіталу, зокрема значення очікуваної ставки вартості власного капіталу. Це питання досі не знайшло свого повного вирішення ні в теорії, ні в практиці.

Структура капіталу відіграє провідну роль у формуванні ринкової вартості підприємства. В свою чергу, цей зв'язок опосередковується показником середньозваженої вартості капіталу (рис. 1):



Рис. 1. Система взаємозв'язку показників структури капіталу, середньозваженої вартості капіталу та ринкової вартості підприємства [2, с. 36].

Розрахована середньозважена вартість капіталу є головним критеріальним показником оцінки ефективності управління структурою капіталу. Цей показник формується на підприємстві під впливом багатьох факторів, основними з яких є:

- середня ставка процента, яка склалася на фінансовому ринку;
- доступність різних джерел фінансування (кредитів банків; комерційного кредиту; власної емісії акцій та облігацій і т.д.);
- співвідношення обсягів операційної та інвестиційної діяльності;
- життєвий цикл підприємства.

Урахування цих факторів здійснюється в процесі цілеспрямованого управління вартістю власного та позикового капіталу підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Зборовська Ю. О. Капітал підприємства: теоретичні аспекти визначення суті капіталу / Ю. О. Зборовська // Формування ринкових відносин в Україні. – 2007. – № 7. – С. 35-38.
2. Балацький О.Ф. Управління інвестиціями / О.Ф. Балацький, О.М. Теліженко, М.О. Соколов. – 2-ге від., перероб. і доп. – Суми, 2009. – 232 с.

УДК 336.64

Вовк Б. - ст. гр. ПФМ-51

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ДІАГНОСТУВАННЯ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Науковий керівник: к.е.н., старший викладач Маркович І.Б.

Vovk B.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

DIAGNOSTICS AND FORECASTING FINANCIAL SECURITY ENTERPRISE

Supervisor: Markovych I.

Ключові слова: фінансова безпека, індикаторний підхід, банкрутство.

Keywords: financial security, indicator approach, bankruptcy.

У сучасних умовах інтеграції економіки України в світовий економічний простір та зростаючої фінансової нестабільності для ефективного управління підприємством виникає потреба у розробленні дієвих механізмів забезпечення відповідного рівня його фінансової безпеки. Неefективне управління економікою та незбалансованість основних макроекономічних показників зумовлюють нестачу фінансових ресурсів у суб'єктів господарювання та призводять до постійного пошуку ними джерел фінансування, форм та методів використання обмежених за обсягом ресурсів [1, с. 205].

Фінансова безпека суб'єктів підприємництва є складовою частиною їх економічної безпеки. Під фінансовою безпекою підприємства розуміють такий фінансовий стан, якому характерні наступні риси: збалансованість та якість сукупності фінансових інструментів, технологій і послуг, які використовуються підприємством; стійкість до внутрішніх та зовнішніх загроз; здатність фінансової системи підприємства забезпечувати реалізацію його фінансових ресурсів.

На сьогоднішній день основним підходом до оцінки фінансової безпеки підприємства є індикаторний підхід. Загалом усі індикатори фінансової безпеки підприємства можна поділити на такі групи:

1) показники рентабельності підприємства використовуються для оцінювання відносної ефективності діяльності підприємства;

2) показники ліквідності та платоспроможності – характеризують здатність підприємства перетворити свої активи в гроші для покриття усіх необхідних платежів у термін їх сплати;

3) показники фінансової стійкості визначають рівень залежності підприємства від кредиторів і інвесторів, та характеризують забезпеченість його потреб фінансовими ресурсами для ефективної діяльності [2, с. 48];

4) показники оцінки майнового стану підприємства – характеризують абсолютні та відносні зміни статей балансу за певний період діяльності підприємства, дають можливість відслідкувати тенденції їх зміни та визначити структуру фінансових ресурсів підприємства;

5) ділова активність підприємства у фінансовому аспекті проявляється у швидкості обороту його засобів і полягає у дослідженні рівнів та динаміки різноманітних фінансових коефіцієнтів оборотності.

Діагностика ймовірності банкрутства є найбільш наглядним індикатором, який характеризує фінансовий стан підприємства, та забезпечує відповідний рівень фінансової безпеки. Для діагностики ймовірності банкрутства використовують моделі:

1. П'ятифакторна модель Альтмана визначення індексу Z . Алгоритм її розрахунку наступний:

$$Z = 1,2X_1 + 1,4X_2 + 3,3X_3 + 0,6X_4 + 1X_5, \quad (1)$$

де Z – інтегральний показник загрози банкрутства; X_1 – власний оборотний капітал / активи підприємства; X_2 – нерозподілений прибуток / активи підприємства; X_3 – прибуток до виплати процентів і податків / сума активів; X_4 – вартість власного капіталу / позиковий капітал; X_5 – виручка від реалізації / сума активів.

Ймовірність банкрутства в п'яти факторній моделі Альтмана оцінюється залежно від значення Z -рахунку, обчисленого за реальними даними підприємства: до 1,8 – дуже висока; від 2,8 до 2,9 – можлива; від 1,81 до 2,7 – висока; понад 3,0 – дуже низька.

2. Модель Спрінгрейта побудована за допомогою покорокового дискримінантного аналізу на підставі дослідження впливу 19 фінансових показників. При побудуванні моделі використано чотири з них, які є найбільш значущими:

$$Z = 1,03A + 3,07B + 0,66C + 0,4D, \quad (2)$$

де A = робочий капітал / загальна вартість активів; B = прибуток до сплати податків та процентів / загальна вартість активів; C = прибуток до сплати податків / короткострокові зобов'язання; D = обсяг продажу / загальна вартість активів. Якщо $Z < 0,862$, то підприємство є потенційним банкрутом.

3. Аналіз ймовірності настання банкрутства для українських підприємств аналізують за допомогою моделі Терещенка О. Модель Терещенка має такий вигляд:

$$Z = 0,213X_1 + 2,208X_2 + 0,67X_3 + 1,13X_4 + 1,48X_5 + 0,515X_6 + 0,467X_7 - 2,599 \quad (3)$$

де X_1 – поточні активи / поточні зобов'язання; X_2 – власний капітал / валюта балансу; X_3 – чиста виручка від реалізації / валюта балансу; X_4 – сума чистого прибутку та амортизації / сума чистої виручки та інших операційних доходів; X_5 – сума чистого прибутку та амортизації / валюта балансу; X_6 – прибуток до оподаткування / чиста виручка від реалізації; X_7 – виручка від реалізації / середні залишки обігових коштів.

У разі, якщо Z -коефіцієнт менший за $-0,8$, діагностується фінансова криза, при його значенні більше $0,51$ фінансова стійкість.

Таким чином, запропоновані методики визначення рівня фінансової безпеки підприємства дозволить зробити комплексні висновки про рівень захищеності фінансових інтересів підприємства як в даний час, так і в майбутньому, та виявити резерви його підвищення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Васильців Т. Г. Економічна безпека підприємництва України: стратегія та механізми зміцнення: монографія / Т. Г. Васильців. – Львів: Арал, 2008. – 386 с.
2. Ковальов Д. Економічна безпека підприємства / Д. Ковальов, Т. Сухорукова // Економіка України. – 2008. – № 10. – С. 48-53.

УДК 336.051

Голод М. - ст. гр. ПФМ-51

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО КЛАСИФІКАЦІЇ ФІНАНСОВИХ СТРАТЕГІЙ ПІДПРИЄМСТВ

Науковий керівник: к.е.н., доц. Тимошик Н.С.

Golod M.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

THEORETICAL APPROACHES TO THE CLASSIFICATION OF FINANCIAL STRATEGIES OF ENTERPRISES

Supervisor: Ph.D. Assoc. Tymoshyk N.S.

Ключові слова: ринок, фінансовий механізм, фінансові інструменти.

Keywords: market, financial mechanism, financial tools

За сучасних умов розвитку економіки України, значно змінилося середовище функціонування підприємств. Вони відчувають значний конкурентний тиск зі сторони як вітчизняних, так і закордонних виробників, котрі мають більш широкі фінансові і виробничі можливості. Спостерігаються також зміни у співвідношенні та мобільності факторів виробництва, включаючи капітал, інтелектуальні, людські та природні ресурси. Крім того, на діяльність підприємств впливають і фактори зовнішнього середовища: політичні, економічні, соціальні, правові та інші. При прийнятті управлінських рішень у всіх сферах діяльності підприємства, у тому числі і у фінансовій, потрібно враховувати усю сукупність впливу факторів на функціонування компанії. У зв'язку з цим, керівникам необхідно своєчасно та швидко реагувати на зовнішні зміни, а також цілеспрямовано використовувати ті можливості, які є всередині підприємства, що потребує необхідної компетенції в області стратегічного управління.

Фінансова стратегія підприємства відноситься до категорії функціональних стратегій і є частиною загальнокорпоративної стратегії. Вона має забезпечувати досягнення довгострокових стратегічних цілей компанії з урахуванням факторів зовнішнього і внутрішнього середовища та обмеженості ресурсних можливостей. Фінансова стратегія спрямована на мобілізацію фінансових ресурсів організації та їх раціональний розподіл і використання, тобто вона формує передумови для реалізації функціональних стратегій, стратегій бізнес-одиниць і загальнокорпоративної стратегії.

У науковій літературі немає єдиного підходу до класифікації фінансових стратегій. На рис. 1 представлена класифікація фінансових стратегій І.А. Бланка.

Даний підхід до класифікації фінансових стратегій дозволяє інтегрувати структурну композицію з чотирьох взаємопов'язаних і взаємозалежних напрямків діяльності компанії:

- 1) стратегії формування фінансових ресурсів;
- 2) інвестиційної стратегії;
- 3) стратегії забезпечення фінансової безпеки;
- 4) стратегії підвищення якості управління фінансовою діяльністю.



Рис. 1. Класифікація фінансових стратегій

Зазначені напрями, у свою чергу, деталізуються на більш вузькі, з урахуванням досягнення певних фінансових цілей.

В свою чергу І.А. Лісовська розглядає фінансову стратегію компанії як «інтегровану структуру п'яти взаємопов'язаних і взаємозалежних модулів» [2, с. 29]. Класифікація І.А. Бланка доповнена її п'ятим модулем: податкова стратегія, що дозволяє оптимізувати податкове навантаження компанії, не допускаючи зростання податкових ризиків. Щодо деталізованих компонентів відмінності спостерігаються тільки в конкретизації стратегії підвищення якості управління фінансовою діяльністю. Дана стратегія представлена у вигляді напрямків формування фінансової структури. Податкова стратегія поділяється на такі ранги: податкову облікову політику і політику зниження податкових ризиків.

Генеральна фінансова стратегія, на думку Р.І. Найдюнової, А.Ф. Виноходова і А.І. Найдюнова, є складовою загальнокорпоративної стратегії підприємства. Вона пов'язана з «реалізацією всіх фінансових аспектів її місії». Фінансова стратегія окремих завдань розробляється для досягнення певних цілей і вирішення визначених ними конкретних завдань, наприклад, поліпшення фінансового стану організації. Вона є компонентом генеральної фінансової стратегії. На наш погляд, дана класифікація є не зовсім коректною. Фінансова стратегія розробляється для досягнення певних довгострокових цілей, а не завдань. Виконання поставлених оперативних завдань має забезпечуватися за допомогою реалізації фінансової тактики, яка представляє короткострокову (до одного року) програму дій організації у сфері фінансів. Фінансова тактика спрямована на вирішення більш приватних завдань розвитку компанії. При відносно стабільній фінансовій стратегії фінансова тактика повинна відрізнятися більшою гнучкістю, що зумовлено постійними змінами ринкової кон'юнктури.

Таким чином, нами було розглянуто теоретичні підходи до класифікації фінансових стратегій компанії. З представлених класифікацій фінансових стратегій структура, що виділяється І.А. Бланком за напрямками фінансової діяльності компанії (рис. 1), представляється нам найбільш прийнятною. Вона охоплює всі сторони фінансової діяльності компанії, враховує забезпечення фінансової безпеки функціонування підприємства, також зачіпає інноваційну складову фінансового менеджменту.

УДК 339.13

Гуменюк І. – ст. гр. ПМмз-51

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

КОМПЛЕКС ПРОСУВАННЯ: ПОНЯТТЯ, СУТЬ, СКЛАДОВІ

Науковий керівник: к.е.н., доцент Оксентюк Б. А.

Gumenyuk I.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

PROMOTION COMPLEX: CONCEPT, ESSENCE, COMPONENTS

Supervisor: Oksentyuk B. A.

Ключові слова: просування, комунікації, структура просування.

Keywords: promotion, communication, promotion structure.

Для реалізації цілей підприємства стає недостатньо трьох елементів комплексу маркетингу: ціни, товару та розподілу. Саме тому невід'ємною частиною перших трьох стає просування. Просування продукції є важливою складовою структури маркетингу. Це інструмент, за допомогою якого інформація про товар, його ціну і наявність в каналах розподілу доводяться до цільової аудиторії цієї компанії.

Після сегментування ринку, позиціонування товару, визначення його ціни і вибору структури каналів розподілу фірма визначає способи просування товару: особистий продаж, реклама, зв'язки з громадськістю, стимулювання збуту та прямий маркетинг.

Комбінація способів просування називається структурою просування.

Особистий (персональний) продаж (personal selling, detailing) пропонує пряме спілкування торговельного представника компанії з покупцем. Особистий продаж - це безпосередній контакт між продавцем і потенційними клієнтами.

Реклама (advertising) представляє собою платне повідомлення, що розповсюджується через засоби масової інформації (телебачення, радіо, друковані видання, електронні системи і т.п.) і що фінансується тими, від кого воно виходить.

Нині найбільш ефективним вважається рекламний вплив на покупця безпосередньо в точці продажу, у момент, коли він робить свій остаточний вибір.

Зв'язки з громадськістю (public relations) діяльність компанії, направлена на здійснення взаємодії з різними групами населення поза сферою продажу і яка не передбачає пряму оплату за її здійснення.

Прямий маркетинг (direct mail) – безпосереднє спілкування продавця/виробника з кінцевим покупцем, розраховане на певну реакцію шляхом використання різноманітних засобів комунікації (телефон, телебачення, реклама в Internet, каталоги).

Стимулювання збуту (sales promotion) – це комплекс заходів, направлених на привернення інтересу клієнтів до товару. Поділяється на стимулювання підприємств

Комунікації в галузі стимулювання збуту мало чим відрізняються від інших маркетингових комунікацій, хіба що конкретні та короткочасністю заходів. Як вже зазначалось раніше, стимулювання продажу ведеться в основному тільки в поєднанні з рекламою.

Кожен із зазначених елементів комплексу просування за своєю суттю є засобом комунікації.

УДК 336.64

Дзодз І. – ст. гр. ПФ-41

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Науковий керівник: к.е.н., доцент Константюк Н.І.

Dzodz I.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

MANAGEMENT OF ENTERPRISE FINANCIAL STABILITY

Supervisor: PhD (Economics), Ass. Prof. Konstantiuk N.I.

Ключові слова: фінансова стійкість, фінансові ресурси, структура капіталу.

Keywords: financial stability financial resources, capital structure.

Ринкова система господарювання обумовлює зміну форм та методів управління підприємством, вимагає нових підходів до визначення місця та ролі підприємства у розвитку суспільного виробництва. Успіх структурних та організаційних перетворень господарюючих суб'єктів багато в чому залежить від удосконалення методів управління їх діяльністю. Це стосується одного з найбільш складних, пріоритетних напрямків діяльності – фінансової сфери. Від її стану, як і від умілого використання фінансових інструментів, в значній мірі залежить успішне функціонування кожного суб'єкта господарювання та перспективи його розвитку.

Фінансова стійкість підприємства – це комплексне поняття, що є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю фінансово-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення та використання фінансових ресурсів. Безперечно, вона залежить від результатів його операційної, фінансової та інвестиційної діяльності [1, с.94].

Вона характеризує ступінь фінансової незалежності підприємства щодо володіння своїм майном і його використання. Цю ступінь незалежності можна оцінювати, за різними критеріями:

- рівнем покриття матеріальних запасів стабільними джерелами фінансування;
- часткою власних або стабільних джерел у сукупних джерелах фінансування;
- платоспроможністю підприємства (його потенційною спроможністю покрити термінові зобов'язання мобільними активами).

Управління фінансовою стійкістю підприємства є одним з найбільш значимих функціональних напрямів системи фінансового менеджменту, який досить тісно пов'язаний з іншими системами управління. Безперечно, управління фінансовою стійкістю підприємства органічно входить до системи управління доходами та витратами, рухом активів, капіталу та грошових потоків, управління структурою капіталу та іншими аспектами його діяльності.

Управління фінансовою стійкістю підприємства являє собою систему принципів та методів розробки і реалізації управлінських рішень, пов'язаних із забезпеченням такого стану фінансових ресурсів і активів, їх формування та розподілу, яка б дозволила господарюючому суб'єкту розвиватися на основі зростання прибутку та

капіталу при збереженні платоспроможності і кредитоспроможності та забезпечення й підтримання його фінансової рівноваги. Основною метою такого управління є забезпечення фінансової безпеки та стабільності функціонування і розвитку підприємства в поточному та перспективному періодах, що дозволить, в кінцевому підсумку, максимізувати його ринкову вартість. Для досягнення цієї мети управління фінансовою стійкістю підприємства має забезпечити виконання наступних завдань:

- забезпечення оптимальної структури капіталу та активів,
- забезпечення постійної платоспроможності та кредитоспроможності,
- збалансування та забезпечення оптимальної структури грошових потоків.

Стратегія управління фінансовою стійкістю підприємства – один із важливих видів фінансової стратегії підприємства, який являє собою процес формування перспективного напрямку його розвитку на основі ефективного управління фінансовою стійкістю шляхом формулювання довгострокових цілей, вибір найбільш ефективних шляхів їх досягнення, адекватне коригування фінансової стійкості при зміні умов зовнішнього середовища [2, с.247].

На наш погляд, в процесі управління фінансовою стійкістю підприємства необхідно використовувати індивідуальний підхід, аналізуючи не лише загальновідомі фінансові показники, а підходити до цього завдання комплексно, аналізуючи систему управління, що склалася на підприємстві, структуру і якість кадрового потенціалу, маркетингову політику, адже в умовах ринкової економіки не достатньо тільки виробити продукцію, необхідно також вдало її продати, оскільки саме доходи, а в кінцевому результаті й прибутки визначають на скільки ефективно функціонувало підприємство.

Для вдосконалення управління фінансовою стійкістю на вітчизняних підприємствах доцільно здійснювати наступні заходи:

- Проводити ефективне управління оборотними активами, не допускати понаднормативних залишків матеріалів, сировини, готової продукції, яка не знаходить попиту.
- Забезпечити раціональну структуру капіталу.
- Здійснити правильний вибір тактики і стратегії управління фінансовими ресурсами, прибутком, визначивши стратегічні і поточні цілі діяльності підприємства.
- Періодично здійснювати моніторинг фінансових показників, визначати їх відхилення від нормативних значень та виявляти причини цих відхилень з метою їх виправлення.
- Здійснювати фінансове прогнозування, тобто дослідження та розробку можливих шляхів розвитку фінансів підприємства в перспективі.
- Підвищити рівень системи управління підприємства загалом, ґрунтуючись на засадах ринкової економіки.

Вжиття запропонованих заходів допоможе суттєво покращити рівень фінансової стійкості на підприємстві.

Список використаних джерел:

1. Гадзевич О.І. Основи економічного аналізу і діагностики фінансово-господарської діяльності підприємств: Навчальний посібник. / О. І. Гадзевич. – К.: Кондор, 2004. – 180 с.
2. Крамаренко Г. О. Фінансовий менеджмент: Підручник. / Г.О. Крамаренко, О. Є. Чорна. – Київ: Центр навчальної літератури, 2006. – 520 с.
3. Литвин Б. М. Фінансовий аналіз: Навч. посіб./ Б. М. Литвин, М. В. Стельмах. — К.: «Хай_Тек Прес», 2008. — 336 с.

УДК 336.6

Вітенько Д. – ст. гр.БМ-21

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ФІНАНСИ ТА ЇХНІ ВИДИ

Науковий керівник: Дячун О.

Vitenko D.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

FINANCES AND THEIR TYPES

Supervisor: Dyachun O.

Ключові слова: фінанси, грошові фонди, економічна категорія

Keywords: finances, money funds, economical category

Відповідно до визначення у Вікіпедії фінанси (від середньовічно-латинського *financia* - наявність, дохід) – це економічна категорія, що відображає економічні відносини в процесі створення і розподілу фондів грошових коштів. Поняття фінанси може включати один з наступних смислів: вивчення грошей та інших подібних активів, управління цими активами і ризиками та безпосередньо самі грошові ресурси.

Фінанси - невід'ємна частина грошових відносин. Однак, не всякі грошові відносини виражають фінансові відносини. Фінанси відрізняються від грошей як за змістом, так і за виконуваними функціями. Гроші - це загальний еквівалент, універсальний засіб обміну, особливий вид абсолютно ліквідного товару, за допомогою якого виражається вартість усіх інших товарів. Фінанси - це сукупність грошових відносин, організованих державою, в процесі яких здійснюється формування і використання загальнодержавних фондів грошових коштів для здійснення економічних, соціальних і політичних завдань. Фінанси - це економічний інструмент розподілу і перерозподілу валового внутрішнього продукту (ВВП) і національного доходу, знаряддя контролю за утворенням і використанням фондів грошових коштів. Головне їх призначення полягає в тому, щоб шляхом утворення грошових доходів і фондів забезпечити не тільки потреби держави і підприємств в грошових коштах, але й контроль за витрачанням фінансових ресурсів. Централізовані фінанси – це економічні відносини, пов'язані з формуванням та використанням фондів коштів держави, акумульованих у державній бюджетній системі й урядових бюджетних фондах. Їх використовують для регулювання економічних та соціальних відносин на макрорівні. Децентралізовані фінанси – це грошові відносини, пов'язані з кругообігом грошових фондів підприємств, використовуваних для регулювання і стимулювання економічних та соціальних відносин на мікрорівні.

Сукупність грошових відносин, що виникають у зв'язку з рухом коштів грошових фондів, утворює фінансові відносини. До фінансових відносин прийнято відносити грошові відносини, що виникають у процесі розширеного виробництва між:

- державою і підприємствами при сплаті податків та інших платежів до бюджету, а також при фінансуванні з бюджету ряду витрат підприємств; державою і громадянами при внесенні обов'язкових та добровільних платежів у бюджет і позабюджетні фонди;

підприємствами і організаціями при створенні централізованих фондів грошових коштів та резервів; підприємствами та позабюджетними фондами при внесенні

платежів і одержанні ресурсів; підприємствами та банками при одержанні кредитів, сплаті відсотків за кредит, при зберіганні грошових коштів на рахунках у банках; підприємствами та органами страхування при сплаті страхових внесків та відшкодування зі страхового фонду збитку при настанні страхового випадку; підприємствами та працівниками, зайнятими на цих підприємствах, при виплаті заробітної плати з фонду оплати праці; підприємствами та організаціями в процесі їх виробничої і комерційної діяльності при розрахунках за придбані товарно-матеріальні цінності (сировина, матеріали, паливо, електроенергія), а також при реалізації готової продукції і наданні послуг.

Розподіл фінансових відносин по виду одержувача (передавача) вартості є їхній поділ на види фінансів. Отже види фінансів - це фінансові відносини, згруповані в залежності від видів учасників ринку. У самій загальній формі такими загальноприйнятими групами, або видами, учасників ринку є: держава, включаючи підвідомчі їй бюджетні організації, комерційні організації та інші недержавні організації, що здійснюють ту чи іншу господарську діяльність, а також населення.

В результаті можна говорити про наступні види фінансів:

- державні фінанси - це фінанси держави, або фінансові доходи і витрати держави. Фінанси держави існують у вигляді доходів і витрат державних органів управління і влади, інших бюджетних установ: державних шкіл, вузів, лікарень, театрів, музеїв та ін. Державні фінанси знаходять своє вираження переважно у формуванні та виконанні державного бюджету країни;

- корпоративні фінанси - це фінанси комерційних організацій, тобто організацій, діяльність яких націлена на отримання прибутку. Основним джерелом грошових доходів комерційної організації є виручка від реалізації вироблених нею товарів і послуг, що надаються;

- громадські фінанси - це фінанси громадських організацій, таких як благодійні фонди, політичні партії, інші громадські організації. Доходи цих організацій складаються переважно з членських внесків, вкладів, дарів і т.п. Громадські організації не займаються виробництвом товарів або ринкових послуг. Їх економічна роль дуже мала, а тому вони зазвичай не є самостійним об'єктом вивчення в курсі фінансів;

- особисті фінанси - це фінанси населення. Люди зазвичай живуть сім'ями, а тому особисті фінанси ще називають «фінансами домогосподарств». Основу доходів працездатного населення складають різні види оплати праці, що виплачується державними, комерційними та громадськими організаціями. Основу доходів непрацездатного населення пенсійного віку - пенсії та допомоги, що виплачуються з коштів державного бюджету та спеціально створюваних для цих цілей державних або комерційних фінансових фондів. У навчальних цілях упор зазвичай робиться тільки на найбільші види фінансів, тобто на фінанси держави, корпоративні фінанси та фінанси населення.

Якщо говорити про фінанси в цілому, то, мабуть, слід вважати, що вони виконують дві основні функції: розподільну і контрольну. Та частина фінансів, яка функціонує в сфері матеріального виробництва і бере участь у процесі створення грошових доходів і накопичень, виконує не тільки розподільну і контрольну, а й функцію формування грошових доходів (регулююча). Розподільна і контрольна функції здійснюються фінансами одночасно. Контрольна функція фінансів тісно пов'язана з розподільною - це насамперед контроль в процесі об'єктивно існуючих грошових відносин. Він пронизує всю систему відносин, пов'язаних як з рухом вартості, так і зі зміною форм вартості, і являє собою вартісний контроль через форму власності. Оскільки фінанси виражають відносини, що виникають на основі реального грошового обороту, то контроль як функція фінансів - це тільки контроль реального грошового обороту.

УДК 658.15

Дюк В. – ст. гр. Бім - 51

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ЗНАЧЕННЯ ІНСТРУМЕНТІВ ФІНАНСОВОГО УПРАВЛІННЯ В ІННОВАЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Науковий керівник: ст. викладач Шевчук Я.М.

Diuk V.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

VALUE OF FINANCIAL MANAGEMENT TOOLS INNOVATIONS IN THE ENTERPRISE

Supervisor: Shevchuk Y.M.

Ключові слова: фінансовий менеджмент, фінансові інструменти, функції фінансового менеджменту

Keywords: financial management, financial instruments, financial management functions

Одним із першочергових чинників виходу вітчизняної економіки із кризи і підвищення рівня конкурентоспроможності об'єктів господарювання, держави та окремих регіонів є інноваційний розвиток вітчизняних підприємств. Інноваційну діяльність підприємств в Україні визначено в Законі України «Про інноваційну діяльність» [1]. Вона спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і сприяє випуску на ринок нових конкурентоздатних товарів та послуг. Основним завданням на сьогодні є дослідження всіх можливих шляхів активізації інноваційної діяльності, при цьому важлива роль належить використанню інструментів фінансового менеджменту. Для правильного розпоряджання коштами, що призначені для втілення у життя інноваційних проектів, кожному керівнику допоможуть знання основ управління фінансами.

В активізації інноваційної діяльності суб'єкта велику роль відіграють інструменти фінансового менеджменту. Саме завдяки їм менеджер може розраховувати «фінансові сили» підприємства. Інструменти фінансового менеджменту дозволяють забезпечити розроблення та реалізацію фінансової політики, інформаційне забезпечення (складання і аналізування фінансової звітності), оцінювання інвестиційних та інноваційних проектів, формування «портфеля» інвестицій, поточне фінансове планування та прогнозування, управління грошовими потоками, управління прибутком, визначення вартості та оптимізацію структури капіталу тощо.

Саме знання та розуміння ролі і значення інструментів фінансового менеджменту в інноваційній діяльності підприємства дасть змогу більш комплексно підходити до її здійснення, реалізовувати заходи зі зменшення ризику неуспішності інноваційних проектів.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002 №40-IV.
2. Краснова В.В. Фінансовий менеджмент підприємства: [навчальний посібник] / В.В. Краснова, Б.О. Жнякін. – Донецьк : ДонНУ, 2004. – 217 с.

УДК 338.24

Жижін О. - ст. гр. МБ-21

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

СУСПІЛЬНЕ ВИРОБНИЦТВО ТА ЙОГО ОСНОВНІ ФАКТОРИ

Науковий керівник: к.е.н., доцент Дячун О. Д.

Zhizhin O.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

SOCIAL PRODUCTION AND ITS MAIN FACTORS

Supervisor: PhD, docent Dyachun O. D.

Ключові слова: суспільне виробництво, основні фактори виробництва.

Keywords: social production, the main factors of production.

Суспільне виробництво — сукупна організована діяльність людей із перетворення речовин і сил природи з метою створення матеріальних і нематеріальних благ, необхідних для їх існування та розвитку. Традиційно складається з двох сфер: матеріальне, нематеріальне.

Матеріальне виробництво включає в себе галузі, які займаються виробництвом матеріальних благ і наданням матеріальних послуг (промисловість, сільське господарство, зв'язок, транспорт, побутове обслуговування тощо).

До нематеріального виробництва відносяться галузі, які займаються виробництвом духовних цінностей і наданням нематеріальних послуг (роздрібна торгівля, освіта, охорона здоров'я, мистецтво, культура і т. д.)

Фактори виробництва - це всі необхідні елементи, які використовуються для виробництва матеріальних і духовних благ.

Сучасна вітчизняна і світова економічна наука до складу факторів виробництва відносить: працю, капітал, землю, підприємницькі здібності, науку, інформацію, екологію.

Праця як фактор виробництва є фізичною та інтелектуальною діяльністю людини, спрямованою на виробництво економічних благ і надання послуг.

Людський капітал - сформований у результаті інвестицій і накопичений людиною певний запас знань, навичок, здібностей, мотивацій і стан здоров'я, які доцільно й ефективно використовуються в тій чи іншій сфері суспільного виробництва.

Капітал - це економічний ресурс, що визначається як сукупність усіх технічних, матеріальних і грошових засобів, використовуваних для виробництва товарів та послуг.

Земля як фактор виробництва включає в себе саму землю, а також лісові й водні ресурси, родовища корисних копалин та інші природні багатства, що використовуються у виробничому процесі.

Наука - це специфічна форма людської діяльності, спрямована на отримання та систематизацію нових знань про природу, суспільство і мислення.

Інформація в сучасних умовах є найважливішим фактором суспільного виробництва, який можна визначити як систему збирання, обробки та систематизації різноманітних знань людини з метою використання їх у різних сферах життєдіяльності й насамперед в економічній сфері.

УДК 331.467

Заблоцький Т. – ст. гр. Бім – 51

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ДИНАМІКА НЕЩАСНИХ ВИПАДКІВ НА ВИРОБНИЧИХ ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ

Науковий керівник: к.е.н., доц. Вовк Ю. Я

Zablotskiy T.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

DYNAMICS OF ACCIDENTS MANUFACTURING COMPANY UKRAINE

Supervisor: Vovk Y. Y

Теперішній стан охорони праці в галузі виробництва, не дивлячись на збільшення фінансування в працезахоронні заходи на підприємствах важко назвати задовільним.

У 2012 році робочими органами виконавчої дирекції Фонду зареєстровано 10822 (з них 648 - смертельно) потерпілих від нещасних випадків на виробництві. Слід відмітити, що серед причин нещасних випадків переважають організаційні – 70% (7529 нещасних випадків). Через технічні причини сталося - 12% (1303) нещасних випадків, психофізіологічні – 18% (1995). Позитивним є те, що в нашій області спостерігається зниження страхових нещасних випадків на 2,6% (з 76 до 74).

У 2013 році робочими органами виконавчої дирекції Фонду зареєстровано 9221 (з них 528 - смертельно) потерпілих від нещасних випадків на виробництві. Через технічні причини сталося - 12% (1139) нещасних випадків, психофізіологічні – 20% (1844) нещасних випадків. Негативним є явище, що кількість нещасних випадків на виробництві загалом зменшилась по всім регіонам України, лише у Тернопільській області кількість травмованих осіб збільшилась на 23% порівняно із 2012 роком (з 74 до 91). У порівнянні з 2012 роком кількість страхових нещасних випадків зменшилась на 14,8% (з 10822 до 9221). Кількість смертельно травмованих осіб зменшилась на 18,5% (з 648 до 528).

У 2014 році робочими органами виконавчої дирекції Фонду зареєстровано 6850 (з них 525 - смертельно) потерпілих від нещасних випадків на виробництві. Серед причин в наслідок яких трапились нещасні випадки переважають організаційні – 63,7% (4361). Через психофізіологічні причини сталося 25,2% (1728) випадків, а через технічні причини - 11,1% (761) нещасних випадків. Простежується негативне явище оскільки, збільшилась кількість страхових нещасних випадків із смертельним наслідком у Тернопільській області – на 7 випадків. У 2014 році у порівнянні з 2013 роком кількість страхових нещасних випадків зменшилась на 25,7% (з 9221 до 6850), кількість смертельно травмованих осіб зменшилась на 0,6% (з 528 до 525).

Отже, проаналізувавши ці дані, ми все таки бачимо, що динаміка нещасних випадків на виробничих підприємствах є позитивною, оскільки з 2012-2014 рік їх кількість зменшилась на 36,7%, а нещасні випадки які призвели до смерті скоротились на 19% у 2014 році порівняно з 2012 роком.

УДК 330.322

Ірха О. – ст. гр. ПЕ-11

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ УКРАЇНИ

Науковий керівник: к.е.н. Кудлак В.Я.

Irha O.

Ternopil Ivan Pului National Technical University

INVESTMENT ATTRACTIVENESS UKRAINE

Supervisor: Vitalij Kudlak

Ключові слова: індекс інвестиційної привабливості, інвестиції.

Keywords: investment attractiveness index, investment.

Соціально-економічний розвиток України безпосередньо залежить від створення сприятливого інвестиційного клімату. Саме інвестиції є одним з найважливіших елементів на яких ґрунтується зростання економіки і добробут держави, розвиток виробництва та підприємництва

Важливим індикатором визначення та діагностики інвестиційного клімату в Україні є Індекс інвестиційної привабливості (ІІП). Індекс інвестиційної привабливості - це оцінка інвестиційної привабливості України, що проводиться Європейською Бізнес Асоціацією і ґрунтується на регулярному моніторингу бізнес-клімату першими особами компаній-членів Асоціації, які представляють найбільших іноземних та вітчизняних інвесторів.

Основна мета визначення ІІП - дати оцінку інвестиційному клімату в країні, зокрема, його привабливості як для інвесторів, що вже знайшли себе на цьому ринку, так і для тих хто лише входить в Україну. Об'єкт дослідження: інвестиційний клімат як сукупність політичних, економічних, законодавчих, регуляторних та інших факторів, які в кінцевому рахунку визначають ступінь ризику капіталовкладень та можливість їх ефективного використання.

Індекс інвестиційної привабливості розраховується як середнє арифметичне оцінок п'яти запитань (за п'ятибальною шкалою):

- ✓ Як Ви оцінюєте інвестиційний клімат в Україні?
- ✓ Як Ви оцінюєте поточний інвестиційний клімат для Вашої компанії у порівнянні з попередніми трьома місяцями?
- ✓ Які Ваші очікування щодо інвестиційного клімату в Україні на наступні три місяці?
- ✓ Чи прибутковим, на Ваш погляд, буде для нових учасників ринку інвестування в Україні протягом наступних трьох місяців?
- ✓ Які Ваші очікування щодо бізнес середовища у Вашій основній галузі діяльності на наступні три місяці?

Респонденти відповідають на питання, після чого відповіді аналізуються, використовуючи п'ятибальну систему. Опитування компаній-членів Асоціації відбувається щоквартально, це дає можливість відстежити Індекс в динаміці. Дослідження в межах кожного кварталу має назву «хвиля». На сьогоднішній день вже відбулось 26 «хвиль» дослідження та визначення ІІП, остання з яких за четвертий квартал 2014 року.

Розглянемо динаміку ІІІ та його складових у вигляді таблиці 1.

Таблиця 1

Динаміка Індексу інвестиційної привабливості України

Показники	Квартал/рік									
	I/12	II/12	I/13	II/13	III/13	IV/13	I/14	II/14	III/14	IV/14
Інвестиційний Клімат (ІК) в Україні	1,7	1,8	1,7	1,7	1,9	1,5	2,0	2,1	2,1	1,9
Динаміка ІК за останні 3 місяці	2,2	2,1	2,1	2,2	2,4	1,7	2,4	2,7	2,7	2,6
Очікувана динаміка ІК у наступні 3 міс	2,3	2,2	2,3	2,4	2,7	1,8	3,6	3,2	3,1	3,0
Прибутковість для нових учасників: наступні 3	2,1	2,3	2,2	2,2	2,5	2,0	2,7	2,6	2,5	2,3
ІК основної галузі: наступні 3 місяці	2,5	2,3	2,3	2,3	2,5	2,0	2,9	3,0	2,9	2,7
Загальний Індекс	2,18	2,14	2,12	2,17	2,39	1,81	2,72	2,74	2,65	2,50

За підсумками четвертого кварталу 2014 року Індекс інвестиційної привабливості України становив 2,5, що є найнижчим показником за минулий рік. В першому кварталі цей показник становив - 2,72, у другому - 2,74 у третьому - 2,65. Підводячи підсумки компанії-члени Асоціації визначають, що з початку року вони поклали великі надії на оновлену вертикаль влади і сподівалися на якісні перетворення в регуляторному полі і поліпшення інвестиційного клімату в державі. Однак на практиці кардинальних змін так і не відбулося.

Крім того, вагомою причиною низької інвестиційної привабливості української економіки для системних іноземних інвесторів можна вважати наявність величезного тіньового сектору в Україні, який нині дорівнює, за різними даними, від 20 до 35% ВВП. Дається взнаки і негативний міжнародний імідж України, який склався внаслідок відсутності масових «успішних» інвестиційних історій, які б могли слугувати засобом реклами національного інвестиційного клімату. Реалізація усіх капіталомістких проєктів, що реалізувалися під егідою держави, супроводжувалися запеклими фінансово-економічними конфліктами.

УДК 154.3

Ісаєва М. – ст. гр. МО-31

Луцький національний технічний університет

РОЛЬ МОТИВАЦІЇ ПРАЦІ В СУЧАСНОМУ МЕНЕДЖМЕНТІ ПІДПРИЄМСТВА

Науковий керівник: к.е.н., доцент Бойко О.В.

Isayeva M.

Lutsk National Technical University

THE ROLE OF MOTIVATION IN THE MODERN ENTERPRISE MANAGEMENT

Supervisor: Boyko O.

Ключові слова: мотивація, мотив, матеріальна мотивація.

Keywords: motivation, motive, financial motivation.

На сьогоднішній день на багатьох підприємствах України застосовуються лише окремі елементи системи мотивації. Такі системи не мають комплексного характеру, оскільки традиційно ці елементи не поєднані один з одним і використовуються окремо.

Розробка й удосконалення комплексної системи мотивів і стимулів до праці з галузі теоретичних досліджень усе більше переходять у практичний аспект в умовах посиленої конкуренції [2, с.134]. Для активізації трудової поведінки персоналу підприємств необхідно визначитися з протиріччями, розв'язання яких дасть змогу вдосконалити мотивацію як функцію менеджменту, сформулювати принципи ефективної її реалізації, створити нову систему мотивів працівників.

Широко вивчаються закономірності дії мотивацій і побудови методів та механізмів реалізації мотивації щодо підвищення продуктивності трудової діяльності в працях економістів-класиків та українських вчених А. Сміта, Ф. Гілбрета, А. Врума, А. Маслоу, Ф. Герцберга, Р. Оуена, О.С. Віханського, Г.А. Дмитриєнка, В.П.Сладкевича та інших однак низка питань, пов'язаних з системним дослідженням матеріальної мотивації та її взаємозв'язку з аспектами морального мотивування, повністю не розкриті.

Метою даної публікації є визначення особливостей процесу формування мотивації трудової діяльності на підприємстві та обґрунтування практичних рекомендацій щодо його удосконалення.

Мотивація є однією із функцій управління, яка відіграє важливу роль в сучасному менеджменті. Вона зорієнтована на створення таких ситуаційних умов, за яких задовольняються найважливіші потреби людей, забезпечується суспільна оцінка їх трудового внеску. Із цього слідує, що мотивація персоналу підприємства не може бути дієвою без застосування сучасних форм і методів матеріального та нематеріального стимулювання персоналу [4, с.5].

Неефективне використання методів стимулювання праці персоналу характерне для вітчизняних підприємств, що не відповідає сучасним вимогам, є фактором внутрішнього середовища, тобто його вплив можна скоригувати з боку підприємства.

В більшості випадків перевага віддається матеріальному стимулюванню, а нематеріальним стимулюванням нехтують [1, с.51]. Водночас і матеріальне

стимулювання, яке використовується на наших підприємствах, має ряд недоліків, що пов'язані з невідповідністю матеріального стимулювання рівню продуктивності праці, та іншими факторами, зокрема, такими, як еквівалентність винагород трудовому внеску, встановлення рівня грошової винагороди, тарифних ставок, відрядження на навчання за рахунок підприємства тощо.

Питання матеріальної мотивації працівників неможливо розглядати відокремлено, відірвано від внутрішнього і зовнішнього середовища. Зазначене обумовлює необхідність застосування системного підходу до оцінювання діяльності працівника крізь призму різних аспектів мотивації праці [3, с.67].

Для підтримки трудового потенціалу персоналу необхідно створити цілу систему заходів, які підвищать ефективність його використання, а саме [3, 4 та ін.]:

1) надання допомоги лінійному менеджменту для розвитку персоналу і кращого використання трудового потенціалу підприємства. Спеціаліст у сфері управління людськими ресурсами має бути висококваліфікованим радником і консультантом вищого менеджменту;

2) суттєва зміна системи мотивації, найважливішими принципами якої повинні стати: формування системи відповідності оплати праці реальному внеску працівника в загальні результати, підтримка і стимулювання творчої та інноваційної діяльності працівників;

3) від підвищення кваліфікації до розвитку людських ресурсів через створення умов для підвищення професійної компетентності працівників, застосування системи безперервного навчання персоналу на підприємстві та розроблення цільових комплексних програм;

4) збільшення уповноважень працівників, делегування влади підлеглим на підприємстві. Збільшення влади підвищує мотивацію до виконання завдань, оскільки працівники самі підвищують ефективність своєї роботи, обирають шляхи виконання завдань і застосовують свої творчі здібності.

На основі викладеного вище можна зробити висновок, що жодна система управління не стане ефективно функціонувати, якщо не буде розроблена ефективна модель мотивації персоналу, оскільки мотивація спонукає конкретного індивіда і колектив у цілому до досягнення особистої та колективної мети. Саме тому, якщо організація та її керівництво прагнуть до зростання й розвитку, підвищення якості роботи, то немає іншого шляху, ніж створення системи стимулів, що мотивують співробітників до досягнення поставлених цілей.

Список використаних джерел:

1. Галавкова Н.Л. Сучасні методи навчання як фактор розвитку персоналу / Н.Л. Галавкова, Н.М. Зубчинська // Економіка розвитку. –2005. – № 2(34). – С.50–53.
2. Гаркавенко Н.О. Професійна зайнятість населення в умовах зміни форм власності та розвитку підприємництва / Н.О. Гаркавенко // Формування ринкових відносин в Україні. - 2009. - № 10. - С.132- 142.
3. Колот А.М. Мотивація персоналу: підручник / А.М. Колот.– К.: КНЕУ, 2008. – 337 с.
4. Трубич С. І. Мотиваційний механізм використання трудового потенціалу / С.І. Трубич // Формування економічних відносин в умовах становлення ринку : зб. наук пр. – Тернопіль, 2005. – С. 5 – 8.

УДК 330

Флिसак Л. – ст. гр. ПО-11

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ІСТОРИЯ ВИНИКНЕННЯ ПЛАТІЖНИХ КАРТОК

Науковий керівник: к.е.н., доцент Артеменко Л. Б.

Flysak L.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

HISTORY OF ORIGIN OF PAYMENT CARDS

Supervisor: Artemenko L.B.

Ключові слова: платіжні картки, операції з картками, кредитні організації.

Keywords: payment cards, operations with payment cards, credit organizations.

Практика проведення розрахунків за платіжними картками доводить, що використання картки значно спрощує процес купівлі товару чи послуги, також забезпечує збереження та захист заощаджень. Першими виникли кредитні картки у США на початку минулого століття, де споживчий кредит приватних осіб швидко розвивався. Їхнє значення полягало в тому, щоб підтверджувати кредитоспроможність власника картки за межами його банку. У 1914 р. в США великі магазини утримували ними клієнтів.

У 1928 р. бостонська компанія «Farrington Manufacturing» виготовила перші металеві пластинки, на яких була карбована адреса власника, які видавались кредитоспроможним клієнтам. Продавець укладав таку пластинку в спеціальний механічний пристрій, і букви, які були викарбувані на ній, залишали відбиток на торговельному чеку. А ера сучасної кредитної картки почалася зі створення компанії «Diners Club». Весною 1949 р. Алфред Блумінгейл, Френк Макнамара і Ральф Снайдер створили новий тип карток. Нова картка мала стати універсальною і дозволити держателю здійснювати покупки й оплачувати послуги в різноманітних торговельних закладах усієї країни. Їх приймали в оплату за обслуговування в готелях і турагентствах. Пізніше їх назвали картками туризму і розваг. У 1958 р. аналогічну картку запропонувала «American Express». Сьогодні «Diners Club» є однією з провідних компаній, які емітують розрахункові картки для людей, що люблять подорожувати (Т&Е).

У 1966 р. сталась подія, що дуже вплинула на розвиток карткових систем. «Bank of Americard» заснував організацію – «Bank of Americard services corporation», у якій зосередились усі операції з картками «Bank of Americard», але найважливішим було те, що нова компанія почала продавати ліцензії на випуск карток іншим банкам, що дало можливість тисячам дрібних банків прилучитись до карткового бізнесу. «Bank of Americard» не вдалось монополізувати операції з картками на внутрішньому і міжнародних ринках. Корпорація була перейменована у «Visa». І банки-учасники отримали автономію і право вказувати назву конкретного банку на лицьовому боці картки.

У 1967 році заснована «Interbank Card Association», яка об'єднала велику кількість банків і стала найбільшою загальнонаціональною асоціацією банківських кредитних карток. Її вирізняло те, що учасники на перших порах мали велику самостійність у вирішенні оперативних питань. Пізніше настала неминуча стандартизація і централізація контролю. Банки перейшли до випуску єдиної картки «Master Charge». У 1970 р. три четверті учасників «Interbank Card» випускало цю картку. У 1970-х роках

француз Ролан Морено винайшов смарт-картку – картку з мікросхемою. Вона є значно досконалішою та потужнішою, аніж картка з магнітною смугою, яку до того використовували платіжні системи.

Наступні десятиліття пройшли під гострим суперництвом двох карткових гігантів – «Visa» і «Master Charge» (1970 р. перейменована в «Master Card»). Але у 1988 р. «Master Card» підписала історичну угоду про співпрацю з «EuroCard International», перейменовану в «EuroPay». Це дозволило «Master Card» значно розширити кількість торговельних підприємств у системі і сферу застосування карток, що посилило її конкурентні позиції на європейському ринку та в інших частинах світу. «EuroPay» була створена у вересні 1992 р. внаслідок злиття трьох компаній – «EuroCard International», «Eurocheque International» і «Eurocheque International Holdings». «MasterCard International» та «EuroPay International» в 2001 р. злилися. Так створилась найбільша у світі мережа з випуску і обслуговування дебетових карток. Але вони все одно були другими. Але в Японії, всі вони програли карткам «JCB», які поширились в Гонконг і на світовий ринок.

Сьогодні до найбільших міжнародних компаній належать «Visa International», «EuroCard/MasterCard» і «American Express». Для того, щоб стати емітентом однієї з цих карток, банк або інша кредитна організація повинні стати членом будь-якої з цих організацій. Загалом на «Visa» сьогодні припадає 57,2% обсягу операцій, «EC/MC» - 26%, «American Express» - 13%, «Diners Club» - 1,7%, «JCB» - 1,8%.

УДК 621.326

Рожко А. – ст. гр. ЗОВ-091

Одеський національний політехнічний університет

ОЦІНКА ПРИВАБЛИВОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРОЕКТУ ЗА УМОВ НЕЧІТКИХ ВИХІДНИХ ДАНИХ

Науковий керівник: доцент, к. е. н. Лапін О. В

Rozhko A.

Odessa National Politechnic Unaversity

EVALUATION OF INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF THE PROJECT IN TERMS OF FUZZY INPUT DATA

Supervisor: associate professor, candidate of economic sciences O. V. Lapin

Ключові слова: інвестиційний проект, оцінка привабливості, нечітко-інтервальні моделі.

Keywords: investment project, evaluating of attractiveness, fuzzy-interval models.

Актуальність. В умовах ринкової економіки ефективному розміщенню інвестиційних ресурсів приділяється велика увага, оскільки це дозволяє суб'єктам бізнесу домагатися конкурентних переваг у боротьбі за виживання та споживача. Важливою умовою прийняття раціональних інвестиційних рішень є володіння більш повною і точною інформацією про предмет рішення і його наслідок. Однак, як і всі інші ресурси, інформація, як правило, обмежена, тому більшість рішень приймається

в умовах неповної поінформованості. Наслідком прийняття рішень в даних умовах є невизначеність результатів, тобто ризик. З іншого боку, ризик викликаний спонтанним і суперечливим характером процесів, які протікають в складних соціально-економічних системах, їх неможливо адекватно і вичерпно описати.[1] Тому виникає потреба у переосмисленні теорії прийняття інвестиційних рішень з урахуванням ризику і невизначеності, уточненні цих понять, а також розвиток методів аналізу, оцінки і комплексного врахування цих першорядно важливих явищ. Врахувавши неповноту та неточність проектної інформації, інвестор зможе прийняти раціональне рішення.

Постановка завдання. Метою дослідження є вивчення можливостей застосування нечіткої логіки як інструменту оцінки доцільності впровадження інвестиційного проекту в умовах неповноти та неточності вихідних даних та, як наслідок, прийняття вигідного інвестиційного рішення.

Результати дослідження. Реалізованість та ефективність проекту залежать від умов його впровадження. Тому ми говоримо про наявність невизначеності тоді, коли заздалегідь відомо, що проект може реалізуватися в різних умовах, але невідомо, в яких саме. Отже, невизначеність-це неповнота і неточність інформації про умови реалізації проекту. Найбільш небезпечні істотні негативні зміни умов реалізації — в цьому випадку виникає небезпека припинення проекту або його значного коригування. Можливість таких змін зазвичай трактується як ризик. Під ризиком розуміється можливість виникнення таких умов, які призведуть до негативних наслідків для всіх або окремих учасників проекту.[2]

Розрізняють прості (статистичні) і ускладнені методи оцінки, засновані на теорії часової вартості грошей (динамічні). Статистичні методи оцінки дають змогу встановити пріоритетні варіанти здійснення інвестиційних проектів, але вони не дозволяють приймати по них рішення. Який би показник ми не використовували в даному випадку, він враховуватиме тільки одне порівнюване значення. Статистичні методи оцінки мають обмеження, оскільки не враховують фактор часу. Їх перевага полягає в простоті розрахунку, а це в умовах реальних економічних процесів дає певну інформацію для прийняття рішень з інвестиційних проектів на початковій стадії.[3]

Інвестиції, матеріальну основу яких складають гроші, мають тимчасову цінність. Вона характеризується тим, що грошові кошти в даний момент і через певний інтервал часу при рівній номінальній вартості мають абсолютно різну купівельну спроможність. У зв'язку з цим виникає необхідність оцінки інвестицій за допомогою методів, що базуються на дисконтуванні. Як показують дослідження, за кордоном найбільш часто використовуються два основні показники: чистий приведений дохід (net present value, NPV) і внутрішня норма прибутковості (internal rate of return, IRR).[4]

Однак, на сьогоднішній день традиційний підхід до розрахунку дисконтних параметрів піддається цілком заслуженій критиці, з огляду на те, що значення майбутніх доходів, витрат і процентних ставок є невизначеними величинами. При цьому мають місце невизначеності, що не можуть бути адекватно описані в теоретико-імовірнісних термінах. Тому зарубіжними і вітчизняними дослідниками були розроблені методи оцінки ефективності і ризику інвестиційних проектів на основі апарату нечітких множин.

Їх використання припускає формалізацію початкових параметрів і цільових показників ефективності інвестиційного проекту у вигляді вектора інтервальних значень (нечіткого інтервалу), попадання в кожен інтервал якого характеризується деяким ступенем невизначеності. Здійснюючи арифметичні та інші операції з такими

нечіткими інтервалами за правилами нечіткої математики, можна отримати результуючий нечіткий інтервал для цільового показника

Метод формує повний спектр можливих сценаріїв розвитку інвестиційного проекту таким чином, що інвестиційне рішення приймається на основі всієї сукупності оцінок ефективності.

Нечітко-інтервальний метод дозволяє отримати очікувану ефективність проекту як у вигляді точкового значення, так і у вигляді безлічі інтервальних значень зі своїм розподілом можливостей.

Метод не потребує абсолютно точного задання функцій приналежності, оскільки результат характеризується низькою чутливістю до зміни виду функцій належності вихідних нечітких чисел, що в реальних умовах низької якості вихідної інформації робить застосування даного методу більш привабливим;

Реалізація нечітко-інтервального методу надає широкі можливості для застосування даного методу в інвестиційному аналізі.[5]

Подальші перспективи дослідження даної проблеми полягають у вдосконаленні математичного апарату оцінки привабливості інвестиційного проекту, адже розрахунки є досить трудомісткими, а результати – недостатньо чіткими. Крім того, є потреба в автоматизації даних розрахунків за допомогою комп'ютерних технологій.

Висновки. Застосування нечітко-інтервальних моделей дозволяє вирішити низку проблем, практично нерозв'язних у рамках класичного теоретико-імовірнісного підходу. Зокрема, з'являється можливість безпосереднього проведення арифметичних операцій з параметрами, заданими в нечітко-інтервальному формі. Також з'являється можливість опису невизначеностей, які мають суб'єктивну природу, що є вкрай важливим при прогнозах, що стосуються майбутніх подій.

Література

1. Вартанян В, Ревенко Д., Лыба В., Неопределенность в экономических процессах: факторы возникновения и методы ее описания – Экономика та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики ,2009, №2(6)

2. Виленский П. Л. , Лившиц В. Н. , Смоляк С. А. — Оценка эффективности инвестиционных проектов. Теория и практика: Учебное пособие – М.: Дело,2012 – 888с.

3. Кангро, М. В. Методы оценки инвестиционных проектов : учебное пособие / М. В. Кангро. – Ульяновск : УлГТУ, 2011. – 131 с.

4. Дилигенский Н.В., Дымова Л.Г., Севастьянов П.В. Нечеткое моделирование и многокритериальная оптимизация производственных систем в условиях неопределенности: технология, экономика, экология М.: «Издательство Машиностроение – 1», 2013.

5. Деревянко П.М. Оценка проектов в условиях неопределенности [Электронный ресурс]// Режим доступа:http://www.cfin.ru/finanalysis/invest/fuzzy_analysis.shtml

УДК 339.72.053

Колісник І. – ст.гр. ПЕ-11

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ ПЛАТІЖНОГО БАЛАНСУ УКРАЇНИ

Науковий керівник: к.е.н. Кудлак В.Я.

Kolisnyk I.

Ternopil Ivan Pului National Technical University

CURRENT STATUS AND PROBLEMS OF BALANCE OF PAYMENTS UKRAINE

Supervisor: Vitalij Kudlak

Ключові слова: платіжний баланс, міжнародні розрахунки.

Keywords: balance of payments, international payments.

До 1993 р. статистика міжнародних операцій України була представлена торговельним балансом, балансом фінансових ресурсів та валютним планом країни. Спеціальною Постановою Кабінету Міністрів України та Національного банку України від 17 вересня 1993 р. на Національний банк України було покладено відповідальність за складання узагальненого платіжного балансу України.

Узагальнена оцінка економічного стану країни, ефективності її світогосподарських зв'язків здійснюється на підставі платіжного балансу. Функціонально платіжний баланс відіграє роль макроекономічної моделі, яка систематично відображає економічні операції, здійснені між національною економікою та економіками інших країн світу. Така модель складається з метою розробки та запровадження обґрунтованої курсової та зовнішньоекономічної політики країни, аналізу і прогнозу стану товарного та фінансового ринків, двосторонніх та багатосторонніх зіставлень, наукових досліджень тощо. На підставі фактичних даних про стан платіжного балансу міжнародними фінансовими установами, зокрема Міжнародним валютним фондом, приймаються рішення про надання конкретним країнам фінансової допомоги для стабілізації платіжного балансу та подолання його дефіциту. Розробка і складання платіжного балансу є обов'язковою умовою для всіх країн – членів Міжнародного валютного фонду і базується на єдиній методології відповідно до стандартної класифікації компонентів і структури зведеної інформації.

За формою складання платіжний баланс визначається як статистичний звіт, у якому в систематизованому вигляді наведені сумарні дані про зовнішньоекономічні операції резидентів даної країни з резидентами інших країн (нерезидентами) за певний період. Основні компоненти платіжного балансу групуються за двома рахунками: рахунком поточних операцій і рахунком операцій з капіталом і фінансових операцій.

Рахунок поточних операцій включає всі операції з реальними цінностями, які відбуваються між резидентами та нерезидентами, а також операції, пов'язані з безоплатним наданням або одержанням цінностей, які призначені для поточного використання. У структурі поточного рахунку виділяються чотири основні компоненти: товари, послуги, доходи та поточні трансферти.

Рахунок операцій з капіталом охоплює всі операції, що включають одержання або оплату капітальних трансфертів (трансферти на інвестиційні цілі, прощення боргу,

перекази мігрантів тощо), а також придбання або реалізацію нефінансових активів та прав власності, таких як, наприклад, торгові марки, патенти, авторські права, права на видобуток корисних копалин та інші. Обсяги операцій, що відображаються за цим рахунком в Україні, як і в більшості країн світу, є незначними. Інформаційним джерелом для розрахунку статті є дані банківських звітних форм, що використовуються для складання платіжного балансу.

У фінансовому рахунку відображаються всі операції, в результаті яких відбувається перехід прав власності на зовнішні фінансові активи та вимоги країни, або, іншими словами, виникнення та погашення фінансових зобов'язань між резидентами та нерезидентами.

Фінансовий рахунок поділяється на дві класифікаційні групи, що охоплюють операції з фінансовими активами (активи) та операції з фінансовими зобов'язаннями (пасиви). Обидві групи у свою чергу поділяються на три функціональні категорії: прямі, портфельні та інші інвестиції. До складу активів відноситься також така категорія, як резервні активи.

Платіжний баланс України протягом останніх років має негативне сальдо, яке обумовлене дефіцитом торговельного балансу та балансу рухів капіталів і кредитів.

Дефіцит поточного рахунку в 2014 році скоротився до 5.3 млрд. дол. США, або 4.0% від ВВП (порівняно з 16.5 млрд. дол. США, або 8.7% від ВВП у 2013 році). Низька економічна активність та зменшення купівельної спроможності домогосподарств зумовили значно вищі темпи падіння імпорту порівняно з експортом. Скорочення експорту товарів на 15% у 2014 році – до 55.3 млрд. дол. США зумовлено призупиненням виробничих потужностей та руйнуванням транспортної інфраструктури на сході держави, зниженням цін на світових товарних ринках та погіршенням торговельних відносин із Росією. Експорт товарів до Росії знизився на 35.0% (її частка зменшилась до 17.7% з 23.2% у 2013 році), водночас поставки до країн ЄС збільшилися на 1.5%, а їх частка зросла до 30.8% з 25.8%.

Експорт скоротився за всіма товарними групами, зокрема: продукції машинобудування – на 30.6%, більше половини такого зниження припадало на скорочення поставок залізничних локомотивів (майже в три рази) переважно до Росії; металургійної продукції – на 13.3% як через зниження експортних цін на чорні метали (у середньому на 2.8%), так і через зменшення обсягів виробництва в зоні військового конфлікту; хімічної продукції – на 26.9% через скорочення поставок добрив (на 40.7%) та продукції неорганічної хімії (на 32.5%), що спричинено зупинкою виробництва на заводах у зоні конфлікту й обмеженням постачання газу для підприємств галузі; продукції АПК – на 2.2%. З одного боку, експорт харчової промисловості скоротився на 13.3% насамперед до Росії (майже вдвічі) через запровадження санкцій до українських виробників. З іншого боку, завдяки лібералізації доступу українських товарів на ринки ЄС та рекордному врожаю експорт зернових зріс на 2.7% (фізичні обсяги – на 20.2%), а олії та жирів – на 9.0%.

Загалом державне регулювання платіжного балансу зводиться до сукупності економічних заходів, спрямованих на раціональне формування його основних статей, усунення причин та факторів уяви не врівноваженого стану. Арсенал методів які можна застосувати до вирівнювання платіжного балансу, доволі широкий та різноманітний. Їх вибір залежить від валютно-економічного стану країни та стану її міжнародних розрахунків. Для країн з дефіцитним платіжним балансом, до яких належить і Україна, звичайно застосовуються заходи, що стимулюють експорт товарів та ввіз іноземних капіталів, стримують імпорт товарів та обмежують вивіз капіталів.

УДК 338.137

Кучабська О – ст. гр. БММ - 51

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ АВТОСЕРВІСУ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПІДВИЩЕННЯ

Науковий керівник: к.е.н., доц. Галушак М.П

Kuchabska O.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

COMPETITIVENESS OF CAR SERVICE AND WAYS TO IMPROVE IT

Supervisor: Halushchak M.P.

Ключові слова: конкурентоспроможність, якість, послуги

Keywords: competitiveness, quality, services

Конкурентоспроможність автосервісного підприємства - це такий економічний стан, який дозволяє підприємству успішно функціонувати і розвиватися в умовах конкурентного ринку автосервісних послуг. Рівень автосервісного обслуговування повинен відображати об'єм, структуру послуг і якість надання цих послуг.

Рівень конкурентоспроможності станцій технічного обслуговування визначається рівнем конкурентоспроможності виконуваних ними послуг, яка, у свою чергу, забезпечується мірою привабливості послуг для конкретного споживача. Для оцінки конкурентоспроможності СТО необхідно систематично проводити порівняння показників її роботи з показниками основних конкурентів, що здійснюють свою діяльність в тому ж секторі ринку.

Основними напрямками підвищення рівня конкурентоспроможності СТО є:

- підвищення якості наданих послуг;
- скорочення часу виконання замовлень;
- диверсифікація виробництва (послуг);
- застосування гнучкої цінової політики;
- підвищення загальної культури і репутації СТО;

Головним вектором в конкурентній боротьбі підприємств автосервісу є якість обслуговування споживача. Якість послуг може бути досягнута за рахунок вживання прогресивного устаткування, раціональної організації і стимулювання праці, контролю якості, використання при ремонті запасних частин, що відрізняються високою якістю та надійністю в експлуатації, і т.д.

Термін виконання автосервісної послуги виступає як найважливіший показник, що характеризує ефективність роботи підприємства. Скорочення терміну надання автосервісних послуг зменшує потребу в оборотних коштах, прискорює їх оборотність, дає можливість збільшувати об'єм реалізації послуг при даному устаткуванні і виробничих площах. Скорочення термінів виконання послуги є одним з елементів досягнення конкурентоспроможності підприємств автосервісу.

З метою скорочення часу на використання замовлень на великих і технічно оснащених СТО застосовують агрегатний метод ремонту, що передбачає заміну несправних елементів новими або раніше відновленими. Зарубіжний досвід показує, що прибутковість при продажі відновлених агрегатів не нижча, ніж при продажі нових.

Підвищенню конкурентоспроможності автосервісного підприємства сприяє гнучкість цін, в основі якої лежать пільгові знижки на найбільш популярні ремонти, знижки з нагоди свят, застосування пільгових цін у вечірній і нічний час, в разі великого обсягу замовлення і т.д

Висока якість послуг, застосування гнучких цін і гарантій на виконання роботи є основою іміджу, ділової репутації будь-якого автосервісного підприємства. Проте не менше значення в створенні ділової репутації і підвищенні конкурентоспроможності має культура обслуговування, уважне відношення до клієнтів, зовнішній вигляд і манера спілкування персоналу, прагнення викликати у клієнта довіру, вигляд будівлі та робочого місця.

Великі можливості в підвищенні конкурентоспроможності автосервісних підприємств полягають в диверсифікації послуг і способів їх виконання. Необхідність в диверсифікації виробництва виникає в тому випадку, якщо на автосервісному підприємстві з'являється тенденція погіршення фінансового стану із-за різкого зменшення попиту на послуги. Причому ці послуги можуть носити невиробничий характер і бути не пов'язаними технологічно з основними видами діяльності. Подібна ситуація найчастіше виникає в тому випадку, якщо на СТО виникає тенденція в погіршенні фінансового стану із-за різкого зменшення попиту на послуги з технічного обслуговування і ремонту. В той же час, будь-хто успішний може використовувати диверсифікацію для розширення своїх виробничих можливостей, залучення клієнтури, об'єму продажів і збільшення своїх конкурентних переваг.

Для підвищення конкурентоспроможності на СТО надають наступні послуги:

- технічна консультація власника з приводу технічного стану автомобіля, його
- несправностей і способів їх усунення;
- визначення технічного стану автомобіля без усунення несправностей;
- надання послуг з технічного обслуговування і ремонту без участі власника автотранспортного засобу, починаючи з оформлення замовлення і закінчуючи видачею відремонтованого автомобіля;
- послуги вдома, коли працівники СТО прибувають на місце знаходження автомобіля і усувають несправність.

Особливе значення для підвищення конкурентоспроможності СТО має маркетингове вивчення ринку автосервісних послуг, потреб і запитів клієнтури.

Найважливішою умовою підвищення конкурентоспроможності станцій технічного обслуговування є забезпеченість їх кваліфікованими кадрами. Ця умова має особливе значення для СТО, що спеціалізуються на технічному обслуговуванні і ремонті автомобілів іноземного виробництва, які відрізняються складнішою конструкцією.

Розвиток станцій технічного обслуговування у сучасних умовах ускладнюється світовою фінансовою кризою, яка на теренах нашої країни завдає достатньо великі проблеми середньому та малому бізнесу. Такий негативний чинник призводить до зниження прибутковості СТО, тому що значна частина клієнтів прагнуть економії і ремонтують свої транспортні засоби самостійно або користуючись послугами «приватного сектора», тобто недостатньо кваліфікованої робочої сили. У таких умовах боротьба за клієнта посилюється, як і вимоги до якості сервісних послуг СТО.

Реалізація стратегічних засад з підвищення якості професійних послуг, скорочення часу виконання замовлень, диверсифікація виробництва (послуг), застосування гнучкої цінової політики, маркетингу послуг та підвищення загальної культури та репутації СТО дають можливість підприємствам зміцнити свій рівень конкурентоспроможності і піднятися на наступний щабель розвитку.

УДК 338

Лендирук П. – ст. гр. БМм-51

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ОСОБЛИВОСТІ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Науковий керівник: к.е.н., доцент Сороківська О.А.

Lendyruk P.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

FEATURES STRATEGIC MANAGEMENT ENTERPRISE

Supervisor: Sorokivska O.A.

Ключові слова: стратегічне управління, підприємство

Keywords: strategic management, business

Використання виробничих та управлінських технологій, посилення конкуренції, глобалізація світової економіки зумовлює необхідність застосування стратегічного підходу до управління підприємством.

В той час, як у зарубіжних країнах із розвинутою ринковою економікою проблемам стратегічного управління приділяють значну увагу, більшість вітчизняних підприємств зневажають навіть елементами оперативного (тактичного) планування.

За умов сильного конкурентного тиску на вітчизняних і зарубіжних ринках одним із основних інструментів маркетингу та менеджменту, що забезпечують досягнення успіху на ринку, є вдало обрана стратегія. Виявлення факторів формування стратегій сегментації ринку – один із найсуттєвіших і найскладніших етапів процесу маркетингового менеджменту організації. Досягнення та зміцнення провідного становища на ринку потребують на перегляд засад стилю та концепції управління підприємством.

З огляду на це, актуальною стала проблема розробки та впровадження на підприємстві концепції стратегічного управління, що являє собою стратегічне управління у вигляді найважливішого елементу діяльності сучасного підприємства та стосується трьох таких життєво важливих сфер, як розробка та реалізація стратегії розвитку та поведінки в зовнішньому середовищі на обраних цільових сегментах, стратегії щодо створюваної підприємством продукції та, нарешті, стратегії персоналу підприємства. Отже, стратегіям сегментації підприємств відводиться одне з центральних місць у стратегічному плануванні.

Сьогоднішнім менеджерам потрібно думати про те, в якому становищі перебуває підприємство, про вплив, який на нього здійснюють умови, що змінюються. Вони змушені досить ретельно аналізувати зовнішнє середовище, бути добре обізнаними з діяльністю підприємства, щоб знати, коли і які зміни вносити в стратегію.

Стратегічне управління передбачає не тільки необхідність проведення аналізу, оцінки середовища та прогнозування того, як воно буде змінюватися з часом, але й створення такої системи управління персоналом, яка б постійно підтримувала відповідність між середовищем і результатами діяльності організації.

Дослідження теорії стратегічного управління мають надзвичайне значення, оскільки світова практика бізнесу показує, що більшість організацій, які досягли значних результатів, завдячують саме впровадженню системи стратегічного

управління. Запорукою ефективності стратегічного управління є його «фундамент», тобто базовий елемент – стратегічна ідентифікація підприємством свого місця і перспектив на ринку, відповідно до результатів якої і розробляється та чи інша «лінія поведінки» в перспективі.

Важливість правильної ідентифікації обумовлена безпосереднім впливом інформації про ситуацію в тій чи іншій галузі чи секторі економіки на прийняття управлінських рішень, вибір тактичних підходів у діяльності, здійснення інвестицій в розвиток виробничої і соціальної інфраструктури. Іншими словами, стратегічна ідентифікація є інформаційною базою для формування стратегії і тактики підприємств щодо масштабів розвитку. Однією з головних задач вищого керівництва підприємства є формування такого мотиваційного ядра, яке б спонукало робітників системи стратегічного управління на інноваційний характер поведінки.

Сьогодні успішна діяльність компанії визначається тим, у якому ступені їй вдається адаптуватися до зовнішнього середовища, що стрімко змінюється. Конкурентна маркетингова стратегія виражає загальний план компанії по використанню ресурсів для створення конкурентної переваги на вибраних ринках. Потенціал деяких ринків зменшується й компанія змушена залишити їх. Інші, навпроти, пропонують більші можливості й вимагають збільшення інвестицій, інноваційних стратегій і нових технологій.

Стратегічне управління — багатоплановий процес, який допомагає формувати та виконувати ефективні стратегії, що сприяють балансуванню відносин між підприємством та зовнішнім середовищем, а також досягненню визначених цілей. Вибір стратегії пов'язаний зі станом ключових факторів, до яких відносяться сильні сторони галузі та підприємства, мета, місія, кваліфікація працівників.

Основними умовами успішного стратегічного управління в розрізі стратегічного бачення є:

- наявність чітких конкурентних цілей і постійний перегляд портфеля конкурентних маркетингових стратегій, заснованих на стрижньовій ідеї підприємства, на специфіці конкурентного середовища і на бажанні досягти певних конкурентних переваг;

- перспективне бачення – повинне бути присутнє переконання в правильності стратегій;

- систематичне програмування використання конкурентного потенціалу підприємства для реалізації конкурентних стратегій;

- концентрація головних зусиль в потрібному місці і в потрібний час;

- гнучкість стратегічної поведінки, що забезпечує використання мінімуму ресурсів для досягнення максимального результату;

- скоординований порядок дій керівництва.

Компанія зберігає тверду життєздатну позицію в умовах цінностей, що змінюються, і орієнтирів споживачів, прискорення процесів глобалізації ринків, загострення економічних, політичних і соціальних взаємодій. У конкурентних умовах зможуть досягти успіху тільки ті компанії, які стратегічно орієнтовані на ринки, що змінюються, і використовують повсякденно всі інструменти маркетингу для надання клієнтам вищої споживчої цінності.

Отже, стратегічне управління – це концепція виживання в певних умовах, яка дає уявлення про те, яким повинно бути підприємство в майбутньому: в якому оточенні йому необхідно буде працювати, яку позицію займати на ринку, які мати конкурентні переваги, які зміни слід здійснити та залежить від адекватності сприйняття та повноти врахування різних аспектів зв'язків підприємства зі своїм середовищем.

УДК 338

Лендирук П.–ст. гр. БМм-51

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ЕФЕКТИВНІСТЬ АНТИКРИЗОВОГО ФІНАНСОВОГО УПРАВЛІННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Науковий керівник: к.е.н., доцент Юрик Н.Є.

Lendyruk P.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

EFFECTIVENESS OF FINANCIAL ANTICRISIS MENEGMENT IN THE ENTERPRISE

Supervisor: Yuryk N.E.

Ключові слова: антикризовий менеджмент, фінанси

Keywords: anticrisis management, finance

Процес переходу економіки України на ринкові відносини відбувається у складних умовах, що негативно впливає на фінанси підприємств, робить неможливим зміцнення фінансової бази у віддаленій перспективі, а отже і спрямовує їх на вирішення сьогоденних завдань щодо виживання.

Стабілізація вітчизняної економіки та поступове збільшення економічного потенціалу держави безпосередньо пов'язані зі стабільним розвитком промисловості. У складних соціально–економічних умовах господарювання промислових підприємств виникають чинники зовнішнього та внутрішнього характеру, які дестабілізують їх виробничу діяльність та викликає потребу в антикризовому фінансовому управлінні.

Існує багато проблем, пов'язаних з антикризовим управлінням фінансів підприємства, що не знайшли належного відображення і потребують розвитку, зокрема: відсутні показники, які дозволяють здійснювати диференційований підхід до оцінки рівня кризового стану вітчизняних підприємств з урахуванням їх розмірів, виду діяльності та галузі діяльності.

Тенденції розвитку науки управління обумовили еволюцію антикризового фінансового управління підприємством від тимчасової діяльності до визнання необхідності постійності цього процесу.

Кожне з вітчизняних підприємств, працюючи стабільно чи з кризовими симптомами у діяльності, повинне обов'язково враховувати неминучість виникнення ризикових ситуацій, котрі можуть призвести до збоїв у його роботі або до серйозної дестабілізації.

Саме тому, для оптимізації фінансового управління використовують такі інструменти як незалежний фінансовий аудит та контролінг, які дозволяють досягти максимізації основних фінансово–господарських показників та виходу підприємства з кризового становища.

При оцінці ефективності антикризового фінансового менеджменту підприємства необхідно враховувати специфічність цього процесу, з точки зору фінансів, результати діяльності якої зачіпають інтереси значної кількості суб'єктів господарювання, населення та державних органів.

УДК 338.12

Мединська Л. – ст. гр. ПФМ - 51

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

СУТНІСТЬ КРИЗИ ПІДПРИЄМСТВА ТА ПРИЧИНИ ЇЇ ВИНИКНЕННЯ

Науковий керівник: к.е.н., старший викладач Маркович І.Б.

Medynska L.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

ESSENCE OF ENTERPRISE CRISIS AND REASONS OF ITS APPEARANCE

Supervisor: Markovych I.B.

Ключові слова: криза, криза підприємства

Keywords: crisis, crisis enterprises

В умовах економічної реформи суб'єктам підприємницької діяльності необхідно змінювати умови та принципи функціонування підприємств. Велика конкурентність та нестабільність податкового законодавства призвели до виникнення й поглиблення кризових явищ на вітчизняних підприємствах. Саме тому постає проблема фінансової кризи суб'єктів підприємницької діяльності, виникла необхідність у розробленні системи діагностики й запобігання банкрутству.

Поняття «криза» має багато змістовних відтінків інтерпретації та сутність характеристик. Поняттям «криза на підприємстві» характеризують різні проблемні фактори в діяльності підприємства від простих перешкод у функціонуванні підприємства через організаційні негаразди до повного зниження підприємства [2].

Фактори, які обумовлюють появу криз зображенні на рис. 1.

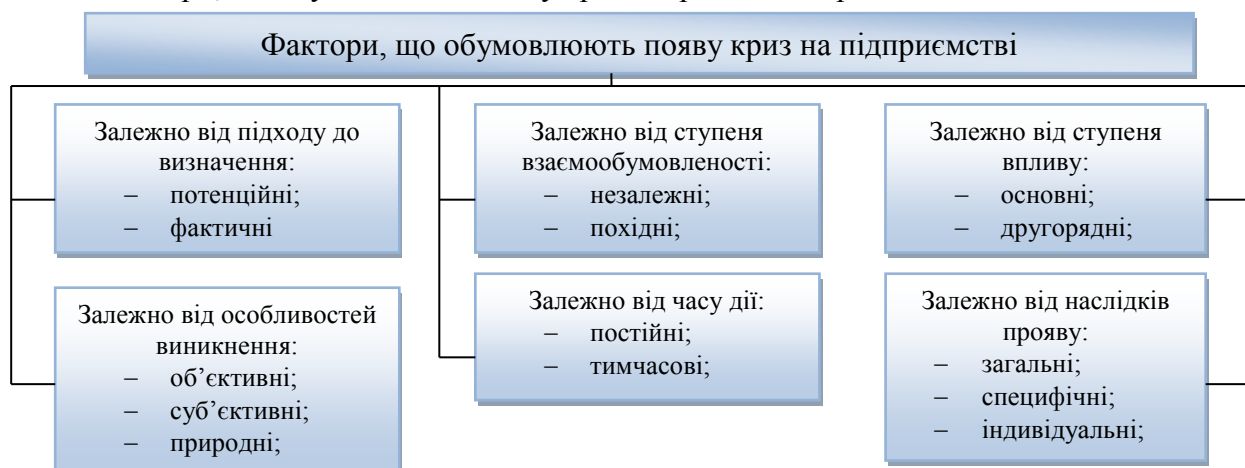


Рис. 1. Фактори, які обумовлюють появу криз

Джерело: [2]

Криза може проявитися абсолютно раптово при зовні гармонійному розвитку підприємства і носить характер непередбаченої і нездоланої катастрофи або виникнути відповідно до припущень і розрахунків менеджерів.

Причини криз, що виникають на підприємствах, можуть бути різноманітними (див.таб. 1).

Таблиця 1

Причини виникнення кризи

Умови виникнення кризи	Шляхи впливу
Об'єктивні	<ul style="list-style-type: none">– потреба модернізації і реструктуризації підприємств– глобальна рецесія, економічна депресія– перевиробництво– циклічність економіки
Суб'єктивні	<ul style="list-style-type: none">– досвід– професійний рівень– волюнтаризм в управлінні– психологічні фактори
Внутрішні	<ul style="list-style-type: none">– на рівні держави– на рівні підприємства
Зовнішні	<ul style="list-style-type: none">– міжнародна співпраця– міжнародна конкуренція– міжнародна санкція
Природні	<ul style="list-style-type: none">– катаклізми природного походження
Техногенні	<ul style="list-style-type: none">– управлінські рішення– протиріччя між рівнем техніки і кваліфікацією персоналу

Джерело: [2]

Проблема полягає в тому, що більшість підприємців не знають чинників виникнення кризи на підприємстві та не проводять своєчасної комплексної діагностики стану підприємства сучасними методами. Тому одним із важливих факторів у досягненні позитивних результатів і виходу з кризової ситуації стає визначення причин її настання.

Отже, підсумовуюче вище сказане, можна стверджувати, що криза підприємства є переломним моментом в послідовності господарських процесів, подій і дій. Для розвитку кризової ситуації типовою є ліквідація підприємства, як екстремальна форма, або успішне подолання кризи. Саме напрямок розвитку кризових процесів багато в чому залежить від якості управління підприємством.

Список використаних джерел

1. Андрушенко О.Б. Моделювання діагностики кризового стану та загрози банкрутства підприємства / О.Б. Андрушенко // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2012. - №2 (552). – С. 158-163.
2. Квасницька Р.С. Етапність проведення діагностики кризового стану та ймовірність банкрутства підприємства / Р.С. Квасницька // Вісник Хмельницького національного університету. – 2011. – № 2. – С. 130-135.

УДК 658.15

Мединська Л. – ст. гр. ПФМ - 51

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ – ІНСТРУМЕНТ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Науковий керівник: к.е.н., доцент Машлій Г.Б.

Medynska L.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

FINANCIAL MANAGEMENT AS INSTRUMENT FOR EFFECTIVE FINANCIAL MANAGEMENT ENTERPRISES

Supervisor: Mashliy H.B.

Ключові слова: фінансовий менеджмент, фінансові інструменти, функції фінансового менеджменту

Keywords: financial management, financial instruments, financial management functions

На сучасному етапі від точності і коректності обраної стратегії підприємницької діяльності залежить можливість стабільного функціонування підприємств на національному та світовому ринку. Оскільки кожна організація незалежно від свого становища і виду діяльності схильна до ризику, варто врахувати можливість появи кризової ситуації. При цьому для будь-якого підприємства важливим є передбачення ризику завдяки прогнозуванню і використанню засобів зниження його до мінімуму. У зв'язку з цим варто відзначити важливу роль фінансового менеджменту.

Протягом свого існування фінансовий менеджмент відчутно розширив сферу досліджуваних проблем. Якщо на початку свого існування він розглядав лише фінансові питання формування нових фірм і компаній, їх поділу та злиття, то через певний час – уже управління фінансовими інвестиціями, проблеми банкрутства, а також здійснював вивчення практично всіх інших сфер управління фінансами підприємства [1].

За допомогою реалізації стратегічних напрямків досягаються завдання фінансового менеджменту, серед яких виділяються [2]:

- управління виручкою;
- контроль витрат;
- управління ліквідністю;
- управління капіталом;
- управління оподаткуванням підприємства;
- управління позабалансовою діяльністю та інші.

За допомогою раціонального управління потоками фінансових ресурсів вирішуються цілі основних елементів фінансового менеджменту підприємницьких структур. У його структурі доцільно виділити такі складові, як [3]:

- управління поточною діяльністю (операційний менеджмент);
- управління підготовкою, розробкою та реалізацією інвестиційних проектів (інвестиційний менеджмент);

- управління джерелами фінансування (власне фінансовий менеджмент).

В наш час можна визначити три основні підходи до тлумачення функцій фінансового менеджменту. Суть першого підходу полягає у фактичному ототожненні функцій фінансового менеджменту і фінансів підприємств із деякими варіаціями.

До цих функцій відносять:

- відтворну (забезпечує збалансованість між рухом матеріальних і фінансових ресурсів на всіх стадіях кола обороту капіталу в процесі простого і розширеного відтворення);
- розподільчу (формує і використовує грошові фонди, підтримує ефективну структуру капіталу підприємства);
- контрольну (контролює зміни фінансових показників, стану платежів і розрахунків).

Ототожнення функцій фінансового менеджменту і управління знову ж таки з деякими варіаціями передбачає друга точка зору.

Третю точку зору відображає американський підхід до фінансового менеджменту як процесу управління фінансами організації.

Таким чином, функції фінансового менеджменту необхідно розглянути з двох позицій – позиції фінансів підприємств і позиції менеджера. У зв'язку із зростаючою роллю фінансового менеджменту як інструменту управління фінансами організації виникає необхідність акцентувати увагу на професії фінансового менеджера.

Діяльність фінансового менеджера зорієнтована на отримання та постійне збільшення прибутку підприємства. Оскільки будь-яка організація має у своєму розпорядженні фінансові ресурси, то необхідний фахівець, що здійснює ефективне управління цими ресурсами. Функціонування фінансового менеджменту передбачає постійну взаємодію функцій планування, аналізу, регулювання, контролю мотивації в процесі прийняття оптимальних управлінських рішень керівництвом і структурними підрозділами підприємства.

Рівень розвитку та забезпечення фінансового менеджменту значною мірою визначає ефективність управління діяльністю підприємства. Це є особливо актуальним на даний момент, оскільки відбуваються докорінні зміни в галузі фінансових відносин на фоні ускладнення економічної ситуації, спостерігається стрімка динаміка впливу зовнішніх і внутрішніх чинників. Таким чином, в результаті проведеного дослідження можна зробити висновок, що фінансовий менеджмент як складова частина процесу управління підприємством сьогодні з кожним днем стає все більш пріоритетним напрямком, адже стабільність в даному сегменті відіграє важливу роль у соціально-економічному розвитку будь-якої держави.

Список використаних джерел

3. Кириченко О.А. Фінансовий менеджмент як інструмент управління підприємством / О.А. Кириченко, К.Г. Ваганів // Фінанси. – 2009. – № 5. – С. 93-99.
4. Рудницька О.М. Застосування методів фінансового менеджменту як інструменту ефективного управління підприємством / О.М. Рудницька // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – № 10. – С. 215-221.
5. Мринська Т.С. Роль фінансового менеджменту в діяльності підприємств / Т.С. Мринська // Науковий вісник Академії муніципального управління. – 2009. – №6. – С. 23-31.

УДК 338.24

Найда Т. - ст. гр. МБ-21

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ВИНИКНЕННЯ, СУТЬ ТА ФУНКЦІЇ РИНКУ

Науковий керівник: к.е.н., доцент Дячун О. Д.

Naida T.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

APPEARANCE, NATURE AND FUNCTIONS OF THE MARKET

Supervisor: PhD, docent Dyachun O. D.

Ключові слова: ринок, ринкова економіка, система і структура ринків, функції ринку.

Keywords: the market, economy of the marker, a system and a structure of the market, functions of the market

Ринок як один з інститутів товарного виробництва існує майже 7 тис. років
"Сучасний економічний словник" трактує ринок як ...

Ринок еволюціонував від найпростіших форм обміну до дедалі досконаліших.

У багатьох визначеннях ринку акцентується увага на системі відносин між людьми. Сучасний ринок — регульована система економічних відносин між суб'єктами різних типів і форм власності і господарювання, в межах окремих країн і світового господарства з приводу купівлі товарів і послуг згідно з законами товарного виробництва.

Ринок як механізм існування ринкового господарства є полісистемним утворенням з такими основними складовими:(ринок споживчих (кінцевих) товарів і послуг; ринок факторів виробництва(ринок капіталу, ринок праці, ринок землі й природних ресурсів, ринок підприємницьких послуг); фінансово-кредитний ринок, зокрема, ринок цінних паперів і валютний ринки; ринок технологій та інформації).

Умови виникнення ефективного функціонування ринку.

Поділ праці та економічне відособлення окремих виробників як власників - основні соціально-економічні умовами виникнення і функціонування ринку.

Умовою виникнення та ефективного функціонування ринкової економіки є різноманітність форм власності та видів господарювання.

Об'єктивні умови існування ринку та умови функціонування ринку.

Основні ознаки ринку.

Система і структура ринків.

Функції ринку та умови його діяльності і розвитку (ціноутворююча, регулююча, спонукаюча, інтегруюча, контролююча, функція розвитку, функція санації, інформаційна функція)

Деякі функції ринку негативно впливають на зміну окремих аспектів економічної системи, тобто є дисфункціональними (функція провокування та здійснення банкрутства, функція породження монополістичних тенденцій в економіці, функція диспропорційності, функція нерівномірного розвитку, антисоціальна, антиекономічна, антиекологічна, платіжнозвужуюча функція).

Держава намагається забезпечити умови функціонування ринку, виконуючи такі функції (законодавчу, стабілізуючу, розподільчу). Для того щоб виконувати свою конструктивну роль, ринок повинен відповідати основним критеріям.

УДК 338.24

Олексій М. – ст. гр. ПФс-41

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ОСОБЛИВОСТІ СТРАТЕГІЧНОГО ФІНАНСОВОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Науковий керівник: к.е.н., ст.викл. Крамар І.Ю.

Oleksiy M.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

FEATURES OF STRATEGIC FINANCIAL MANAGEMENT OF THE ENTERPRISE

Supervisor: PhD, senior lecturer Kramar I.Yu.

Ключові слова: фінансове управління, стратегічний розвиток, фінансовий план

Keywords: financial management, strategic development, financial plan

Сучасний світовий ринок характеризується динамічними змінами параметрів зовнішнього середовища, глобалізацією, підвищенням конкуренції, інноваційною спрямованістю розвитку економіки в цілому і окремих підприємств. Ці параметри формують нові виклики для традиційних систем управління, що приводить до глибинної трансформації змісту та функцій окремих напрямів менеджменту. Для забезпечення конкурентоздатності підприємства на вітчизняному та зарубіжних ринках, особливу увагу слід приділяти його фінансовому управлінню, а саме – визначенню фінансової стратегії підприємства.

Стратегічний фінансовий план – важливий елемент, форма конкретизації та формалізації фінансової стратегії, який відображає перспективні фінансові цілі підприємства, відповідні їм показники перспективного фінансового розвитку, параметри фінансового потенціалу та шляхи їх досягнення.

Структура стратегічного фінансового плану являє собою сукупність таких складових, як: стратегічні фінансові цілі, система стратегічних планових фінансових показників, фінансова політика, програми фінансового розвитку. Вибір оптимальної фінансової стратегії для підприємства є складним процесом і повинен враховувати особливості макро- та мікросередовища діяльності кожного підприємства зокрема. Розроблення фінансової стратегії розвитку підприємства базується на принципах (загальних, спеціальних, локальних) фінансового планування і передбачає чітке взаємоузгодження стратегічних фінансових цілей, фінансових показників, що їх конкретизують, перспективних фінансових політик і програм фінансового розвитку як між собою, так і з загально-корпоративною стратегією, стадією життєвого циклу, стратегічною фінансовою позицією підприємства на ринку. Цілі фінансової стратегії мають підпорядковуватися загальній стратегії економічного розвитку та спрямовуватися на максимізацію прибутку та ринкової вартості підприємства.

Успіх фінансової стратегії підприємства гарантується, коли фінансові стратегічні цілі відповідають реальним економічним та фінансовим можливостям підприємства, коли чітко централізовано фінансове керівництво, а методи його є гнучкими та адекватними щодо змін фінансово-економічної ситуації.

УДК 334.025

Поправська В. - ст. гр. ПФс-41

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

Науковий керівник: к.е.н., доц. Тимошик Н.С.

Popravska V.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

IMPROVEMENT OF COST MANAGEMENT ENTERPRISES

Supervisor: Ph.D. Assoc. Tymoshyk N.S.

Ключові слова: витрати, ресурси, управлінські рішення.

Keywords: costs, resources, management decisions

Ефективність функціонування підприємства залежить від раціонального використання усіх видів ресурсів, що обумовлює необхідність переходу до єдиної системи управління витратами.

Управління витратами – це складний багатоаспектний та динамічний процес, що включає управлінські дії, метою яких є досягнення високого економічного результату діяльності підприємства. В сучасних умовах управління витратами означає створення єдиної, раціональної чітко та безперебійно функціонуючої системи з певними цільовими установками та взаємопов'язаними елементами.

Система управління витратами спрямована на вирішення наступних завдань:

- здійснення контролю за ходом господарської діяльності підприємства;
- виявлення тенденцій змін рівня, обсягу та структури витрат на обсяг виробництва та одиницю продукції;
- збір, аналіз інформації про витрати;
- нормування, планування витрат у розрізі елементів, виробничих підрозділів і видів продукції;
- пошуку резервів економії ресурсів і оптимізації витрат.

Система управління витратами є специфічною і характеризується певними ознаками:

- цілеспрямованістю – оптимізація рівня витрат на виробництво, реалізацію продукції та забезпечення одержання доходу;
- складністю – наявність значної кількості підсистем;
- гнучкістю – пристосування до змін впливу факторів зовнішнього і внутрішнього середовища;
- керованістю – можливість змін у функціональній системі в залежності від потреб виробництва.

Необхідність удосконалення механізму управління витратами обумовлена такими факторами:

- посиленням конкуренції на ринках матеріалів і сировини;
- зміною і нестабільністю цін на ресурси виробництва;
- визначення технічних способів виміру, збору, аналізу та підготовки інформації для оцінки, планування та прийняття управлінських рішень щодо оптимізації витрат.

Витрати – це грошова оцінка матеріалів, сировини, трудових ресурсів, що використовуються в процесі виробництва, а також об'єкт управління, який характеризується певними особливостями як різноманітність, складність їх оцінки та обліку.

Ефективна система управління витратами ґрунтується на дотриманні певних принципів:

- системний підхід;
- орієнтація на задоволення виключно власних інформаційних потреб підприємства при управлінні його виробничо-збутовою діяльністю;
- самостійне визначення самим підприємством форм та документації системи управління витратами;
- пріоритет стратегічних цілей перед поточними завданнями;
- принцип безперервності;
- наскрізна уніфікована стабільна систематизація та кодування всіх планово-облікових номенклатур;
- принцип бюджетного (кошторисного) методу управління витратами, собівартістю й дохідністю підприємства;
- принцип взаємодії підрозділів підприємства через дані бюджетів;
- принцип оцінки результатів діяльності підрозділів на основі бюджетів і внутрішньої звітності;
- принцип участі персоналу підприємства (партисипативності) в процедурах управління витратами;
- принцип економічної обґрунтованості та достовірності;
- принцип мінімальної трудомісткості.

Інструментами системи управління витратами є кількісні методи оцінки динаміки витрат; економіко-математичні методи; методи оперативної й стратегічної діагностики; моделювання документообігу; розрахунково-аналітичні та статистичні методи; нормативне регулювання; бюджетування; програмно-цільові методи.

Необхідно правильно визначити завдання, які стоять перед системою та відповідають цілям підприємства а саме:

- обґрунтування управлінських рішень щодо виробництва та реалізації продукції, послуг;
- коригування планових показників відповідно до змін ринкової кон'юнктури та впливу зовнішніх факторів;
- визначення витрат за основними функціями управління;
- пошук резервів зниження витрат на всіх етапах виробничого процесу та в усіх виробничих підрозділах підприємства;
- вибір нормування витрат;
- чітке калькулювання витрат за економічними елементами, стадіями та структурами виробництва;
- планомірне удосконалення організації та технології виробництва;
- матеріальне стимулювання ресурсозбереження;
- вибір системи управління витратами, що відповідає умовам роботи підприємства

Таким чином, управління витратами можна визначити як систему принципів та методів розробки і реалізації управлінських рішень, заснованих на використанні об'єктивних економічних законів.

УДК 338.1

Різник Е. – ст. гр. БІМ-51

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНОГО СТАНУ ТЕПЛОМЕРЕЖ В УКРАЇНІ

Науковий керівник: к.е.н., доц. Федішин І.Б

Riznuk E.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

INVESTIGATION OF MODERN CONDITION OF THE HEATING SYSTEM IN UKRAINE

Supervisor: Fedyshyn I.B.

Ключові слова: теплозабезпечення, переоснащення.

Keywords: supplies, upgrading .

Впродовж багатьох років ведуться дослідження галузі теплозабезпечення, було прийнято низку як державних, так і галузевих програм ефективного й раціонального використання енергоресурсів, суттєвих успіхів у цьому напрямі досягнуто не було. Щобільше, така сфера, як теплозабезпечення, дійшла критичного стану. Сьогодні устаткування більш ніж 10 тисяч українських котелень має знос понад 80%. Крім того, майже дві третини українських котелень мають коефіцієнт корисної дії (ККД) нижче 80%. Це зумовлено тим, що вказані програми не мали належної спрямованості, а відповідно, інвестиційної, фінансової, організаційно-правової та науково-технічної підтримки.

КП ТМ «Тернопільміськтеплокомуненерго» надає послуги з опалення та гарячого водопостачання мешканцям 754-ох будинків міського та відомчого житлового фонду, громадським спорудам та є основним постачальником теплової енергії в місті Тернополі.

Теплопостачання вище зазначених споживачів підприємства здійснюється від 34 котелень і 6 паливних, сумарною теплопродуктивністю 644,767 Гкал/год, де експлуатується 140 котлів. Приготування гарячої води відбувається на 49 центральних теплових пунктах та бойлерних, з яких 15 вбудованих. Вид палива, що використовується котельними та паливними підприємства – природний газ, за виключенням котельні по вул. Мирній с. Пронятин, яка працює на щепі деревини.

Теплова енергія транспортується тепловими мережами загальна довжина яких, в двотрубному вимірі, становить 178,23 км.

На сьогоднішній день надання підприємством послуг у сфері теплопостачання залишається доволі енергоємним. Це пов'язано з чималою кількістю проблем, які накопичувались десятиліттями.

Так, однією з низки проблем, які існують на підприємстві є енергоємність житлового фонду міста, погіршення технічного стану об'єктів теплопостачання, зношеність основного обладнання і спричинені цим великі втрати енергії та значна аварійність теплових мереж. Із 139 котлів, які експлуатуються на підприємстві, – 59 з терміном експлуатації більше 20 років. Близько 98% теплових мереж прокладені в непрохідних залізобетонних каналах з ізоляцією у вигляді мінеральної вати. Канали не захищені від проникнення ґрунтової води, що призводить до значних втрат теплової енергії та пошкодження трубопроводів.

Поряд з тим, безсистемне впровадження індивідуальних систем опалення призвело до зменшення показника приєданого навантаження по відношенню до встановленого. Низький рівень використання потужностей котелень також призводить до перевитрат енергоносіїв і до необхідності проводити їх реконструкцію з заміною котлів, насосної групи та теплових мереж.

Протягом 2011-2016 років КП ТМ «Тернопільськтеплокомуненерго» виконується програма із реконструкції ряду котелень та впроваджується низка заходів, які спрямовані на зменшення використання паливно-енергетичних ресурсів.

Основними завданнями програми є:

— технічне переоснащення житлово-комунального господарства, скорочення питомих показників використання енергетичних і матеріальних ресурсів, необхідних для виробництва (надання) житлово-комунальних послуг, у тому числі створення дієвого та прозорого механізму стимулювання використання альтернативних джерел енергії та видів палива;

— поступове впровадження схеми централізованого тепlopостачання, виведення з експлуатації економічно неефективних джерел тепла із впровадженням сучасних високоефективних водогрійних котлів потужністю до 5 МВт та одночасним переходом на кількісно-якісний метод центрального регулювання відпуску теплової енергії;

— економічно обґрунтоване впровадження котлоагрегатів із використанням декількох видів енергоносіїв;

— резервування джерел тепла та теплових мереж, зменшення теплової потужності, що передається трубопроводами, кільцювання котелень та забезпечення можливості їх паралельної роботи;

— послідовне переведення джерел теплової енергії на альтернативні та відновлювальні види енергії;

— впровадження частотно-регульованих електроприводів в складі насосних агрегатів централізованих та центральних систем гарячого водopостачання;

— реконструкція теплових мереж із застосуванням попередньо ізольованих труб та нових типів запірної арматури з високими показниками експлуатаційної надійності;

— запровадження приладів обліку на етапах виробництва та споживання теплової енергії на потреби опалення та потреби приготування гарячої води;

— модернізація існуючих теплових пунктів з метою оптимізації схеми централізованої підготовки побутової гарячої води, шляхом і впровадження індивідуальних теплових пунктів і переходом на двохтрубну систему;

— вдосконалення гідравлічного режиму теплових мереж шляхом реалізації системної наладки;

— забезпечення постійної роботи ліній рециркуляції системи гарячого водopостачання.

Виконання завдань програми потребує реалізації заходів інституціонального, організаційного, фінансового, нормативно-правового та науково-технічного забезпечення.

При реалізації заходів по виконанню програми, спрямованої на зменшення використання паливно-енергетичних ресурсів, підприємство отримає очікувані результати, забезпечить стале функціонування житлово-комунального господарства міста в ринкових умовах.

Також, для подальшого розвитку тепломереж в Україні необхідна державна підтримка та стабілізація політичної і економічної ситуації країни.

УДК 336

Різник Е. – ст. гр. БІМ-51

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ДОСЛІДЖЕННЯ СТРУКТУРИ ФІНАНСОВОЇ ПІДТРИМКИ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ В УКРАЇНІ

Науковий керівник: к.е.н., доц. Федішин І.Б.

Riznuk E.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

RESEARCH OF FINANCIAL SUPPORT STRUCTURE OF INNOVATIVE PROJECTS IN UKRAINE

Supervisor: Fedyshyn I.B.

Ключові слова: фінансова підтримка, інноваційні проекти.

Keywords: financial support, innovative projects.

Сучасна інноваційна модель розвитку економіки потребує розробки масштабних і ефективних інноваційних проектів та концентрації фінансових ресурсів для їх впровадження. Реалізація інноваційних проектів суттєво впливає на прискорення модернізації економіки, підвищення її конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості. Тому все більшого значення набуває створення сприятливих умов для розробки й ефективної реалізації інноваційних проектів. Найефективнішим стимулом для активізації інноваційної діяльності є фінансова складова, тому питання, пов'язані з формуванням і удосконаленням системи фінансового забезпечення інноваційних проектів, набувають особливої актуальності.

На даний час є ціла низка факторів та чинників, що характеризують складний стан інноваційної моделі розвитку економіки. Зокрема це значний дефіцит кваліфікованих спеціалістів у галузі інноваційного менеджменту, проектного менеджменту, недостатня обізнаність та поінформованість як активних, так і потенційних учасників інноваційної діяльності, щодо наявних та можливих інструментів реалізації їх проектів, слабка інтеграція не тільки з європейською та американською інноваційною спільнотою, а навіть з російською та країн СНД, відсутність простих та доступних засобів обміну інформацією та пошуків потенційних партнерів.

Одним з можливих шляхів здійснення переходу від централізованої командної планової економіки до ринкової та відновлення економічного здоров'я є перехід на інновації, що відіграють вирішальну роль у економічному розвитку у всьому світові. На жаль в Україні через глибоку кризу у сфері науки та наукоємного виробництва, яка зумовлена скороченням державного фінансування, зменшенням кількості науковців та інженерів, занедбанням експериментально-технічної бази, витіканням фахівців інноваційна діяльність за фактом не входить до пріоритетів діяльності уряду.

Однак, слід зазначити, що декілька років тому український уряд проголосив інноваційний шлях економічного розвитку України. У той же час, державний бюджет не відображає наявності фінансових ресурсів задля реалізації проголошеного. Однак варто зауважити, що не існує жодного прикладу у світі, коли б уряд виключно самостійно міг би забезпечити фінансування інновацій без участі альтернативних учасників у фінансовій підтримці інноваційної діяльності.

Недержавні фінансові інститути можуть стати альтернативою для державної

бюджетної фінансової підтримки інновацій. Головною роллю фінансових інститутів є швидкий розподіл коштів між потенційними інвесторами в інновації. Виробник інновацій дуже часто не в змозі фінансувати інноваційний процес за рахунок власних коштів (у випадку приватного підприємства) чи за рахунок державного бюджету (у випадку державного підприємства або дослідницького інституту), оскільки інноваційні проекти, як відомо, потребують довгострокового кредитування без гарантії комерційного успіху та за ймовірності високого ризику.

Як відомо, основними учасниками інноваційного фінансування у високорозвинених країнах є комерційні банки, кредитні спілки, страхові компанії, приватні пенсійні фонди, інвестиційні компанії та фонди, центральна та місцеві влади, спеціальні інноваційні фонди, венчурні фонди, фізичні особи-інвестори. В Україні учасниками інноваційного фінансування виступають комерційні банки, деякі венчурні та спеціальні інноваційні фонди.

Ключовими фінансовими компонентами інноваційної інфраструктури в Україні є: бюджетні джерела всіх рівнів; бюджетні та позабюджетні структури технологічного розвитку; венчурні фонди; гарантійні структури та фонди; банківські кредити; гранти, тощо.

Якщо розглянути недержавні фінансові інститути за рівнем участі у інноваційному фінансуванні в Україні, то картина виглядатиме наступним чином: середній рівень участі мають комерційні банки, спеціальні інноваційні фонди та венчурні фонди; низький рівень – кредитні спілки, страхові компанії, приватні пенсійні фонди, інвестиційні компанії та фонди і дуже низький рівень залучення мають фізичні особи-інвестори.

Для інноваційного розвитку України треба:

- мати просту, зрозумілу стратегію інноваційного розвитку, з реальними пріоритетами, які можливо реалізувати та яка насправді відповідає національним та суспільним інтересам;

- запозичити зі світової практики випробувані ефективні схеми розбудови та функціонування структури фінансової підтримки інноваційних проектів; їх треба впровадити, легалізувати та гармонізувати з правилами і політикою міжнародних фінансових установ та мереж, що здійснюють підтримку інноваційної діяльності;

- заохочувати приватний капітал та комерційні структури до фінансування інноваційних проектів через пільги, преференції, податкові заохочення, вільні економічні зони, території пріоритетного розвитку та інші інструменти;

- створення необхідних передумов для швидкого та ефективного впровадження нововведень у всіх ланках економіки країни.

Можна підвести підсумок, що через глибоку кризу у сфері науки та наукоємного виробництва, яка зумовлена скороченням державного фінансування, зменшення кількості науковців та інженерів, фахівців, інноваційна діяльність за фактом не входить до пріоритетів діяльності уряду, що в підсумку призведе до негативних факторів. Потрібно зауважити і те, що центральна та місцева влада має також низький рівень участі у фінансуванні інноваційних проектів та структур, національна інноваційна система практично позбавлена ефективно діючої структури фінансової підтримки проектів, її функціонування носить епізодичний характер, спрямований на вирішення окремих, нагальних та невідкладних завдань, які не мають спільної стратегічної мети, якщо вести таку недалекоглядну політику, то ця діяльність призведе до зменшення кількості інноваційних проектів.

УДК 331.42

Семенченко Ю.– ст. гр. ЕП-21

Луцький національний технічний університет

ВАЖЛИВІСТЬ РОЗРОБКИ БІЗНЕС-ПЛАНУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Науковий керівник: к.е.н., доц. Павлюк Л.В.

Semenchenko J.

Lutsk National Technical University

IMPORTANCE OF DEVELOPING A BUSINESS PLAN IN THE CURRENT ECONOMIC CONDITIONS

Supervisor: Ph.DS Pawliuk L.

Ключові слова: підприємство, бізнес-план, розробка.

Keywords: enterprise, business plan, developing.

На сучасному етапі розвитку, все більшого значення для підприємств набуває процес бізнес-планування. Такий вид управлінської діяльності сприяє одержанню додаткового прибутку за рахунок більш повного використання всіх ресурсів, а також визначення перспектив і можливих варіантів розвитку. Саме тому розробка бізнес-плану для здійснення господарської діяльності підприємств стає більш актуальною.

Науковою проблемою бізнес-планування, методологіями розробки бізнес-плану займалися та продовжують займатися багато вітчизняних та зарубіжних вчених. Серед них, наприклад, Кучеренко В.Р., Карпов В.А., Маркітан О.С., Покропивний С.Ф., Соболев С.М., Швиданенко Г.О., Барроу К., Барроу П., Браун Р., Бланк І.А., свої погляди на дану проблему науковці висвітлюють у власних працях.

В умовах ринкової економіки будь-яка підприємницька діяльність (бізнес) пов'язана з господарським ризиком. Значна частина підприємців банкрутує через те, що не мають достатніх знань і навичок господарювання. Як свідчать дослідження причин банкрутств малих фірм США, 98% невдач у бізнесі пояснюються незадовільним управлінням (45%-некомпетентність, 20%-низький професіоналізм, 18%-брак управлінського досвіду, 9%-відсутність досвіду роботи на виробництві, 3%-невиконання взятих на себе зобов'язань, 2%-шахрайство, 1%-стихийне лихо і лише 2%-причинами, що не залежать від якості управління фірмою [1, с. 131-135].

Результатом роздумів, критичного аналізу та пошуків відповідей на питання реалізації нової ідеї, що виникла, саме і є бізнес-план. Бізнес-план – ретельно підготовлений документ, котрий розкриває всі сторони будь-якого запроєктованого комерційного заходу. Він дозволяє передбачати не лише всі заходи для реалізації нової ідеї, а й визначити необхідне фінансове забезпечення та можливість одержання доходу (прибутку) підприємством. Практично його можна вважати формою експертної оцінки доцільності та ефективності здійснення нової підприємницької ідеї [2, с. 322].

За сучасних умов господарювання бізнес-план практично є робочим інструментом, що використовується в усіх сферах підприємництва. Його бажано розробити у разі організації нової фірми; об'єднання існуючих підприємств і створення на базі цього інтегрованого організаційно-правового утворення; трансформації власності; започаткування зовнішньоекономічної діяльності.

До основних завдань розробки бізнес-плану належать:

- оцінка новизни і прогресивності підприємницької ідеї, її сильних та слабких сторін;
- визначення витрат, фінансових ресурсів і джерел фінансування інвестиційного проекту;
- обґрунтування і вибір стратегії діяльності фірми, визначення концепції її розвитку в період реалізації підприємницької ідеї;
- оцінка кон'юнктури ринку та рівня конкуренції; визначення ступеня можливого господарського ризику;
- пошук надійних партнерів для розробки й реалізації інноваційно-інвестиційного проекту;
- прогнозування (приблизні розрахунки) очікуваних результатів реалізації нової підприємницької ідеї в перші та наступні три-п'ять років.

Щодо конкретних умов господарювання в Україні бізнес-план має замінити за змістом та призначенням застосовуване раніше техніко-економічне обґрунтування доцільності розробки і реалізації будь-якого проекту.

Починаючи розробку бізнес-плану, треба чітко уявляти собі, що кожний конкретний план має свої особливості і не існує якогось придатного на всі випадки життя універсального бізнес-плану.

Таким чином, бізнес-план — це документ, що описує всі основні аспекти майбутнього комерційного заходу. Бізнес-план є необхідним для нового підприємства, обґрунтування випуску нової продукції, впровадження нової техніки, інших нововведень. Він є необхідним в разі реконструкції діючих підприємств, їх переспеціалізації, суттєвої зміни їх діяльності, а також у разі приватизації майна державних підприємств.

В цілому, рекомендується, щоб бізнес-план складався з наступних розділів:

1. Юридичний статус підприємства.
2. Стисла історична довідка діяльності підприємства.
3. Характеристика продукції (послуг), які виробляються.
4. Характеристика конкурентного середовища.
5. План маркетингової діяльності.
6. План виробничої діяльності.
7. Організаційний план.
8. Охорона зовнішнього середовища.
9. Фінансовий план та програма інвестицій.
10. Аналіз можливих ризиків та страхування.

Отже, добре розроблений та обґрунтований бізнес-план є важливим підґрунтям так званої бізнес-пропозиції, використовується у процесі переговорів з партнерами; він відіграє неабияку роль у підборі на роботу кваліфікованих фахівців; його обов'язково використовують задля залучення надійних інвесторів і кредиторів тощо.

Література:

1. Скібіцька Л.І. Антикризовий менеджмент [текст]: навч.посіб. / Л.І. Скібіцька, В.В. Матвеев, В.І. Щелкунов, С.М. Подреза. - К.: «Центр учбової літератури», 2014. – 584 с.
2. Павлюк Л.В. Необхідність моделювання бізнес-процесів підприємства / Л. Павлюк, Ю. Семенченко // Облік, економіка, менеджмент: наукові нотатки / Міжнародний збірник наукових праць. Випуск 4 / відпов. ред. І.Б. Садовська. – Луцьк : РВВ Луцького НТУ, 2014 . – 488 с. – С. 320-325.

УДК 658.15

Синейко М. – ст. гр. БОМ- 51

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ФІНАНСОВА СТРАТЕГІЯ ТА ЇЇ ГОЛОВНІ МЕТОДИ

Науковий керівник: доц. Мосій О.Б.

Syneiko M.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

FINANCIAL STRATEGY AND MAIN METHODS

Supervisor: Mosiy O.B.

Ключові слова: стратегія, фінансова стратегія, фінансові методи

Keywords: strategy, financial strategy, financial methods

Ринкові перетворення в економіці України здійснюються під впливом багатьох факторів, які обумовлюють невизначеність характеристик майбутнього стану зовнішнього та внутрішнього середовища для окремого підприємства. У зв'язку з цим суб'єкти господарювання усіх форм власності можуть забезпечити перспективу власного існування тільки на основі стратегічного управління, одним з найважливіших компонентів якого є процеси формування і реалізації фінансової стратегії.

Важливість ролі фінансової стратегії обумовлена сутнісною природою головних економічних категорій – фінансів, грошей та кредиту, що виступають фундаментом її побудови. Зміни цих категорій, підпорядковані законам розвитку ринку, їх участь у відтворювальному процесі, універсальний характер з точки зору виконання ними функцій утворення, розподілу й використання фінансових ресурсів для будь-якого бізнесу визначають особливий статус всіх похідних від них категорій, в тому числі фінансової стратегії. Для розробки стратегії необхідно виявити ключові проблеми - фактори, що впливають на розвиток підприємства, а також визначити шляхи підвищення ефективності діяльності. Для цього може бути застосована достатньо велика кількість різних методів, але першочерговими з них є методи стратегічного фінансового планування, фінансового прогнозування та фінансового моделювання.

Фінансова стратегія тісно пов'язана із фінансовим плануванням як з однією із функцій управління підприємством. Стратегічне фінансове планування як метод фінансової стратегії є похідним елементом функції управління, який спрямований на вироблення фінансових планів організації, за якими буде формуватися її фінансова діяльність у довгостроковому періоді. Його завдання полягає у визначенні темпів розширеного відтворення та виробленні довгострокової фінансової політики для досягнення цілей організації. Процес фінансового прогнозування є ключовим для планування, він передбачає формування суджень про вірогідність визначеного стану в разі вибору певного варіанту господарювання в умовах обмеження ресурсів та дії факторів впливу на кінцевий результат. Іншим методом фінансової стратегії є фінансове моделювання, що передбачає виявлення властивостей об'єкта на основі побудови його моделі. Завдяки використанню цього методу можна побудувати модель реального об'єкта, де повною мірою відображені ті його властивості й параметри, які справляють вирішальний вплив на результати функціонування.

Застосування вище згаданих методів дозволяє вчасно й ефективно коригувати напрями стратегії, а також приймати оптимальні рішення, які забезпечують підприємству конкурентну перевагу.

УДК 339

Синейко М. – ст. гр. БОМ- 51

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ПІДХОДІВ ДЛЯ ОЦІНЮВАННЯ ВАРТОСТІ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Науковий керівник: к.т.н., доц. Нагорняк Г. С.

Nahorniak G. S., Syneiko M.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

ANALYSIS MAJOR APPROACHES FOR THE EVALUATION OF A COPYRIGHT

Supervisor: PhD Nahorniak G. S.

Ключові слова: інтелектуальна власність, нематеріальні активи, об'єкт інтелектуальної власності, підходи, вартість прав, оцінювання.

Keywords: intellectual property, intangible assets, object of intellectual property, approaches, human cost, assessment.

В умовах трансформації суспільно-економічної системи в Україні, важливе значення має управління діяльністю суб'єктів господарювання з широким залученням нематеріальних активів. При цьому знайти оптимальне співвідношення управлінських рішень щодо доцільності впровадження об'єктів нематеріальних активів й ефективності їхнього використання дає змогу об'єктивно оцінити об'єкти права інтелектуальної власності як складової нематеріальних активів. Більшість об'єктів права інтелектуальної власності (далі – ОПІВ), такі як об'єкти авторського права і суміжних прав, винаходи, корисні моделі, промислові зразки, торговельні марки тощо, можуть бути відділені від правовласника – фізичної чи юридичної особи, права на них можуть бути передані (продані) іншим особам, інші об'єкти – фірмові найменування, професійні якості персоналу не можуть бути відділені від своїх носіїв, тому не можуть виступати в якості товару в звичайному розумінні.

Оцінка вартості прав на конкретний об'єкт інтелектуальної власності у конкретному випадку їхнього використання є досить складною процедурою й у кожному випадку вимагає унікального рішення задачі. Відповідно до національних і міжнародних стандартів оцінювання нематеріальних активів, зазвичай використовують три основні підходи: витратний, ринковий, порівняльний. Витратний підхід ґрунтується на обліку принципів корисності та заміщення. Він пропонує визначення поточної вартості витрат на відтворення або заміщення об'єктів оцінювання у поточних цінах і подальше коректування її на суму зносу, тобто за витратами. Звідси випливає важливий висновок, що вартість ОПІВ у цьому випадку та ринкова вартість, що передбачає прибуток, – різні величини. Здавалося б, цей вид вартості непридатний для ринку. Однак до нього фахівці вдаються все частіше, розуміючи, що вартість ОПІВ, визначена за цим підходом, відповідає рівню вартості за "ідеального" збалансованого стану ринку. Розрахунок вартості об'єкта оцінювання методом підсумовування фактичних витрат найчастіше застосовується для визначення балансової (бухгалтерської) вартості ОПІВ для цілей постановки їх на бухгалтерський облік і відображення вартості інтелектуальної власності на балансі як майна підприємства на дату постановки цього

майна на бухгалтерський облік або на дату введення в експлуатацію. На практиці даний метод іноді ще називають методом розрахунку балансової вартості майна.

До складу фактично зроблених витрат включаються, зокрема, витрати на придбання самого об'єкта майна, що сплачуються відсотки за наданим при придбанні комерційному кредиту, націнки (надбавки), комісійні винагороди (вартість послуг), що сплачують постачальницьким, зовнішньоекономічним та іншим організаціям, митні збори та інші платежі, витрати на транспортування, зберігання і доставку, здійснювані силами сторонніх організацій. Під вартістю виготовлення визнаються фактичні витрати, пов'язані з використанням у процесі виготовлення об'єкта оцінювання основних засобів, сировини, матеріалів, палива, енергії, трудових ресурсів та інших витрат на виготовлення об'єкта майна. При визначенні балансової (бухгалтерської) вартості інтелектуальної власності зазвичай використовується витратний метод прямого підсумовування фактичних витрат без урахування часу їх вчинення. Обов'язковою умовою використання даного методу оцінювання (особливо для цілей бухгалтерського обліку) є наявність первинних бухгалтерських документів, що підтверджують фактичні витрати (витрати).

Сутність порівняльного підходу полягає в тому, що вартість прав на ОПВ визначається шляхом зіставлення цін нещодавніх продажів подібних об'єктів. Хоча подібний підхід до оцінювання, на перший погляд, виглядає досить простим і прямолінійним, його застосування на практиці пов'язане з безліччю труднощів і умовностей. Передусім наявність таких труднощів зумовлена тим, що немає навіть двох абсолютно однакових ОПВ.

Використання ринкового підходу буде доцільним лише за наявності в покупця можливості вибору ОПВ з поміж інших подібних і з такими ж функціями. При цьому з кількох ОПВ, приблизно однакового значення й корисності, в покупця має бути змога вибрати той, який влаштовує його за переліком таких властивостей: функціональне призначення, прийнятна вартість, тривалість терміну використання, ступінь захищеності, його унікальність та інші характеристики. Оцінювання ринкової вартості за методом порівняння продажів заснований на прямому чи непрямому порівнянні оцінюваного об'єкта з іншими об'єктами інтелектуальної власності, які були продані (передані за ліцензією права на їх використання) в порівнянне час на аналогічному ринку. Вартість інтелектуальної власності у такому випадку визначається ціною, яку платять типові покупці типовому продавцеві інтелектуальної власності за аналогічний за якістю і по корисності об'єкт в даний момент часу на аналогічному ринку. Метод визначення ринкової вартості порівняльності продажів застосуємо тоді, коли є достатня кількість достовірної інформації про недавні угоди купівлі-продажу аналогічних за призначенням і якістю об'єктів. Тому для застосування методу порівняння продажів необхідна достовірна інформація про ціни, якісних показниках об'єктів, обсязі переданих прав та інших ціноутворюючих чинниках, що визначають кінцеву ціну угоди.

У процесі практичного оцінювання вартості нематеріальних активів варто застосовувати порівняльний аналіз використаних методів, виявляти їх переваги та недоліки, здійснювати узгодження вартості, таким чином, більш обґрунтовано встановлювати ціну об'єкта права інтелектуальної власності. Бажано виконати розрахунок не менш, ніж двома методами. Процедура оцінювання завершується оформленням звіту про оцінювання, в якому повинна бути відображена всебічно обґрунтована вартість прав на об'єкт права інтелектуальної власності.

УДК 338.24

Снігур А. - ст. гр. ПФс-41

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ В СИСТЕМІ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Науковий керівник: к.е.н., ст.викл. Крамар І. Ю.

Snigur A.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

ESSESMENT OF THE FINANCIAL STABILITY IN THE SYSTEM OF ENTERPRISE STRATEGIC DEVELOPMENT

Supervisor: PhD, senior lecturer Kramar I.Yu.

Ключові слова: фінансова стійкість, фактори фінансової стійкості, рівні фінансової стійкості, типи фінансової стійкості.

Keywords: financial firmness, factors of financial firmness, level of financial firmness, types of financial firmness.

Фінансова стійкість є однією із основних складових фінансової стабільності підприємства, його спроможності досягати стану фінансової рівноваги та зберігати цей стан у довгостроковій перспективі при ефективному управлінні фінансами. Фінансова стійкість – це гарантований стан наявності власних коштів, стабільної прибутковості та незалежності підприємства від зовнішніх залучених джерел формування активів.

На фінансову стійкість підприємства впливають такі фактори:

1) за рівнем виникнення:

—внутрішні чинники, яким притаманний високий ступінь керованості.

—зовнішні чинники, які впливають на фінансову стійкість і не залежить від діяльності підприємства.

2) за ступенем значущості факторів:

—чинники I рівня (базові), які включають фазу економічного розвитку системи та стадію життєвого циклу підприємства

—чинники II рівня (похідні) бувають зовнішніми та внутрішніми.

—чинники III рівня (деталізуючи) є середній рівень доходів населення, рівень конкуренції, рівень інфляції, склад та структуру активів, стратегію управління ризиком.

Для характеристики фінансової стійкості підприємства найчастіше використовується два рівня аналізу:

1. Аналіз абсолютних показників.

2. Аналіз відносних показників.

Абсолютні показники оцінюються чотирма типами фінансової стійкості:

1. Абсолютна фінансова стійкість – запаси підприємства сформовані за рахунок його власних джерел (власного капіталу);

2. Нормальна фінансова стійкість – формування запасів забезпечуються сумою та довгострокових позикових джерел;

3. Нестійкий фінансовий стан – запаси формуються за рахунок капіталізованих джерел (власного капіталу та довгострокових зобов'язань), так і за рахунок

короткострокових кредитів, тобто за рахунок усіх основних джерел формування запасів;

4. Кризовий фінансовий стан – запаси не забезпечуються основними джерелами їх формування і підприємство на межі банкрутства.

Відносні показники фінансової стійкості представлені коефіцієнтами фінансової незалежності, фінансової залежності, фінансового ризику, концентрації позикового капіталу, фінансової стабільності, фінансової незалежності капіталізованих джерел, довгострокової заборгованості, маневреності власного капіталу, маневреності робочого капіталу, забезпечення оборотних активів власними коштами, маневреності власних обігових коштів, забезпечення власними обіговими коштами запасів, фінансової стійкості, покриття .

Фінансову стійкість підприємства слід розглядати як комплексну категорію, що відображає рівень фінансового стану та фінансових результатів підприємства, здатність виконувати свої зобов'язання та забезпечувати розвиток діяльності при збереженні кредито- та платоспроможності.

Умовою життєздатності підприємства та основою його розвитку в конкурентному ринку є стабільність (стійкість). Саме фінансова стійкість підприємства є передумовою його економічного розвитку.

УДК 657.1

Пліс М. – ст. гр. ПОМ–51

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ У СИСТЕМІ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

Науковий керівник: к.е.н., Мосій О.Б.

Plis M.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

FINANCIAL STATEMENTS IN THE INFORMATION SUPPORT SYSTEM OF MANAGEMENT DECISION-MAKING

Supervisor: Mosiy O.B.

Ключові слова: бухгалтерський облік, фінансова звітність, фінансовий менеджмент, управлінська діяльність

Keywords: accounting, financial statements, financial management, management activity

Розвиток ринкових відносин на сучасному етапі та стан економічної співпраці між суб'єктами господарювання характеризується зростанням вимог користувачів до якості наданої їм інформації. Підґрунтям цього є те, що економічна ефективність обґрунтування та прийняття рішень визначається якісними характеристиками інформаційного забезпечення. Та попри все на сьогоднішній день результати удосконалення системи бухгалтерського обліку в Україні ще недостатньо високі, а показники фінансової звітності не в повній мірі придатні для прийняття ефективних управлінських рішень, вони не зовсім відповідають інформаційним потребам користувачів та якісним характеристикам звітної інформації. Для подолання зазначених недоліків фінансову звітність як основу інформаційного забезпечення прийняття

управлінських рішень необхідно розвивати у напрямку покращення механізму формування та обміну інформації між зацікавленими користувачами та підприємством. Саме тому актуальними є дослідження, спрямовані на удосконалення теоретичних та організаційно-методичних засад складання фінансової звітності для підвищення її інформативності та релевантності у процесі інформаційного забезпечення прийняття управлінських рішень.

Згідно з Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку № 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» фінансова звітність – це бухгалтерська звітність, що містить інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період [1].

Досить комплексно розкриває суть фінансової звітності В. Андрієнко як «систему узагальнюючих показників бухгалтерського обліку, структурованих у формі звітності, які надають користувачам інформацію про фінансовий стан, результати діяльності, рух грошових коштів та зміни у власному капіталі підприємства за звітний період для прийняття цими користувачами відповідних рішень» [2, с.154].

Метою фінансової звітності є надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства [3].

Фінансова звітність повинна відображати достовірну й повну інформацію про процеси (операції, події), які можуть впливати на прийняття управлінських рішень. Крім того, завдяки показникам цієї звітності можна дати обґрунтовану оцінку минулим, поточним і майбутнім господарським подіям.

У процесі поточного та оперативного управління фінансовою діяльністю підприємства використовується внутрішня бухгалтерська звітність, показники якої характеризують склад і величину витрат, доходів та фінансових результатів окремих підрозділів підприємства. Формування системи показників внутрішньої бухгалтерської звітності здійснюється за даними бухгалтерського обліку.

Фінансова звітність як важливий елемент системи інформаційного забезпечення прийняття управлінських рішень ідеально взаємодіє з основними функціями фінансового менеджменту, такими як дослідження зовнішнього економічного середовища, розробка фінансової стратегії підприємства, аналіз і планування фінансової діяльності, прийняття рішень з питань оперативної фінансової діяльності, прийняття інвестиційних рішень, взаємодія з іншими контрагентами з питань фінансової діяльності (державними органами, фінансово-кредитними установами, суб'єктами фінансового ринку, іншими підприємствами, фізичними особами).

Система інформаційного забезпечення обґрунтування та прийняття рішень є безперервним та цілеспрямованим процесом добору необхідних показників, що використовуються для здійснення оцінки, аналізу, планування, а також підготовки відповідних управлінських рішень за всіма напрямками фінансово-господарської діяльності підприємства.

Перспективним напрямком є дослідження проблеми вдосконалення фінансової звітності як важливого елементу системи інформаційного забезпечення. Бухгалтерська звітність, ґрунтуючись на узагальнених даних бухгалтерського обліку, виступає також ланкою зв'язку між підприємством із зовнішнім середовищем. Вона задовольняє вимоги щодо необхідного обсягу інформації, можливостей її засвоєння зовнішніми і внутрішніми користувачами.

Список використаних джерел

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності».
2. Андрієнко В. Поняття та склад фінансової звітності в умовах гармонізації бухгалтерського обліку / В. Андрієнко // Наука молода. – 2008. – № 9. – С. 153–157.
3. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні».

УДК 336.64

Мазур О. – ст. гр. ПФМ-51

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ПОГІРШЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО СТАНУ ТА ЗАГРОЗИ БАНКРУТСТВА

Науковий керівник: к.е.н., доцент Константюк Н.І.

Mazur O.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

IMPROVING FINANCIAL MANAGEMENT OF ENTERPRISES IN THE CONDITION OF DETERIORATING ECONOMIC SITUATION AND THE DANGER OF BANKRUPTCY

Supervisor: PhD (Economics), Ass. Prof. Konstantiuk N.I.

Ключові слова: управління фінансами, фінансова стійкість, рентабельність

Keywords: financial management, financial stability, profitability

В умовах фінансово-економічної нестабільності діяльність підприємства періодично ускладнюється. Наслідком може бути зниження прибутковості, неплатоспроможність, банкрутство. У зв'язку з цим актуалізуються завдання здійснення ефективного фінансового менеджменту підприємства, спрямованого на забезпечення достатнього рівня рентабельності, фінансової стійкості, платоспроможності.

Частка підприємств, які отримали збиток, у загальній кількості підприємств України залишається стабільно високою – 38,8 % у 2006 р. і 38,3 % у 2012 р. (мінімальне значення – 32,5 % - було у 2007 р., а максимальне – 47,2 % - у кризовому 2009 р.). У період за січень-червень 2013 р. 42,5% підприємств одержали збиток у розмірі 58 180,2 млн. грн. [1]. Аналіз динаміки банкрутства підприємств в Україні виявляє негативну тенденцію зростання їх кількості.

Дослідження внутрішніх чинників банкрутства підприємств дозволяє вчасно виявити ознаки погіршення фінансово-економічного стану, а саме: зниження обсягів продажу і зменшення коштів на рахунках підприємства, зменшення дебіторської заборгованості за одночасного зростання запасів готової продукції, зростання кредиторської заборгованості за умови відставання темпів зміни залишків коштів на рахунках.

Важливим напрямом економічної стратегії підприємства є процес формування, використання та відтворення його ресурсного потенціалу. Для підвищення ефективності управління економічними ресурсами підприємства необхідно: постійно й комплексно оцінювати фінансово-господарську діяльність; забезпечувати мотивацію економії ресурсів; здійснювати управління ресурсами з позицій інноваційного підходу; впроваджувати моделювання процесів управління економічними ресурсами підприємства для вибору їх оптимального розподілу.

В системі ефективного управління набуває актуальності механізм забезпечення оптимальної структури капіталу підприємства. Підвищення його ринкової вартості досягається формуванням достатнього обсягу капіталу для забезпечення заданих темпів

економічного зростання, мінімізації фінансового ризику за умови досягнення очікуваного рівня прибутковості капіталу та мінімізації середньозваженої його вартості.

Ми поділяємо пропозицію про виділення критеріїв оцінювання ефективності діяльності підприємства щодо формування прибутку: оптимальне співвідношення засобів праці, предметів праці та витраченої праці; позитивне сальдо між доходами і витратами; рівень забезпечення добробуту суб'єктів ринкової економіки, які пов'язані у фінансово-господарському вимірі з визначеним підприємством [4, с. 161].

Інтенсифікація використання поряд із бухгалтерським обліком управлінського для постійного й оперативного контролю всіх господарських операцій забезпечує оперативність аналізу стану управління формуванням прибутку підприємства. Контроль співвідношення постійних і змінних витрат, точки беззбитковості, структури і динаміки дебіторської та кредиторської заборгованості – є найбільш актуальними на сьогодні напрямками посилення управлінської складової в діяльності підприємств.

Основну частину прибутку, структурованого за видами діяльності, має забезпечувати надходження від основної операційної діяльності підприємства, що кореспондується з його місією і, водночас, орієнтує на концентрацію фінансових ресурсів в пріоритетному напрямі.

Інноваційний розвиток підприємства сприяє покращенню якості прибутку, структурованого за факторами техніко-технологічного і управлінського впливу. Оптимальне співвідношення ліквідності і прибутковості визначається з урахуванням сукупності факторів: вид діяльності, стадія розвитку підприємства, зовнішні умови впливу, стадія циклічного розвитку. При розробці програм діяльності для підвищення рентабельності необхідно оцінювати не тільки виробничі можливості, але й реальну спроможність ринку щодо поглинання товарних обсягів.

Отже, для подолання збитковості підприємств і забезпечення їх фінансової стійкості, платоспроможності та прибутковості, необхідно поліпшувати фінансове управління підприємством через впровадження систем заходів, спрямованих на ефективне використання ресурсів підприємства, формування оптимальної структури капіталу підприємства, збільшення обсягу і поліпшення структури прибутку, досягнення оптимального співвідношення прибутковості і ліквідності, забезпечення збільшення грошових потоків за одночасного скорочення витрат.

Список використаних джерел:

1. Державний комітет статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua>
2. Державний департамент з питань банкрутства. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.sdb.gov.ua>.
3. Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» від 14.05.1992 року № 2343-ХІІ. - zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi
4. Блонська В.І. Ефективне управління прибутком підприємства – основа його стратегічного потенціалу. / Блонська В.І., Венгжин О.Р. // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.17. – С. 160-165.

УДК 339

Качур І. – ст. гр. Бім- 51

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

**ПРОБЛЕМА РОЗРАХУНКУ ЦІНИ ЛІЦЕНЗІЇ У
ГАЛУЗІ КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЇ ОБ'ЄКТІВ ПРАВА
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ**

Науковий керівник: к.т.н., доц. Нагорняк Г. С.

Nahorniak G. S., Kachur I.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

**PROBLEM OF PRICE CALCULATION LICENSE IN
FIELD OF COMMERCIALIZATION FOR OBJECTS
OF LAW OF INTELLECTUAL PROPERTY**

Supervisor: PhD Nahorniak G. S.

Ключові слова: інтелектуальна власність, об'єкт права інтелектуальної власності, комерціалізація, .

Keywords: intellectual property, object of law intellectual property, commercialization, .

Для отримання прибутку від інтелектуальної власності необхідно тим чи іншим способом ввести її в господарський обіг, тобто комерціалізувати. Нематеріальна природа та дуалізм права інтелектуальної власності (одночасне існування майнового та немайнового права), незалежність права інтелектуальної власності від права на річ, у якій це право відтворене – породжують низку складнощів у його комерціалізації. Існують також принципові відмінності у праві власності на матеріальні об'єкти і на інтелектуальну власність. Нематеріальні активи – це принципово новий об'єкт фінансового обліку для України, що узагальнює особливі види капіталу підприємства, а також характеризує його економічний потенціал і фінансову стабільність. Відмінними ознаками нематеріальних активів є наступні: відсутність матеріальної основи і при цьому володіння такою коштовною якістю, як здатність давати дохід власнику, виходячи з довгострокових прав і переваг, що вони приносять йому так довго, як це можливо; відсутність наміру продажу нематеріальних активів у нормальних умовах діяльності підприємства; тривалість експлуатації, що дозволяє враховувати їх у складі довгострокових інвестицій як обігові активи і через обраний варіант облікової політики встановлювати більш розумний термін погашення їхньої первісної вартості при загальній невизначеності термінів функціонування (гудвіл, товарні знаки тощо); відсутність відходів; багатоцільовий характер експлуатації, що дозволяє використовувати об'єкт на різних ділянках діяльності підприємства; підвищений ступінь ризику в прагненні отримати дохід від застосування подібних активів.

У міжнародній практиці ліцензійної торгівлі під ціною ліцензії звичайно розуміють суму виплат покупця ліцензії ("Ліцензіата") на користь продавця ліцензії ("Ліцензіара"). За своєю суттю процедура розрахунку ціни ліцензії є оцінювання інтелектуальної власності, яка є об'єктом ліцензії. Розрахунок ціни ліцензії зводиться до визначення тієї поточної вартості інтелектуальної власності (тобто її вартості на дату укладення ліцензійного договору), за якою Ліцензіат згоден був би на умовах

ліцензійного договору купити (придбати у тимчасове користування) права на інтелектуальну власність Ліцензіара, а Ліцензіар за такою ціною згоден був би умовах договору ці права продати (передати у тимчасове користування). Найбільш широко у міжнародній ліцензійній торгівлі використовуються два основні методи розрахунку ціни ліцензії – на основі розміру прибутку Ліцензіата; на базі роялті. При розрахунку ціни на основі розміру прибутку Ліцензіата виходять з того, що розмір виплат Ліцензіару визначається як частина (частка) прибутку, одержуваної Ліцензіатом від виготовлення та реалізації продукції за ліцензією. При цьому частка Ліцензіара коливається в досить широких межах – від 10 до 50% прибутку Ліцензіата – і залежить від цілого ряду ціноутворюючих факторів, основними з яких є обсяг переданих прав, наявність патентної охорони та розміри додаткового прибутку Ліцензіата. При цьому вважається, що якщо об'єкт ліцензії ще не готовий до промислового або комерційного використання, а основну цінність представляють передані за ліцензійною угодою патентні права, то тоді частка Ліцензіара в прибутку Ліцензіата становить до 20%. Якщо об'єктом є промислово освоєний виріб або технологічний процес, то при винятковій ліцензії (при передачі всіх прав) частка Ліцензіара може складати 35-50%, а при невиключній ліцензії (Ліцензіату передається тільки право на використання зі збереженням прав у Ліцензіара) – 20-30%.

При розрахунку ціни ліцензії на базі роялті розрахункову ціну ліцензії та відповідно розмір виплат власнику інтелектуальної власності (Ліцензіарові) традиційно визначають як певний відсоток відрахувань ("Роялті") залежно від вартості виробленої та реалізованої продукції за ліцензією. У практиці міжнародної торгівлі ліцензіями розмір роялті зазвичай визначають не розрахунковим шляхом, а емпірично – шляхом встановлених у світовій практиці для різних галузей промисловості усереднених розмірів роялті – так званих "стандартних" ставок роялті. Розмір відомих з літературних джерел "стандартних" ставок роялті найчастіше становить від 0,5 до 14%. Однак у літературі практично відсутня інформація щодо обґрунтування та розрахунок величини чисельних значень роялті та пропонується вибирати певне значення роялті з діапазону "стандартних середньостатистичних" значень з урахуванням "ціноутворюючих факторів". Приміром, відомі "стандартні" ставки роялті для електронної промисловості становлять 4-10%, електротехнічної промисловості – 1-5%, фармацевтичної промисловості – 2-7%, літакобудування – 6-10%, автомобільної промисловості – 1-3%, верстатобудівної промисловості – 4,5-7,5%, виробництв споживчих товарів тривалого користування – 5%, виробництв споживчих товарів з малим терміном використання – 0,2-1,5%. Через відсутність достовірних середньостатистичних даних для конкретного ринку, найчастіше розмір роялті вибирають з таблиць ставок роялті, взятих з доступних джерел інформації без будь-якого або розрахункового обґрунтування, але з традиційними рекомендаціями необхідності врахування ціноутворюючих факторів, що призводить до суб'єктивного, довільного та недостатньо обґрунтованого вибору роялті. У процесі переговорів Ліцензіар (продавець ліцензії) у більшості випадків наполягає на максимальному значенні величини роялті з опублікованого в літературі діапазону, а Ліцензіат (покупець ліцензії) – на мінімальному, але при цьому, найчастіше, і Ліцензіар, і Ліцензіат не можуть розрахунковим шляхом підтвердити обґрунтованість своїх домагань. Значно більш невизначена ситуація виникає, коли у літературі відсутні дані по конкретній галузі промисловості або по конкретному об'єкту ліцензії.

УДК 330.351.017

Гевко О. – ст. гр. БМ-31

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ВИРОБЛЕННЯ ПОЛІТИКИ ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ У ТЕРНОПІЛЬСЬКУ ОБЛАСТЬ

Науковий керівник: к.е.н., доц. Гарматюк О.О.

Hevko O.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

MAKING POLITICS OF ATTRACTION OF FOREIGN INVESTMENTS IN TERNOPIL REGION

Supervisor: prof. Garmatyuk O.O.

Ключові слова: інвестиції, підприємства.

Keywords: investments, enterprises.

Інвестиції – це матеріальні та нематеріальні активи, які можуть бути вкладені в різноманітні об'єкти господарської діяльності з метою отримання необхідного ефекту.

Досвід країн з розвинутою ринковою економікою свідчить, що економічне зростання пов'язане зі значним нарощуванням інвестицій. Для економічного зростання обсяги інвестування неможливо забезпечити за рахунок лише внутрішніх джерел. У зв'язку з цим, необхідно створити умови для активного залучення іноземного капіталу.

В Україні, через постійну політичну та фінансову нестабільність, залучення інвестицій є вкрай важливим і необхідним кроком. Проте, за оцінкою спеціалістів Європейського Центру досліджень підприємницький ризик інвестицій в Україну загалом становить 80% і за умов подальшого ведення неоголошеної війни з РФ ризики будуть лише наростати. Але враховуючи обраний державою курс на ЄС уже в найближчому майбутньому ситуація може кардинально змінитись, тому існує необхідність підготовки відповідних проектів для залучення інвестицій.

Підприємствам Тернопільщини надходять інвестиції із 36 країн світу. До п'ятірки основних країн-інвесторів, на які припадає більше половини (66,4%) загального обсягу прямих інвестицій, входять: Німеччина, Естонія, Чеська Республіка, Кіпр, Польща, Австралія. Тернопільська область займає 11-те місце серед регіонів України з інвестиційної привабливості. На обласний центр припадає 34,3% іноземних інвестицій, або 22,8 млн. дол. В області працює 240 підприємств з іноземними інвестиціями. Разом з тим обсяг прямих іноземних інвестицій на одну особу в області становить лише близько 60 доларів. Іноземні інвестиції в Тернопільську область є найнижчими у розрізі як усіх регіонів України, так і Західного. Також вони є найнижчими у перерахунку на одну особу населення області, що зумовлює найнижчий рівень оплати праці працівників області та найвищий рівень безробіття.

Тому, з метою зниження рівня безробіття та покращення зайнятості населення Тернопільської області слід провести залучення інвестицій на наступних умовах:

1. Забезпечити реалізацію чи передачу в оренду (на термін 5...10 років з правом викупу) Тернопільського аеропорту потужній іноземній компанії для його переоснащення та розвитку інфраструктури з метою налагодження широких логістичних потоків з країнами ЄС, США, Китаю тощо.

2. Виділити для інвесторів з метою створення нових виробничих підприємств у м. Тернополі (Тернопільському районі) з мінімальною кількістю 1 тис. р. м. 10...20 ділянок на 25 років в безкоштовну оренду з правом викупу, що забезпечить пряму зайнятість 10...50 тис. жителів області (непряму зайнятість – 5...20 тис. чол.).

3. Видачу 30% ділянок не повинно здійснюватись для підприємств одного профілю з метою забезпечення диверсифікації виробничої діяльності.

4. Інвестиції доцільно залучати для створення підприємств у сфері радіоелектроніки, приладобудування, медичного приладобудування, автомобіле-, верстато- чи сільськогосподарського машинобудування.

5. Інвесторів слід шукати, в першу чергу, в США, ФРН, Японії, країнах ЄС, бо ці держави в найближчому майбутньому відмовлятимуться від інвестицій в Росію (виводять і виводитимуть інвестиції) і будуть їх направляти в Україну для забезпечення її стабілізації й розвитку з метою створення потужного буфера від Росії. При цьому інвестиції направлятимуть, у першу чергу, в надійні «прозахідні» регіони.

Враховуючи те, що земельні ресурси м. Тернополя обмежені, то дані ділянки під виробничі підприємства доцільно виділяти у приміській зоні з фондів селищних рад Тернопільського району. Це, як правило, землі сільськогосподарського призначення.

Провівши аналіз по окремих отриманих даних з виробничих та сільськогосподарських підприємств (табл. 1) можна зробити висновок, що обсяг сплачених податків у перерахунку на 1 га землі підприємства для промислових виробників є більшим у порівнянні з сільськогосподарськими у сотні і тисячі разів (180...7500). Річна сплата податків у розрахунку на одного працівника є більш-менш однаковою. Показник кількості зайнятого населення, у перерахунку на 1 га землі підприємства для промислових виробників є більшим, у порівнянні з сільськогосподарськими, у тисячі разів (1250...2500).

Таблиця 1

Обґрунтування ефективності видачі земельних ділянок під виробничі підприємства

Назва підприємства	К-сть прац, чол.	Річний обсяг сплачених податків, тис. грн.	Площа п-ва, га	Річне надходження податків у перерахунку на 1 га землі п-ва, тис. грн./га	Річне надходження податків розрахунку на одного працівника, тис. грн./чол.	Кількість зайнятого населення у перерахунку на 1 га землі п-ва, чол./га.
ТОВ «ОСП Корпорація ВАТРА»	926	1490	27,664	53,8606	1,6091	33,5
ТОВ «Шредер»	81	4304	1,92	2241,666(7)	53,1358	42,1875
ПП «ХЛОПВЕЦЬКЕ» (м. Копичинці)	14	244	799	0,3054	17,4286	0,0175
ПП «Богдан» (с. Ласківці)	4	45	151	0,2980	11,25	0,0265

Отже, провівши відповідні заходи з підготовки земельних ділянок і відповідної документації та інвестиційні форуми й ярмарки для доведення умов для потенційних інвесторів і залучення відповідних технологічних і фінансових інвестицій, Тернопільські обласна і районна державні адміністрації та мерія м. Тернополя зможуть залучити бажаних інвесторів для розвитку області й значно наповнити місцевий бюджет і добитись зниження рівня безробіття та покращення зайнятості населення області.

УДК 658

Тирчик Ю. – ст. гр. БМм - 51

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

РОЛЬ І МІСЦЕ ВИРОБНИЧОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ

Науковий керівник: д.т.н., професор Гевко І.Б.

Tyrchuk Y.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

ROLE AND PLACE OF PRODUCTION MANAGEMENT MANAGEMENT SYSTEM

Supervisor: **Gevko I.**

Ключові слова: виробничий менеджмент, виробництво.

Keywords: production management, production.

Роль виробничого менеджменту серед усіх функцій бізнесу, мабуть, розглядається найрідше. У більшості випадків про неї згадують у промисловості, вважаючи виробничою функцією. Звичайне виробництво асоціюється з заводом, машинами, заготівельними, обробними і складальними процесами. У минулому галузь управління підприємствами була зосереджена головним чином на управлінні виробничим процесом. Однак, останнім часом сфера дії управління набула більш вагомого значення.

Теорія управління виробництвом у наш час застосовується до широкого спектра дій і ситуацій поза виробництвом: у сфері послуг, охороні здоров'я, громадському харчуванні, індустрії розваг і відпочинку, у банківській справі, туризмі, готельному господарстві, торгівлі, транспорті і т.д. Іншими словами, управління виробництвом — це управління об'єктами чи процесами, що роблять товари чи надають послуги.

Основне призначення фірми характеризується ланцюжком: «виробництво — потреби споживача».

Стратегія фірми насамперед полягає у тому, щоб за допомогою своєї операційної функції надавати продукти чи послуги для задоволення потреб споживачів. Визначення того, які саме потреби є визначними, є стратегічним рішенням, при якому повинні враховуватися дані з усіх функціональних галузей. В галузі виробничої діяльності до найбільш важливих стратегічних рішень відносяться рішення про те, як, коли і де виробляти продукти і надавати послуги. Методи, обрані для виробництва продукції чи надання послуг, повинні характеризуватися сумісністю з продукцією, що випускається, чи наданими послугами, а також з потребами, що задовольняються. Вагомим є те, що виробничий процес варто вибирати тільки після ретельного визначення потреб покупця і вибору самого продукту.

Основна функція організації полягає у визначенні того, що вона робить. Зазвичай під цим розуміють задоволення потреб ринку, однак (особливо коли мова йде про постачання продукту) організація може здійснювати всі стадії виробництва і розподілу. З іншого боку, вона може займатися лише дизайном і просуванням, а все інше передавати субпідрядникам. Тільки деякі організації виконують весь процес — від сировини до готових виробів, хоча існують виробники продуктів харчування, що контролюють виготовлення, упакування і розподіл своєї продукції.

Таким чином, весь ланцюжок виробництва можна розбити на наступні стадії: конструювання (проектування, планування) продукту; видобуток сировини та ін.

УДК 338

Тирчик Ю. – ст. гр. БМм - 51

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

АКТУАЛЬНІСТЬ КОНТРОЛІНГУ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ ПІДПРИЄМСТВ

Науковий керівник: к.е.н., доцент Юрик Н.Є.

Турчук Ю.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

URGENCY CONTROLLING THE ECONOMIC CRISIS ENTERPRISES

Supervisor: Yuryk N.

Ключові слова: антикризовий контролінг, контролінг.

Keywords: controlling bailout, controlling.

В умовах ринкової економіки досить важливим є планування діяльності підприємства на майбутнє з метою мінімізації витрат та отримання максимального прибутку. Іншими словами, запровадження антикризового менеджменту дає можливість підприємствам підтримувати їх функціонування не тільки у режимі виживання в сьогоденних кризових умовах, а й уникнути несприятливих умов в майбутньому. Тому ведення управлінського обліку або використання контролінгу є необхідними та найважливішими методами для підприємства з метою максимізації прибутку. В теперішній час ведення управлінського обліку або контролінгу для підприємств не є обов'язковим, але основним нормативно-правовим документом, що вказує на можливість їх розвитку та впровадження є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»

Контролінг - нове явище в теорії і практиці сучасного управління, що виникло на стику економічного аналізу, планування, управлінського обліку, контролю й менеджменту. Слово „контролінг” походить від англійського to control - контролювати, управляти, яке, у свою чергу, є похідним від французького слова, що означає „реєстр, список перевірки”.

Антикризовий контролінг має концентруватися на вирішенні таких основних завдань:

- розроблення ефективної концепції антикризового менеджменту та, у разі необхідності, плану санації;
- упровадження (або підвищення ефективності функціонування) системи ризик-менеджменту з тим, щоб прискорити виявлення кризових явищ та забезпечити прийняття адекватних заходів для їх подолання;
- експертна та інформаційна підтримка управлінських рішень у процесі реалізації окремих антикризових заходів (модулів);
- контроль за реалізацією антикризової концепції, своєчасне виявлення відхилень, додаткових ризиків та шансів з відповідною корекцією планів.

Отже, запровадження контролінгу на вітчизняних підприємствах зумовлене необхідністю інформаційного забезпечення й координації системи планування, синхронізації різних видів обліку, аналізу відхилень та їх контролю, підтримки на належному рівні ризик-менеджменту.

УДК 657

Олійник.Л. – ст. гр. ПО–51

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБЛІКУ ДОХОДІВ І ВИТРАТ

Науковий керівник: к.е.н., доц. Корольук Т. М.

Oleinik L.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

REGULATORY LEGAL PROVIDING OF ACCOUNTING OF REVENUES AND COSTS

Supervisor: Ph.D., ass. prof. Korolyuk T. M.

Ключові слова: витрати, доходи

Keywords: costs, revenues

Нормативно-правове забезпечення обліку – сукупність нормативно-правових актів найвищих гілок влади у державі (законодавчої, виконавчої та представницької), Міністерства фінансів України, інших міністерств та відомств, і, власне, кожного підприємства зокрема, які забезпечують повноцінне функціонування та динамічний розвиток бухгалтерського обліку, фінансової звітності в нашій державі.

Система бухгалтерського обліку за витратами і доходами в сучасних підприємствах не може повноцінно існувати без належного їхнього нормативно-правового забезпечення. Таке забезпечення формувалось протягом двох останніх десятиріч і перебуває в процесі постійних змін, які супроводжується політичними, економічними, інтеграційними, соціальними та іншими чинниками. Організація нормативно-правового забезпечення облікового процесу є сервісною функцією стосовно як обліку витрат і доходів, так і процесів їх організації. Ядром такого забезпечення стає відповідна документація та її компоненти у вигляді нормативно-довідкової інформації.

Ведення обліку витрат та доходів регламентується наступною нормативною базою: Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»; Податковий кодекс України; Господарський кодекс України; Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»; Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Доходи»; Методичні рекомендації про застосування реєстрів бухгалтерського обліку.

Нормативно-правові акти щодо бухгалтерського обліку витрат і доходів підприємств можна поділяти на наступні рівні: міжнародні або континентальні (МСФЗ, Директиви ЄС); загальнодержавні (нормативно-правові акти Президента України, Кабінету Міністрів України, Верховної Ради України); загальнооблікові (акти Міністерства фінансів України, Державної служби статистики України, Державної казначейської служби України, Державної фіскальної служби України); галузеві (акти профільних міністерств та відомств); регіональні (нормативно-правові акти обласних і районних державних управлінь, служб, відділів, груп); внутрішньогосподарські (внутрішньофірмові).

УДК 621.326

Бойко О. – ст. гр. БМЗм-61

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

РОЗРОБКА СИСТЕМИ НАДАННЯ ПОСЛУГ

Науковий керівник: к.е.н., доц. В.Л. Гевко

Boiko O.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

DEVELOPMENT OF SERVICE DELIVERY

Supervisor: prof. Hevko V.L.

Ключові слова: обслуговування, споживач.

Keywords: service, consumer.

Обслуговування – це процес одночасного виробництва та споживання. Обслуговування є більшим ніж виробництво дечого неосяжного, це соціальна взаємодія між виробником і споживачем. Модель обслуговування складається з розробки та опрацювання чотирьох основних етапів: визначення стратегії обслуговування; розробки продукту обслуговування; розробки системи надання послуг; вимірювання. Тому при розробці системи надання послуг спочатку визначається стратегія обслуговування, потім проводиться розробка продукту обслуговування, далі визначається система надання послуг і нарешті робиться вимірювання послуг.

Стратегія обслуговування визначає який вид і тип послуг вона повинна забезпечувати (визначається місією організації).

Продукт обслуговування (сервіс). Більшість продуктів обслуговування знаходяться (реалізуються) з допомогою фізичних засобів (товарів). Ключем до розробки продуктів обслуговування є відповідне визначення предметів у пакеті послуг. При розробці послуг необхідно уважно визначити сподівання клієнта і слід шукати доцільне співвідношення між обсягом обслуговування, оформленням середовища і фізичними предметами в залежності від потреб клієнта. Отже продукт обслуговування складається з наступного пакету товарів і послуг: фізичні предмети або засоби надання послуг; чуттєва користь або визначені послуги; психологічна користь або невизначені послуги. У випадку ресторану фізичними предметами є різні засоби праці із обладнанням, їжа, напої, серветки тощо. Чуттєва користь – це смак, ситість, обслуговування офіціантом, запах їжі, звуки. Психологічна користь включає до себе комфорт, відчуття певного статусу, відчуття добробуту.

Третім кроком в управлінні обслуговуванням є розробка процесу обслуговування. Чейз (1986) відмічав, що ключовим елементом у виборі процесу служить кількість контактів з клієнтом. Якщо рівень контактів низький, процес може бути ізольований від клієнта та інших зовнішніх впливів. У цьому випадку можливість того, що клієнт перерве процес виробництва послуги (сервіс), потенційно невелика.

Вимірювання (контроль) у кожному конкретному випадку буде різним і залежатиме від специфіки бізнесу. Оцінку діяльності можна проводити по кількості контактів з клієнтом, по отриманих прибутках, по кількості наданих послуг тощо.

УДК 621.326

Голубович Ю. – ст. гр. БІм-51

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ВАЖЛИВІСТЬ МАРКЕТИНГОВОГО АУДИТУ

Науковий керівник: к.е.н., доц. Вовк І. П .

Golubovich Y.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

IMPORTANCE OF MARKETING AUDIT

Supervisor: Vovk I.P

Ключові слова: маркетинг, аудит, оцінка.

Keywords: . marketing, audit, evaluation.

В умовах жорсткої конкуренції є актуальним проведення керівництвом підприємства постійного аналізу та контролю виконання маркетингової програми, складеної на основі дослідження і прогнозування ринку, аналізу внутрішнього і зовнішнього стану підприємства, розробки стратегії і тактики поведінки на ринку.

Потреба в маркетинговому аудиті стає очевидною, коли починають зменшуватися обсяги збуту, знижується прибуток, втрачаються частки ринку, тоді керівник усвідомлює необхідність його проведення. Аудит маркетингу - це систематична, неупереджена перевірка та оцінка зовнішнього середовища, ринку, діяльності конкурентів, а також маркетингових дій підприємства.

Авторитетні маркетологи (Котлер, Вілсон, Браун) , розглядали маркетинговий аудит, як інструмент для оцінки таких показників : загальна прихильність до маркетингової орієнтації; ступінь досягнення маркетингових цілей; ефективність тієї чи іншої маркетингової стратегії, тактики.

Аудит маркетингу може бути реалізований шістьма способами: 1) самоаудит, що проводиться співробітниками або керівником служби маркетингу; 2) перехресний аудит - підрозділи (найчастіше служби збуту і маркетингу) проводять взаємну перевірку; 3) аудит, проведений вищестоящими підрозділами або організаціями, характерний для великих компаній, холдингів; 4) аудит, проведений спеціальним аудиторським підрозділом компанії, особливо характерний для компаній, що мають кілька бізнес-напрямків; 5) аудит, здійснюваний спеціально створеною групою (як правило, до неї входять представники різних підрозділів, взаємодіючих в рамках проектної діяльності тільки в період проведення аудиту); 6) зовнішній аудит, проведений консалтинговою компанією, що надає послуги в області маркетингового аудиту.

Ефективний маркетинговий аудит повинен відповідати таким критеріям:

1. Всеосяжність. 2. Систематичність. 3. Незалежність. 4. Періодичність.

Для того щоб рухатися до своєї мети (а у кожного підприємства власне життя і власні цілі), необхідно визначити, які ми і що можемо, вибрати напрямок і спосіб руху. Звичайно, багато замислювалися над тим, як зробити свій бізнес більш зрозумілим і прозорим, більш логічним. Саме для цього і потрібен маркетинговий аудит.

УДК 658:330.131

Хрущ У. – ст. гр. Бім-51, Коваль Б. – ст. гр. БУМ-51

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА В УМОВАХ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА ПІДПРИЄМСТВА

Науковий керівник: к.е.н., доцент Мalyuta Л.

Khrushch U., Koval' B.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

ECONOMIC SECURITY IN THE CONTEXT OF DEVELOPING INNOVATIVE BUSINESS ENVIRONMENT

Supervisor: PhD., docent Malyuta L.

Ключові слова: інноваційна економіка, економічна безпека, конкуренція, підприємство.
Keywords: innovative economy, economic security, competition, enterprise.

Перехід до ринкової, інноваційної економіки – це рух підприємництва в середовище високої конкуренції, підвищеного ризику банкрутства, ослаблення господарюючих позицій та різносторонніх деструктивних факторів. За таких умов досягнення стабільності функціонування суб'єктів господарювання та існування їх на ринку є актуальним та важливим завданням. Для його реалізації особливого значення набуває економічна безпека всіх суб'єктів підприємницької та інших видів діяльності.

В умовах формування сучасного інноваційного середовища, ситуація української економічної дійсності спонукає до необхідності створення систем управління економічною безпекою підприємств, які забезпечуватимуть стан захищеності їхніх життєво важливих інтересів від недобросовісної конкуренції, протиправної діяльності кримінальних формувань й інших зовнішніх і внутрішніх загроз. Ці системи безпеки повинні бути скоординованими на збереження функціонування й розвиток підприємств відповідно до їхніх статутних цілей, визначеної місії, матеріальних й інтелектуальних ресурсів тощо, за яких гарантується стабільність діяльності, комерційний успіх, прогресивний науково-технічний і соціальний розвиток підприємства.

У «Концепції економічної безпеки України» економічна безпека розглядається як «стан економіки, суспільства та інститутів державної влади, при якому забезпечується реалізація та гарантований захист національних економічних інтересів, прогресивний соціально-економічний розвиток України, достатній оборонний потенціал навіть за несприятливих внутрішніх та зовнішніх процесів».

Таким чином, економічна безпека підприємства являє собою стан захищеності його діяльності від негативного впливу зовнішнього середовища, а також здатності швидко усунути загрози, пристосуватися до наявних умов, що негативно впливають на його діяльність. Зміст цього поняття включає систему заходів, які забезпечують конкурентоспроможність і економічну стабільність підприємства, а також сприяють підвищенню рівня добробуту працівників.

Отже, цілком зрозуміло, що метою формування ефективної системи економічної безпеки будь-якого підприємства має бути забезпечення стійкого та максимально ефективного його функціонування сьогодні та забезпечення високого потенціалу його розвитку в майбутньому, захист від зовнішніх і внутрішніх факторів, тощо. Саме тому, економічна безпека підприємства та система її управління повинні ґрунтуватися на цілях успішного функціонування і розвитку підприємства в умовах сучасного інноваційного середовища.

УДК 336.71

Черній І. – ст. гр. ПФ-41

Тернопільський національний технічний університет ім. Івана Пулюя

ФІНАНСОВА ГРАМОТНІСТЬ ЯК СПОСІБ ВІДНОВЛЕННЯ ДОВІРИ ДО БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Науковий керівник: к.е.н., доц. Винник Т.М.

Chernii I.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

FINANCIAL LITERACY AS A WAY RESTORE CONFIDENCE IN THE BANKING SYSTEM OF UKRAINE

Supervisor: PhD. Vynnyk T.M.

Ключові слова: банківська система, фінансова грамотність.

Keywords: banking system, financial literacy.

За даними соціологічних опитувань 62 % населення України не довіряє банкам, що спричинено низкою причин: негативним досвідом минулих років – неповерненням вкладів Ощадбанком СРСР, банкрутством АТ КБ «Україна» у 2000-х роках, військовими діями на сході України, девальвацією гривні, яка у 2014 році сягнула 100%, панікою на грошово-кредитному ринку держави тощо. Як результат – відтік депозитів з банків України, який в 2014 році склав понад 50 мільярдів у гривнях та близько 9 мільярдів у доларах (майже третина депозитів фізичних осіб).

В сучасних умовах одним із найбільш ефективних способів відновлення довіри населення до банківської системи є підвищення рівня фінансової грамотності населення.

Результати проведеного опитування в Україні в 2014 році свідчать про недостатньо високий рівень фінансової грамотності населення — лише 9,2% на постійній основі контролюють свої доходи та витрати, а фінансовим плануванням власного бюджету цікавляться лише 8,7% опитаних. Цей фактор не в останню чергу впливає на популярність банківських послуг. Тому серед громадян, яким вдається робити заощадження, найбільшою популярністю, поки що, користуються заощадження в готівковій формі (44,4% опитаних), 0,3% — вкладають в золото або ювелірні вироби, і лише 3,7% українців кладуть вільні кошти в банк. Найбільш популярні банківські заощадження серед людей 30-39 років (5,9% таких респондентів зберігають вільні кошти саме в банках). Має значення і рівень освіти. Серед людей з вищою освітою банківські заощадження використовують 6,9%, тоді як серед людей із середньою освітою — тільки 2%.

Проведені дослідження дозволяють виявити проблеми і вибрати найбільш дієві заходи для їх вирішення. З метою зміцнення довіри, банкам треба підвищувати рівень обізнаності населення про свою діяльність та роль у суспільстві.

Недостатня фінансова грамотність сьогодні є перешкодою для розвитку ринку банківських послуг. Це пов'язано, по-перше, з недостатнім розумінням споживачами ризиків і вигод використання фінансових послуг; по-друге, низький рівень знань і компетенції в галузі права та інформації щодо юридичних обов'язків при використанні фінансових послуг; по-третє, невпевненість споживачів у прийнятті фінансових рішень;

по-четверте, недостатній доступ населення до фінансових послуг, враховуючи, що частина території України є окупованою.

Зростання фінансової грамотності населення дозволить більш активно розвиватися сектору безготівкових фінансових транзакцій, підтримає тенденцію до зниження готівкового грошового обігу, що також буде вести до збільшення збору податків, прозорості і підконтрольності фінансового сектора. Підвищення фінансової грамотності сприяє зростанню якості фінансових послуг, дозволяє розширити можливості громадян ефективніше використовувати фінансові послуги. Цей процес скорочує уразливість перед фінансовими кризами, а також веде до поступового зниження ризиків зайвої особистої заборгованості громадян за споживчими кредитами, зменшення ризиків шахрайства з боку несумлінних учасників ринку, будучи важливим фактором захисту споживачів фінансових послуг. Фінансово грамотне населення в цілому краще підготовлене до кризових ситуацій і може краще захистити себе, краще орієнтуватися в умовах світової фінансової кризи: розбиратися з податковими деклараціями, вибирати собі пенсійні плани зберігати свої накопичення, правильно приймати інвестиційні та інші фінансові рішення і не піддаватися паніці, що є дуже важливим у наш час.

За ініціатииви Національного банку України щорічно, починаючи з 2013 року, в рамках реалізації Плану заходів з підвищення рівня фінансової грамотності населення, проводиться Всеукраїнський тиждень фінансової грамотності у школах, ВНЗ, банківських установах, громадських організаціях тощо. Розвиток фінансової грамотності є важливим напрямком зміцнення середнього класу, ощадної поведінки населення як основи макроекономічної стабільності і розвитку сучасного фінансового сектора.

Крім цього, з метою підвищення фінансової грамотності громадян та обізнаності споживачів банківських послуг у достовірній інформації слід: по-перше, підвищити рівень впевненості громадян щодо захищеності їх інтересів та прав як споживачів банківських послуг; по-друге, забезпечити необхідний нормативно-правовий захист прав споживачів таких послуг; по-третє, усунути прояви недобросовісної поведінки на ринках фінансових послуг щодо споживачів - фізичних осіб; по-четверте, розробити механізм захисту споживачів від ризиків, пов'язаних з отриманням даних послуг; по-п'яте, розробити ефективний та доступний механізм врегулювання спорів між надавачами та споживачами фінансових послуг. У наш непростий час необхідно забезпечити необхідні умови для доступу всіх громадян України до ринку фінансових послуг, а основне забезпечити доступ до них на тимчасово непідконтрольні території України. Також для підвищення фінансової грамотності населення потрібно вживати всі існуючі інформаційні канали: офіційний сайт НБУ, засоби масової інформації, друковану продукцію, різні форми навчання (тренінги, семінари, конкурси, презентації, екскурсії) тощо. Важливу роль має відігравати протекціоністська комунікаційна політика НБУ та Уряду, яка повинна формувати в суспільстві «заощаджувально-інвестиційну» модель поведінки та систему цінностей, серед яких довгострокові банківські заощадження, інвестиційні вкладення, безготівкові роздрібні розрахунки мають стати раціональним свідомим вибором громадян.

Таким чином, підсумовуючи зазначене вище, можна зробити такі висновки. Підвищення рівня фінансової грамотності населення України потребує не лише зусиль із боку учасників фінансового ринку, а й проведення послідовної державної політики у цій сфері. Це дасть змогу забезпечити комплексний підхід до формування фінансової грамотності громадян та підвищити ефективність заходів, спрямованих на вирішення цієї проблеми.

УДК 338.12:658

Шкорупа І.– ст. гр. БМс-31

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ЯК ПОДОЛАТИ КРИЗУ В УМОВАХ УПРАВЛІННЯ?

Науковий керівник: к.е.н., доцент Гарматюк О.О.

Shkorupa I.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

HOW TO OVERCOME CRISIS IN UKRAINE?

Supervizor: Garmatyuk O.

Ключові слова: економіка, криза, керівник.

Keywords: economy, crisis, manager.

Однією із основних проблем сьогодення – це криза в Україні. Кризу інтерпретують як об'єктивне явище в соціально-економічній системі, в основі функціонування та розвитку якої лежить керована діяльність людини.

Над питаннями подолання кризи працювали економісти різних країн світу та у різний час. Так, наприклад, Джон Мейнард Кейнс, англійський економіст, у книзі «Загальна теорія зайнятості, відсотків і грошей» (1936) запропонував спосіб, як уникнути фінансових криз і безробіття, а саме шляхом корекції урядового контролю за кредитами і валютою. За його теорією, причина кризи полягає в малій закупівлі товарів і послуг на внутрішньому ринку. Тому головним завданням для управлінця - є мотивувати людей купляти більше. Іншу проблему, яку він висвітлив, щоб уникнути економічно кризових проблем, це позбавити безробітних людей будь-яких виплат, або навзаєм забезпечити їх нерухомістю для подальшої їх виплати, тобто щоб кредит був доступний кожному.

Стадії настання кризи, у всіх сферах економіки, відображені складним взаємопов'язаним ланцюгом операцій. Початковий етап характеризується низьким рівнем продажу через відсутність попиту та товари і послуги, що несе за собою зниження доходів у споживачів, зростання безробіття. В кінцевому етапі відсутність прибутку - є причиною закриття підприємств та настання кризи.

Щоб збудувати здорову економіку, управлінцям потрібно розвивати інфраструктуру, нерухомість, засновувати нові фірми. А для цього необхідно здійснювати:

- Пошук інвесторів;
- Проведення конкурсних ідей;
- Працевлаштування висококваліфікованих робітників;
- Відкриття заводів і фабрик середнього масштабу;
- Випуск акцій зі стабільним розвитком;
- Підвищення ВВП та ВНП.

Тому, перед керівниками постає ряд основних питань для розвитку економіки та збільшення бюджету України. Це полягає у правильному підборі висококваліфікованих кадрів, які зможуть виробляти конкурентно спроможні товари та надавати якісні послуги, що приведе до поступового зменшення цін на товари і зниження безробіття.

УДК 338.137

Яремчук Ю. – ст. гр. БМм-51

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНОГО СТАНУ АВТОМОБІЛЬНИХ ПАСАЖИРСЬКИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ В УКРАЇНІ

Науковий керівник: к.е.н., доц. Галушчак О. Я.

Yaremchuk Y.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

INVESTIGATION OF THE MODERN STATE OF MOTOR-CAR PASSENGER TRANSPORTATIONS IN UKRAINE

Supervisor: Galushchak O.Y.

Ключові слова: пасажирські перевезення, транспорт, дослідження.

Keywords: passenger transportations, transport, investigation.

Пасажирські перевезення є однією із найвагоміших ланок господарства будь-якої країни. Їх роль у житті сучасного міста переоцінити важко. Пасажирський транспорт є галуззю невиробничої сфери і належить до інфраструктурних галузей. Однією із основних причин актуальності дослідження розвитку пасажирських перевезень в Україні є їх соціальна значущість.

Пасажирські перевезення включають в себе перевезення залізничним, автомобільним, водним, авіаційним, трамвайним, тролейбусним та метрополітенівським видами транспорту.

Таблиця 1

Пасажирооборот та кількість перевезених пасажирів за 2014 рік

	Пасажирооборот		Перевезено пасажирів	
	млн.пас.км	у % до 2013р.	млн.	у % до 2013р.
Транспорт	106147,8	88,3	5899,5	94,7
залізничний*	35623,5	78,3	389,1	96,4
автомобільний	42696,9	92,5	2915,3	91,2
водний	42,0	72,4	0,6	89,2
авіаційний	11583,7	95,1	6,5	83,2
трамвайний	4292,3	104,8	769,9	103,4
тролейбусний	6347,4	100,5	1092,3	99,0
метрополітенівський	5562,0	93,7	725,8	93,7

* З урахуванням перевезень міською електричкою.

На основі даних Державної служби статистики України у таблиці 1 наведені дані по пасажирооборот та кількості перевезених пасажирів за 2014 рік. Бачимо, що послугами пасажирського транспорту у 2014 році скористалися 5899,5 млн. пасажирів, що становить 94,7% від обсягу 2013 року.

Про роботу транспорту можна судити також за його пасажирооборотом, що вимірюється в пасажиро-кілометрах. Пасажирооборот – загальний обсяг пасажирської транспортної роботи, який дорівнює сумі добутків кількості перевезених пасажирів (кожної групи пасажирів) на відстань їхнього перевезення. Із даних. наведених у

таблиці 1. бачимо, що у 2014 році також значно зменшився пасажирооборот – на 11,7% порівняно із 2013 роком. Найбільш значне зниження пасажирообороту у 2014 році спостерігається за позиціями водного та залізничного видів транспорту.

Найбільш вагому частку серед усіх видів транспорту станом на 01.01.2015 р. займає саме автомобільний транспорт – 49,4% (2915,3 млн. перевезених пасажирів) від кількості всіх перевезених пасажирів.

Для більш детального дослідження тенденцій зміни кількості перевезених пасажирів протягом 2014 року та січня – лютого 2015 року будуємо діаграму (рис. 1).

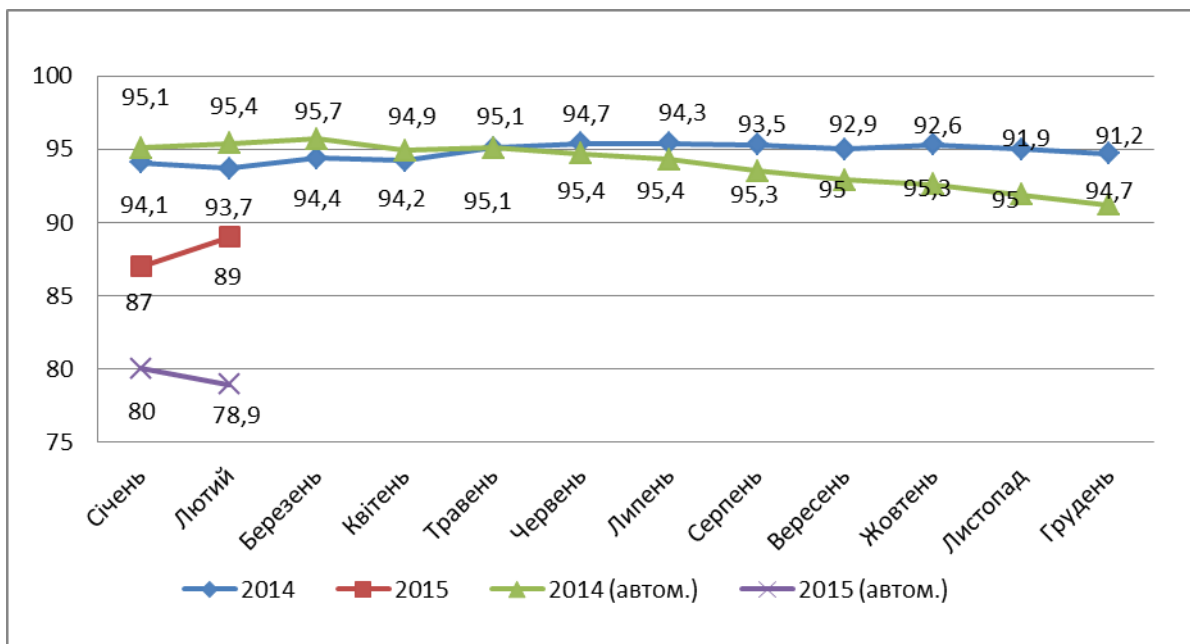


Рисунок 1. – Кількість перевезених пасажирів підприємствами транспорту (наростаючим підсумком у % до відповідного періоду попереднього року)

Аналізуючи наведені дані, бачимо, що кількість пасажирів за останній період значно зменшилася, як загалом, так і зокрема в автомобільному транспорті. Найбільш помітним є різке зменшення кількості перевезених пасажирів автомобільним транспортом у 2015 році.

На мою думку, основною причиною такої динаміки, яка спричинила ланцюгову реакцію, є дестабілізація політичної ситуації в країні. Стрімка девальвація національної валюти призвела до значного зростання цін на:

- паливо-мастильні матеріали;
- автомобільні шини, акумулятори, запасні частини та ін.

Наслідком знецінення гривні відповідно стало неминуче зростання цін на проїзд в автомобільному транспорті, що призвело до того, що частина жителів міст перейшли на більш дешеву альтернативу – велосипеди, інші, щоб зекономити ходять на роботу пішки.

Отже, для подальшого розвитку автомобільних пасажирських перевезень в Україні необхідна державна підтримка та стабілізація політичної і економічної ситуації країни.

УДК 622.23

Шестерняк В. – ст. гр. ПКм-51

Тернопільський національний технічний університет імені І. Пулюя

**ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ТЕОРІЇ ГРОШЕЙ М. ФРІДМЕНА ТА
ДЖ. М. KEYNSA**

Науковий керівник – к.е.н., доц. Ціх Г.В

Shesterniak V.

Ternopil Ivan Pul'uj National Tehnical University

**COMPARATIVE ANALYSIS OF THE THEORY OF MONEY M.
FRIEDMEN AND J. M. KEYNES**

Supervisor: Tsikh G.V.

Ключові слова: гроші, інфляція
Keywords: money, inflation

На даному етапі, розвитку світової економіки, «Гроші» є невід'ємною складовою для будь якої країни. Від того, як функціонує грошова система, багато в чому залежить стабільність економічного розвитку. Гроші з'явилися в глибоку давнину в результаті обміну товарами. Сучасні економісти дають таке поняття терміну гроші: «Гроші — це універсальний товар, який є абсолютним еквівалентом для обміну будь-якого товару на інший товар».

У XVI- XVII ст. сформувалася так звана кількісна теорія грошей. Назву кількісної ця теорія отримала тому, що її основоположники пояснювали вплив грошей на економічні процеси виключно кількісними чинниками, насамперед зміною маси грошей в обороті. На сьогоднішній час є два найвідоміших вчених які займалися цією теорією, це теорія грошей М. Фрідмена та Дж. М. Кейнса.

Фрідмен розглядав гроші і товари як замітники, тобто люди вибирають між ними, коли вирішують, скільки грошей нагромаджувати. Головний спосіб впливу на економіку, говорив Фрідмен, - це регулювання емісії, валютний курс національно грошової одиниці, кредитний відсоток, оподатковувана ставка, митні тарифи. З цим твердженням також згідний і Кейнс. Він дійшов висновку про необхідність використання грошей як інструмента впливу на розвиток економіки суспільства. За його концепцією, гроші мають виступати об'єктом державного регулювання і одночасно інструментом втручання в економічні процеси через механізм монетарної політики. Проте, Кейнс не зважав на такий фактор як інфляція. Інфляція, він вважав, не становить суттєвої проблеми, вона розглядалась ним як прийнятна плата за зайнятість. Фрідмен, у свою чергу, вважав, що, використовуючи модель Кейнса, держава може впливати лише на сукупний попит, фінансуючи його за рахунок власних доходів, які покриваються за рахунок інфляції. Зростання грошової маси в обігу понад потреби ринку породжує невідповідність між попитом на гроші та їх пропозицією, і як наслідок, негативно впливає на цінову кон'юнктуру, заробітну плату й зайнятість. Отже, на думку Фрідмена, першопричиною інфляції є форсована емісія грошей, яка ініціює процес її розгортання.

На думку Кейнса, прагнення зберегти гроші це барометр нашого недовір'я до власних розрахунків і до загальної узгодженої думки відносно майбутнього. Замість аналізу специфічних мотивів для нагромадження грошей, Фрідмен просто твердив, що на попит на гроші повинні впливати ті ж чинники, що впливають на попит на будь-який актив. Фрідмен згодом розвинув теорію попиту на гроші як на активи.

Незважаючи на те, що думки цих учених іноді розбігалися, вони дійшли одного висновку про гроші, це те, що гроші є не від'ємною складовою у становленні економіки, як для однієї країни, так і для всього світу.

УДК 330

Романюк О. – ст. гр. БМс-31

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ПЛАНУВАННЯ ЧАСУ КЕРІВНИКІВ

Науковий керівник: к.е.н., доцент Галушчак О. Я.

Romanyuk O.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

PLANNING TIME LEADERS

Supervisor: PhD, docent Galushchak O.

Ключові слова: планування, витрати часу, план.

Keywords: planning, waste of time, plan.

Ми живемо в час великих змін, коли будь-яка діяльність у всіх сферах життя людини вимагає конструктивного підходу до планування попередніх зусиль по досягненню поставлених цілей. Планування покликане забезпечити раціональне використання найціннішого ресурсу - часу. Чим краще розподілений час, тим краще він може бути використаний в особистих і професійних інтересах керівника. Головна перевага планування роботи – це виграш у часі.

Щоб правильно виконувати свої функції і досягти своїх цілей, щоб делегувати менш важливі справи чи зменшувати їхню кількість, менеджер повинен чітко знати свій часовий бюджет, сукупність завдань, а також дотримуватись правил планування часу, таких як:

1. Співвідношення (60:40). Досвід показує, що найкраще скласти план лише на певну частину робочого часу (на 60%). Інші 40% складають резерви на вирішення непередбачених проблем, творчу діяльність, підвищення кваліфікації.

2. Об'єднання завдань у план дій. Щоб скласти план, важливо мати уявлення про майбутні справи. Доцільно розділити їх на довго-, середньо- і короткострокові завдання, встановити їх пріоритетність і діяти згідно з нею.

3. Регулярність - системність - послідовність. Над планами потрібно працювати регулярно і системно, послідовно доводячи до кінця розпочату справу.

4. Реалістичне планування. Тобто планувати потрібно лише такий обсяг завдань, з яким менеджер реально може впоратися.

5. Заповнення втрат часу відразу, наприклад, краще один раз довше попрацювати ввечері, ніж протягом наступного дня намагатись наздогнати втрачене напередодні.

6. Фіксація результатів замість дій. Фіксувати в планах потрібно результати або цілі, а не просто якісь дії, щоб зусилля були спочатку спрямовані безпосередньо на досягнення мети. Це допоможе уникнути позапланової діяльності.

7. Встановлення тимчасових норм. Досвід показує, що на роботу, як правило, витрачається стільки часу, скільки його є в розпорядженні. Тому слід задавати стільки часу на ту чи іншу справу, скільки вона дійсно вимагає.

8. Термін виконання. Щоб уникнути зволікання і відкладання справ, варто встановлювати точні терміни виконання для всіх видів діяльності.

9. Коректування - повторний огляд. План потрібно постійно коректувати і перевіряти ще раз з точки зору того, чи можуть ті чи інші завдання бути виконані повністю.

10. Узгодження тимчасових планів з планами інших людей (секретаря, підлеглих).

Такі правила дозволяють керівникам насамперед критично обдумати власні цілі і знайти більш ефективні способи їх реалізації, своєчасно виконати поставлені завдання, створити необхідні резерви для вирішення непередбачених проблем, а також уникнути головних причин втрат часу, до яких належать:

- 1) відсутність чіткості у визначенні пріоритетів;
- 2) відсутність планування робочого часу або його недостатня організація;
- 3) низький рівень дисципліни підлеглих;
- 4) невміння працювати з підлеглими, партнерами, відвідувачами.

Планування робочого часу є одним з головних завдань керівника, так само, як і здійснення планування діяльності організації в цілому. Планування дозволяє керівнику сконцентруватися на головному з урахуванням термінів і часу вирішення завдань. В результаті планування поліпшується структура робочого дня і виникає можливість складання розкладу.

План передбачає вирішення поставлених проблем у раціональній послідовності. В першу чергу плануються роботи з фіксованим терміном виконання або найбільш трудомісткі. Далі планується рутинна робота і виконання повсякденних обов'язків. Останніми в плані зазначаються другорядні справи.

Ретельне документування часу і контроль за його використанням служать передумовою планування. Розрізняють декілька типів планів використання часу: довгострокові, середньострокові і короткострокові. За допомогою довгострокових планів визначається структура часу, необхідного для реалізації великих життєвих цілей. Середньострокові плани - річні, у яких здійснюється розподіл часу для вирішення завдань на шляху до життєвих цілей. Короткострокові - включають розподіл часу для вирішення завдань, що конкретизують середньо- і довгострокові плани. Серед короткострокових планів найважливішим є денний. У нього включається не більше десяти проблем, третина з яких – основні. Враховуються в денному плані і перерви, тривалість яких залежить від періодичності проведення та інтенсивності роботи.

Кращим варіантом фіксації денного плану служить письмовий його виклад. Це не дозволяє ігнорувати закладені в нього справи, розвантажує пам'ять, дисциплінує, робить роботу більш цілеспрямованою.

Розробка щоденних планів відбувається напередодні ввечері в кілька етапів: формуються завдання, визначаються необхідні на їх рішення витрати робочого часу, залишається вільна година на випадок необхідності вирішити термінові проблеми, плануються 5-10-хвилинні перерви після кожної години роботи.

План роботи менеджера уточнюється вранці спільно з секретарем, враховуючи раптово виниклі нові обставини. Денний план повинен бути гнучким, але з чітко дотриманим регламентом зустрічей (відвідувачі, проведення нарад).

Отже, враховуючи вище зазначене можна зробити висновок, що велика роль у поліпшенні використання робочого часу відводиться його плануванню, що є одним з головних завдань керівника. Нормування та планування робочого часу значно підвищує ефективність його використання і найкращим чином відображається на кінцевих результатах діяльності підрозділів.

Секція:

Гуманітарні науки

УДК 678:621.383.51

Міщак А. – ст. гр. БПВ-13

Київський національний університет технологій та дизайну

ПОЛІМЕРНІ СОНЯЧНІ БАТАРЕЇ

Науковий керівник: доцент, Довгопол Г.О

Mischak A. – gr.BPV - 13

Kyiv National University Technologies And Design

POLYMER SOLAR CELLS

Supervisor: associate professor Dovgopol H.

Ключові слова: полімерні сонячні батареї.

Keywords: Polymer solar cells.

A polymer solar cell is a type of flexible solar cell made with polymers, large molecules with repeating structural units, that produce electricity from sunlight by the photovoltaic effect. Polymer solar cells include organic solar cells (also called "plastic solar cells"). They are one type of thin film solar cell, others include the more stable amorphous silicon solar cell.

Most commercial solar cells are made from a refined, highly purified silicon crystal, similar to the material used in the manufacture of integrated circuits and computer chips (wafer silicon). The high cost of these silicon solar cells and their complex production process generated interest in alternative technologies.

Polymer solar cells have for a long time lagged behind traditional solar cells on both performance and stability. However, they have always had a potential advantage; that is their ability to be produced from solution. This means that they can be printed or coated, instead of using expensive vacuum deposition as for the first generation silicon solar cells. Today, performances of 10% have been demonstrated for polymer solar cells. The lifetime has also improved considerably and plastic solar cells with a shelf life of several years have been demonstrated. In addition, large scale production of polymer solar cells is today to some extent a reality, as demonstrated by for example the freeOPV initiative.

Compared to silicon-based devices, polymer solar cells are lightweight (which is important for small autonomous sensors), potentially disposable and inexpensive to fabricate (sometimes using printed electronics), flexible, customizable on the molecular level and potentially have less adverse environmental impact. Polymer solar cells also have the potential to exhibit transparency, suggesting applications in windows, walls, flexible electronics, etc. An example device is shown in Fig. 1. The disadvantages of polymer solar cells are also serious: they offer about 1/3 of the efficiency of hard materials, and experience substantial photochemical degradation

Polymer solar cells inefficiency and stability problems, combined with their promise of low costs and increased efficiency made them a popular field in solar cell research. As of 2015, polymer solar cells were able to achieve over 10% efficiency via a tandem structure.

UDC 004.031.43

Mytnyk O.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

24OPTION AS AN ONLINE BINARY OPTION TRADING PLATFORM

Supervisor: Petryshyna L.

УДК 004.031.43

Митник О. – ст.гр. СН-21

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

24ОРПІОН ЯК ОНЛАЙН ПЛАТФОРМА ДЛЯ ТОРГІВЛІ БІНАРНІМИ ОПЦІОНАМИ

Науковий керівник: ст. викл. Петришина Л. Й.

Ключові слова: 24Option, бінарний опціон, активи, закінчення строку дії опціону
Keywords: 24Option, binary option, assets, option expiration

Binary option is type of option in which the payoff takes only two possible outcomes: either a fixed amount of compensation if the option expires in the money, or nothing at all if the option expires out of money. In other words, the amount of loss or profit in case of success is known in advance. That is why trader is able to manage the risks. If the underlying market price is higher then the strike price of the binary option and expiration, it is considered to be "in the money" or "true". The buyer of the binary option will receive the fixed payoff per contract. If the expiration of underlying market price is below the strike price of the binary, this is considered "out of the money" or "false"

The binary option is based on yes/no proposition, hence "binary". Binary option seems to be attractive because of its simplicity, since the investor should only guess whether the specific financial event will or will not happen. Depending on the binary option, the profit of a single bargain can go up to 60-80%. Binary pricing can be described as a probability and market perception of whether the binary proposition will be "true" or "false" at expiration. Instead of buying an assets, traders can earn profit with binary options, by predicting rise (Call-Option) or drop (Put-Option) in price of assets. This makes binary options affordable. If the prediction proved to be right, trader receives the fixed amount of money.

Binary options can be traded via binary trading platforms. These platforms offer binary options with different duration and pre-determined profit or loss. The duration choices can vary from two-hour, one-day to weekly options, while profit is usually taken by 100 and loss by 0. 24Option trading platform will be reviewed in the abstract.

24Option is an online binary options broker, was operated by CBAY before they merged with Rodeler Ltd in December of 2013. It is a financial services company authorized and regulated by the Cyprus Securities Exchange Commission under license no. 207/13. 24Option entered the market in 2010 and became one of the most popular binary options brokers operating today. Tech Fincials trading platform is used for this binary options broker.

Over 100 assets and currency pairs can be traded with 24Option. Some of the available commodities are oil, gold, silver, corn, coffee. Available stocks are Google, Apple, Vodafone, Coca-Cola, McDonalds, Amazon, Microsoft and others. The minimum deposit is

\$250. The minimum and the maximum trade amount is \$24 and \$50 000, respectively. Deposit and withdrawal methods are Credit Cards, MoneyBookers, Wire Transfer, MoneyGram, Liberty Reserve, Western Union, Cash U and more. In addition to this, 24Option offers four types of binary options. The first type is called "High/Low". The trader is to choose whether the market price will close higher or lower than the current price. The second type is called "One Touch". The aim is to predict whether the market price will or will not reach certain amount before the option expires. The third binary option is called "In/Out Boundary". This option requires trader to choose the boundary range. If the market price closes in this range, the trader will earn a profit. The fourth type of binary option is "60 seconds options". Trades expire in 60 seconds. As a result 24Option provide returns up to 89%.

As far as the platforms do not charge fees from their investor, their profit comes from the difference between the options that expire in the money to options that expire out of the money. This can be found by the following formula:

$$S = -[V_1(W - 1) + V_2(L - 1)],$$

where W- "in the money" option payout in percentage terms, L - "out the money" option payout in percentage terms, V_1 and V_2 – turnovers of transactions made for each outcome.

To sum up, binary option is a type of option, when the profit of a trader depends on the expiration of underlying market price, which can be "in the money" or "out of the money". Binary options have several advantages such as risk management, affordability, profitability and simplicity. 24Option is one of the online platform, which makes the binary option trading available. It was founded in Cyprus in 2010 and operates under the Cyprus Securities Exchange Commission. 24Option offers a wide range of currencies, stocks and commodities. Also four different types of binary options trading are available on the website. The trading platform does not charge fees from the investors. In addition, mobile applications for Android and iOS. Moreover traders can take advantage of free education facilities, demo account, documentation, videos and 24/7 support.

УДК 81'42

Беляєва В. – ст. гр. 411

Херсонський державний університет

ФУНКЦІОНУВАННЯ КОЛЬОРИСТИЧНИХ ЕПІТЕТІВ У ТВОРАХ БРАТІВ КАПРАНОВИХ

Науковий керівник: к.ф.н., доцент Гайдученко Г.М.

Belyaeva V.

Kherson State University

THE OPERATION OF COLOR ADJECTIVES IN THE WORKS KAPRANOV BROTHERS

Supervisor: Gaiduchenko G. M.

Ключові слова: епітет, колірна семантика

Keywords: epithet, color semantics

У поетичній мові чи не кожного митця найбільш уживаним різновидом тропів виступають епітети, стилістична функція яких полягає в тому, що вони дають змогу показати предмет зображення з несподіваного боку, індивідуалізують якусь ознаку,

викликають певне ставлення до зображуваного. Усталеним є поділ епітетів на лексико-семантичні групи, з-поміж яких виділяють епітети зорової семантики і внутрішньо-психологічного сприймання. Серед групи епітетів зорової семантики виділяють кольористичні епітети, що у творах братів Капранових характеризуються образністю, експресивністю, емоційно-оцінною наповненістю. Загалом назви кольорів належать до загальноповживаної стилістично нейтральної лексики сучасної української мови. Власне, саме ця властивість дає змогу авторам уживати ці означення в різноманітних контекстах, розширюючи при цьому їх лексичну сполучуваність і семантичні межі. Розглядаючи колірні епітети в творах, варто розмежувати денотативну і конотативну колірну семантику. Денотат реально називає поняття. Конкретною колірною ознакою зображуваних реалій виступає денотативна: «Отак вулицею, а там праворуч біла хата». Білий колір вказує на чистоту, на охайність господарів. «А вагон летів у черзі своїх зелених братів у глиб країни...». Зелений колір у даному прикладі – оновлення життя, молодості, свіжості, символізує надію і радість. Конотативна семантика включає в себе емоційні, експресивні, оціночні та стилістичні компоненти значень епітетів. Вона супроводжує основне колірне значення або ж нашаровується на нього: «Серед двору зупинився сивий-сивенний дідуган»; «Шкіру вкривав легенький золотавий пушок, дражнячи чоловіче око». Кольористичні епітети можуть вживатися на позначення теплих і холодних кольорів. Теплі: «Тетяна викладала на тарілку рум'яні пиріжки», «Половинкою жовтої сливи я пригостив бабусю»; «Холодні: «Маринка – Хмаринка, бо така собі легка, майже невагома, і очі блакитні, як небо», «За кілька секунд на сцені з'являється головна дійова особа – приземкуватий чолов'яга у синьому мундирі з погонами, без маски і без головного убору взагалі – милуйся досхочу»; «Погляд Сапули набрав сталевого блиску».

За структурою кольористичні епітети поділяються на прості та складні: «Чорні важкі хмари насувалися стіною, клубочачись та налазячи одна на одну, наче побоюючись, що не встигнуть»; «Чорна дзвіниця осудливо дивилась на такі невчасні веселощі». Завдяки простим епітетам «чорні» (хмари), «чорна» (дзвіниця) автори нагнітають психологічну атмосферу. А складні епітети, відповідно до своєї будови, мають подвійну експресивність. «Довге каштанове волосся було акуратно зачесане назад, щоб випадкові локони не заважали цілентися». «Криваво - яскравий ніготь підчепив чергову порцію сторінок»; «Черешня від ранньої рожевої і червеневої бордової переходила у гіркувато-жовту, час якої настає у кінці липня».

Отже, у творах братів Капранових можна побачити повний кольоровий спектр семантично навантажених, стилістично виражених епітетів, що виступають засобом відтворення дійсності, є важливим елементом увиразнення оповіді та прикладом невичерпних стилістичних можливостей слова.

UDC 004.92

Radchuk M.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

VIRTUAL REALITY HEAD-MOUNTED DISPLAY OCULUS RIFT

Supervisor: Petryshyna L.

УДК 004.92

Радчук М. – ст. гр. СН-21

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ШОЛОМ ВІРТУАЛЬНОЇ РЕАЛЬНОСТІ OCULUS RIFT

Науковий керівник: ст. викл. Петришина Л.Й.

Ключові слова: віртуальна реальність, комплект розробника, клієнтська версія, вирізана сцена, набір засобів розробки, відеошлем.

Keywords: virtual reality, developer kit, consumer version, cutscene, software development kit, head-mounted display.

The game industry is developing very fast nowadays. So every year there are more and more new products being introduced in the game world. One of them is a new virtual reality head-mounted display Oculus Rift.

Palmer Luckey, the founder of Oculus, developed the idea of creating a new head-mounted display that was both more effective and inexpensive for gamers. Then he started to work on his project and initiated a very successful campaign on Kickstarter. Now his project is only in developer version, but many people have already tried it and report the feeling of reality that it gives them. Company also plans to introduce a consumer version in the nearest future.

The latest version of the Rift developer kit uses a 7-inch (18 cm) AMOLED screen with a 960×1080 per eye resolution. It features head positional tracking to react to all of your head moves. It uses a combination of 3-axis gyros, accelerometers, and magnetometers, which make it capable of absolute (relative to Earth) head orientation tracking without drift. It also has a 3D function to make the things more realistic. The fold-down headphones create 3D positional sound. The weight of the headset is approximately 379 g that is really incredible regarding its functionality and great possibilities.

Oculus has produced a software development kit (SDK) to assist developers with integrating the Oculus Rift into their games. The SDK includes code, samples and documentation. Since its introduction, many developers have been working on integration. Therefore now there are many games, such as Team Fortress 2 (the first game for Oculus Rift), Left 4 Dead, Hawken, Skyrim, that are already compatible with it.

Besides pros the Oculus Rift also has some cons. Many existing games do not translate well to virtual reality (VR) due to features such as HUD, cutscenes, menus, third person sections, fast movement speeds, not being able to see one's own body etc. On the other hand, using the display may cause motion sickness for some gamers. This device is only at the development stage, so not many people can try it already. And it won't be cheap.

UDC 004.438

Savka O.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

EVOLUTION OF THE TECHNOLOGY

Supervisor: Babiak J.

УДК 004.438

Савка О. – ст. гр. СН-22

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ЕВОЛЮЦІЯ ТЕХНОЛОГІЙ

Науковий керівник: доцент, канд. пед. наук Баб'як Ж.В.

Ключові слова: еволюція технологій , технології;

Keywords: evolution of the technology , technology;

Technological revolution experienced great changes. It is of importance for modern society. That is why Evolution of Technology is the problem of our investigation.

As a result of large number of the new inventions, many branches of the economy gradually have stopped their work. The consequences of this restructuring, escalated into a crisis of 28 years and the next few waves of crisis, which initially covered the United States, and then the whole world. And all that terminated with the end of the World War II. Now many branches of the economy are ceasing their existence, as we are moving to a completely different model of the world.

The cost of moving, reproduction, copying and production of their own information are reduced to zero. It means that everyone should create and extend the information on the global scale. And we will encounter with a big changes.

We are in the middle of the process now, and we think that it is not so important, but we just do not understand the whole scope of changes.

All of what humanity gets used is rooting in the past. Now in the world of social communications many mechanisms that are relied by humanity are stop working.

In the near future we will face with a multitude of things that we can not control.

In particular, among them are: 3D printers and 3D print. When I hear that 3D printers can print 3D printers, I understand that you can print everything. Now everyone is worried about weapons printing on 3D printer. But I can assure you that this is not the worst thing that we can expect. In 10 years we will have the opportunity to print DNA of the organisms we need. And it means that biological weapons can be reproduced practically in domestic conditions.

Internet is destroying many things usual for people. Nowadays traditions of business model are breaking down. A lot of economists consider this trend is so dangerous. For thousands of years the business was based on the model of the information inequality: seller always knew more, than the buyer.

Also among of the inventions that can radically change human life are: breakthrough Internet in their vehicles (the driver can communicate with other drivers through a regular monitor), Google Glass (which can help you to know more information about the object), Google Automobile (that can drive without a driver).

But the Internet creates difficulties for humanity. Everyone sees it differently. And it has a different effect on each of us.

УДК 159.9

Ястреба В. – ст. гр. БПм-51

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ПРОБЛЕМА ГОТОВНОСТІ ДО САМОРЕАЛІЗАЦІЇ СТУДЕНТІВ

Науковий керівник: завідувач кафедри психології у виробничій сфері, доктор психологічних наук, професор Буняк Н.А.

Yastreba V.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

PSYCHOLOGICAL FEATURES OF STUDENTS ' READINESS TO SELF-REALIZATION IN PROFESSIONAL ACTIVITIES

Supervisor: Head of the Department of Psychology in manufacturing, Doctor of Psychology, Professor Bunjak N. A.

Ключові слова: самореалізація, механізми самореалізації.

Keywords: self-realization, the mechanisms of self-realization.

Однією з найактуальніших проблем сьогодення є самореалізація студентів, оскільки кардинальні перетворення в політичній, духовній, економічній сферах нашого суспільства спричиняють радикальні зміни в професійних цінностях та вчинках людей. Студенти не можуть здійснити адекватну професійну самоідентифікацію, а в результаті зростає можливість складних соціально-психічних станів (тривога, агресія, стан депресії, що впливає на комунікативну сферу і супроводжується відчуттям безвиході, комплексом провини).

Термін «самореалізація» вперше був ведений у «Словнику філософії і психології», виданому в 1902 році. Найчастіше поняття «самореалізація» інтерпретується як «реалізація власного потенціалу».

Самореалізація особистості – це процес формування особистістю свого ставлення до навколишнього світу, до професійно-трудового середовища. Це процес поетапного прийняття рішення про те, як, за допомогою чого, можна узгодити власні уявлення і потреби суспільства, процес формування індивідуального стилю діяльності, індивідуального стилю життя.

Механізмом самореалізації є розв'язання досить гострих суперечностей між «Я» - ідеалом і «Я» - реальністю. Самореалізація студентів проходить за допомогою внутрішніх психічних механізмів (прийоми психічної саморегуляції, аутотренінг, вольові зусилля) та зовнішніх підкріплюючих засобів з боку викладачів, батьків, друзів, друкованих та електронних засобів інформації тощо.

Як зазначає І.В. Грабовець, специфіка професійної самореалізації молодих фахівців полягає у тому, що проходить три стадії: професійного самовизначення через професійну самоідентифікацію, професійну адаптації, професійного самоствердження.

УДК 81'42

Аманова А. – ст. гр. 312

Херсонський державний університет

ПРОЦЕС АКТУАЛІЗАЦІЇ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ЛЕКСЕМ У СУЧАСНОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ

Науковий керівник: кандидат філологічних наук, доцент Карабута О.П.

Amanova A.

Kherson State University

THE PROCESS OF UPDATING THE SOCIO-POLITICAL TOKENS IN MODERN POLITICAL DISCOURSE

Supervisor: Karabuta O.P.

Ключові слова: суспільно-політична лексика, процес актуалізації.

Keywords: socio-political lexicon, the process of mainstreaming.

На інноваційні процеси в лексичній системі української мови впливають як лінгвальні, так і екстралінгвальні чинники. Політичні новації сучасних українських засобів масової інформації становить актуалізована лексика на означення політичних понять, яка до цього часу була обмежена сферою вживання.

Процес актуалізації лексем суспільно-політичного змісту відбувається на основі активних семантичних перетворень слів у текстах політичного спрямування (*антиукраїнська істерія, закриті списки, рейтингова хвороба*), виникнення серій стійких сполучень (*будапештські гарантії, владна вертикаль, урядова коаліція*).

Серед чинників, які впливають на появу реактивованих лексичних одиниць, є ідентифікуюча функція слова – повернення до активного життя в суспільстві слів разом з реаліями й поняттями, які ними називаються і які також повернулися із забуття; стилістична транспозиція лексики – розширення сфери використання слів, які раніше справді були рідковживаними, а нині активізувалися у зв'язку з посиленою увагою суспільства до української мови.

Терміни з інших галузей тісно переплітаються з суспільно-політичною лексикою: соціально-економічна галузь (*аванс, аудит, банкрут, дивіденд, інвестиція, інфляція, кредит, купон, ліцензія, менеджмент*), юридична (*алібі, афект, віче, вотум, гарант, громадянство, декларація, реабілітація, ротація, санкції, хабар*), військова (*біженець, вибухонебезпечний, змова, колективна безпека, конфлікт, миротворець, надзвичайний стан, перемовини, стратегія, суперники*).

Групи лексем суспільно-політичного змісту, у яких процес повернення до активного вжитку одиниць, що вже існували в мові, але в певний час відійшли на периферію, відбувся найдинамічніше серед номенів на позначення спільностей (*асоціація, громада, діаспора, загал, коаліція, козацтво, співтовариство, спільнота, суспільність, українство*); назв суспільних перетворень, державних символів (*гімн України, державність, консолідація, урядовець*); лексем на позначення світоглядних понять (*антинародні сили, добротність, злука, меценатство, націоналізм, соборність, спонсорство*).

Для досліджуваної лексики характерним є виникнення синонімічних номінацій: *аудит – перевірка, дивіденд – прибуток, конвертація – обіг, конкурент – суперник, корупція – хабарництво, креативний – творчий, мер – міський голова*.

УДК: 613.16-06:612

Антонюк О. – ст. гр. СІ-51

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ПЛАВАННЯ – ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ФУНКЦІОНАЛЬНОГО СТАНУ ЛЮДИНИ ПРИ ЗМІНІ ПОГОДИ

Науковий керівник: к.м.н., зав. кафедри фізичного виховання і спорту,
доцент Курко Я.В.

Antonyuk O.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

SWIMMING - METHOD FOR IMPROVEMENT OF FUNCTIONAL STATUS IN HUMAN WEATHER CHANGES

Supervisor: Kurko Y.

Ключові слова: плавання, погода, людина

Keywords: swimming, weather, human

Вивчали показники фізичної працездатності організму в 65-ти студентів, які займаються плаванням у навчальному спортивно-оздоровчому центрі "Політехнік", за погодних умов (медико-метеорологічних ситуаціях) I та III типів.

Застосований нами степ-тест PWC_{170} показав, що у всіх досліджуваних групах плавців, в умовах метеоситуації III типу відносні показники фізичної працездатності організму суттєво менші, ніж відповідні при метеоумовах I типу.

У плавців групи оздоровчого плавання (ГОП) відносні показники фізичної працездатності в умовах метеоситуації III типу достовірно менші на 8,8 % ($P < 0,05$), ніж аналогічні при метеоумовах I типу.

Подібні, хоча і менш виражені, зміни фізичної працездатності ми спостерігали і у плавців-розрядників. Встановлено, що відносні показники фізичної працездатності за погодних умов III типу, у порівнянні з I, вірогідно менші відповідно: у плавців 3-го розряду на 7,2 % та 2-го – на 6,8 % .

Зниження атмосферного тиску і відповідно вмісту кисню у повітрі, що є характерним для погоди III типу, призводить до зменшення насичення киснем артеріальної крові. Таким чином, при невідповідності між збагаченням киснем крові і потребами органів і тканин у ньому, розвивається помірна гіпоксія, внаслідок якої порушується енергетичний обмін та створюється недостатня кількість АТФ.

При зіставленні результатів проведених нами досліджень встановлено, що при несприятливій погоді, в осіб з високою інтенсивністю занять плаванням, показники фізичної працездатності зазнали меншого негативного впливу погоди, ніж у плавців з низькою інтенсивністю занять. Це пояснюється тим, що систематичні фізичні тренування сприяють розвитку адаптації до періодичної гіпоксії.

Висновок. Результати проведених нами тестувань переконують в тому, що регулярні фізичні навантаження у водному середовищі є ефективним засобом підвищення стійкості організму людини до несприятливих впливів погоди.

УДК 624.9

Баб'як Д. – ст. гр. МБ-11

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ШЕДЕВРИ ЦИВІЛЬНОГО БУДІВНИЦТВА

Науковий керівник: викладач кафедри української та іноземних мов
Джиджора Л. А.

Babiak D.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

MASTERPIECES OF CIVIL ENGINEERING

Supervisor: Dzhydzhora L.A.

Ключові слова: шедевр, цивільне будівництво, крива.

Keywords: masterpiece, civil engineering, curve.

The earth is dotted with ingenious works of man that draw out ones admiration time and again. From the ruins of the Greek civilization to the to the skyscraper tradition of the modern era, we have found much to delight our eyes and mind over the years.

Among the lot are some modern masterpieces of architecture that have left an indelible impression on our minds. Most of them have combined breathtaking forms with innovative interpretations of how a building should function.

The international wonders demonstrate modern society's ability to achieve unachievable feats, reach unreachable heights, and scorn the notion "it can't be done". Modern civil engineering masterpieces are functional operational ones that have revolutionized civil engineering and benefited humanity.

One of Dalian's key high-end construction projects is the new Shell Museum. With more than 5,000 kinds of precious shells from all over the world on display in side, the building's exterior has created quite a stir.

With four floors above ground and one floor underground, the building contains about 18,000 sqm of space. The structure is fittingly aligned with the theme of shell sand mixes a multitude of versatile organic forms in its design.

The museum roof features QuadroClad 25 mm with 20 mm joint system, which projects the natural flowing curves the Shell Museum needs, creating a signature of strength in Hunter Douglas' customizability of hyperboloid (curved) products.

The concept plays with the building's advantageous geographical site to establish the main exhibition space stretching out in an uphill direction. This arrangement allows views of the beautiful landscape from the wide picture windows inside the museum's lounge. From inside, the glazed wall looks transparent; from outside, it reflects the environment so effectively that the building seamlessly glides into blue sky and green sea, appearing as a series of "shells".

The concept for the Shell Museum, which is one of the high-end projects for Dalian's key construction, is fittingly aligned with the theme of shell sand mixes a multitude of versatile organic forms in its design. The main exhibition building features an over lapping roof, which evokes a sea shell lying quietly on the sea shore.

УДК 796.37.037

Бедрух Л. – ст. гр. ПФ-31

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя.

АКТИВНА М'ЯЗОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ЛЮДИНИ

Науковий керівник: Вальчак Н. В.

Bedruk L.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

ACTIVE MUSCULAR ACTIVITY OF THE MAN

Supervisor: Valchak N.

Ключові слова: здоров'я, фізична активність

Keywords: health, physical activity

М'язова діяльність є неодмінною умовою розвитку рухових і вегетативних функцій організму людини на всіх етапах його життєдіяльності. Значення м'язової діяльності в біології та фізіології людини настільки велике, що її зовсім справедливо розцінюють як чільну ознаку життя.

Це в першу чергу стосується молоді, так як відомо, що причини більшості захворювань дорослого населення формуються в підлітковому і юнацькому віці.

Відомо, що після 25 років максимальне споживання кисню знижується кожні 10 років на 8%, що обумовлено головним чином обмеженням фізичної активності. У фізично активних людей цей показник може обмежитися 4%, тобто у них гальмуються процеси старіння. Регулярне використання засобів фізичної культури з метою медичної реабілітації дозволяє знизити число хронічних захворювань на 15-25%, а також звернення по медичну допомогу в 2-4 рази в порівнянні з іншою частиною населення. У механізмі адаптації до фізичних навантажень мають значення посилене утворення метаболітів і гормонів, а також адаптивний синтез білка. Завдяки цьому збільшується функціональна потужність працюючих клітинних структур, що вказує на перехід від термінової до стійкої, довгострокової, неспецифічної адаптації. При систематичному впливі фізичних вправ їх дія поступово слабшає у зв'язку з підвищенням стійкості центральних регуляторних механізмів, а також периферичних клітинних структур (зміна біохімічних і біофізичних властивостей клітин), розширенням резерву функціональних систем і адаптаційних можливостей організму.

Спеціальні дослідження показали, що ефективність розумової діяльності в умовах низької фізичної активності вже на другу добу знижується майже на 50%, при цьому різко погіршується концентрація уваги, зростає нервова напруга, істотно збільшується час вирішення завдань, швидко розвивається втома, апатія і байдужість до виконуваної роботи, людина стає дратівливою. Чому саме фізичні вправи є в цьому випадку найкращим "ліками" від втоми? Справа в тому, що імпульси від опорно-рухового апарату різко підвищують тонус клітин кори головного мозку за рахунок поліпшення в них обмінних процесів.

УДК 94(477)

Білик І. – ст. гр. XI-11

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ПРОСВІТНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ М. ГАЛУЩИНСЬКОГО

Науковий керівник: к.і.н., асистент Потіха О.Б.

Bilyk I.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

EDUCATIONAL ACTIVITIES M. HALUSCHYNSKOHO

Supervisor: Potikha O.

Ключові слова: Михайло Галущинський, „Просвіта”

Key words: Mykhailo Haluschynskyu, „Education”

Ім'я Михайла Галущинського (1878–1931) найчастіше згадуємо як організатора і першого коменданта Легіону Українських Січових Стрільців. Попри це, він – український педагог, публіцист, культурно-освітній і громадсько-політичний діяч. Народився у селі Дзвиняч Чортківського району на Тернопільщині.

Одним з важливих напрямів його багатогранної діяльності була просвітня робота – на протязі восьми років (1923–1931) він очолював Головний віділ товариства „Просвіта” у Львові. Під його керівництвом „Просвіта” перетворилася у потужну громадсько-освітню організацію.

Із перших днів М. Галущинський розгорнув активну організаційну працю з метою відновлення діяльності товариства після воєнної руйнації, російської окупації Львова. Увага зосереджувалась на організаційно-освітній і виховній роботі, наголос робився на усвідомленні народом опору польському владному режимові, утвердження національних пріоритетів.

Розроблена ним програма передбачала відновлення всіх передвоєнних філій й читалень та заснування нових, організація при філіях навчання осіб для ведення просвітньої праці, організація при читальнях самоосвітніх гуртків із залученням до них насамперед молоді, усунення неграмотності, створення бібліотек на базі кожної читальні з відділами для молоді, відновлення мандрівних бібліотек, створення аматорських театральних гуртків, а також проведення пропаганди серед населення з метою залучення нових членів до організації [1, с. 448].

За матеріалами аналізу протоколів засідання товариства „Просвіта” встановлено, що за час свого головування М. Галущинський особливо акцентував увагу на збільшенні кількості літератури для народу, популяризації таких форм культурно-освітньої роботи з дорослим населенням, як етнографічні концерти і виставки, доповіді на економічні та культурно-просвітницькі теми. Театральні гуртки й народні театри, на його переконання, пошквлювали роботу читалень, формували й утверджували національну свідомість і громадську активність галичан, зберігали звичаї й обряди українського народу, давали можливість виховувати самостійних українських громадян [2, с. 73, 81].

Він надавав великого значення впливу „Просвіти” серед українського громадянства, як важливого чинника у формуванні почуття національної свідомості та єдності українців. За словами М. Галущинського „Просвіта повинна в'язати всі порозділювані частини народу в одно духово ціле, себто дбати про вироблення

сильного почуття національної єдності... вона має стати охоронним засобом у щоденній розвоєвій праці й у щоденній боротьбі за існування національного організму" [3, с. 14] в умовах чужонаціонального панування.

За п'ять повоєнних років головування М. Галущинського значно зросла кількість філій „Просвіти” (на 86 одиниць, за іншими даними – 96), число читалень досягло більше 2930, що перевищило передвоєнні дані відповідно на 9 і 65 одиниць [1, с. 449]. Характерним у діяльності М. Галущинського як голови „Просвіти” був тісний зв'язок з краєм, його часті поїздки по Галичині, Волині, Східній Україні, поширення просвітянських ідей за кордоном, зокрема, в Польщі й Америці.

В умовах тотального наступу польської влади на українську культуру – переслідування польською адміністрацією, закриття філій, читалень, бібліотек, при постійній матеріальній скруті, за часів головування М. Галущинського діяльність Товариства „Просвіта” набрала вищого організаційного та виховного спрямування.

Література:

1. [Електронний ресурс] // Режим доступу до джерела: <http://www.inst-ukr.lviv.ua/files/21/110Horyn.pdf>
2. Малик Я.Й. Михайло Галущинський у боротьбі за національну ідею / Я. Малик, А. Прокіп – Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2005. – 128 с.
3. "Просвіта": історія і сучасність (1868–1998): Збірник матеріалів та документів, присвячених 130-річчю ВУТ "Просвіта" ім. Тараса Шевченка [Упоряд., ред. В. Германа]. – К.: 1998. – 488 с.

УДК 2 (477)

Burkivska V. - student: gr. BEM

Kyiv national university of technologies and design

RELIGIONS IN UKRAINE

Supervisor: associate professor Dovgopol H.

Keywords: Religions, Christian, Orthodox, Catholics ,Protestants.

As of January 1, 2011, Ukraine had 33,977 churches and religious organizations. Today more than 97% of the registered religious communities in Ukraine are Christian. About half of them are Orthodox. The other half is split among Catholics and Protestants. The category of "traditional" (in informal terminology) churches has three major Orthodox jurisdictions, the Ukrainian Greek Catholic Church, the Roman Catholic Church, the Armenian community, also, to some extent, the communities of Lutherans, Calvinists, Baptists, Pentecostals, and Adventists.

The biggest church in terms of the number of registered communities in Ukraine is the Ukrainian Orthodox Church (for better understanding in relation to other registered churches in Ukraine it is sometimes followed by the abbreviation "MP" (Moscow Patriarchate), but this addition is not part of the official name of the church). Today, this denomination has 12,251 registered religious entities (including 11,952 communities). The number of clergymen serving the church is 9,680.

The second largest registered community in Ukraine is the Ukrainian Orthodox Church of the Kyiv Patriarchate. Today it has 4,508 registered associations (of which 4,371 are communities) and 3,021 clergymen.

The third largest Orthodox Church in Ukraine is the Ukrainian Autocephalous Orthodox Church, which has 1,227 registered religious associations (including 1,190 parishes), in which are serving 699 clergymen.

Ukraine also has 57 registered communities of the Russian Orthodox Old-Rite Church, which are united in the Kyivan Archeparchy, and 11 communities of Old Believers-bespopovtsy. There are also 33 communities of the Russian Orthodox Church Outside of Russia and 31 parishes of the Russian True Orthodox Church, and 101 Orthodox communities that belong to various small associations. In particular, there is a parish of the Romanian Orthodox Church, which is registered as the Autonomous Orthodox parish.

Ukraine also has two national Catholic Churches: the Ukrainian Greek Catholic Church and the Roman Catholic Church in Ukraine.

The Ukrainian Greek Catholic Church is the largest Eastern Catholic Church in the world. In Ukraine, it has 3,825 registered organizations (3,646 parishes), in which 2,424 clergymen are serving.

The Roman Catholic Church has 1,081 registered religious associations (including 909 parishes), in which 579 clergymen are serving.

Another community in Ukraine is the so-called Non-Caledonian, **Armenian Apostolic Church**, the community of which is in Kyiv, Lviv, Odesa, Kharkiv, Donetsk, Dnipropetrovsk, and a few cities in the Crimea.

Among the Protestant denominations, the most common in Ukraine is the **All-Ukrainian Union of Evangelical Christian Baptists** with 2,705 registered communities and the **Ukrainian Union of Christians of Evangelical Faith-Pentecostals** with 1,595 associations. In addition to these major denominations, there are many other Protestant and neo-Protestant communities.

In Ukraine, there are also representatives of several denominations of **Judaism** and **Islam**.

At the end of 1980s neo-pagan communities appeared in Ukraine. The number of other religious and religious philosophical (Buddhism) trends, including non-traditional and new religious movements has been dynamically growing.

Since December 1996 the All-Ukrainian Council of Churches and Religious Organizations (AUCCRO) operates; it unites about 90% of the religious communities in Ukraine. Since late 2002 along with the AUCCRO operates the Council of Heads of Christian Churches of Ukraine, which includes representatives of several leading Christian denominations.

УДК 796.37.037

Богачук Х. – ст.гр. СН-31

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ЗАСТОСУВАННЯ ЗАСОБІВ У ФІЗИЧНОМУ ВИХОВАННІ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОЇ МЕДИЧНОЇ ГРУПИ

Науковий керівник: ст. викладач Надозірний Я.П.

Bohachuk K.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

USING METHODS IN PHYSICAL EDUCATION OF STUDENTS OF SPECIAL MEDICAL GROUP

Supervisor: Nadozirnyy Y.

Ключові слова: здоров'я, спеціальна група

Keywords: health, special group

Рівень захворюваності молоді залишається високим, спостерігається тенденція до його зростання. У зв'язку з цим, працівники сфери фізичного виховання і охорони здоров'я дедалі частіше звертають увагу на проблеми фізичного виховання студентів з послабленим здоров'ям.

Щодо застосування засобів у фізичному вихованні студентів з послабленим здоров'ям найоптимальнішим підходом вважається поєднання в кожному занятті основних і допоміжних засобів. Основним засобом вирішення завдань фізичного виховання є фізична вправа.

На початкових етапах занять фахівці радять обмежити кількість вправ, що вимагають максимального прояву витривалості. Водночас, під час деяких невротичних і кишково-шлункових захворювань (гіперсекреція), вправи на витривалість призводять до позитивних змін.

Широко відомий позитивний вплив плавання на функції системи кровообігу. Тому плавання особливо корисне для осіб з серцево-судинними захворюваннями у підготовчому періоді фізичного виховання.

Не рекомендується включати у програми занять з фізичного виховання студентів спеціальної медичної групи максимально далекі і високі легкоатлетичні стрибки, а також стрибки з висоти, оскільки різкі струси тіла є протипоказаними при багатьох захворюваннях.

Допоміжним засобом фізичного виховання є оздоровчі сили природи (сонце, повітря, вода, земля) та гігієнічні фактори (режим дня, повноцінне збалансоване харчування, здоровий сон, раціональний режим дня з різноманітними організаційними формами фізичного виховання: ранковою гігієнічною гімнастикою, прогулянками, турпоходами, іграми тощо

У фізичному вихованні студентів спеціальних медичних груп доцільно використовувати практично усі засоби; методика їх застосування має свої особливості в залежності від захворювання і функціональних порушень; вивченню цієї проблеми планується присвятити подальші наукові пошуки.

УДК 621.

Боднарюк А. - ст. гр. ОТ-115

Технічний коледж Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя

ОЛЕНА ТЕЛІГА — БОРЕЦЬ ЗА ВОЛЮ УКРАЇНИ

Науковий керівник: спеціаліст вищої категорії, викладач-методист
Літвінюк О. В.

Bodnaryk A.

Technical College Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

OLENA TELIHA - FIGHTER FOR FREEDOM OF UKRAINE

Supervisor: higher category specialist Litvinyk Olga

Ключові слова: творчий шлях Олени Теліги

Keywords: Olena Teliha's career

Олена Теліга — це більше, ніж просто жінка, ніж поетеса, критик. Вона своїми словами підіймала, надихала і вела до кращого. Коли поетка закликала людей повставати, то йшла поруч з ними, коли її хотіли поставити на коліна, вона продовжувала кричати своїми віршами. «Можна тільки дивуватись, як в одній людині сплелися безмежна жіночність, ніжність, краса, розум, талант, беззастережна хоробрість, незламність. Творче життя і героїчна смерть Олени Теліги привела до того, що вона стала символом невмирущості української нації» (*Надія Миронець*).

Батьки Олени Теліги були українцями, але не виховували своїх дітей по-українськи, можливо, саме в цьому криється ще з юних років страх поетеси до України. Нелегким періодом в житті Олени Теліги став виїзд її батька і старшого брата за кордон: батько був міністром уряду Української Народної Республіки. Мати почала принципово говорити по-українськи, але Олена, молода дівчина, ніяк не могла цього всього усвідомити. У той час, коли люди страждали від злиднів і негараздів, ця юна дівчина дивилась десь дуже далеко за небокрай. Але життя змінило її і поставило все на свої місця.

Народжена боротись за чуже, яке стало найріднішим, “жінка зі сталевим серцем, з сильною рукою”, просто героїня — Олена Теліга писала: ”Перед нашою молоддю стоїть блискуче завдання — стати батьками майбутнього своєї нації. Хай же ж вона не зрікається цієї честі, виховуючись лише на сірих рядовиків. Нашій масі потрібні провідники в усіх ділянках життя, і хай кожен не підтинає собі добровільно крила, лише старається, прагне розгорнути їх якнайширше. Хай пам'ятає, що хто готує себе лише на те, щоб впрягтися до плуга, завжди матиме погоничів, а чи не забагато погоничів мали ми в минулому?” Шлях Олени Теліги до визнання був нелегким: вона друкувалась, а влада це забороняла; намагалась донести, що Україна незалежна держава, - а з неї сміялись. Вона заповідала: "Не треба смутку!". Закликала однодумців-патріотів бути разом "щоб далі йти - дорогою одною".

Олена Теліга — герой, борець і заклик, її слова - це те, що потрібно українському народу. Вона ніби та наша Україна, що, ледь дихаючи, вперто йде вперед і гордо дивиться у вічі смерті: “ Не бійся днів, заплутаних вузлом, Ночей безсонних, очманілих ранків. Хай ріже час лице — добром і злом! Хай палять серце — найдрібніші ранки!”.

УДК 159.9

Вальчишин Н. – ст. гр. БПм-51

Тернопільський національний технічний університет ім. Івана Пулюя

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ВПЛИВУ РІЗНИХ МУЗИЧНИХ ЖАНРІВ НА ЕМОЦІЙНУ СФЕРУ ОСОБИСТОСТІ

Науковий керівник: доктор психологічних наук, професор Буняк Н.А

Valchyshyn N.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

COMPARATIVE ANALYSIS OF INFLUENCE VARIOUS MUSICAL GENRES ON THE EMOTIONAL SPHERE OF PERSONALITY

Supervisor: Doctor of Psychology, Professor Bunjak N.A.

Ключові слова: емоційність, музикальність.

Keywords: emotionality, musicality.

Розмаїття музичної інформації, її вплив на сучасну аудиторію висуває нові проблеми, зокрема, й таку, що пов'язується з впливом музики на емоційну сферу особистості. Сьогоднішнє тиражування і відтворення музики у повсякденному житті засобами масової інформації та телевізійними каналами сприяє зростанню обсягу музичної інформації, яку людина опрацьовує (сприймає, слухає), і обумовлює те, що музика стає засобом специфічного інформаційного ускладнюючого впливу на особистість.

Проблему впливу музики на психоемоційну сферу слухача досліджено у працях таких науковців, як Л. Виготського, В. Авдєєва, Л. Веккера, Л. Дорфмана, Б. Теплова.

Сучасні різновиди музичних жанрів здатні відтворювати саме ті морально-етичні проблеми, які хвилюють людину, а отже, - викликати емоційний відгук у слухача. У музичному сприйманні емоційна реакція особливо важлива, адже без неї практично неможливо досягнути музичний зміст. Т.В. Попова пропонує класифікувати музичні жанри так: народний, розважальний, камерний, театральний, симфонічний та хоровий. Така різноманітність жанрів музики зумовлює прямий вплив на емоції людини, які в свою чергу впливають на безліч фізіологічних процесів.

Традиційне визначення психоемоційного змісту музичного сприйняття включає в себе здатність слухача переживати почуття і настрої, що виражаються у музичному творі, і отримувати від цього естетичне задоволення. Сприйняття музики майже завжди несе в собі певний елемент суб'єктивізму, адже кожна конкретна людина має свою індивідуальність, свій власний життєвий досвід, свої індивідуальні особливості розвитку психічних функцій пізнавальної та емоційної сфер..

Вивчення емоційної значущості окремих елементів музики (ритму, тональності) виявило їхню здатність викликати протилежні емоційні стани людини. Мінорні тональності виявляють "депресивний ефект", швидкі пульсуючі ритми й консонанси збуджують і спричиняють негативні емоції, "м'які" ритми заспокоюють.

Отже, на перебіг впливу музики на емоційну сферу особистості мають значний вплив індивідуально особистісні характеристики слухача. Такі як: психічний і емоційний стан, ступінь новизни музичного стилю для слухача, індивідуальні переваги, ступінь музичної грамотності. За даними Л.Я. Дорфмана, вплив музики на емоційний стан людини залежить саме від сили-слабкості нервової системи.

УДК 80

Войцішук А. – ст. гр. БМс-31

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ЕТАПИ СТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙСЬКОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Науковий керівник: к. філол. н., доц. Назаревич Л. Т.

Vojtsishchuk A.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

STAGES OF UKRAINIAN MILITARY TERMINOLOGY

Supervisor : Cand.Phil.Sci, docent Nazarevych L.

Ключові слова : формування, термінологія, військова.

Keywords : stages, terminology, military.

У зв'язку із загостренням воєнної ситуації на сході України, спостерігаємо популяризацію військової термінології, появу якої пов'язують із становленням держави. Можемо виокремити сім етапів, упродовж яких формувалася військова терміносистема. На першому етапі (XI ст.) у писемних пам'ятках були зафіксовані такі праслов'янські поняття: «кожухь», «броня», «панцирь» тощо.

Другий етап припадає на козацьку добу (XVII ст.). Козаки мали особливий слововжиток, який охоплював, крім власних лексичних одиниць, й іншомовні запозичення. Популярними були такі іменники як «отаман», «кунтуш», «обилаг», «шабля», «булава».

Третій етап (XVIII – XIX ст.) науковці пов'язують із входженням європейської військової лексики в український простір. У цей час спостерігаємо чимало слів, які прийшли до нас із німецької, французької, російської мов. Тезауруси також поповнювали й поняття східнослов'янського походження.

Наприкінці XIX століття (четвертий етап) Галичина стала плацдармом для розвитку військової термінології. Вагомий внесок у цю галузь зробило Наукове товариство імені Тараса Шевченка. Лексикон збагатився завдяки створенню таких військових організацій як «Січ», «Сокіл», УСС, УГА. Тоді суспільство активно послуговувалося такими лексемами як «однострій», «вишкіл», «намет», «набій», «наплічник» тощо. Щодо східної України, то варто наголосити — тут військова терміносистема почала еволюціонувати після Лютневої революції. Рівень її розвитку дещо відображає «Правильник піхотинців» (1914 р.). Ця книга — перше кодифіковане джерело військової термінології України.

Для п'ятого етапу розвитку була характерна спорадичність. Терміносистема формувалися під впливом мовної та політичної ситуацій 1920–1930-х років. У цей час спостерігаємо тенденцію до її систематизації.

Упродовж шостого етапу, який охоплює 1939–1990 роки, військова лексика перестає збагачуватися. Було створено терміни за звучанням максимально наближені до російських, адже в Радянському Союзі мовна політика спрямовувалась на витіснення української мови.

Від 1991 року почався сьомий етап розвитку військової терміносистеми. В Україні вийшли друком «Словник військових термінів» Б. Канцелярука та «Російсько-український словник для військовиків» А. Бурячка, М. Демського, Б. Якимовича. Ця подія стала новим витком у термінологічному формуванні.

Відображені у цих джерелах терміни дещо відрізняються від сучасних, це насамперед стосується іншомовних слів. Словосполучення відображають розвиток термінотворчих процесів, лексико-семантичних особливостей, які відзначаються активним вжитком у сучасній військовій термінології.

Отже, розвиток української військової термінології залежав від політичної ситуації країни, тому відбувався нерівномірно. У зв'язку з євроінтеграційними процесами можемо зробити висновок: військова терміносистема України потребує перегляду та модернішої систематизації.

УДК 81`373.46

Воронюк Т. – гр. 451

Херсонський державний університет

СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЛЕКСИКИ КІНОМИСТЕЦТВА

Науковий керівник: к.ф.н., доцент Карабута О. П.

Voronyuk T.

Kherson State University

SEMANTIC PECULIARITIES OF THE VOCABULARY OF CINEMATOGRAPHY

Supervisor: Karabuta O. P.

Ключові слова: спеціальна та загальнонавчана лексика, термінологія, лексика кіномистецтва.

Keywords: special and general vocabulary, terminology, vocabulary of cinematography.

Термінологія є найчутливішою до впливів ззовні частиною лексики літературної мови, оскільки сьгоднішні інновації, охоплюючи всі сфери життя сучасної людини, сприяють розвитку суспільства і ведуть до появи нових науково-технічних термінів.

Термінологічна лексика кіномистецтва може переходити у розряд загальнонавчаної та варіювати у своїх семантичних значеннях.

Полісемія при дослідженні семантики є найхарактернішою її особливістю як в загальнонавчаній, так і в спеціальній лексиці.

Багатозначність лексики зумовлюється подібністю виконуваних процесів у різних сферах суспільності.

Перехід терміна до стану загальнонавчаної лексики пояснюється основними позамовними чинниками: зростанням ролі науки та техніки у громаді, вільним доступом до спеціальної лексики, впливом засобів масової інформації.

Шляхом асоціативного мислення відбувається розширення однозначного наукового терміна, а згодом — використання його у повсякденному мовленні.

Необізнаність мовців щодо семантики використовуваних термінів порушують їх спеціальний статус, наслідком чого є їх перехід до загальнонавчаної лексики.

Моносемічність термінологічної лексики зумовлюється поєднанням спеціальних слів, що у складі словосполучення не знайшли б своє логічне значення у загальнонавчаній лексиці. Між мовою термінології та загальнонавчаною лексикою існують постійні дифузійні процеси.

Загальнонавчана лексика є основою для утворення термінологічного вокабуляру кіномистецтва, тоді як термінологія кінопростору є постачальником утворень з новим семантичним значенням для загальнонавчаної лексики.

У спеціальних словниках деталізується термінологічне значення лексики кіномистецтва, у свою чергу тлумачний словник представляє загальнонавчану семантику поданих слів.

УДК 796.37.037

Гох Д. – ст. гр. РП-21

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя.

ІНДИВІДУАЛЬНІ СТИЛІ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ СТУДЕНТІВ

Науковий керівник: доцент Теплий А.М.

Goh D.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

INDIVIDUAL STYLES OF STUDENTS HEALTHY LIFE

Supervisor: Teply A.

Ключові слова: здоров'я, фізична активність

Keywords: health, physical activity

Напружена розумова та творча праця студентів може викликати негативні реакції та стани організму: патології органів дихання та кровообігу, захворювання психосоматичні, нервової та кістково-м'язової системи

Проблема полягає в обґрунтуванні та відтворенні так званих індивідуальних стилів, пов'язаних переважно з особистою руховою активністю.

Різноманітні філософи та лікарі стародавності зв'язували сутність здоров'я з поняттям гармонії. Існує три аспекти сутності здоров'я: генетичне, фізичне, психічне. Генетичне здоров'я є єдиною підставою та головною умовою фізичного та психічного здоров'я. Безперечно, що спадкові задатки важливі для здоров'я, але невід'ємним компонентом здоров'я людини є її фізичне вдосконалення, гармонічний розвиток.

Найпоширеніші прояви здорового способу життя у їх індивідуально стильовому різноманітті такі: відсутність стійких шкідливих звичок; виправдані звички, режим та калорійність харчування; доброзичливе та поважне ставлення до людей та природи; дотримання правил гігієни; контроль стану здоров'я; підтримання нормального фізичного та психічного стану; позитивно спрямована життєва філософія; професійно виправданий тижневий режим тощо.

М'язова діяльність є обов'язковою умовою покращення рухових та вегетативних функцій людського організму під час усього життя. Значення м'язової діяльності настільки велике, що її розцінюють як найважливішу ознаку здоров'я. Знижена фізична активність (гіподинамія) – одна з найважливіших причин захворювань, інвалідності та смертності людини.

Всі вище перераховані відхилення здоров'я не обмежують негативні фактори у житті людини та його діє спроможність. Не повинні залишитися без уваги впливи довкілля, родини, суспільства, шкідливих звичок, генотипу, тощо.

Отже, різноманітність форм та засобів індивідуального стилю здорового способу життя повинна гармонійно поєднувати фізичну активність з професійною спрямованістю, раціональне харчування, неконфліктне спілкування у професійному середовищі та поза ним, використання оздоровчих сил природи.

УДК 621.326

Григоренко А. – ст. гр. 551

Херсонський державний університет

СЕМАНТИЧНИЙ АНАЛІЗ ТЕРМІНОЛОГІЇ СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ СФЕРИ

Науковий керівник: к.ф.н., доцент Гайдученко Г. М.

Grygorenko A.

Kherson state university

SEMANTIC INTERPRETATION OF TERMINOLOGY OF SOCIAL COMMUNICATION SPHERE

Supervisor: c.ph.sc., associate professor Gaiduchenko G. M.

Ключові слова: лексика, термін, соціальні комунікації.

Keywords: vocabulary, term, social communications.

Комп'ютерні технології разом з мобільним зв'язком входять до соціально-комунікаційної сфери. Лексика саме цих двох галузей розглядається у статті.

Зафіксовані нами терміни соціальних комунікацій дали змогу класифікувати їх за сімнадцятьма семантичними розрядами: особи, які користуються послугами мобільного зв'язку та надають їх (*абонент*); платежі та рахунки (*аванс*); пристрої (*акумулятор*); номери та карти (*абонентський номер*); функції (*автодозвін*); засоби телефонного з'єднання та види зв'язку (*мобільний інтернет*); спеціальні пропозиції (*знижка*); одиниці виміру інформації (*байт*); послуги (*деталізація рахунку*); системи (*антивірус*); стандарти (*стандарт Bluetooth*); назви деталей та складових частин комп'ютера (*джойстик*); назви програм, команд і файлів (*драйвер*); назви операцій, процесів та окремих дій, пов'язаних із комп'ютером (*диз'юнкція*); назви фірм (компаній) (*Red Hat*); позначення людей, що працюють із комп'ютером (*користувач*); програмне забезпечення (*архіватор*). Найчисельнішою є група, що позначає назви програм, команд і файлів. Вона нараховує 21 термін. Розглянемо деякі з них.

Мікропрограма (від мікро... і грец. *programma*) – сукупність наказів, які написані мовою обчислювальної машини і визначають роботу її пристроїв при виконанні обчислювального процесу. Лексема *мікропрограма* – це похідна лексема, перекладена з англійської мови (*firmware*).

Наступна група, що позначає осіб, які користуються послугами мобільного зв'язку або надають їх.

Абонент (нім. *abonnet* від франц. *abonner* – передплачувати) – особа або установа, що користується абонементом. Лексема *абонент* – це непохідна лексема, запозичена з німецької мови через посередництво французької мови, яка може вживатися з конкретизаторами активний/пасивний абонент, а також входить у ролі похідної основи до таких структурно-семантичних моделей термінів: (прості терміни) ім.+прикм. – абонентська активність, абонентський номер, абонентська плата, абонентський пристрій; (складні терміни) – абонент стільникового зв'язку (ім. в Н.в.+прикм. в Р.в.+ім. в Р.в.), абонентський термін «життя» (прикм. в Н.в.+ім. в Н.в.+ім. в Р.в.). Отже, ми виділили 17 лексико-семантичних груп термінології соціально-комунікаційної сфери.

УДК 621. 326

Грицай Ю. – ст. гр.– ХСМ–51

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

**РОБОТА СТУДЕНТСЬКОГО ФІЗКУЛЬТУРНОГО АКТИВУ ЯК
ЗАСІБ ОРГАНІЗАЦІЇ ПОЗАНАВЧАЛЬНОЇ ФІЗКУЛЬТУРНОЇ
РОБОТИ У ВНЗ УКРАЇНИ**

Науковий керівник: доцент Галіздра А.А.

Gritsay Yu

Ternopil Iuan Pul'uj National Technical University

**ROBOT STUDENTSKOGO FIZKULTURNOGO ASSETS UC ZASIB
ORGANIZATSIЇ POZANAVCHALNOЇ FIZKULTURNOЇ RODOT AYT
TNE BIS UKRAINE**

Supervisor: docent Galizgra A.

Ключові слова: Студенти, фізкультурний актив .

Keywords: Students, fizrultunjgo assets.

Стратегічним завданням реформування національної вищої освіти є виховання громадянина України як гармонійно розвиненої особистості, здатної віднайти застосування своїм знанням і вмінням на ринку праці в умовах жорстокої конкуренції. У вирішенні завдань відновлення, збереження і зміцнення здоров'я майбутніх фахівців, формування в них навичок здорового способу життя важлива роль належить фізичному вихованню і спорту. Необхідно підтримувати у студентському середовищі стимул до занять фізичною культурою і спортом. Треба досягти такого рівня, щоб заняття фізичною культурою не було примусовим, а виявом внутрішньої потреби студента.

Фізичне виховання як складова частина цілісного вузівського процесу, спрямована на підготовку здорового спеціаліста, гармонійної особистості, здатної організувати й вести здоровий спосіб життя.

Для студентської молоді сьогодні стратегічно важливо створити такі умови, які б давали їй можливість брати участь у цілеспрямованій руховій активності не менше 6-8 годин, оскільки такий обсяг фізичного виховання забезпечує оздоровчий ефект, сприяє зменшенню захворюваності, формуванню звички до подальших систематичних занять фізичними вправами.

Доказано теорією та підтверджено на практиці те, що студентська молодь відає перевагу не оздоровчим заняттям фізичної культури, а заняттям, які мають спортивне спрямування. Основним компонентом таких занять – наявність змагальної діяльності й намагання досягнути найкращого результату. Ці складники є запорукою успіху у кожній сфері діяльності, вони стимулюють людину до самовдосконалення, сприяють розвитку інтелектуальної, морально-вольової та фізичної сфер особистості. Отже, широке впровадження спортивного методу фізичного виховання може покращити процес формування гармонійної особистості.

Питанням організації фізичного виховання й спортивно-масової роботи в Тернопільському національному технічному університеті імені Івана Пулюя займається кафедра фізичного виховання і спорту та спортивний клуб. Кафедра

фізичного виховання і спорту – головна ланка в організації обов'язкових занять загальної фізичної підготовки та поза навчальних спортивних занять студентів.

В ТНТУ ім. І Пулюя кафедрою фізичного виховання і спортивним клубом створені та діють збірні команди із наступних видів спорту які з успіхом рекламують свій вуз та захищають честь університету на змаганнях:

волейбол (юнаки), (дівчата);

баскетбол (юнаки);

футзал;

плавання;

легка атлета;

настільний теніс;

гірський спорт;

армспорт;

шахи;

туризм;

аеробіка;

ручний м'яч

Спортивні змагання одна з найбільш ефективних форм організації спортивно-масової роботи у вищому навчальному закладі. Вони повинні мати багатоступеневу структуру, відповідати інтересам спортивних колективів й окремих спортсменів та забезпечувати умови для всіх учасників.

Зважаючи на обов'язковість занять фізичною культурою у всіх вищих навчальних закладах (ст. 12 Закону України "Про фізичну культуру і спорт" від 24 грудня 1993 р.) та великі проблеми щодо збереження здоров'я молоді у державному масштабі, однією з ключових проблем є організація фізкультурно-оздоровчої роботи ВНЗ силами студентства.

За ініціативою студентів при студентських деканатах на кожному факультеті створюється фізкультурний актив, який на своїх загальних зборах обирає робочу групу, яка входить до студентського деканату як спортивний сектор. Очолює цей сектор голова фізкультурного активу, який підпорядковується студентському деканові. Фізкультурний актив формується зі спортсменів-розрядників з різних видів спорту і фізоргів груп за допомогою викладачів, які ведуть заняття з фізичного виховання. Саме ці студенти є найбільш мотивованими до фізичної культури, це їх внутрішня потреба, своїм інтересом, особистим прикладом, вони здатні зацікавити інших, поки що неактивних у фізичному вихованні студентів.

Викладачі проводять методичні заняття з активістами фізичної культури факультетів, щодо організації фізкультурно-оздоровчої роботи на факультетах силами студентського фізкультурного активу на основі технології "рівний – рівному". Вони ж надають методичну допомогу у створенні комплексів вправ у режимі навчального дня. Студентський фізкультурний актив допомагає викладачам у створенні збірних факультетських команд з різних видів спорту для підготовки та участі у змаганнях університетського або обласного рівнів.

Така організація фізкультурно-оздоровчої роботи є можливою за умов роботи студентського фізкультурного активу, власної активності студентів, методичної допомоги викладачів фізичного виховання, та їх постійної співпраці.

Нація тільки тоді буде розвиватися, коли наступне покоління виховується на досвіді, надбанні та спадкоємності минулого. Це в повній мірі стосується і фізичної культури, яка має фізичний вплив на розвиток нації, її генетику, фізичне вдосконалення та просування до цивілізації.

УДК 37.013:796.012

Грицюк С. – асп. II р.н.

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

РОЛЬ РУХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ФІЗИЧНОМУ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

Науковий керівник: к.фіз.вих., доцент Козіброцький С. П.

Gritsyuk S.

Lesya Ukrainka Eastern European National University

THE ROLE OF MOTOR ACTIVITY IN THE PHYSICAL DEVELOPMENT OF PERSONALITY

Supervisor: Candidate of Physical Education and Sport Sciences, Docent
Kozibrotskyj S. P.

Ключові слова: рух, рухова діяльність, фізичний розвиток

Keywords: motion, motor activity, physical development

1. Рух у житті людини недаремно вважається синонімом її життєдіяльності. Без руху, як і без повітря, їжі, сну, відпочинку індивід повноцінно існувати не може. Рух є складним проявом функціонування людського організму. З одного боку — це складні метаболічні, нервові процеси, рух крові, лімфи, кисню до клітин тощо, які постійно відбуваються всередині організму. З іншого — це результат скорочення скелетних м'язів, що зовнішньо проявляється у зміні поз, переміщенні частин і всього тіла у просторі. Рухи і рухливість людського організму і його частин настільки різноманітні і численні, що напевно нереально розглянути їх вичерпно і у повній мірі. Загалом можна стверджувати, що немає жодного процесу за період життя людини, який би не містив у собі елементів руху. Видатний фізіолог І.М. Сеченов дуже високо оцінював роль м'язових рухів у житті людини і вважав, що власне у їхньому зовнішньому прояві врешті-решт остаточно відображається "уся нескінченна різноманітність мозкової діяльності".

2. Рухова діяльність людини, на думку учених, які займалися і займаються вивченням її особливостей (О.С. Батуєв, М.О. Бернштейн, М.М. Боген, В.І. Завацький, О.Ю. Єрмолаєв, А.І. Ільченко, В.В. Клименко, О.М. Кокун, О.Р. Малхазов, Т.М. Марютіна та ін.) являє собою специфічний вид діяльності, який полягає у системі рухових дій. За своєю сутністю — це активна, опосередкована свідомістю форма механічної взаємодії людського організму з навколишнім середовищем, яка спрямована на створення і збереження необхідних умов життя. Опанування руховою діяльністю та її розвиток здійснюється на основі формування адекватного ставлення суб'єкта до актуальної ситуації та вибору оптимального способу її вирішення з урахуванням власних можливостей та завдань рухових дій.

3. Рухова діяльність особистості тісно пов'язана із її фізичним розвитком. У теорії і методиці фізичного виховання поняття "фізичний розвиток" має широке тлумачення. Зокрема учені розуміють його як:

– процес зміни форм і функцій організму людини в онтогенезі,

– сукупність ознак, що характеризують зовнішні показники “фізичного стану” організму на тому, чи іншому етапі його фізичного розвитку (ріст, вага, окружності тіла, спірометрія, динамометрія тощо) (Б.М. Шиян).

Тобто в основі фізичного розвитку лежать позитивні зміни морфо-функціональних властивостей організму та його антропометричних характеристик. Якісними ознаками фізичного розвитку є суттєві зміни функціональних можливостей організму на різних вікових етапах, які відображаються в удосконаленні певних фізичних якостей і загальному рівні фізичного стану та фізичної працездатності. Кількісними показниками фізичного розвитку є зміни зовнішніх просторових параметрів і маси тіла.

4. Фізичний розвиток є інтегративним показником стану здоров'я дитини, біологічної зрілості основних систем організму. Його рівень визначається змінами у показниках, умовно поділених на три групи:

- показники будови тіла людини, які свідчать про морфологічні зміни;
- показники розвитку фізичних якостей, що відображають зміни у здійсненні рухових функцій;
- показники здоров'я, які свідчать про функціональні зміни систем організму.

У такому розумінні фізичний розвиток набуває певною мірою значення критерію фізичної дієздатності організму.

5. Правильно організована і здійснювана рухова діяльність, у першу чергу, позитивно впливає на фізичний розвиток організму. Багато які з органів організму проходять складний шлях розвитку і формування, особливо інтенсивно у дитячому та підлітковому віці, а потім продовжується в юнацькому, зрілому і навіть у похилому віці. Ученими встановлено, що чим різноманітнішою є рухова діяльність, тим досконалішою стає будова організму людини. Це зумовлене тим, що навіть найпростіший рух відбувається за участю значної кількості м'язів. У наслідок цього під час рухів кістки та суглобно-зв'язковий апарат стискаються, розтягуються, скручуються, що викликає підвищене постачання у ці ділянки та тканини крові та поживних речовин від активно працюючих м'язів. Аналогічним чином взаємозв'язані рухова діяльність і функціонування внутрішніх органів. Особливо чутливо реагують на рухову діяльність серцево-судинна і дихальна системи. Встановлено також, що оптимальна рухова діяльність сприяє удосконаленню діяльності центральної нервової системи, утворенню нових умовно-рефлекторних зв'язків між корою головного мозку, апаратом руху та опори і внутрішніми органами; прискоренню відновних процесів у корі головного мозку; поліпшенню діяльності травного каналу; поживленню діяльності органів виділення, зокрема шкіри (потовиділення) та нирок (сечоутворення та сечовиділення), завдяки чому з організму більш повно виводяться продукти розпаду речовин — шлаки; посиленню процесів обміну речовин та енергії. Одночасно під впливом рухової діяльності зростають функціональні можливості різних органів чуттів, зору, слуху, удосконалюється рівновага, тактильна чутливість.

Таким чином, під впливом рухової діяльності удосконалюється будова і діяльність організму людини: підвищується її працездатність, зменшуються витрати організмом енергетичних речовин, економнішими стають витрати організму на підтримку його життєдіяльності в стані спокою. Натомість недостатність рухової діяльності має такі негативні наслідки для фізичного розвитку, як зниження обмінних процесів, надмірне збільшення маси тіла; відставання розвитку м'язової системи, погіршення постави; недосконалість основних фізичних якостей (швидкості, сили, спритності, витривалості); зниження фізичної працездатності і загальної фізичної підготовленості; обмеження функціональних можливостей серця, легенів; зниження імунітету; швидка втомлюваність від розумової праці.

УДК 796.37.037

Гурик О. – ст. гр. БО-31

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя.

ЕФЕКТИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ, ЇХ ВПЛИВ НА ОРГАНІЗМ ЛЮДИНИ

Науковий керівник: Вальчак Н. В.

Guryk O.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

EFFECTS of PHYSICAL CULTURE, THEIR INFLUENCE ON ORGANISM THE HUMAN BODY

Supervisor: Valchak N.

Ключові слова: здоров'я, фізична активність

Keywords: health, physical activity

Для нормального функціонування людського організму і збереження здоров'я необхідна певна "доза" рухової активності. Загальний ефект впливу фізичної культури полягає у витраті енергії, прямо пропорційній тривалості і інтенсивності м'язової діяльності. Важливе значення має також підвищення стійкості організму до дії несприятливих чинників навколишнього середовища. В результаті підвищення імунітету підвищується і стійкість до простудних захворювань.

Спеціальний ефект фізичної культури пов'язаний з підвищенням функціональних можливостей і збільшенням резервних можливостей серцево-судинної системи.

Адекватні фізичні навантаження здатні значною мірою призупинити вікові зміни різних функцій організму. У будь-якому віці за допомогою занять фізичною культурою можна підвищити аеробні можливості і рівень витривалості - показники біологічного віку організму і його життєздатності.

Оздоровчий ефект занять фізичною культурою пов'язаний з підвищенням аеробних можливостей організму, рівня загальної витривалості і фізичної працездатності. Підвищення фізичної працездатності супроводжується профілактичним ефектом відносно чинників ризику серцево-судинних захворювань: зниженням ваги тіла і жирової маси, вмісту холестерину в крові, зниженням артеріального тиску і частоти серцевих скорочень.

Крім того, регулярні заняття фізичною культурою дозволяють в значній мірі загальмувати розвиток вікових змін фізіологічних функцій, а також дегенеративних змін різних органів і систем. В цьому відношенні не є винятком і кістково-м'язова система. Заняття фізичною культурою позитивно впливає на всі ланки рухового апарату, перешкоджаючи розвитку дегенеративних змін, пов'язаних з віком і гіподинамією. Підвищується мінералізація кісткової тканини і зміст кальцію в організмі, що перешкоджає розвитку остеопорозу. Збільшується приплив лімфи до суглобових хрящів і міжхребцевих дисків, що є кращим засобом профілактики артозу і остеохондрозу.

УДК 159.9

Дмитерко Н. – ст. гр. БПм-51

Тернопільський національний технічний університет ім. Івана Пулюя

САМОТНІСТЬ ЯК ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФЕНОМЕН

Науковий керівник: к. психол. н., доцент Періг І. М.

Dmyterko N.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

LONELINESS AS A PSYCHOLOGICAL PHENOMENON

Supervisor: Ph. D. (Psychology), as. professor Perig I. M.

Ключові слова: самотність, ізоляція

Keywords: loneliness, isolation

Проблема самотності як вагомий психологічний феномен є однією з найгостріших проблем сучасності, що пов'язано з розвитком самосвідомості людини, соціальними змінами та економічно-технічним розвитком суспільства.

Самотність – психічний стан людини, який виявляється в дефіциті спілкування, ізоляції від інших людей.

Самотність – це важкий психічний стан, поряд з яким, найчастіше, наявний поганий настрій і важкі переживання.

Проблема самотності представлена у роботах вітчизняних та зарубіжних вчених, таких як: Р. В. Шмельов, Г. А. Гаврилова, Т. Ю. Довбій, Б. М. Мастеров, Т. І. Гольман, М. А. Іванов, Я. О. Овсяннікова, С. Г. Корчагіна, Л. Дж. Вайт.

Структурними елементами самотності є усамітнення та соціальна ізоляція, які взаємопов'язані, але не є ідентичними.

Усамітнення – нормальний стан, який виникає в результаті відсутності когось або чогось. Фахівці вважають, що усамітнення є важливою потребою нашої психіки, тільки одній людині достатньо години, а інша потребує днів і тижнів.

Соціальна ізоляція передбачає вимушене тривале перебування людини в умовах обмеженого соціально-комунікативного простору, або навіть відсутності соціальних контактів.

Американські дослідники Л. Пепло та Д. Перлман виділяють емоційну ізоляцію, яка пов'язана зі станом втрати або відсутності глибокої емоційної прив'язаності.

Соціологи У. Бек та Дж. Янг виділили наступні типи самотності: хронічна самотність; ситуативна самотність; тимчасова самотність.

В залежності від обставин виділяють також добровільну та вимушену самотність.

Також існує поняття гострої самотності, основними ознаками, якої є сенсорна та соціальна деривація.

Найважливішими причинами самотності на сьогодні є: стан здоров'я, розлука, побудова кар'єри, втрата сенсу життя, заикленість на негативному досвіді, низька самооцінка, нездатність до взаємостосунків, комунікативні проблеми, егоїстичність чи надмірна критичність.

Небезпечними наслідками самотності є негативні емоційні стани; поширення депресій; розчарування в людях; знецінення близьких стосунків; спроби самогубства.

УДК 159.9

Дмитерко Н. – ст. гр. БПм-51

Тернопільський національний технічний університет ім. Івана Пулюя

ПСИХОЛОГІЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ВСТУПУ В ЦИВІЛЬНИЙ ШЛЮБ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

Науковий керівник: к. психол. н., доцент Періг І. М.

Dmyterko N.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

PSYCHOLOGICAL DETERMINANTS OF ENTRY INTO CIVIL MARRIAGE OF MODERN YOUTH

Supervisor: Ph. D. (Psychology), as. professor Perig I. M.

Ключові слова: шлюб, цивільний шлюб, шлюбно-сімейні стосунки

Keywords: marriage, civil marriage, marriage and family relations

Шлюб як соціальний інститут є інтегральним показником розвитку людської індивідуальності, унікальним життєвим світом, що характеризується незалежністю і автономністю, в рамках якої відбувається соціалізація людини.

Дослідженню шлюбно-сімейних взаємин присвячено чимало праць зарубіжних і вітчизняних фахівців (М.І. Алексєєва, Ю.Є. Альошина, А.І. Антонов, В.О. Васютинський, Т.В. Говорун, С.І. Голод, В.М. Дружинін, Г.М. Дубчак, Г. Крайг, В. Кравець, О. Лоуен та ін.).

Науковці вважають, що основу шлюбно-сімейних взаємин складає шлюб – історично зумовлена, санкціонована й регульована суспільством форма взаємин між чоловіком та жінкою, яка визначає їхні права та обов'язки.

У віковій психології досліджено, що сприятливим періодом для укладання шлюбно-сімейних взаємин є період молодості, старшого юнацького віку, ранньої дорослості.

На сучасному етапі розвитку суспільства актуальним питанням постає вибір форми шлюбних відносин молоддю, таких як: сезонний шлюб, комунальний шлюб, відкритий шлюб, гостьовий шлюб, раціональний шлюб.

Переважає більшість сучасної молоді на сьогоднішній день вибирають цивільний шлюб як форму шлюбно-сімейних відносин.

Цивільний шлюб розуміють як добровільне спільне проживання й ведення спільного господарства двома людьми: чоловіком і жінкою «без жодних взаємних зобов'язань». Хоча в юриспруденції поняття цивільного шлюбу зберегло початкову сутність і стосується подружніх пар, які оформили свій союз офіційно в РАЦСі без вінчання в церкві. Вільні ж сімейні стосунки в чинному законодавстві України названо фактичним шлюбом.

Фактичне співжиття нині стало дуже поширеним серед молоді і цьому сприяє чимало факторів: психологічні особливості особистості; прояв незалежності та автономії молоддю; полегшена форма взаємозобов'язань; бажання не помилитися у виборі, тому за допомогою «випробувального терміну» вони визначають здатність до життя разом; утвердження у суспільстві іншого погляду щодо свободи у сфері особистого життя тощо).

УДК 796.37.037

Жигунов В., ст. гр. ХО-21

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ ЯК ЗАСІБ ПОКРАЩЕННЯ ЇХНЬОГО ЗДОРОВ'Я

Науковий керівник: ст. викладач Луців В.С.

Zhigunov V.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

ADVANCE OF SYSTEM OF PHYSICAL EDUCATION OF STUDENTS AS WAY OF IMPROVEMENT OF THEIR HEALTH

Supervisor: Lutsiv V.

Ключові слова: індивідуалізація, мотивація

Keywords: individualization, motivation

Виникає безліч запитань, як можна силою примусити займатись фізичною культурою? Проблемою є також абсолютне ігнорування одного із головних педагогічних методів – індивідуалізація навчання. Ті навантаження, які дають студентам під час занять мають бути індивідуальними, адже фізичний розвиток у кожного із них різний.

Тому, справедливіше було б оцінювати студентів за покращенням особистих показників фізичної підготовленості, а не за абсолютними результатами.

Але, якщо не змінити принципи «покарання» на принципи співпраці, то жодних позитивних змін у викладанні фізичної культури не відбудеться. Адже, головний метод педагогіки співпраці: так викладати, щоб процес навчання був цікавим за формою і змістом і щоб студент не боявся отримати низьку оцінку.

Більшістю науковцями з галузі фізичного виховання і спорту на сучасному етапі пропонується каркас «Нової концепції фізичної культури у ВНЗ України», у якій абсолютно виключено примус, як форма навчання на практичних (теоретичних) заняттях. Насамперед у студентів слід пробудити бажання самостійно займатись фізичною культурою, а на заняттях з фізичного виховання основною метою повинна бути мотивація до покращення показників фізичного розвитку та здоров'я.

Мотиваційна сфера вимагає включення всіх видів спонукань, потреб, інтересів, прагнень, цілей, мотивів та мотиваційних установок, диспозицій та ідеалів. Ефективність будь-якої діяльності залежить, перш за все, від сили і ступеня усвідомлення потреби індивіда у даній діяльності, а саме потреби через відчуття браку чогось, що нерозривно пов'язано з проявом емоцій. У даному випадку, це покращення результатів фізичної підготовленості, що безпосередньо покращить у студентів рівень соматичного здоров'я та фізичний розвиток.

Таким чином, унаслідок цього з'являється у студентів мотивація, зацікавленість, інтерес до діяльності яка виконується, а саме, до занять руховою активністю.

УДК 796.37.037

Журавльов М., ст. гр. ЕТ-22

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

МЕТОДИКА РОЗВИТКУ ПСИХОМОТОРИКИ У СТУДЕНТІВ

Науковий керівник: ст. викладач Казмірчук І.В.

Zhuravlev M.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technicalch University

DEVELOPMENT PSYCHOMOTOR AMONG STUDENTS

Supervisor: Kazmirchuk I.

Ключові слова: функціональний стан, психомоторика

Keywords: functional status, psychomotor

Необхідність спрямованого психомоторного забезпечення у ВНЗ викликана недостатньою руховою активністю студентської молоді на заняттях фізичною культурою, високою втомленістю під час навчання, відсутністю послідовності в руховому розвитку.

Мета дослідження – вивчити вплив програми психомоторного розвитку на функціональний стан студентів.

У дослідженні взяли участь 40 студентів, які за станом здоров'я відносились до основної медичної групи. Заняття проводились двічі на тиждень тривалістю 60 хвилин. Підготовча частина заняття (15 хв.) включала крокові, бігові, стрибкові, танцювальні вправи. Основна частина (20-35 хв.) складалася з комплексів фізичних вправ психомоторної спрямованості. Під час виконання цих вправ відбувалось навантаження на всі м'язові групи. В заключній частині (10 хв.) були вправи на розслаблення, відновлення дихання.

Варто відмітити високу стимулюючу роль багатьох психомоторних вправ. З кожним заняттям підвищувалась зацікавленість студентів. Це пов'язано з цілим рядом умов: по-перше, з варіаціями кожної вправи; по-друге, незвичайністю та більш "інтелектуальним" характером багатьох вправ. В підсумку, всі студенти, що брали участь у виконанні програми, надали перевагу цим заняттям над іншими та виявили бажання продовжувати такі тренування.

Результати дослідження дозволяють стверджувати, що застосування розробленої нами програми протягом навчального року сприяє позитивним змінам за всіма показниками ($P < 0,05$). Під впливом занять за запропонованою програмою розвитку психомоторики відбувається достовірне покращення самопочуття. Так, 65% студентів оцінили своє здоров'я як добре, 20% - як відмінне, 82% студентів відмітили підвищення фізичної та розумової працездатності, що є важливим моментом, тому що навчання в технічних ВНЗ є найбільш складним та насиченим в порівнянні з іншими.

Запропонована нами програма розвитку психомоторики сприяє ефективному оздоровленню студентів, що підтверджується результатами наукових досліджень і може бути запропонованою для використання у ВНЗ іншого профілю.

УДК 796.37.037

Закітнюк М. – ст. гр. СІ-21

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

АДАПТАЦІЯ В СПОРТІ

Науковий керівник: к.п.н., доц. Салук І.А.

Zakitnyuk M.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

ADAPTATION IN SPORTS

Supervisor: Saluk I.

Ключові слова: адаптація, фізичне навантаження

Keywords: adaptation, physical exercise

Сучасний спорт вищих досягнень пред'являє високі вимоги до організму спортсменів, роблячи їх "групою ризику" серцево-судинних, обмінних, нейроендокринних захворювань, імунодефіцитних станів. Незважаючи на досягнення у вивченні механізмів адаптації спортсменів до фізичних навантажень, це питання є серйозною медико-соціальною проблемою, оскільки кількість осіб, які займаються спортом, неухильно зростає, як і обсяг та інтенсивність тренувальних навантажень. У той же час неадекватні тренувальні навантаження, хронічний стрес, перетренованість, відсутність індивідуалізованої корекції тренувального процесу призводять до нейроендокринно-імуного дисбалансу та формування у спортсменів різноманітних патологічних станів і захворювань.

Адаптація до тривалих фізичних навантажень є складним багаторівневим процесом, який відбувається на субклітинному, клітинному, органному та системному рівнях. Нині в механізмах адаптації до фізичних навантажень певна роль відводиться змінам метаболізму та різних регуляторних ланок, зокрема гіпоталамо-гіпофізарно-кортикотропній системі. Однак питання про вплив типологічних особливостей центральної нервової системи, змін рівня біологічно активних амінів, серотоніну та гістаміну та їх ролі в процесі адаптації до великих фізичних навантажень вивчено недостатньо.

Нині контроль за адаптацією організму спортсмена до великих тривалих фізичних навантажень здійснюється, в основному, за показниками функціонування кардіореспіраторної системи, які є наслідком змін енергетичного балансу та метаболізму й мало відбивають початкову фазу метаболічних зрушень в організмі. При цьому особливості метаболізму у спортсменів, що тренуються, практично не співставлялися з даними інструментального обстеження, хоча це є важливим як для розуміння патогенезу цих змін, так і для розроблення індивідуальних підходів до реабілітації.

У зв'язку з цим вирішення питань ранньої діагностики напруження адаптаційних механізмів, удосконалення схем диспансеризації та реабілітації спортсменів високого класу є актуальною як соціальною, так і сучасною проблемою спортивної медицини та медицини в цілому.

УДК 004.056

Лів М. – ст. гр. СБ-21

Паперовський Б. – ст. гр. СБ-21

Бутрин С. – ст. гр. СБ-21

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

КІБЕР ЗЛОЧИННІСТЬ

Науковий керівник: викладач кафедри Української та іноземних мов
Джиджора Л. А.

Piv M.

Paperoivskiy B.

Butryn S.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

CYBER CRIMES

Supervisor: Dzhyzhora L.A.

Ключові слова: технологія, злочин, безпека, хакер.

Keywords: technology, crime, security, hacker.

In the current world, it's almost impossible to imagine that someone can live without computers. Computers have become an electronic device of almost every day use for individuals of every age. They are essential in almost all the business dealings that are made nowadays. The most that any industry has gained from the discovery of the computers is the business industry because of its nature. Computers have gained significance as they have improved the efficiency and productivity of work done. Large amounts of information in industrial and business sectors as well as in the personal lives are stored on computers.

That is why computer crime is becoming ever prevalent in our society. More and more, companies and individuals rely on the services and resources provided through networks and computers. Companies may be dependent on the data to conduct business, while individuals may store information that is important to their personal or work-related activities. Due to this, it becomes vital that steps are taken to protect computer systems and the data that's stored on them.

Alternatively referred to as cyber crime, is an act commonly performed by a knowledgeable computer user, sometimes referred to as a [hacker](#) that illegally browses or steals a company's or individual's private information. In some cases, this person or group of individuals may be malicious and destroy or otherwise corrupt the computer or data files.

It is important to remember that no system can ever be completely secure. Computer security is security applied to computing devices such as computers and smartphones, as well as computer networks such as private and public network's, including the whole Internet. It includes physical security and informational security. The only network, Web site, or computer system that's 100% secure is one that can't be accessed by anyone or anything, which makes it completely unusable. Natural disasters, malicious, users who make mistakes or motivated criminals can compromise security and/or cause damage. The goal for securing your system should be to balance security with accessibility.

УДК 81'373.611

Карпова А. –ст. гр. 312

Херсонський державний університет

СУФІКСАЦІЯ ЯК ОДИН ІЗ СПОСОБІВ ТВОРЕННЯ МІНЕРАЛОГІЧНИХ НОМЕНІВ

Науковий керівник: кандидат філологічних наук, доцент Карабута О. П.

Karпова А.

Kherson State University

SUFICE AS A WAY OF CREATING MINERALOGICAL NOUMENON

Supervisor: Karabuta O.P.

Ключові слова: мінералогічні номені, словотвірний тип, спосіб творення.

Keywords: the mineralogical nomani, derivational type, method of creation.

Мінералогічна номенклатура української мови характеризується як семантичною неоднорідністю, так і різноманітністю словотворчої структури.

Усі українські лексеми, що означають найменування мінералів, структурно поділяються на два типи:

- 1) мінералогічні номені;
- 2) терміни – словосполучення.

Перший тип об'єднує велику кількість лексем і їх похідні структури. Мінералогічні найменування представлені іменниками. Залежно від способів вираження у процесі словотворення слова утворюються морфологічним і неморфологічним способами.

Морфологічне словотворення представлене суфіксальним, префіксальним, префіксально-суфіксальним і безафіксним різновидами.

Найбільш продуктивним способом творення мінералогічних найменувань є суфіксальний спосіб.

Особливість цього способу творення термінів полягає у тому, що слово утворюється лише за допомогою словотворчих суфіксів.

Словотвірний тип із суфіксом **-ит/-іт** виявляє найвищу продуктивність у творенні термінології мінералогічної справи. До нього належать терміни зі словотвірним значенням «мінерал, мінеральна група речовини, хімічних речовин, сполук, сплавів, сумішей»: **брусит**, **гагариніт** – від Юрія Гагаріна, **гейзерит**, **ільвайт** – від Іва (латинська назва острова Ельба, де вперше було знайдено мінерал) тощо.

Другий важливий суфікс – **літ** є похідним від грецького слова **камінь**: **анкіліт** (кривий камінь), **бариліт** (важкий камінь), **галліт** (камінь, що містить галій), **кріоліт** (тобто морозний камінь) тощо.

У багатьох назвах мінералів знаходимо суфікс **-ин (-ін)**: **адамантин**, **егірин**.

Словотвірний тип із суфіксоїдом **-оїд** репрезентований термінами-іменниками: **демантоїд** (за його сильний блиск, який нагадує блиск діаманта), **хлоритоїд** («хлороподібний»), **фельдшпатоїди** («польовошпатоподібні»).

Аналіз суфіксального способу словотворення мінералогічних номенів дозволяє зробити висновки: найвищу продуктивність виявляє словотвірний тип із суфіксами **ит/-іт**, **-ин/-ін**.

УДК – 316

Трачук І. – ст.гр. ПО – 21

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

УКРАЇНСЬКА ЕКОНОМІЧНА МЕНТАЛЬНІСТЬ

Науковий керівник: ст. викладач Сівчук П.І

Trachyk I.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

UKRAINIAN ECONOMIC MENTALITY

Supervisor: senior lecturer Sivchuk P.I.

Ключові слова: економічна ментальність, національні економічні цінності

Keywords: economic mentality, national economic values

Етнічні фактори розвитку економіки проявляються через особливості економічного менталітету нації. Ситуація в економіці багато в чому визначається чинниками духовного, культурного й емоційного порядку, які впливають з основ духовного життя нації.

Під ментальністю, як правило, розуміється глибинний рівень економічної свідомості, що включає сукупність готовностей, установок і настроєності індивіда чи соціальної групи діяти, мислити в економіці певним чином. Його формування залежить від традицій, культури, соціальних структур та усієї сфери проживання людей.

У буденному житті трактування ментальності має значно ширший діапазон – світосприймання, світогляд, бачення світу, національний характер, душа, психологія, удача. Великий поет України Т. Шевченко писав: «У всякого своя доля і свій шлях широкий...»

Ідея самобутності національної економіки України та своєрідність українського економічного менталітету не повинна служити приводом для заперечення необхідності ринкових реформ. Акцент на специфіку економічного устрою і свідомості народу означає протиставлення України західним суспільствам. Українська економіка повинна бути ринковою.

Інстинкт економічного самозбереження – один з видів економічних інстинктів, це – внутрішнє чуття, яке дозволяє знайти вихід з будь – якої економічної проблеми. Нація завжди відчуває свою відповідальність, намагається не допустити економічного хаосу й розвалу національної економіки.

Економіка – найважливіша ділянка зміцнення української державності і утвердження українською нацією свого національного самовизначення.

У справі національного економічного відродження і піднесення повинні брати участь представники всіх національностей, що проживають на території України. Під час вибору сфери економічної діяльності національна належність не має значення; вирішальним фактором тут буде забезпечення підвищення ефективності роботи та поліпшення її якості.

УДК 316

Сеник М. – ст. гр. ПФ-21

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ТА ЇЇ СОЦІАЛЬНІ НАСЛІДКИ

Науковий керівник: ст. викладач Сівчук П. І.

Senik M.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

GLOBALISATION AND ITS SOCIAL CONSEQUENCES

Supervisor: Sivchuk P. I.

Ключові слова: суспільство, глобалізація, глобальні проблеми.

Keywords: society , globalization, global problems.

В наш час суспільство зазнає великих змін під впливом великомасштабних процесів, які стосуються людства в цілому. Чимало дослідників розглядає причиною цього глобалізацію.

Глобалізація – це тісний взаємозв'язок у світі: рух інформації, капіталу, товару, людей через державні кордони у дедалі швидшому темпі та обсязі, взаємопроникнення культур, залежність усіх країн світу від глобальних проблем; життя в світовому співтоваристві, коли жодна країна не може відгородитися від інших.

Серед основних причин глобалізації можна назвати прискорення темпів суспільного розвитку сучасного світу і його тенденцію до цілісності. Глобалізація представляє собою складний процес соціальних перетворень, в якому можна виділити такі основні риси:

- Загальність змін;
- Руйнування організаційних основ соціальної структури, її децентралізація;
- Змішування культур;
- Послаблення національно державного чинника;
- Зміна системи цінностей.

Глобалізація має як прогресивні наслідки, так і негативні. До позитивних можна віднести:

- Поширення нових інформаційних технологій та пов'язаних із ними переваг;
- Перехід на ресурсозаощаджуючі технології;
- Посилення уваги до важливих проблем людства та інші.

Глобалізація є обов'язковим періодом в розвитку сучасного людства. Вона породила ланцюг глобальних проблем людства: екологічних, політичних демографічних та соціальних. До негативних наслідків глобалізації відносяться:

- Посилення нерівномірності розвитку країн світу;
- Нав'язування сильними країнами своєї волі;
- Динаміка багатства і бідності;
- Проблема нерівності та безробіття;
- Неконтрольована міграція;
- Демографічні та екологічні проблеми та інші.

УДК 316

Колесник А. – ст. гр. ПФ-21

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

СОЦІАЛЬНІ КОНФЛІКТИ В УКРАЇНІ

Науковий керівник: ст. викладач Сівчук П.І.

Kolesnyk A.U.

Ternopil Ivan Pului National Technical University

SOCIAL CONFLICTS IN UKRAINE

Supervisor: Peter Sivchuk

Ключові слова: конфлікт, соціальний конфлікт.

Keywords: conflicts, social conflicts.

Можна погодитися з думкою окремих дослідників про те, що в сучасній Україні конфлікт став повсякденною реальністю. Країна перетворилася на поле дії соціальних конфліктів, починаючи з міжетнічних, міжконфесійних і закінчуючи соціально-масовими конфліктами, що виявляються в багатьох страйках. Основна спрямованість страйкового руху – боротьба за підвищення рівня життя. На жаль, вічний мир сьогодні залишається ілюзією. Переважають міжнародні та міждержавні конфлікти, що ведуть до великої кількості загиблих людей.

Слово «конфлікт» (від. лат.conflictus – зіткнення) застосовується щодо широкого кола явищ – від збройних сутичок і протистояння різних соціальних груп до службових чи сімейних суперечок, до проблем кожної особистості, які супроводжують її протягом усього життя.

Можна зазначити, що конфлікти в Україні, хоч вони і відбуваються в різних сферах суспільного життя у широкому сенсі належать до соціальних конфліктів. Це значить що йдеться про протиборство між соціальними спільнотами і соціальними групами, тобто соціальними силами, що переслідують свої цілі та інтереси.

Найбільший внесок у розроблення теорії соціального конфлікту зробили Аристотель, Т. Гоббс, Н. Макіавеллі, К. Маркс, М. Вебер, Е. Дюркгейм, Т. Парсонс, Р. Дарендорф та ін.

Головну роль у виникненні конфліктів відіграють конфліктогени.

Конфліктогени – це слова, дії (або бездіяльності) здатні привести до конфлікту. Всі конфліктогени можна віднести до одного з видів:

- I. Прагнення до переваги (хвастощі, перебивання, категоричність, поблажливе ставлення, тобто прояв переваги з відтінком доброзичливості);
- II. Прояв агресії (це можуть бути неприємності на роботі, поганий настрій, самопочуття);
- III. Прояв егоїзму (егоїст ставиться до інших людей як до об'єктів і засобів досягнення власних цілей).

Конфлікт вважається вичерпним, якщо:

- Усунена головна причина – соціальне протиріччя, що веде до конфлікту;
- Ворогуючі сторони на основі довіри схиляються до співробітництва;
- Сторони стабільно дотримуються норм, угод, що були досягнуті.

УДК 94(477)

Кизима Ю. – ст. гр. XI-11

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

МІЛЕНА РУДНИЦЬКА: ЗАХИСТ УКРАЇНСЬКОГО ШКІЛЬНИЦТВА У ПОЛЬСЬКОМУ ПАРЛАМЕНТІ

Науковий керівник: к.і.н., асистент Потіха О.Б.

Kuzyma Yu.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

MILENA RUDNYTSKA: PROTECTION OF UKRAINIAN SCHOOL IN THE POLISH PARLIAMENT

Supervisor: Potikha O.

Ключові слова: Мілена Рудницька, українське шкільництво

Key words: Milena Rudnytska, Ukrainian schooling

Мілена Рудницька – визначна громадсько-політична діячка, журналістка, письменниця, голова „Союзу українок”, політичної жіночої організації „Дружина княгині Ольги”, одна з ідеологів українського жіночого руху Західної України міжвоєнного періоду. Уродженка міста Зборова, що на Тернопільщині. Її життєвий шлях (1892–1976) тісно пов’язаний з історією визвольних змагань галицьких українців першої половини ХХ століття. Палке бажання якнайбільше прислужитися рідному народові яскраво відзеркалене у її посольській праці у польському парламенті упродовж 1928–1935 рр., де працювала в освітній комісії і закордонних справ.

З самого початку свого панування на західноукраїнських землях польська влада проводила політику денаціоналізації і асиміляції корінного населення. Особлива роль у реалізації цієї політики, як і раніше, відводилася полонізації українського шкільництва.

Будучи учителькою за фахом, М. Рудницька разом з іншими українськими парламентаріями – Д. Великановичем, М. Галуцинським, С. Бараном, – неодноразово виступала на захист прав української школи. Так, обговорюваний у сеймі проект закону „Про шкільний устрій передбачав скасування двох перших класів гімназії і поділ середньої школи на чотирикласну гімназію і двокласний ліцей. Тільки закінчення початкової школи другого ступеня (6 класів) давало право вступу до гімназії. Це утруднювало доступ до середньої освіти дітям українських селян – українці не мали жодної шестикласної державної школи, а лише три семикласні у Львові, Перемишлі і Коломиї. Право вступу до вищих навчальних закладів давало закінчення ліцеїв, яких українці теж не мали.

Виступаючи в сеймі, М. Рудницька піддала критиці цей законопроект який закривав українській молоді доступ до освіти. Було запропоновано низку поправок до законопроекту: при укладенні програм для шкіл враховувати потреби вивчення історії і географії національних меншин; до складання навчальних програм залучати наукові установи національних меншин (для українців – Наукове товариство імені Т. Шевченка у Львові); утворювати ліцеї з українською і білоруською мовами викладання. Однак цей законопроект був прийнятий без урахування українських поправок.

Під час дискусії над законопроектом „Про приватне шкільництво” М. Рудницька наголошувала на його шкідливості, оскільки він запроваджував поліційну систему в життя школи. Окремі статті закону передбачали надання відомостей про політичну

„благонадійність” засновника школи та членів учительського колективу та вимагали від педагогів шпигувати за українською молоддю, доносити на неї органам державної поліції. Цей законопроект піддавав українські приватні школи під владу поліції, оскільки керівництво педагогічним колективом мало здійснюватись не міністром освіти, а начальником відділу безпеки. Посолка заявила, що приватне шкільництво для українців – це школа, яка виховує молоде покоління в національному дусі і має величезне значення для українського населення.

Питання про відновлення діяльності трьох українських гімназій – Дрогобицької, Рогатинської та Тернопільської, закритих восени 1930 р. під час пацифікації (умиротворення), – неодноразово піднімалось українськими депутатами у польському сеймі впродовж наступних шести років. Зокрема, цю справу порушила М. Рудницька, наголошуючи, що закриття гімназій було „частиною пацифікаційної концепції уряду”. Вона пояснила, якої шкоди було завдано молоді, учительському складу та українському громадянству вцілому через закриття процвітаючих українських навчально-виховних закладів.

Питання відкриття трьох українських гімназій не раз піднімалось М. Рудницькою та українськими депутатами у польському парламенті. Проте, на жаль, польська влада так і не проявила доброї волі, не зробила жодного зустрічного кроку у справі відновлення діяльності несправедливо закритих українських державних гімназій.

Не зважаючи на те, що освітня політика польського уряду щодо українців проводилася з метою здійснення повної асиміляції і знищення українського народу, М. Рудницька разом з іншими українськими парламентаріями виступала на захист українського шкільництва у польському сеймі, була автором численних парламентських запитів та законопроектів, наполегливо боролася проти національного гніту галицьких українців.

УДК 621.326

Метофор О., Кучма В.– гр. ОПК-121

Технічний коледж Тернопільського національного технічного університету ім. І. Пулюя

ГРОМАДЯНСЬКА ПОЗИЦІЯ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

Науковий керівник: Коневич О.В.

Metofor O., Kuchma V., group S of PSC-121

Technical college Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

CITIZENSHIP POSITION OF MODERN YOUTH

Supervisor: Konevych O. V.

Ключові слова: громадянська позиція, активність, громадянське суспільство, громадянське виховання, підліток, суспільно-активна особистість.

Keywords: citizenship, activity, civil society, civic education, adolescents social and active person.

Прояв активної громадянської позиції – тема, що існує з часів заснування держави Україна, і проходить важливою лінією в дослідженнях психологів, педагогів, юристів, істориків, філософів. Демократія, як суспільний лад, вимагає нового підходу до виховання сучасного громадянина, формування активної громадянської позиції

молодого покоління, виховання у нього почуття власної гідності, моральних ідеалів, внутрішньої свободи.

Громадянська активність – це внутрішнє прагнення до діяльності заради здійснення певної суспільної мети. Це важлива умова розвитку державотворення. Рівень громадської активності залежить від зрілості змісту національної ідеї. Громадянська позиція не є сталою, і змінюється відповідно до тих зовнішніх факторів, яким піддається особистість, що нею володіє. До цих зовнішніх факторів можемо віднести вплив сім'ї та виховання, фактор культури та ментальності українського народу, громадську думку, та засоби масової інформації.

Сім'я, родина, близьке оточення є основним фактором формування особистості і власної думки та поглядів на життя людини. Сім'я сприяє входженню людини в суспільство, проте вона може і прививати норми, які суперечать даному суспільству.

Культура формує особистість людини. Вона визначає певні рамки, в яких може і повинна діяти людина. Завдяки культурі сформувалося суспільство, тому цінності, ідеали, норми, зразки поведінки стають частиною свідомості активного громадянина цього суспільства.

Оскільки людина завжди знаходиться в певному середовищі, в оточенні людей, то важливим є фактор громадської думки. Громадська думка функціонує в суспільстві шляхом прищеплювання індивідам норм, цінностей і правил поведінки в суспільстві. Вона спонукає молоду людину діяти за власними бажаннями та водночас залучає до загальноприйнятої діяльності.

Не менш важливим зовнішнім фактором є ЗМІ, що в своїх публікаціях і передачах часто охоплюють політичну, суспільно-економічну сфери, які сприяють обізнаності молоді з процесами, які не входять у коло їхніх особистих інтересів.

Громадянська позиція формується на свідомості людини. Події Євромайдану змінили свідомість українців. Завдяки звичайним хлопцям і дівчатам, їх жертвам, їх самовідданості і вірності своїм переконанням сьогодні ми маємо нову країну. Революція Гідності стала символом стійкої громадянської позиції, що об'єднала людей. Саме завдяки свідомості і самопожертві Небесної Сотні українська молодь має тепер можливість на самовираження і краще майбутнє.

Сьогодні в Україні частина молоді, яка свідомо обирає активну громадську позицію через навчання, членство в громадських організаціях, активну участь в суспільно-політичному житті стимулює розвиток громадського і культурного процесу в державі. На підставі вищезазначеного ми можемо зробити висновок, що процес формування активної громадянської позиції молоді складається з багатьох компонентів. З психологічного погляду виховання громадянина та становлення його активної громадянської позиції – це цілісний процес удосконалення внутрішнього світу людини.

УДК 81'373,46

Кобернюк А. - ст. гр.-211

Херсонський державний університет

СТРУКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ МЕДИЧНИХ ТЕРМІНІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Науковий керівник: к.п.н., професор Тихоша В.І.

Kobernuk A.

Kherson State University

STRUCTURAL FEATURES OF MEDICAL TERMS UKRAINIAN LANGUAGE

Supervisor: Tyhosha V.I.

Ключові слова: термін, медицина, суфікс, префікс, основа складання, словоскладання
Keywords: term, medicine, suffix, prefix, Basis of preparation, compounding.

Досліджуючи **медичні терміни**, переконуємося, що для творення їх використовувалися найрізноманітніші словотворчі ресурси, роль яких у творенні терміна була, проте, не однакова. Основною словотворчою частиною слова прийнято вважати його кореневу морфему, або так званий корінь слова. В одних термінах коренів може бути тільки один (*аденома, синдром, алалія*), а в других - два і більше (*атеросклероз, кардіостеноз*).

Поряд з кореневими морфемами до системи словотворчих ресурсів належать так звані службові морфемі: суфікси, префікси, інфікси, що об'єднуються під загальною назвою - **афікси**. Серед афіксів, що беруть участь у творенні медичних термінів виділяють *продуктивні, малопродуктивні і непродуктивні*. До продуктивних відносять суфікси **-ин-, -ан-, -ен-** (*дихання, запалення, пухлина, затруєння, тиснення*), суфікси **-ов-, -ев-, -н-, -альн-, -ігн-** (*синусовий, шлуночковий, серцевий, гіпертонічний, мітральний, пульсовий*). До малопродуктивних належать суфікси **-ац-, -оз-, -ит-, -їт-** (*тромбоз, аускультация, артрит*). Вони приєднуються в основному до іншомовних основ. Серед українських префіксів, що активні у творенні медичних термінів, відзначаємо **пере-, пост- і після-** (*передінфарктний, передінсультний, постінфарктний, післяопераційний*).

Характерною особливістю української термінології є те, що частина термінів виникла в результаті метафоричного перенесення одного із значень смислової структури слова. При цьому серед загальнонавчаних слів, що активно входили до термінологічного медичного словника, здебільшого виділяються слова на позначення побутових та інших предметів, широко відомих у практичній діяльності людей. Підставою для метафоричного переносу є подібність зовнішнього вигляду об'єкта номінації: **гілка, гирло, ритм, картина, тиск, вогнище, пауза, пучки, хвиля, вузол, ніжки, пазуха, стовбур, сумка, цибулина, шлуночок**.

Словосполучення в процесі вторинної номінації інколи служать для творення термінів - фразеологізмів: *котяче муркотіння, симптом паруса, симптом барабаних палочок*.

Аналіз медичної термінології (далеко не повний) дає можливість зробити такий **висновок**, що в українській мові існує розвинена, добре структурована медична терміносистема, яка відповідає сучасним міжнародним науковим стандартам і може служити засобом спілкування фахівців як вчених, так і практиків.

УДК 159.9

Корбак О. - ст. гр.БПм-51

Тернопільський національний технічний університет ім. Івана Пулюя

АКТУАЛЬНІСТЬ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОСТТРАВМАТИЧНОГО СТРЕСОВОГО РОЗЛАДУ

Науковий керівник: к. психол. н., доцент Періг І. М.

Korbak O.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

THE RELEVANCE OF THE RESEARCH OF POST-TRAUMATIC STRESS DISORDER

Supervisor: Ph.D.(Psychology), as. professor I. Perig

Ключові слова: ПТСР, травматичний стрес.

Keywords: PTSD, traumatic stress.

Ситуація в Україні, що склалася за останній рік, призвела до збройного конфлікту з величезною кількістю загиблих, поранених, заручників з числа військових, а також населення. Враховуючи постійне удосконалення військової техніки і тактики ведення боїв, появу явища «гібридної війни», особи, які беруть участь у військових конфліктах, все рідше мають можливість після виходу з місця бойових дій зберегти фізичне та психічне здоров'я. Все це зумовлює інтерес дослідників до проблеми психічного здоров'я тих, хто зазнав впливу травмуючого стресу збройних конфліктів. До їх наслідків можна віднести посттравматичний стресовий розлад (ПТСР).

Активно вивчаються психологічні наслідки стресу, викликаного участю у бойових діях (Абурахманов Р.А., Зеленова М.С., Лазебна Є.О.). У вітчизняній психологічній літературі відомі лише поодинокі експериментальні роботи щодо розвитку посттравматичного стресу внаслідок Чорнобильської аварії (Бобнева М.І., Гарнець О.М., Гончар П.С., Яковенко С.І.).

Посттравматичний стресовий розлад – термін, що зазвичай використовують для опису симптомів, виявлених у потерпілих від різноманітних надзвичайних ситуацій (НС).

Перебування на війні супроводжується комплексним впливом низки чинників, таких, як: 1) ясно усвідомлюване почуття загрози для життя, так званий біологічний страх смерті, поранення, болю, інвалідизації; 2) стрес, що виникає у безпосереднього учасника бою, поряд з цим з'являється психоемоційний стрес, пов'язаний із загибеллю товаришів по зброї або з необхідністю вбивати; 3) вплив специфічних чинників бойової обстановки (дефіцит часу, прискорення темпів дій, раптовість, невизначеність, новизна); 4) незвичайний для учасника війни клімат і рельєф місцевості (гіпоксія, спека, підвищена інсоляція тощо).

Отже, ПТСР – це психічне порушення, безпосередньо пов'язане з емоціями, що виникли в результаті НС, яка є загрозою заподіяти або вже заподіяла фізичну шкоду організму. Іншими сло-вами, це емоційна реакція людини на психологічну травму.

УДК 159.9

Корбак О. - ст. гр. БПм-51

Тернопільський національний технічний університет ім. Івана Пулюя

ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИХ ПРОЯВІВ ПТСР В УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ

Науковий керівник: к. психол. н., доцент Періг І. М.

Korbak O.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

RESEARCH OF SOCIAL AND PSYCHOLOGICAL MANIFESTATIONS OF PTSD IN COBBATANTS

Supervisor: Ph.D.(Psychology), as. professor I. Perig

Ключові слова: ПТСР, травматичний стрес.

Keywords: PTSD, traumatic stress.

На сьогоднішній день дослідження проблем посттравматичного стресового розладу (ПТСР) стає все більш актуальним не лише в медичному, але і в соціально-психологічному аспекті. Це пов'язано, перш за все, з масштабом розгортання та дією впливу збройного конфлікту і локальної війни на території України. Як і будь-який конфлікт або критична ситуація, збройні конфлікти не проходять без ускладнень, які не закінчуються з припиненням конфлікту або виходом з нього. Це і обумовлює вивчення психологічного стану та особливостей прояву ПТСР у людей, які пройшли через збройні конфлікти, з метою їх реадаптації до мирних умов життя, збереження здоров'я і працездатності. ПТСР у військовослужбовців виникає, як правило, після впливу травмуючих на психіку умов бойових обставин і, більше того, може проявитись через певний проміжок часу. .

Дослідження воєнного стресу (В.Г. Василевський, А.Б. Довгополюк, Г.О. Растовцев, Т.Б. Дмитрієва, Е.М. Єпачинцева, С.В. Литвинцев, Є.В. Снедков, Г.М. Тимченко, Г.А. Фастовцев, О.М. Харитонов та інші.) показали, що бойові ПТСР більш різноманітні і часто бувають більш тривалими, ніж ПТСР мирного часу через кумульовані (накопичені) в душі, в пам'яті, багаторазово пережиті жахи війни, фізичне і психічне перенапруження, горе втрат, співпереживання з пораненими.

У військових, які брали участь у бойових діях, з часом виділяються наступні основні симптоми посттравматичних стресових порушень: 1) надпильний; 2) перебільшене реагування; 3) притупленість емоцій; 4) агресивність; 5) порушення пам'яті та концентрації уваги; 6) депресія; 7) загальна тривожність; 8) напади люті; 9) зловживання наркотичними і лікарськими речовинами. 10) непрохані спогади; 11) галюцинаційні переживання. 12) проблеми зі сном; 13) думки про самогубство. 14) «вина вижившого» - почуття провини через те, коли людина вижила у важких випробуваннях, які забрали життя інших.

Таким чином, актуальність порушеної теми визначається соціальною ситуацією, що складається в суспільстві і гострою потребою учасників бойових дій у наданні першої психологічної допомоги, соціального захисту, соціально-психологічній реабілітації та підтримки для повноцінної життєдіяльності надалі.

УДК 9 (Укр.)

Малишівська І. – ст. гр. СП-31

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

КОНСТИТУЦІЙНА ДОКТРИНА М.ГРУШЕВСЬКОГО

Науковий керівник: ст. викладач Грузін В.Я.

Malyshivska I.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

CONSTITUTIONAL DOCTRINE OF M.GRUSHEVSKIY

Supervisor: Gruzin V.Y.

Ключові слова: Конституція, М.Грушевський

Keywords: Constitution, M.Grushevsky

Проблема незалежності України завжди була в центрі уваги вітчизняної політико-правової думки, результатом розвитку якої стали такі документи як Декларація про державний суверенітет України, Акт проголошення незалежності України та Конституція України, які закріпили створення української держави. З огляду на це значний теоретичний і практично-політичний інтерес становить конституційний проект Михайла Грушевського, якого справедливо вважають фахівцем у розвитку конституційних ідей, що визначальним чином вплинули на хід і результати українського визвольного руху на початку ХХ століття.

На початку першої російської революції М.Грушевський запропонував власний конституційний проект, який з'явився на світ у вигляді його статті «Конституційне питання і українство в Росії» в 1905 році. Це була принципово нова концепція адміністративно-територіального устрою, яка виходила з децентралізації Російської імперії, ідеї поступової відмови від поділу на губернії та повіти і запровадження земельного поділу.

В основі багатьох положень конституційного проекту М.Грушевського лежить принцип рівності. Вчений обґрунтовує необхідність закріплення у конституції: рівності та рівноправності усіх народів російської імперії; рівного виборчого права, як на обласному, так і на загальнодержавному рівнях; рівних прав усіх національностей щодо розвитку мови, культури, економіки та самоуправління; рівних політичних прав, у тому числі і для жінок.

Якщо розглянути основні закони, які прийняла Центральна Рада за час свого існування, то не дивно, що в багатьох із них ми бачимо відбиття державницько-правової концепції М.Грушевського. Так, у Конституції УНР проголошувалася рівність громадян незалежно від статі, віри, національності, недоторканність особи, свобода слова, права на об'єднання в організації, на страйки, на участь у державному і місцевому управлінні через активне і пасивне виборче право.

Зрозуміло, що внесок М.Грушевського у розвиток української держави і права є незаперечним. Можливо, варто звернутися до його праць зараз, коли ми намагаємося побудувати демократичну правову Українську державу та внести кардинальні зміни до існуючої Конституції України.

УДК 81'42

Мандич Т. – ст. гр. 212

Херсонський державний університет

МЕТАФОРА ЯК ЗМІСТОТВОРЧИЙ ЗАСІБ У ЖАНРІ СПОРТИВНОГО КОМЕНТАРЯ

Науковий керівник: к.ф.н., доцент Карабута О.П.

Manduch T.

Kherson State University

METAPHOR AS MAKE CONTENTS IN THE GENRE OF SPORTS COMMENTARY

Supervisor: c.p.s. Karabuta O.P.

Ключові слова: метафора, спортивний коментар

Keywords: metaphor, sports review

Тенденції щодо популяризації спорту в Україні динамічно зростають. Активну участь у цьому процесі беруть і ЗМІ. Наразі найбільшу цікавість глядацький загал проявляє до футболу. Гра стає більш зрозумілою та яскравою за допомоги супровідних коментарів. Однак не завжди образна мова професійного журналіста зрозуміла реципієнтам.

Наше дослідження здійснено на матеріалах прямих трансляцій футбольних матчів українських телерадіокомпаній «Україна»[Укр], «Перший Національний»[ПН], "Футбол"[Ф], "Футбол1"[Ф1], "1+1", "2+2".

Журналістський текст, окрім власне інформаційної функції, має на меті впливати на ті чи інші аспекти сприймання адресата комунікації, на його емоційну та інтелектуальну сфери, спонукати до певної діяльності. Метафоризована лексика є найбільш виразним засобом творення публіцистичного тексту.

Найпродуктивнішою є метафорична макромодель **футбол – людина**, яка тематично поділяється на мікромоделі.

Так, у мікромоделі **футбол – дія людини** маневри гравців кваліфікуються як трудова діяльність, напр.: *Різав кут Шовковський [2+2] тощо.*

Метафори за мікромоделлю **футбол – людський організм** вербалізують фізичні процеси та стани, властиві людині, напр.: *Футболісти діють згідно з ігровою аритмією [ПН].*

Вплив суспільства на спорт відображається в метафорах **футбол – соціум**: *Юсов втікає з-під оніку [Ф1].*

Таким чином, спортивні метафори тісно переплітаються з людською життєдіяльністю, чим увиразнюють сприймання ігрової специфіки та допомагають глядачам проводити паралелі між реаліями та футболом. Оскільки мова коментатора є відкритою системою, швидко розвивається та поповнюється новими лексичними одиницями, то використання спортивних метафор у живому мовленні потребує подальшого вивчення.

УДК: 796.37.06:612

Мельник М. – ст. гр. СІ-31

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

САМОКОНТРОЛЬ НА ЗАНЯТТЯХ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ

Науковий керівник: ст викладач Босюк О.М.

Melnyk M..

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

SELF-CONTROL IN THE CLASSROOM FOR PHYSICAL TRAINING AND SPORTS

Supervisor: Bosyuk O.

Ключові слова: самоконтроль, фізичне виховання, спорт

Keywords: Self-control, physical training, sports

При регулярних заняттях фізичними вправами і спортом дуже важливо систематично стежити за своїм самопочуттям і загальним станом здоров'я.

Найбільш зручна форма самоконтролю - це ведення спеціального щоденника. Показники самоконтролю умовно можна розділити на двох груп - суб'єктивні й об'єктивні.

До суб'єктивних показників можна віднести самопочуття, сон, апетит, розумова і фізична працездатність, позитивні і негативні емоції.

Як правило, при систематичних заняттях фізкультурою сон гарний, зі швидким засипанням і бадьорим самопочуттям після сну.

Застосовувані навантаження повинні відповідати фізичній підготовленості і віку.

При погіршенні самопочуття, сну, апетиту необхідно знизити навантаження, а при повторних порушеннях - звернутися до лікаря.

Щоденник самоконтролю служить для обліку самостійних занять фізкультурою і спортом, а також реєстрації антропометричних змін, показників, функціональних проб і контрольних іспитів фізичної підготовленості, контролю виконання тижневого рухового режиму.

Регулярне ведення щоденника дає можливість визначити ефективність занять, засоби і методи, оптимальне планування величини й інтенсивності фізичного навантаження і відпочинку в окремому занятті.

У щоденнику також варто відзначати випадки порушення режиму і те, як вони відбиваються на заняттях і загальній працездатності. До об'єктивних показників самоконтролю відносяться : спостереження за частотою серцевих скорочень (пульсом), артеріальним тиском, подихом, життєвою ємністю легень, вагою, м'язовою силою, спортивними результатами.

Регулярні заняття фізичною культурою не тільки поліпшують здоров'я і функціональний стан, але і підвищують працездатність і емоційний тонус. Однак варто пам'ятати, що самостійні заняття фізичною культурою не можна проводити без лікарського контролю, і, що ще більш важливо, самоконтролю.

УДК: 796. 606.124

Мельничук Н. - ст. гр. ХВ-21

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ

Науковий керівник: ст. викладач Луців В.С.

Melnychuk N.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

SCIENTIFIC APPROACHES TO A HEALTHY LIFESTYLE

Supervisor: Lutsiv V.

Ключові слова: спосіб життя, здоров'я

Keywords: lifestyle, health

Проблема формування здорового способу життя досить ретельно висвітлюється у багатьох соціально-філософських, педагогічних, соціологічних, медичних працях. Особливої актуалізації ця проблематика набула у другій половині ХХ століття як у світі в цілому, так й в Україні зокрема. У філософському розумінні спосіб життя – це характеристика сукупності типових видів життєдіяльності людей у поєднанні з умовами життя суспільства. Спосіб життя охоплює всі сфери суспільства: працю і побут, суспільне життя і культуру, поведінку (стиль життя) людей та їх духовні цінності. Тобто, поведінка, або стиль життя, є одним з найважливіших елементів способу життя в цілому, який не може не впливати на здоров'я окремої особи або на здоров'я тих чи інших соціальних груп населення.

Поведінка є однією з основних детермінант здоров'я, ступінь впливу якої значно перевищує вплив багатьох інших детермінант. За визначенням М. Lalonde (2006), вона разом з біологією людини, медичною допомогою та навколишнім середовищем відноситься до чотирьох основних чинників, що визначають рівень здоров'я.

Спосіб життя включає основну діяльність людини, куди входять трудова діяльність, соціальне становище, психоінтелектуальний рівень, рухова активність, спілкування та побутові взаємовідносини .

Спосіб життя – це біологічно соціальна категорія, інтегрує уявлення про певний тип життєдіяльності людини і характеризується її трудовою діяльністю, побутом, формою задоволення матеріальних та духовних потреб, правилами індивідуальної та громадської поведінки. Іншими словами, спосіб життя – це "обличчя" індивіда, що відображає водночас рівень суспільного прогресу.

Грибан В.Г. вважає, що спосіб життя – це соціальна категорія, яка включає якість, устрій і стиль життя. За визначенням ВООЗ, спосіб життя – це спосіб існування, який ґрунтується на взаємодії між умовами і конкретними моделями поведінки людини.

Таким чином “здорова” модель поведінки для певних, конкретних умов зменшує ризик виникнення захворювання. З цього також випливає, що різні умови життя передбачають і різні моделі поведінки.

УДК
Онуфрієва К. – ст. гр. 411
Херсонський державний університет

СЕМАНТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЛЕКСИКИ НАРОДНОЇ МЕДИЦИНИ

Науковий керівник: к.п.н., професор Тихоша В. І.

Onufrieva K.
Kherson state university

LEXICAL SEMANTIC CHARACTERISTICS OF TRADITIONAL MEDICINE

Supervisor: professor Tyhosh V. I.

Ключові слова: медицина, народна, семантика, етимологія
Keywords: medicine, national, semantics, etymology

Вивченню лексичного складу мови за тематичними групами в україністиці присвячено ряд досліджень: А. Берлізов (лексика рибальства), Л. Боярова (металургійна лексика), А. Бурячок (назви спорідненості та свояцтва). Серед недостатньо досліджених в лінгвістичному аспекті тематичних груп української лексики особливий інтерес становить лексика народної медицини. Таким чином, дослідження лексики народної медицини в українській мові є актуальним для сучасної мовознавчої науки, адже вона посідає помітне місце у словниковому складі нашої мови. Метою дослідження є аналіз лексики народної медицини, зафіксованої в сучасній українській мові. Предмет дослідження – структурно-семантичні та етимологічні особливості лексики народної медицини. У результаті дослідження нам вдалося розкрити історичний аспект розвитку медичної термінології. Ми з'ясували, що становлення української медичної термінології носило хвилеподібний характер, зумовлений історичними та суспільно-політичними причинами. До народної медичної терміносистеми відносять розмовні діалектні, просторічні назви та поняття з яскраво вираженим народним характером, котрі функціонують у фаховій літературі. На сьогоднішній день не існує чітко сформованої класифікації лексики народної медицини української мови. Ми переконалися в тому, що аналізовані лексеми, неоднорідні за своїм походженням. Оскільки лексика народної медицини є дуже давньою, то великий відсоток у ній складають споконвічні назви – спільнослов'янські. Запозичення становлять незначну частину. Це в основному тюркізми, грецизми, латинізми, а також запозичення з польської та румунської мов. Принципи номінації у досліджуваній лексичній різноманітні: за причиною захворювання, за ознаками захворювання, за суб'єктивними відчуттями хворого, за ураженням органом, за темпоральним чинником. Для найменувань лексики народної медицини характерне явище синонімії, полісемії. Значна кількість народних медичних назв увійшла до складу наукової медичної терміносистеми в процесі її формування.

UDC 004.438

Ornatovska V.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

THE JAVA PROGRAMMING LANGUAGE

Supervisor: Babiak J.

УДК 004.438

Орнатівська В. – ст. гр. СН-21

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

МОВА ПРОГРАМУВАННЯ JAVA

Науковий керівник: доцент, канд. пед. наук Баб'як Ж.В.

Ключові слова: JVM (Java Віртуальна Машина), Java мова програмування;

Keywords: JVM (Java Virtual Machine), Java programming language;

Computers can work with different kinds of problems if they are given the right instructions for what to do. Instructions are first written in one of the high-level languages, e.g. FORTRAN, COBOL, ALGOL, PL/I, PASCAL, JAVA, BASIC, depending on the type of problem to be solved. A program if written in one of these languages is often called a source program and it cannot be directly processed by the computer until it has been compiled, which means interpreted into machine code.

Java remains the top programming language both in terms of current use in projects and developer choice. Java was developed by James Gosling, in 1990 at Sun Microsystems. Java was originally called *OAK*, and was designed for handheld devices and set-top boxes. *OAK* was unsuccessful so in 1995 Sun changed the name to Java and modified the language to take advantage of the burgeoning World Wide Web. Java further adds to the capabilities of C++ language. It is often said that Java owes a lot to C and C++ in terms of features and capabilities. The special thing about Java is that this is the first purely object oriented programming language. Java was developed on the principle of WORA i.e. "Write Once Run Anywhere". This feature adds to the portability of Java. You just need to compile Java Source code once and then on any machine where JVM (Java Virtual Machine is installed), you can run that code irrespective of the underlying operating system and hardware.

Java language is used to develop enterprise level application and video games; it can be employed to develop web based applications when used with JSP (Java Server Pages). Java has huge job market with attractive incentives. This is a must learn language for every programmer. Java's "run anywhere" quality applies to location and industry as well as platform. Java is fast, secure, and reliable. From laptops to datacenters, game consoles to scientific supercomputers, cell phones to the Internet, Java is everywhere!

According to Dice's July, 2014 data, Java (including Java Platform Enterprise Edition, Oracle's extended version) and various flavors of C (including C++ and C#) are out in front by a large margin, with 17,393 and 16,172 job postings asking for those skills this month.

Java is a general purpose programming language with a number of features that make the language well suited for use on the World Wide Web. Small Java applications are called Java applets and can be downloaded from a Web server and run on your computer by a Java-compatible Web browser, such as Netscape Navigator or Microsoft Internet Explorer.

УДК 336.74

Осадчук М., Река З. – ст. гр. ПО-21;

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

СТУДЕНТСЬКІ ГРОШІ: АНАЛІЗ ДОХОДУ ТА ВИТРАТ

Науковий керівник: к. філол.н, доцент Плавуцька І. Р.

Osadchuk M., Reka Z.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

STUDENTS MONEY: INCOME AND EXPENCES ANALYSIS

Supervisor: PhD Plavutska I. R.

Ключові слова: студенти, гроші

Keywords: students, money

We have chosen this theme as it has always been a noteworthy and significant topic. It is a well-known fact that money is an integral part of our life as people need money to satisfy their material and spiritual needs. Roman writer and philosopher Claudius Elian said, "People say that money cannot bring happiness but still it brings so much joy." So, famous people also paid great attention to this important invention of mankind.

For a student money is an indicator of independence from parents. That is why we would like to speak about how to save students' money; how to earn it and how to use it efficiently.

It should be noticed that the main students' income is their scholarship as a reward for sleepless nights, great efforts and knowledge. But every student spends a scholarship in her or his own way. The most interesting the question is if this money is enough for a living.

Recently two students have conducted a survey among students of Lviv Politechnic National University, using the method of questionnaire. The following results have been obtained: the students of Lviv Politechnic National University spend most of the scholarship on their daily needs (35%), secondary costs take the second place – (26%), "entertainments" and "savings" take the third place (23%) and an extremely low percentage of Lviv Politechnic National University students (only 16%) spend their money on "education".

We conducted the same survey among the students of TNTU. Today the scholarship at our University is 857 hryvnias, but girls and boys spend it in different ways. The research shows that students spend most of their money on food - about 36% (girls) that is 300 hryvnias from a total amount and about 40% (boys) that is 343 hryvnias. A large amount of money is spent on clothes, shoes, but having such a low scholarship the student cannot afford to make such purchases every week or even every month. Nevertheless, girls spend on clothes and shoes 33% - it is 283 hryvnias, and boys - 30 %, which is 257 hryvnias. Travelling costs (public transport) comprise 11% (that is 100 hryvnias). Girls spend about 150 hryvnias - that is 16.5% - on make-up and 3.5% (24 hryvnias) on entertainment, meanwhile boys spend for entertainment 157 hryvnias, that is 19.0%.

Having conducted the research we can conclude that the students' scholarship is very low, it is insufficient and never enough for a living. So students have to look for a job (as a promoter, leaflet distributor, waiter, and courier) or to find some ways to earn additional income to meet their needs like food, clothing, education and entertainment.

УДК 796.37.037

Пастернак І., ст. гр. СБ-21

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

СКЛАДОВІ УСПІШНОСТІ РУХОВОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ

Науковий керівник: к.п.н., доц. Салук І.А.

Pasternak I.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

CONSTITUENTS OF PROGRESS IN MOTIVE PREPARATION OF STUDENTS IN LEARNING PROCESS

Supervisor: Saluk I.

Ключові слова: фізичне виховання, фізична активність

Keywords: physical education, physical activity

Рухова підготовка, як і будь-який інший перехідний процес повинна бути строго регламентована й базуватися на визначених методологічних постулатах та концепціях, які враховують закономірності управління біологічними системами, а саме:

- 1) визначенні структури та рівнів фізичного стану студентів;
- 2) диференціації студентів на групи з низьким, середнім і високим рівнем фізичного стану;
- 3) визначення оптимального поєднання тренувальної роботи з використанням чітко виражених ергофізіологічних режимів;
- 4) розробці співставлених норм для груп з різним рівнем фізичного стану;
- 5) знанні закономірностей розвитку і інволюції рухових функцій;
- 6) обліку ступені тренування рухових здібностей;
- 7) постійному моніторинзі фізичного стану;
- 8) визначенні ефективності тренувальних впливів у вигляді співвідношення досягнутого ефекту до часу його зберігання;
- 9) обліку психодинамічних та особистих характеристик студентів, їх мотиваційної сфери та соціальних установок.

Дотримання цих методологічних принципів дозволяє протягом одного року підвищити на 15-20% фізичний стан студентів. Але ж досягнутий ефект зберігається на більше трьох місяців і під кінець рекреаційного періоду він зникає зовсім.

Приріст рухових здібностей відбувається за рахунок удосконалювання механізмів центральної регуляції та підвищення синхронізації вегетативних функцій на меж системному рівні. За рахунок цих двох механізмів й підвищується адаптаційні можливості студентів до м'язових навантажень різноманітної модальності, міцності й тривалості.

Отже, в процесі багаторічної рухової підготовки можливо лише зберігати рівень фізичного стану студентів першого курсу. При цьому організація процесу фізичного виховання повинна базуватися на викладених методичних постулатах. В іншому випадку (В.А. Романенко 1995-2005) рухова підготовка студентів є не більш ніж міфом, який немає ніякого відношення до реального існування.

УДК 796.37.037

Пашко П. – ст. гр. МІ-21

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

СТАВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ ДО ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

Науковий керівник: доцент Кульчицький З.Й.

Pashko P.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

STUDENTS ' ATTITUDE TO PHYSICAL CULTURE AND SPORTS

Supervisor: Kulchytsky Z.

Ключові слова: самостійна робота, культура здоров'я

Keywords: independent work, culture of health

Внаслідок поглиблення соціально-економічної, екологічної та демографічної кризи погіршилось здоров'я і фізична підготовленість студентської молоді. Основними чинниками негативного впливу на фізичний стан студентів є низька мотивація до занять фізичною культурою і спортом (ФКіС), низький рівень рухової активності, відсутність спеціальних знань про засоби підтримання і контролю фізичної підготовленості, здорового способу життя.

Метою роботи є виявлення інтересів студентської молоді до занять фізичною культурою і спортом, як одного з головних аспектів підвищення ефективності процесу фізичного виховання.

Нами було проведено анкетування студентів II курсу денної форми навчання, яких за станом здоров'я віднесено до основної медичної групи.

Абсолютна більшість студентів (Ю – 95,8 %, Д – 93,4 %) вважають, що завдяки заняттям ФКіС можливо покращити свій стан здоров'я, що свідчить про їх високий рівень свідомості.

На „відмінно” оцінюють свій стан здоров'я 41,2 % (Ю) і 27,4 % (Д); на „задовільно” – 48,4 % і 65,6 %; „незадовільно” – 8,3 % і 5,5 %. Відповідно це свідчить про те, що студенти перевищують суб'єктивну самооцінку свого стану здоров'я, тому що згідно результатів наукових досліджень та даними Міністерства охорони здоров'я України майже 90 % молоді мають відхилення в стані здоров'я.

Переважній більшості студентів (Ю – 50,0 %, Д – 67,4 %) подобаються заняття фізичною культурою у *тренажерному залі*. Це пояснюється тим, що вправи з обтяженнями та на тренажерних пристроях дають можливість корекції фізичних вад та значно покращують будову тіла людини. Підтвердженням цього є високий відсоток вибору студентами такого виду рухової діяльності як *атлетизм* (Ю – 31,4%, Д – 34,6%).

Залік з фізичного виховання більш значущим виявився для дівчат (19,7 %), тоді як тільки 7,9 % юнаків відмітили цей чинник як значущий.

В цілому можна стверджувати, що студенти в процесі вибору керуються різноманітними мотивами, серед яких найбільш вагомим є покращення зовнішнього вигляду. Це підтверджується значною кількістю студентів, які вибрали атлетизм та бажають займатися у тренажерному залі.

УДК: 613.16-06:612

Пилипець Г. – ст. гр. ХК-21

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ОСОБЛИВОСТІ ДИХАЛЬНИХ ПРОБ У ПЛАВЦІВ

Науковий керівник: ст. викладач Федчишин О.Я.

Рyлypec G.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

FEATURES OF RESPIRATORY SAMPLES SWIMMERS

Supervisor: Fedchyshyn O.

Ключові слова: дихання, плавці, спорт

Keywords: breathing, swimmers, sports

Застосовані нами функціональні проби показали, що у всіх досліджуваних групах плавців, незалежно від їх кваліфікації, в умовах погоди III типу показники дихальних проб суттєво нижчі за відповідні показники при метеоумовах I типу (табл. 1).

Таблиця 1

Час затримки дихання у плавців при метеоумовах I і III типів

Група плавання	Дихальна проба	n	Час затримки дихання с, $M \pm m$		P
			Метеоумови I типу	Метеоумови III типу	
Плавці	Штанге	73	$49,71 \pm 0,54$	$44,64 \pm 0,59$	$< 0,05$
ГОП	Генчі	73	$30,89 \pm 0,57$	$27,92 \pm 0,59$	$< 0,05$
Плавці 3-го розряду	Штанге	25	$60,91 \pm 0,99$	$57,64 \pm 0,97$	$< 0,05$
	Генчі	25	$36,93 \pm 0,65$	$34,58 \pm 0,62$	$< 0,05$
Плавці 2-го розряду	Штанге	24	$69,91 \pm 0,82$	$67,29 \pm 0,79$	$< 0,05$
	Генчі	24	$40,96 \pm 0,62$	$38,92 \pm 0,66$	$< 0,05$

У плавців групи оздоровчого плавання при метеоумовах III типу, у порівнянні з I, час затримки дихання (проба Штанге) достовірно зменшився на 10,2%, час затримки дихання при пробі Генчі зменшився на 9,6%. За умов погоди III типу зменшення тривалості перебування під водою плавців ГОП при функціональній пробі Штанге відмічалось у 86,3% обстежених, а при пробі Генчі ця величина зменшувалась у 89,0 % осіб.

У плавців 3-го і 2-го спортивного розрядів при метеоумовах III типу, порівнюючи з метеоумовами I, час затримки дихання після вдиху достовірно зменшився відповідно на 7,6% і на 6,8%; час затримки дихання після видиху у плавців 3-го розряду вірогідно зменшився на 7,4% та у плавців 2-го спортивного розряду на 7,2%. Зниження парціального тиску кисню в альвеолярному повітрі (гіпоксичний ефект атмосфери) призводить до зменшення насичення киснем артеріальної крові що, у свою чергу, прискорює подразнення дихального центру і, відповідно, призводить до зменшення часу затримки дихання.

УДК: 613.16- 06:612.821

Попадюк О. – ст. гр. КА-41

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРНОЇ ПРОГРАМИ "REACTION-TEST" У ТРЕНУВАННІ ПЛАВЦІВ

Науковий керівник: к.м.н., зав. кафедри фізичного виховання і спорту
доцент Курко Я.В.

Poradyuk O.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

USING THE COMPUTER PROGRAM "REACTION-TEST" IN TRAINING SWIMMERS

Supervisor: Kurko Y.

Ключові слова: комп'ютерна програма, плавці

Keywords: computer program, swimmers

Практика міжнародних змагань показує, що одна сота секунди вирішує перемогу, тому швидкість реакції плавців на стартовий сигнал є однією з умов успіху.

Вивчали швидкість (час стартової реакції) у 24-х плавців збірної команди університету з плавання при I та III типах погоди.

Результати проведеного дослідження швидкості реакції на звуковий подразник показали, що у тестованій групі плавців спостерігалась тенденція до зниження швидкості слухової реакції із погіршенням погодних умов, особливо тоді, коли досліджувані приймали стартове положення, нахилиючись до низу (табл. 1).

Таблиця 1

Час слухової (стартової) реакції плавців, мс за різних типів погоди ($M \pm m$)

Положення тіла плавця	n	Час простої слухової сенсомоторної реакції		P
		I тип	III тип	
Вертикальне	24	221,85 ± 2,59 *	237,49 ± 2,62	< 0,05
Стартове	24	245,77 ± 2,77	263,63 ± 2,99	< 0,05

Примітка:
* – $P < 0,05$ – порівняння при вертикальному і стартовому положеннях

Відомо, що час простої слухової реакції залежить від швидкості збудження рецептора і посилення імпульсу у відповідний чутливий центр; швидкості переробки сигналу в ЦНС; швидкості посилення сигналу по аферентних волокнах та швидкості розвитку збудження в м'язі (Курко Я.В., 2006). Тому, на нашу думку, імовірно збільшення часу реакції плавців при метеоситуації III типу, у порівнянні з I, можна пояснити розвитком гальмівного процесу в корі головного мозку, зниженням порогу чутливості рецепторів і здатності м'язової тканини відповідати збудженням на нервовий імпульс.

Висновок. Погодні умови впливають на швидкість стартової реакції плавців збірної команди університету з плавання. Отримані дані можуть бути використані для покращення ефективності тренувань як плавців, так і спортсменів з інших видів спорту.

УДК: 796.37

Савіцький А. – ст. гр. КТ-21

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ СПЕЦ. МЕД. ГРУП

Науковий керівник: ст. викладач Босюк О.М.

Savitsky A.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

PHYSICAL EDUCATION IN STUDENTS OF SPECIAL MEDICAL GROUP

Supervisor: Bosyk O.

Ключові слова: фізичне виховання студенти

Keywords: physical education, students

Програма з фізичного виховання (розділ спеціальна медична група) розробляється на підставі державного компонента загальної середньої і вищої освіти та є загальнообов'язковою складовою мінімального (базового) змісту фізкультурної освіти для студентів вищої школи.

У зв'язку з певним відсотком студентів з послабленим здоров'ям, вони потребують особливої уваги та індивідуального підходу на заняттях з фізичної реабілітації.

Завданнями фізичної реабілітації, як навчальної дисципліни у Тернопільському національному технічному університеті ім. Пулюя є:

- пропаганда здорового способу життя і спорту серед студентів, як важливого засобу виховання і зміцнення здоров'я студентської молоді незалежної України;

- забезпечення в студентській молоді належного рівня розвитку показників їх функціональних та морфологічних можливостей організму, фізичних якостей, рухових здібностей, працездатності та підготовка до складання окремих державних тестів фізичної підготовленості;

- усунення або зменшення наслідків захворювань та травм; стимуляція процесів компенсації; попередження паталогічного процесу;

У спеціальній медичній групі можуть навчатись студенти з ослабленим здоров'ям, які не звільнені від практичних занять з фізичної культури і тільки після медичного обстеження і рекомендації лікаря, про можливість займатись у загальній оздоровчій групі.

На заняттях з студентами спеціальної медичної групи необхідно дотримуватись загальноприйнятої структури заняття з фізичної культури, однак воно складається не з трьох, а з чотирьох частин.

Усі частини заняття спрямовані на розв'язання освітніх, виховних і оздоровчих завдань органічно поєднані між собою і становлять єдине ціле.

Фізична реабілітація здійснюється відповідно до програми з студентами усіх курсів і проводиться у формі учбових занять, ранкової гігієнічної гімнастики, самостійних занять фізичними вправами, масових оздоровчих, фізкультурних і спортивних заходів. Більшість занять у спеціальній групі має проводитися на відкритому повітрі, що сприяє загартуванню організму.

УДК: 796.37.06:612.821

Стахів М. – ст. гр. КБ-51

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ НА КАФЕДРІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ

Науковий керівник: ст. викладач Федчишин О.Я.

Stahiv M.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

COMPETENCE APPROACH USED AT THE DEPARTMENT OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORT

Supervisor: Fedchyshyn O.

Ключові слова: навчання, фізичне виховання, студенти

Keywords: education, physical education, students

Компетенція (лат. *competentia*) в прямому перекладі означає взаємне прагнення, об'єднання, відповідальність, підхід особистостей, які мають певні обов'язки, повноваження, знання, досвід, сукупність їх, затверджені законом або іншими державними документами.

Трансформуючи ці поняття в галузь освіти, викладання, навчання можна вважати, що під компетентністю і компетенцією розуміють взаємозв'язок „викладач – студент”, при якому підвищення, поглиблення знань, умінь, обізнаності однієї сторони (викладач) повинні передаватись тим, хто навчається (студент).

Ось чому особливої актуальності набуває поняття компетентності студентів, оскільки лише вона може забезпечити готовність до оволодіння такими знаннями та технологіями, які дозволять їм оперувати і управляти інформацією, швидко приймати рішення, вирішувати державні проблеми.

В цих умовах кафедра фізичної реабілітації і валеології проводить певну роботу щодо застосування різних компетентнісних підходів у виборі базових компетентностей, поєднання знань і умінь, пізнавальних цінностей, практичних навичок, емоцій, поведінкових компонентів та ін. При цьому залучаються можливі в наших умовах іновативні технології, а також основні методи набутих колективом викладачів кафедри принципів педагогічної науки.

Так, часто в базові тематичні матеріали лекцій включаються нові наукові дані, не зменшуючи академічності змісту лекцій вводяться діалоги, враховується зацікавленість студентів до певних проблем, формулюються ситуаційні задачі, визначається думка молоді щодо шляхів їх вирішення.

Контроль знань та умінь з аудиторної і самостійної робіт проводиться шляхом живого діалогу, а також за допомогою безмашинного програмованого контролю. Зараз для проведення тестування розробляються і заносяться в комп'ютерну програму завдання з усіх модулів навчальних програм основних дисциплін.

Отже, з метою підвищення компетентності студентів використовується різні компетенції, підходи, які сприяють підвищенню якості навчального процесу.

УДК: 796.37- 06:61

Сусь С. – ст. гр. ХВМ-51

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ЗНАННЯ ТА УМІННЯ ВЕДЕННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ В СТУДЕНТІВ ТНТУ

Науковий керівник: доцент Кульчицький З.Й.

Sus' S.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

KNOWLEDGE AND SKILLS HEALTHY LIFESTYLES IN STUDENTS OF TNTU

Supervisor: Kulchytsky Z.

Ключові слова: знання, здоровий спосіб життя

Keywords: knowledge, healthy lifestyles

Успішне засвоєння вимог системи виховання здорового способу життя залежить не лише від бажання й здібностей молодих людей, а й від стану їх здоров'я.

За даними офіційної статистики в Україні приблизно 70 % дорослого населення має низький та нижчий за середній рівні фізичного здоров'я. 22,6 % учнів загальноосвітніх шкіл України мають середній рівень фізичного здоров'я, 33,5 % - низький. Лише 6,7 % мають рівень фіз. здоров'я вище за середній і 0,8 % - високий.

Механізм виховання здорового способу життя у студентів повинен складатися з використанням певних підходів: індивідуально-особистісний підхід, створення атмосфери співпраці, співтворчості і взаємонавчання; орієнтації на самовиховання, здійснення навчально-виховного процесу на засадах інтегрованого підходу на всіх етапах процесу виховання, форм навчання: ранкової гімнастики, спортивних годин, секцій, туризму, спортивних заходів, змагань.

Водночас, використання фізичних вправ з предметами і без предметів, гімнастичних та силових, легкоатлетичних та ігрових допоможе з найменшою затратою часу ефективно виховувати здоровий спосіб життя у студентів.

Мета нашого дослідження встановити рівень засвоєння знань та умінь виховувати здоровий спосіб життя в студентів ТНТУ.

Як свідчать **результати анкетування** студентів, які навчалися згідно розробленого механізму, за рівнем засвоєння знань та умінь виховування здорового способу життя ми дослідили три групи студентів.

Першу групу 24% становили студенти з високим рівнем знань щодо виховання здорового способу життя. До другої, найчисленнішої групи 41% — середній рівень знань, відносились студенти, які хочуть щоб їм підказували шляхи виховання здорового способу життя. До третьої групи 35% — низький рівень знань, належать молоді люди, які не навчилися використовувати засоби фізичної культури для виховання здорового способу життя.

Висновок. Результати дослідження показують, що у більшості студентів знання та уміння виховувати здоровий спосіб життя сформовані недостатньо.

УДК

Сольник Н. – ст. гр. ОТП-411

Технічний коледж Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя

ВЗАЄМОДІЯ ВИДІВ ТРАНСПОРТУ: ТЕНДЕНЦІЯ РОЗВИТКУ

Науковий керівник: спеціаліст, викладач Лотоцька В.М.

Solnyk N.

Technical College Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

THE INTERACTION MODES OF TRANSPORT: THE DEVELOPMENT TREND

Supervisor: specialist, teacher Lototska V.M.

Ключові слова: транспорт, взаємодія

Keywords: transport, interection.

Транспорт - це найбільша та важлива галузь народного господарства, величезна сфера додатку людської праці, найширша галузь використання новітніх результатів науки і техніки, гігантська динамічна система, де необхідна найтісніша взаємодія частин і підрозділів.

Взаємодія – це діяльність, спрямована на реалізацію спільної мети, яка передбачає найбільш повне використання всіх ресурсів і можливостей системи.

Економічний аспект взаємодії має базуватися на таких положеннях:

- розробка єдиних планів та прогнозів перевезення вантажів і пасажирів, що дозволяє заздалегідь підготувати рухомий склад;
- встановлення погоджених тарифів на перевезення різними видами транспорту.
- введення єдиної номенклатури вантажів, розробка уніфікованих планів і звітних показників, що характеризують якість і ефективність перевезень вантажів і пасажирів.

Чітка організація всієї роботи з вантажовласниками дозволить уникнути ряду недоліків, властивих існуючій системі перевезень за участю декількох видів транспорту, а саме:

- необхідності контакту з різними підрозділами і посадовими особами, територіально розташованими у різних місцях;
- необхідності оплати провізних плат, додаткових зборів, договірних тарифів по різних рахунках і реквізитах у різний час;
- великі витрати робочого часу і транспортні витрати на організацію перевезення.

Незважаючи на самостійність, всі види транспорту знаходяться у відомій залежності один від одного і роблять істотний взаємний вплив на процес і результати своєї роботи.

Єдність призначення всіх видів транспорту, а також тісна взаємозалежність між ними дозволяє розглядати їх як єдину транспортну систему держави, функціонування якої обумовлено певними об'єктивними закономірностями.

УДК 621.326

Тернова Л. –ст. гр. Мз – 72

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ЯК ФАКТОР СОЦІАЛІЗАЦІЇ ПІДЛІТКІВ

Науковий керівник: к.п.н., доктор Лякішева А.В.

Ternova L.

Eastern European National University Ukrainian

SOCIAL NETWORKS AS FACTOR OF SOCIALIZATION OF TEENAGERS

Supervisor: Liakisheva A.V.

Ключові слова: соціальна мережа, підлітковий вік, соціалізація.

Keywords: social network, teens, socialization.

За останнє десятиліття, соціальні мережі завоювали невід'ємну частину комунікаційної системи людства. В наш час розвитку комп'ютерних технологій, Інтернету, практично кожен зареєстрований в соціальній мережі. За допомогою них можна шукати, надсилати, класифікувати та опрацьовувати інформацію на новому рівні, який, ще у ХХ столітті здавався просто неможливим. Соціальні мережі вносять значні зміни у соціалізацію підлітків, тому дана тема є актуальною.

«Соціальна мережа» - особливий вид соціальної комунікації, спрямованої на взаємодію користувачів Інтернету з метою задоволення потреб у спілкуванні, знайомстві, передачі і отриманні інформації.

Соціальні мережі відносно нове явище, але воно вже міцно закріпилося у буденному житті молодого покоління. Розробники удосконалюють їх, покращуючи можливості віртуального спілкування, інтегрують нові способи розваг у соціальних мережах, що перетворює їх, не просто у спосіб спілкування, а в справжній розважальний віртуальний майданчик, який здатен задовольнити смаки різних користувачів. У підлітковому віці взаємодія з однолітками є головним чинником розвитку. Якщо підліток не може задовольнити його у реальному житті, то це легко вдається у соціальній мережі, адже в соціальній мережі не лише можна розшукати співрозмовника, а й представити свій віртуальний образ.

В соціальній мережі легко створити собі авторитет, за допомогою звичайних слів, фото та відео матеріалів, без реальних вчинків.

Отже, соціалізація підлітків відбувається за такими основними принципами соціальної мережі які : ідентифікація — здатність оприлюднити та відсортувати інформацію про себе; присутність на сайті — функціонал соціальних мереж дозволяє побачити, хто з її користувачів, в даний час знаходиться на сайті; стосунки — можливість вказати рівень стосунків між двома користувачами соціальної мережі; взаємодія між учасниками — здатність надсилати особисті текстуальні повідомлення, коментувати чи критикувати контент у соціальній мережі; спільноти — можливість створювати, формувати та вступати до спільнот за різними інтересами; репутація та популярність — можна переглянути статуси інших користувачів, прослідкувати за його поведінкою в соціальній мережі; обмін — здатність поділитися з іншими учасниками контентом, який буде для них цікавим: фотографіями, відеоматеріалами, музичними файлами, документами, посиланнями, презентаціями тощо.

УДК 320

Федорович Р. – ст. гр. ОТП-111

Технічний коледж Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя

ЛИСТОПАДОВИЙ ЧИН І ПРОГОЛОШЕННЯ ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ

Науковий керівник: Вахрив І.І.

Fedorovych R.

Technical College Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

BATTLE OF LVIV AND PROCLAMATION OF WEST UKRAINIAN PEOPLE'S REPUBLIC

Supervisor: Vakhriv I.I.

Ключові слова: переворот, незалежність, державність.

Keywords: revolution, independence, statehood.

Напередодні Першої світової війни Східна Галичина, Буковина та Закарпаття перебували у складі Австро-Угорщини. В жовтні 1918 року в умовах воєнної поразки австро-німецького блоку Австро-Угорська імперія розпалася на декілька незалежних держав. Рішучі заходи зі створення власної держави почали робити й українці. Український рух особливо активізувався в Галичині з утворенням у Києві Української Центральної Ради та проголошення Української Народної Республіки. У вересні 1918 року в Львові було проведено кілька великих мітингів з вимогами об'єднання всіх підавстрійських українських земель в окремих коронний край.

Наприкінці вересня 1918 року у Львові було сформовано Український Генеральний Військовий Комісаріат, який розпочав роботу з підготовки збройного повстання. 18-19 жовтня 1918 року у Львові відбулося зібрання українських послів до парламенту та крайових сеймів Галичини і Буковини, на якому було утворено Українську Національну Раду (УНРаду) на чолі з Є.Петрушевичем.

31 жовтня 1918 р. у Львові стало відомо про приїзд до міста Польської ліквідаційної комісії, яка мала перебрати владу над Східною Галичиною і включити її до складу Польщі. Тоді на вечірньому засіданні Комісаріату було вирішено взяти владу у Львові збройним шляхом. В ніч на 1 листопада 1918 р. частини УСС, очолювані сотником Д.Вітовським, зайняли всі важливі об'єкти міста – військові казарми, телеграф, пошта, будинок сейму, банки.

1 листопада УНРада проголосила Українську державу на всій українській етнічній території Східної Галичини, Буковини і Закарпаття. 13 листопада 1918 року Західноукраїнська Народна Республіка проголошена незалежною, суверенною державою українського народу, президентом був обраний Є.Петрушевич. Однак вже з перших днів існування ЗУНР польська влада розпочала підготовку до наступу на західноукраїнські землі, який згодом розгорнувся в українсько-польську війну.

Отже, Листопадовий чин спричинився до утворення Західноукраїнської Народної Республіки. Однак в складних умовах державотворення українському народу довелось ще тривалий час відстоювати своє право на власну єдину, суверенну, незалежну державу.

УДК 796.37.037

Федчук Т. – ст. гр. КТ-21

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ СПОРТИВНОГО ТРЕНУВАННЯ

Науковий керівник: доцент Галіздра А.А.

Fedchuk T.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

MAIN PRINCIPLES SPORTS TRAINING

Supervisor: Halizdra A.

Ключові слова: тренування, фізичні якості

Keywords: training, physical qualities

Актуальність. Основна мета спортивного тренування – забезпечити високий рівень здоров'я спортсменів, оволодіння спортивною технікою, виховання моральних та вольових рис характеру, розвиток фізичних якостей (сили, швидкості, витривалості, спритності) і на цій основі – досягнення високих показників в обраному виді спорту

Тренер, обізнаний з основними питаннями теорії, методики навчання й тренування, володіючи технікою тих чи інших вправ, передає свої знання й уміння шляхом розповіді, особистого показу, після чого пропонує членам колективу виконати їх. Принципів спортивного тренування є кілька, але основним вважають всебічну підготовку спортсмена. Всебічний розвиток спортсмена, його високий моральний і культурний рівень, гармонійний розвиток мускулатури та рухомих якостей, відмінна робота серцево-судинної, дихальної та інших систем організму, фізична досконалість у цілому – основа успіху в будь-якому виді спорту.

Особливого значення набуває здійснення принципу всебічності у навчально-тренувальній роботі з юними спортсменами.

Другий принцип – свідомість; він передбачає таку побудову навчання й тренування, які забезпечать розуміння, активне ставлення спортсмен до них. Принцип свідомості, який у радянській системі тренувань став одним з найважливіших, означає, що спортсмен повинен знати, що, чому й навіщо він робить. Інструктор чи тренер повинні проводити з вихованцями бесіди про конкретні завдання кожного тренувального заняття.

Третій принцип – поступовість. Він побудований на тому фізіологічному положенні, що зміни в перебудові органів і систем організму та покращення їх функцій відбуваються під впливом тренування поступово, протягом певного часу. Звідси висновок – тренувальне навантаження треба підвищувати поступово, від заняття до заняття. Здійснення цього принципу базується і на відомих педагогічних правилах – «від простого до складного», «від легкого до важкого», «від відомого до невідомого». Найправильнішим при навчанні є сполучення правил – «від простого до складного» і «від легкого до важкого». Принцип поступовості визначає планове збільшення навантажень і складності вправ на кожному занятті. Це й повинні відбивати тижневі, місячні й річні плани тренувань. Поступовість у навчанні має відповідати силам і можливостям, тобто треба враховувати індивідуальні особливості кожного з них.

Висновок. Дотримуючись основних принципів тренування можна оптимальніше проводити навчально-тренувальний процес, забезпечуючи при цьому достатній рівень здоров'я спортсменів.

УДК 796.37.037

Хлопик В. - ст. гр. ЕТ-21

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ТРЕНУВАННЯ ВЕСТИБУЛЯРНОЇ СТІЙКОСТІ У БАСКЕТБОЛІСТІВ

Науковий керівник: ст. викладач Третяк В.С.

Khlopik V.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

TRAINING VESTIBULAR STABILITY IN BASKETBALL

Supervisor: Tretjak V.

Ключові слова: баскетбол, вестибулярне подразнення

Keywords: basketball, vestibular stimulation

Баскетбол характеризується високою швидкістю виконання тактичних та технічних дій спортсменів під час гри.

Аналіз публікацій показав, що дослідженню вестибулярної стійкості у баскетболі приділяється недостатньо уваги, а сучасні методики оптимізації тренувального процесу базуються на підвищенні рівня фізичної підготовленості.

У процесі тренувальної та змагальної діяльності спортсмени зустрічаються з ігровими ситуаціями в яких часу на прийняття рішення майже не залишається і швидкість та доцільність дій на майданчику залежить від реакції та готовності баскетболіста до боротьби в таких умовах, а саме його підготовленості до швидких та технічних дій.

Об'єм тренувальних навантажень безпосередньо залежить від здібностей баскетболістів і зумовлений необхідністю корекції техніки виконання прийомів баскетболу. Важливо виправляти помилки техніки виконання прийомів саме на цьому етапі, тому що неточне виконання будь-яких дій обов'язково буде гальмувати наступне вивчення більш складних технічних прийомів. Нами було визначено, що на цьому етапі фізичні вправи мають таке приблизне співвідношення: вправи направлені на фізичний розвиток – 35%, вправи технічної підготовки – 45%, тактичні дії – 20% від загального об'єму тренувальних вправ. За нашими спостереженнями найбільш ефективними на цьому етапі є комбіновані вправи з одночасним впливом на фізичний розвиток та вдосконалення технічної майстерності. Як бачимо отримані цифри у дослідженні практично співпадають з даними наведеними у спеціальній літературі.

З метою наближення дослідження до змагальних умов проводився тест на точність виконання штрафних кидків після вестибулярних подразнень. Досліджувані виконували 5 кидків з штрафної лінії. Після 5-кратного обертання вправа повторювалася. Різниця точності влучань у кошик свідчить про стан вестибулярної стійкості. За результатами другої проби середнє відхилення у різниці показників влучних кидків першої та другої спроби склало 1,69 влучань. Такий результат свідчить про негативний вплив вестибулярних подразнень на влучність баскетболістів.

Доведено, що при впровадженні у тренувальний процес вправ, спрямованих на акцентований розвиток сенсорних функцій покращується рівень володіння технічними елементами баскетболу. Розвиток вестибулярної стійкості на етапі спеціальної базової підготовки доцільно здійснювати за рахунок акцентованого впливу на сенсорні системи за допомогою спеціальних вправ.

УДК 421. 526

Цанцала Р. – ст. гр.– СН -51

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

РІВЕНЬ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНОСТІ ЯК ЧИННИК МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ ДО ФІЗИЧНОЇ АКТИВНОСТІ В УМОВАХ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ТА У ВІЛЬНИЙ ЧАС

Науковий керівник: доцент Галіздра А.А.

Tsantsala P.

Ternopil Iuan Pul'uj National Technical University

PHYSIKAL PREPAREDNESS LEUEL,AS STUDENTS'MOTIUATION FAKTOR TO A PHYSIKAL ACTIUTTY,IN THE CONDITIONS OF SCIENTIFIC PROCESS AND ON OWN TIME

Supervisor: docent Galizgra A.

Ключові слова: Студенти, фізична підготовленість.

Keywords: Students, physical preparedness.

У ХХІ столітті фізична культура і спорт розглядаються як важливий засіб зміцнення здоров'я, незамінний чинник фізичного, етичного, духовного і інтелектуального розвитку особи.

„Фізичне виховання” суттєво відрізняється від інших навчальних дисциплін. За умов оптимізації рухової активності студентів, підвищення життєвого тону, зміцнення здоров'я, фізичне виховання сприяє більш якісному засвоєнню теоретичного та практичного матеріалу з інших навчальних дисциплін. Воно забезпечує різнобічну фізичну підготовку, підвищує рівень знань про власний організм і умови його раціонального функціонування, закладає основи більш високої працездатності та професійної придатності. Але невизначеність щодо місця і значення дисципліни у нових стандартах освіти створює труднощі в розробці навчальних планів і робочих програм, оцінюванні знань, умінь та навичок, перевірці рівня фізичної підготовленості студентів. При традиційній системі фізичного виховання контроль знань студентів дозволяє провести оцінку досягнутих юнаками та дівчатами результатів навчання лише частково та не завжди об'єктивно, що призводить до зниження мотивації студентської молоді до фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності. Тому, перед системою вищої освіти постає проблема діагностування рівня знань студентів і своєчасної корекції під час їх засвоєння, а також підвищення об'єктивізації та індивідуалізації контролю результатів навчання. Запропонована модель дає змогу відслідковувати динаміку показників фізичної підготовленості, соматичного здоров'я та фізичного розвитку студентів. Запропоновані тести та проби досить інформативні та прості у використанні. Тому, набуті уміння та навички проведення моніторингу власного фізичного розвитку та фізичної підготовленості можуть бути використані самостійно під час зимових та літніх канікул, на старших курсах, де навчальними планами заняття з фізичного виховання не передбачені, а також упродовж усього свого свідомого життя.

Фізична підготовленість це результат фізичної підготовки, досягнутий при виконанні рухових дій, необхідних для освоєння або виконання людиною професійної або спортивної діяльності. Формування в студентів позитивної мотивації до фізичної активності може служити однією з головних умов, що безпосередньо впливають на ефективність організації навчального процесу зі спортивних дисциплін в учбових закладах.

УДК 796.37.037

Черепюк І. – ст. гр. СІ-21

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

СИЛОВА ПІДГОТОВКА У ФІЗИЧНОМУ ВИХОВАННІ СТУДЕНТІВ

Науковий керівник: ст. викладач Вальчак Н.В.

Cherepyuk I.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

STRENGTH TRAINING IN PHYSICAL EDUCATION IN THE STUDENTS

Supervisor: Valchak N.

Ключові слова: силова підготовка, фізичне виховання

Keywords: strength training, physical education

Актуальність. Фізична культура покликана сприяти формуванню таких загальнолюдських цінностей, як фізичне, психічне та соціальне благополуччя, підвищенню життєвих ресурсів людини, до числа найважливіших з яких відноситься здоров'я.

Виклад основного матеріалу. Фізичне виховання студентів спрямоване на вдосконалення видів рухової активності, що визначають значний інтерес і мотивацію включеності студентів в організовану фізкультурно - спортивну діяльність.

Одним з таких видів діяльності, які мають величезну популярність і викликають інтерес у студентському середовищі, є заняття силової спрямованості.

Даний вид діяльності привертає особливу увагу у зв'язку з вираженням бажанням студентів зміцнити мускулатуру, мати гарну фігуру, підвищити в цілому життєвий тонус організму. Розвиток сили і формування атлетичної статури є провідним мотивом занять.

Багаторічні спостереження і аналіз державних програмних документів з фізичного виховання студентів показують, що в навчальних програмах вузів немає обов'язкового залікового тесту у вигляді вправи з обтяженням. Відсутність у фізкультурних заняттях вправ з обтяженнями не дозволяє розвивати силу м'язів спини.

Висновок. Можливість підвищити силу до необхідного рівня дає силове тренування, регулярно здійснювана на академічних і самостійних заняттях. Силове тренування - це метод загальнорозвиваючого тренування здорової фізичної форми, при якій використовуються обтяжіння. Вправи з обтяжіннями (гіри, гантелі, штанги, багатофункціональні тренажери та ін.) дають можливість розвинути силу, отримати оздоровчий ефект при мінімальній витраті часу і коштів. Вони прості і доступні кожному. Дуже важливо займатися силовими вправами в студентському віці, так як максимальну віддачу дають силові тренування на кінець статевого дозрівання в 16-20 років. Силові вправи формують в цей час не тільки мускулатуру, але і скелет. Ширше стають грудна клітка і плечі, товщі кістки, міцніші суглоби і зв'язки. Сила і здоров'я розширюють можливості студентів для продуктивного розумової праці та успішного навчання у вузі. Силова підготовка забезпечує високий рівень підготовленості студентів який необхідний для всебічного розвитку організму.

УДК 621.

Шульгай Т. – ст. гр. ОТ-115

Технічний коледж Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя

ХРЕСНА ДОРОГА ІВАНА ГНАТЮКА

Науковий керівник: спеціаліст вищої категорії Літвінюк О. В.

Shulgai T.

Technical College Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

WAY OF THE CROSS IVAN GNATIUK

Supervisor: higher category specialist, teacher-methodist Litvinyk O. V.

Ключові слова: життя Івана Гнатюка.

Keywords: life Ivan Ghatiuk.

Український письменник, Іван Гнатюк народився 27 липня 1929р. в селі Дзвиняча Кременецького повіту Волинського Воєводства (нині Збараського району Тернопільської області). Після закінчення 5-річної сільської школи вступив до [Кременецького педагогічного училища](#), але на початку другого курсу навчання був раптово заарештований органами КДБ. По дорозі до в'язниці він утік і невдовзі подав документи в [Бродівське педагогічне училище](#), що на Львівщині. [27 грудня 1948р.](#) його знову було заарештовано за участь у національно-визвольній боротьбі проти німецьких та московських завойовників і після чотиримісячного слідства засуджено за зв'язок з [Організацією українських націоналістів](#) на 25 років неволі з відбуванням покарання в спецтаборах так званого "[Берлагу](#)" на [Колімі](#). Першим концтабором стала Аркагала.

Маючи непокірну вдачу, Іван Гнатюк не міг довго протриматися на одному місці: табірна адміністрація намагалася чимскоріш позбутися такого в'язня. За сім років, які прожив на Колімі, встиг побувати у багатьох концтаборах: в [Аляскітово](#), [Дебіні](#), на Холодному, Дніпропетровському, імені Белова та імені Матросова, з якого 6 лютого [1956](#) року (після смерті Сталіна) він був звільнений через незадовільний стан здоров'я. Повернувшись на Україну, перебував під постійним наглядом відповідних спецслужб і багато років боровся з тяжкою недугою. Перебуваючи два роки в теплих, але не сприятливих для хворих на сухоти південних степах, зазнав злиднів та морального пригнічення, що в майбутньому значно відобразилося на стані його здоров'я.

Побачивши нездоровий стан політв'язня, підтверджей головним лікарем Миколаївської обласної тублікарні, органи Державної безпеки дозволили йому повернутися з дружиною та двома малими дітьми до [Борислава](#), що на Львівщині.

Іван Гнатюк у своїх поезіях описував страшну тоталітарну систему, яка нищила все і всіх хто тільки стояв на її шляху. Головними героями стали борці за справедливість, незалежність, честь і волю. Письменник описує внутрішній світ людей, які зазнали тортур в ті часи, але зуміли гідно відстояти українську націю та довести всьому світові, що український народ сильний, мужній та духовно незламний.

5 травня 2000 року письменник, громадський діяч, патріот Іван Гнатюк став лауреатом Національної премії імені Тараса Шевченка за книгу споминів "Стежки-дороги".

УДК [37.013.42:37.017]-058.862

Токарська В. –ст. гр. Мз – 72

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИХОВНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ-СИРОТАМИ ТА ДІТЬМИ ПОЗБАВЛЕНИМИ БАТЬКІВСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ

Науковий керівник: к.п.н., доктор Лякішева А.В.

Токарська В.

Eastern European National University Ukrainian

ASPETTI SOCIALI E PEDAGOGICI DI LAVORO EDUCATIVO CON I BAMBINI ORFANI E PRIVI DI CURE

Supervisor: Liakisheva A.V.

Ключові слова: сирітство, готовність до самостійного життя, аспекти виховної роботи.

Keywords: orphans, readiness for independent living, aspects of educational work..

Зміни, що вже тривалий час відбуваються в політичній, соціальній та економічній сферах життя українського суспільства, мають глибокий вплив на життя і становище усіх верств населення та є причиною загострення низки складних соціальних проблем, зокрема у сфері виховання дітей та молоді.

Сирітство — це соціальне явище, обумовлене наявністю в суспільстві дітей, батьки яких померли, а також дітей, які залишилися без піклування батьків в результаті позбавлення останніх батьківських прав або визнання їх в установленому порядку недієздатними, зниклими безвісти.

Специфічні умови виховання та розвитку вихованців інтернатних закладів, їх попередній соціальний досвід суттєво впливають на формування особистості молодої людини

Підготовка дитини-сироти та дитини, яка позбавлена батьківського піклування, до життя у суспільстві — це довготривалий, безперервний соціально-педагогічний процес залучення її у систему складних соціальних взаємовідносин. В умовах інтернатної установи соціально-педагогічна робота з дітьми-сиротами є складовою частиною для соціально-педагогічної системи навчально-виховного закладу. Це професійна діяльність, що спрямована на гармонізацію і гуманізацію відносин особистості з суспільством через педагогізацію середовища дитини.

Реалізація змісту соціально-педагогічної роботи здійснюється шляхом виховної, навчальної, просвітницької та консультативної діяльності. Методика виховної роботи впливає із загальної теорії виховання як системи наукових знань таких взаємозв'язків дитини із суспільством, що забезпечують про закономірності формування особистості; зміст її-у побудові таких взаємозв'язків дитини із суспільством, що забезпечують формування її життєвого досвіду та залучення до системи соціальних взаємин.

Виховний вид діяльності соціально-педагогічної роботи визначає специфіку і має велике значення у підготовці дитини до постійного самовиховання, самовдосконалення протягом усього життя.

Отже, основними напрямками діяльності соціального педагога в школі-інтернаті для дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, стають: створення умов, які б забезпечили їм повноцінну участь у всіх сферах соціальних відносин; формування соціальних умінь; допомога в особистісному та професійному самовизначенні; підготовка вихованців до самостійного життя.

Підготовка до життя може стати успішною за наявності об'єктивних обставин і за умови спеціально організованого цілеспрямованого виховання й навчання.

УДК 294.3 (515)

Usatenko A. - gr. BEM

Kyiv national university of technologies and design

TIBETAN BUDDHISM

Supervisor: associate professor Dovgopol H.

Keywords: Tibetan Buddhism, spiritual, Vajrayana

Tibetan Buddhism, the teaching of the Buddha as practiced and taught in Tibet, is at last becoming known to the world. Buddhism is a tolerant religion that places emphasis on practical methods for cultivating spiritual awareness and on the importance of finding the truth for oneself. It treasures loving-kindness, compassion, equanimity, clarity of mind, and wisdom. Its hope is to alleviate suffering and to create healing and transformation so that all beings may experience the highest peace (nirvana). Followers of the Buddha entrust their spiritual growth and well-being to 1) the Buddha as the perfect teacher, 2) his teaching (the Dharma) as the holy path to awakening, and 3) the lamas, tulkus, and the ordained (the Sangha). These three objects of refuge are collectively revered in Buddhism as the "Three Jewels," and are the basis for Buddhist spiritual commitment.

Because of Tibet's secluded location, the Buddhist tradition developed there for fourteen centuries in relative isolation, unknown or misunderstood by the outside world. A turning point came in the late 1950s, when the Communist Chinese takeover precipitated the migration of Tibetan teachers to India. Since then Tibetan Buddhist teachers have traveled further abroad and have established teaching centers that are now flourishing in Japan, Southeast Asia, Australia, Europe, and North and South America. For the first time in history, people from all over the world are able to learn directly from authentic sources about how Tibetan Buddhism was practiced in Tibet. The Tibetan migration has found a particularly receptive audience in the United States – which is, after all, a country of immigrants.

The historical Buddha (named Siddhartha at birth and commonly known as Shakyamuni Buddha) lived in northern India approximately five centuries before Christ. He was a prince who renounced a privileged royal life in order to search for ultimate peace and the highest good. He realized the highest level of enlightenment at the age of thirty-five. Through arduous practices, concentrated meditation, and deep reflection he became a fully awakened being – a Buddha. He then taught the path of spiritual liberation to numerous disciples for over forty years, until his passing at the age of eighty. Afterward the communities of monks and nuns that he founded dedicated themselves to preserving and upholding his teachings, thereby laying the foundations for what has become known as Buddhism.

The term "Buddha" means an "awakened" or "enlightened" one who has discovered true wisdom and attained nirvana (the cessation of desire) in this world. It is a descriptive title given to all fully enlightened beings, rather than being the exclusive name of a single

individual. There have been Buddhas in the past (for example Kashyapa, Dipangkara, or Shakyamuni – the historical Buddha), and other Buddhas are expected in the future.

In practice Tibetan Buddhism draws upon the teachings, meditation techniques, and ordination vows of the Theravada, and the philosophy and cosmology of Mahayana. But it was in Tibet that many of the Vajrayana teachings were preserved, and most of the distinctive qualities of Tibetan Buddhism can be found in its Vajrayana heritage.

The Vajrayana path largely follows the Mahayana philosophical teachings, but there are some variations in attitude. Whereas Mahayana seeks to destroy the poisons of craving, aggression, and ignorance, Vajrayana places an emphasis on transmuting them directly into wisdom. This is based in the Tibetan Buddhist belief that the mundane world (samsara) is inseparable from enlightenment.

Tibetan Buddhism is distinguished by its many methods and techniques of spiritual development and for its great acceleration of the spiritual journey. Theoretically, the path of the Mahayana practitioner takes three incalculable eons to reach full awakening; by contrast, the path of the Vajrayana practitioner can be as short as one lifetime. In order to accelerate the process of enlightenment, Vajrayana uses advanced yoga techniques in combination with elaborate meditations. The meditations incorporate visualizations of personified archetypes of enlightenment, frequently referred to as “meditational deities.”

УДК 53.1

Мамедова Е. – ст.гр. XI-11, Шинкар І. – ст. гр. ХЕ-11

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ІВАН ПУЛЮЙ: ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Науковий керівник: к.і.н., доцент Рокіцький О.М.

Mamedova E., Shynkar I.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

IVAN PULUJ: PUBLIC-POLITICAL ACTIVITY

Supervisor: Rokitskyi O.M.

Ключові слова: громадсько-політична діяльність

Keywords: public-political activity

Для українців велич постаті Івана Пулюя полягає не лише у його науковому таланті та здобутках в галузі науки і техніки, але й у його глибокому патріотизмі, великій праці на ниві духовного і національного відродження українського народу. Починаючи від організації гімназійних громад у Тернополі, студентського товариства «Обнова» у Відні, утвердження української мови в релігійній літературі і завершуючи громадсько-політичною діяльністю в зрілому віці – все його життя було присвячене науці та українському духовному і національному відродженню.

Разом з Пантелеймоном Кулішем та Іваном Нечуй-Левицьким Іван Пулюй зробив перший повний переклад українською мовою Біблії, що побачили світ у 1903 р. завдяки співпраці з Британським біблійним товариством. Цей переклад довгий час був одним із кращих і слугував для подальших перекладів, здійснених іншими авторами. Переклад витримав десятки перевидань, що розходилися як в Галичині, так і на Східній Україні, куди переправлявся нелегально.

Національна патріотична діяльність Пулюя відображена у десятках статей та публікацій. В них автор обстоює права і свободи українців по обидва боки Збруча, при цьому звертається до найвищих посадових осіб як Австро-Угорщини, так і Росії. Дуже багато зусиль і часу вчений присвятив боротьбі за відкриття Українського університету у Львові, за право користуватися рідною мовою в межах обох імперій. З вибухом Першої світової війни його виступи набули більш вираженого політичного спрямування.

Так у статті «Україна та її міжнародне значення» автор висловив свіже, оригінальне бачення регіонального та глобального геополітичного положення України, його впливу на стабілізацію політичної обстановки у Східній та Центрально-Східній Європі. Звертаючись до німецькомовного читача, вчений зауважує, що прагнення українців цілком узгоджується зі стратегічними інтересами європейських народів. «В Європі не буде миру до того часу, поки існує російська могутність... Вільна Україна означає бастион, безпеку середньоєвропейських держав, тому її визволення лежить не тільки в інтересі цих держав, але й цілої Європи». З позиції сьогодення можемо судити про глибину і далекоглядність суджень автора.

УДК 629.33:621.791.1

Серкін І. – ст. гр. МЗ-41

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ ОСОБОВОГО СКЛАДУ ДЕРЖАВНОЇ ПОЖЕЖНОЇ ОХОРОНИ

Науковий керівник: канд. техн. наук, доцент Окіпний І.Б.

Syerkin I.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

RIGHTS AND RESPONSIBILITIES OF PERSONNEL OF THE STATE FIRE PROTECTION

Supervisor: Okipnyi I.

Ключові слова: пожежна охорона, особовий склад.

Keywords: fire protection, personnel.

Особовий склад державної пожежної охорони під час виконання покладених на них обов'язків керується Кодексом цивільного захисту України, а також іншими нормативно-правовими актами про пожежну безпеку та підпорядковується з питань пожежної безпеки та гасіння пожеж тільки своїм безпосереднім і прямим керівникам.

Ніхто інший, за винятком уповноважених посадових осіб, немає права втручатися в діяльність особового складу державної пожежної охорони під час виконання ним обов'язків з питань пожежної безпеки. Ніхто немає права покладати на особовий склад державної пожежної охорони виконання завдань, не передбачених цим Кодексом та іншими нормативно-правовими актами.

Вимоги з питань пожежної безпеки посадових осіб керівного складу державної пожежної охорони, що встановлені цим Кодексом та іншими нормативно-правовими актами з питань пожежної безпеки є обов'язковими до виконання всіма посадовими особами органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, підприємцями та громадянами.

Посадові особи державної пожежної охорони зобов'язані: використовувати у межах своєї компетенції, надані їм повноваження щодо запобігання та припинення правопорушень з питань пожежної безпеки, а також сили та засоби при гасінні пожеж і рятуванні людей; брати участь у здійсненні технічної політики щодо удосконалення та впровадження техніки, систем та засобів протипожежного захисту, форм і методів профілактики пожеж; сприяти самосвідомості та ініціативі громадян з питань забезпечення пожежної безпеки; зберігати в таємниці державну та комерційну інформацію, що стає їм відомою у зв'язку з виконанням службових обов'язків.

Особи рядового та керівного складу служби цивільного захисту, які належать до державної пожежної охорони при виявленні пожежі у позаслужбовий час зобов'язані повідомити про неї підрозділ пожежної охорони і до її прибуття взяти на себе керівництво гасінням пожежі та рятуванням людей, організувати надання першої медичної допомоги потерпілим.

За неналежне виконання покладених обов'язків особовий склад державної пожежної охорони несе відповідальність у порядку, встановленому законодавством.

УДК 629.33:621.791.1

Дячун І. – ст. гр. ХКМ-51

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

СТРУКТУРА ДЕРЖАВНОГО НАГЛЯДУ ЗА ОХОРОНОЮ ПРАЦІ

Науковий керівник: канд. техн. наук, доцент Окіпний І.Б.

Dyachun I.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

STRUCTURE OF THE STATE SURVEY LABOR PROTECTION

Supervisor: Okipnyi I.

Ключові слова: охорона праці, нагляд.

Keywords: labor protection, survey.

Відповідно до Закону України “Про охорону праці” спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з нагляду за охороною праці у діючій структурі уряду є Державна служба гірничого нагляду та промислової безпеки України (Держгірпромнагляд України). Саме на неї покладено організацію державного нагляду за охороною праці в Україні.

Держгірпромнагляд здійснює свої повноваження безпосередньо та через утворенні в установленому порядку структурні підрозділи: управління і відділи центрального апарату Комітету, територіальні управління та державні інспекції, на які покладено функції державного нагляду за охороною праці в Україні.

Держгірпромнагляд України очолює Голова, якого призначає на посаду за поданням Прем'єр-міністра України, внесеним на підставі пропозицій Міністра, та звільняє з посади Президент України.

Для погодженого вирішення питань, що належать до компетенції Держгірпромнагляду України, обговорення найважливіших напрямів її діяльності утворюється колегія у складі Голови Держгірпромнагляду України (голова колегії), його першого заступника та заступника за посадою, визначених Міністром, посадових осіб МНС України. У разі потреби до складу колегії можуть входити керівники структурних підрозділів Держгірпромнагляду України, а також у встановленому порядку інші особи.

Рішення колегії вводяться в дію наказами Держгірпромнагляду України. Для розгляду пропозицій щодо основних напрямів діяльності Держгірпромнагляду України, обговорення найважливіших проблем та інших питань Держгірпромнагляд України може утворювати науково-технічну раду, постійні або тимчасові консультативні, дорадчі та інші допоміжні органи.

Рішення про утворення чи ліквідацію колегії, постійних або тимчасових консультативних, дорадчих та інших допоміжних органів, їх кількісний і персональний склад, положення про них затверджуються Головою Держгірпромнагляду України.

Основними робочими органами Держгірпромнагляду є територіальні управління та державні інспекції охорони праці.

УДК 621.326

Рокош М. – ст. гр. СН-41

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ОСНОВНІ РЕСУРСИ І ФАКТОРИ ЕФЕКТИВНОСТІ ПОЛІТИЧНОЇ ВЛАДИ

Науковий керівник: к.ф.н., професор Ніконенко В.М.

Rokosh M.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

MAJOR RESOURCE AND FEATURES OF THE EFFICIENT POLITICAL POWER

Supervisor: Nikonenko V.M., Ph.D(Philosophy)

Важливою і необхідною умовою формування громадянського суспільства є наявність ефективної політичної влади. Головним компонентом цієї ефективності є ступінь досягнення цілей, результативність. Величину коефіцієнта ефективності можна, за такого підходу, встановити за формулою:

$$E \text{ (ефективність політичної влади)} = \frac{P. P. \text{ (реалізовані рішення)}}{P. P. \text{ (прийняті рішення)}}$$

Звичайно, критерієм ефективності є також ступінь економічності та раціональності використання ресурсів, які включають всі фактори, що прямо чи опосередковано впливають на силу політичної влади.

В сучасному арсеналі політичної влади існує цілий комплекс ресурсів і факторів, використовуючи які суб'єкти політики можуть істотно підвищити ефективність своєї діяльності

Надзвичайно велике значення має легітимність, яка означає визнаний характер влади. Більшість аналітиків вважає, що легітимність політичної влади досягається тоді, коли вона узгоджується з уявленнями людей про справедливість і відповідає їхнім прагненням.

Особливе місце займають економічні ресурси влади, які в кінцевому рахунку детермінують зміст і форми реалізації політичних рішень центрами політичної влади.

Серед соціальних ресурсів влади важливу роль відіграє консенсус різних верств суспільства щодо базових цінностей і вимог. Правові ресурси влади формують дієвий механізм законодавчо-нормативного забезпечення реалізації рішень владних структур.

Специфікою сучасного етапу розвитку цивілізації є наявність чітко вираженої тенденції до зростання ролі інформаційних ресурсів влади. Не втрачають свого значення і силові ресурси влади, які навіть в умовах розвиненої демократії бувають необхідні для забезпечення виконання наказів і директив.

Важливим фактором влади є її авторитет, який забезпечує вплив на людей не силою репресивних акцій, а завдяки повазі і довірі до суб'єктів влади, завдяки її привабливим якостям і заслугам.

Велике значення має професіоналізм осіб, які працюють в органах влади, оскільки лише люди з належним професійно-кваліфікаційним рівнем в змозі забезпечити ефективне функціонування цих органів.

Часто, на жаль, владні ресурси доповнюються суб'єктами політики формуванням «образу ворога»(внутрішнього чи зовнішнього, справжнього чи уявного).

УДК 621.326

Малаховський О.– ст. гр. СН-21

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

СОЦІАЛЬНЕ ТА БІОЛОГІЧНЕ В ЖИТТІ ЛЮДИНИ

Науковий керівник: к.ф.н., професор Ніконенко В.М.

Malakhovsky O.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

SOCIAL AND BIOLOGICAL ASPECTS OF HUMAN LIFE

Supervisor: Nikonenko V.M., Ph.D(Philosophy)

Серед важливих проблем, які одвічно хвилювали мислителів всіх часів і народів, особливе місце займає проблема співвідношення соціологічного і соціального. Тривалий час це питання вирішувалось однією чи іншою: або абсолютизувалась роль соціального, духовного компоненту і ігнорувалась роль природно-біологічного компоненту, або ж, навпаки, в абсолют зводився фактор біологічний та ігнорувалась соціальний компонент. Проте ще геніальний філософ античності Арістотель вказував на наявність в людині як тваринних (біологічних) засад, так і засад соціальних (духовних). Оскільки кожна людина в тій чи іншій мірі є включеною в систему різних суспільних відносин, то вона, звичайно, є істотою соціальною. Разом з тим людина є частиною природи, тобто істотою біологічною.

В процесі вивчення співвідношення біологічного і соціального в людині поступово сформувались дві основні концепції, що характеризуються протилежним підходом до розглядуваної проблеми. Прибічники одного підходу, який прийнято називати біологізаторським або натуралістичним, віддають пріоритет (перевагу) природним, біологічним засадам в людині. Інший підхід називають соціологізаторським, а його прибічники розглядають людину лише пасивним породженням суспільних відносин, відображенням тих умов, в яких живе людина.

Людина не існує поза суспільством, проте їй немає і без сукупності особливих роду природно-біологічних якостей. Вона підпорядкована як законам живої природи, так і суспільним законам, законам власної цінності. Виділившись із природи, людина несе в собі всі притаманні їй ознаки, які не вичерпуються природними. Людське реалізується і через соціальне, і через біологічне, які співіснують в органічній єдності.

Але саме все це ігнорують представники соціологізаторського підходу. Все те, що стосується біології людини, природних передумов її існування, різноманітних проявів людської індивідуальності, сприймається прибічниками соціологізаторських концепцій як щось другорядне. В результаті цього має місце зростання смертності населення і скорочення середньої тривалості життя, ігнорування запитів медицини, екології, інших секторів соціальної сфери, які впливають на генофонд нації. На жаль, і після здобуття Україною державної незалежності істотних зрушень на користь поліпшення життєвого рівня людини, формування необхідних умов для відтворення біологічного потенціалу переважної більшості населення не відбулося.

Ряд вчених з тривогою заявляють, що по багатьох параметрах можливості адаптації людського організму вичерпуються. При цьому маються на увазі не тільки фізичні, але й психологічні фактори, що пов'язані із забрудненням довкілля, середовища, в якому живе людина. Ніколи ще середовище проживання людини не було так насичене іонізуючими випромінюваннями і забруднене хімічними речовинами, шкідливими як для нинішнього людства, так і небезпечними для її майбутніх поколінь, оскільки в результаті активізації мутаційних процесів і зростання його негативного впливу на спадковість людини. Зневажливе ставлення до біології людини створює загрозу для самого існування людства і ніякі соціальні проекти та цілі не можуть це компенсувати.

З М І С Т

Секція:

Економіка, менеджмент, фінанси

	ст.
Дужак О. СИСТЕМА ПЛАНУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ТЕХНІЧНОГО РОЗВИТКУ ЕНЕРГЕТИЧНОГО ПІДПРИЄМСТВА	3
Кучабська О. АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ: ПОТРЕБА І НЕОБХІДНІСТЬ	5
Рабада С. ПОНЯТТЯ «МЕТОДОЛОГІЯ» ТА ЙОГО СТРУКТУРА	6
Лібусь Т. ЕКОЛОГІЧНИЙ МОНІТОРИНГ ЯК ЕЛЕМЕНТ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ	7
Лібусь Т. ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РИНКУ ВІТЧИЗНЯНОГО ПИВОВАРІННЯ	8
Гакало О. СУТНІСТЬ КОМПЛЕКСУ МАРКЕТИНГОВИХ КОМУНІКАЦІЙ ТА ЙОГО РОЛЬ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ	10
Казьмірук В. КОНКУРЕНТНА СТРАТЕГІЯ: СУТНІСТЬ ТА ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ	11
Патеев О. ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА	12
Ребенюк В. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЗБУТОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	13
Пашко І. ВРАХУВАННЯ ФРАКТАЛІВ ПРОСТОРУ ТА ЧАСУ ПРИ СКЛАДАННІ ПОХІДНОГО БАЛАНСОВОГО ЗВІТУ	14
Шведа Н., Любінський М. УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ В ОРГАНІЗАЦІЇ	15
Віятик І., Мельник Л. ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ЛОГІСТИКИ В СУЧАСНОМУ РИНКОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ	16
Віятик І. ВАЖЛИВІСТЬ ПРОБЛЕМИ МОТИВАЦІЇ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВІ	18

Зелена А. ВАЖЛИВІСТЬ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ КРАЇНИ ТА ПІДПРИЄМСТВА	20
Антонів Є. МОДЕЛЬ СУЧАСНОГО МЕНЕДЖЕРА	22
Антонів Є. АКТУАЛЬНІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ ЛОГІСТИЧНИХ СИСТЕМ У ВИРОБНИЧО-ГОСПОДАРСЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ	24
Антонів Є. ВИКОРИСТАННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ ІНТЕРНЕТУ У ПІДПРИЄМНИЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	26
Бабюк А. ВАЛЮТНА КРИЗА ЧИ ДОЛАРОВА ЛИХОМАНКА?	28
Бакса Х., Романів Н. ІННОВАЦІЙНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ РИНКУ ЛОГІСТИЧНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ	30
Бакса Х. ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПІДВИЩЕННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ ПРАЦІ	32
Баландюк В. ВИКОРИСТАННЯ SWOT – АНАЛІЗУ В ПРОЦЕСІ РОЗРОБКИ МАРКЕТИНГОВОЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА	34
Босюк М. ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ	35
Brynza A. WORLD TRANSPORT SERVICES	36
Будзінська М. ВПЛИВ ФАКТОРІВ СЕРЕДОВИЩА НА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА	37
Vaschenko A. THE FORMATION PARTICULARITIES OF UKRAINE MODERN INTERNATIONAL ECONOMIC POLICY	38
Ващишин О. СУТЬ ПОДАТКІВ, ЇХ ФУНКЦІЇ ТА ЕЛЕМЕНТИ	39
Voynalovich T. WHAT IS A PR-MANAGER?	40
Гнатишин Р. ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ	41

Вовк Б. СЕРЕДНЬОЗВАЖЕНА ВАРТІСТЬ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА: ПІДХОДИ ТА ОСОБЛИВОСТІ РОЗРАХУНКУ	43
Вовк Б. ДІАГНОСТУВАННЯ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА	45
Голод М. ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО КЛАСИФІКАЦІЇ ФІНАНСОВИХ СТРАТЕГІЙ ПІДПРИЄМСТВ	47
Гуменюк І. КОМПЛЕКС ПРОСУВАННЯ: ПОНЯТТЯ, СУТЬ, СКЛАДОВІ	49
Дзодз І. УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА	50
Вітенько Д. ФІНАНСИ ТА ЇХНІ ВИДИ	52
Дюк В. ЗНАЧЕННЯ ІНСТРУМЕНТІВ ФІНАНСОВОГО УПРАВЛІННЯ В ІННОВАЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	54
Жижін О. СУСПІЛЬНЕ ВИРОБНИЦТВО ТА ЙОГО ОСНОВНІ ФАКТОРИ	55
Заблоцький Т. ДИНАМІКА НЕЩАСНИХ ВИПАДКІВ НА ВИРОБНИЧИХ ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ	56
Ірха О. ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ УКРАЇНИ	57
Ісаєва М. РОЛЬ МОТИВАЦІЇ ПРАЦІ В СУЧАСНОМУ МЕНЕДЖМЕНТІ ПІДПРИЄМСТВА	59
Флисак Л. ІСТОРІЯ ВИНИКНЕННЯ ПЛАТІЖНИХ КАРТОК	61
Рожко А. ОЦІНКА ПРИВАБЛИВОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРОЕКТУ ЗА УМОВ НЕЧІТКИХ ВИХІДНИХ ДАНИХ	62
Колісник І. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ ПЛАТІЖНОГО БАЛАНСУ УКРАЇНИ	65
Кучабська О. КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ АВТОСЕРВІСУ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПІДВИЩЕННЯ	67

Лендирук П. ОСОБЛИВОСТІ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ	69
Лендирук П. ЕФЕКТИВНІСТЬ АНТИКРИЗОВОГО ФІНАНСОВОГО УПРАВЛІННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ	71
Мединська Л. СУТНІСТЬ КРИЗИ ПІДПРИЄМСТВА ТА ПРИЧИНИ ЇЇ ВИНИКНЕННЯ	72
Мединська Л. ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ – ІНСТРУМЕНТ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ ПІДПРИЄМСТВА	74
Найда Т. ВИНИКНЕННЯ, СУТЬ ТА ФУНКЦІЇ РИНКУ	76
Олексій М. ОСОБЛИВОСТІ СТРАТЕГІЧНОГО ФІНАНСОВОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ	77
Поправська В. УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ НА ПІДПРИЄМСТВАХ	78
Різник Е. ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНОГО СТАНУ ТЕПЛОМЕРЕЖ В УКРАЇНІ	80
Різник Е. ДОСЛІДЖЕННЯ СТРУКТУРИ ФІНАНСОВОЇ ПІДТРИМКИ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ В УКРАЇНІ	82
Семенченко Ю. ВАЖЛИВІСТЬ РОЗРОБКИ БІЗНЕС-ПЛАНУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ	84
Синейко М. ФІНАНСОВА СТРАТЕГІЯ ТА ЇЇ ГОЛОВНІ МЕТОДИ	86
Синейко М. АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ПІДХОДІВ ДЛЯ ОЦІНЮВАННЯ ВАРТОСТІ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ	87
Снігур А. ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ В СИСТЕМІ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА	89
Пліс М. ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ У СИСТЕМІ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ	90

Мазур О. УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ПОГІРШЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО СТАНУ ТА ЗАГРОЗИ БАНКРУТСТВА	92
Качур І. ПРОБЛЕМА РОЗРАХУНКУ ЦІНИ ЛІЦЕНЗІЇ У ГАЛУЗІ КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЇ ОБ'ЄКТІВ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ	94
Гевко О. ВИРОБЛЕННЯ ПОЛІТИКИ ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ У ТЕРНОПІЛЬСЬКУ ОБЛАСТЬ	96
Тирчик Ю. РОЛЬ І МІСЦЕ ВИРОБНИЧОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ	98
Тирчик Ю. АКТУАЛЬНІСТЬ КОНТРОЛІНГУ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ ПІДПРИЄМСТВ	99
Олійник.Л. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБЛІКУ ДОХОДІВ І ВИТРАТ	100
Бойко О. РОЗРОБКА СИСТЕМИ НАДАННЯ ПОСЛУГ	101
Голубович Ю. ВАЖЛИВІСТЬ МАРКЕТИНГОВОГО АУДИТУ	102
Хрущ У., Коваль Б. ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА В УМОВАХ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА ПІДПРИЄМСТВА	103
Черній І. ФІНАНСОВА ГРАМОТНІСТЬ ЯК СПОСІБ ВІДНОВЛЕННЯ ДОВІРИ ДО БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ	104
Шкорупа І. ЯК ПОДОЛАТИ КРИЗУ В УМОВАХ УПРАВЛІННЯ?	106
Яремчук Ю. ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНОГО СТАНУ АВТОМОБІЛЬНИХ ПАСАЖИРСЬКИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ В УКРАЇНІ	107
Шестерняк В. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ТЕОРІЇ ГРОШЕЙ М. ФРІДМЕНА ТА ДЖ. М. КЕЙНСА	109
Романюк О. ПЛАНУВАННЯ ЧАСУ КЕРІВНИКІВ	110

Секція:

Гуманітарні науки

Міщак А. ПОЛІМЕРНІ СОНЯЧНІ БАТАРЕЇ	112
Мутнык О. 24OPTION AS AN ONLINE BINARY OPTION TRADING PLATFORM	113
Беляєва В. ФУНКЦІОНУВАННЯ КОЛЬОРИСТИЧНИХ ЕПІТЕТІВ У ТВОРАХ БРАТІВ КАПРАНОВИХ	114
Radchuk M. VIRTUAL REALITY HEAD-MOUNTED DISPLAY OCULUS RIFT	116
Savka O. EVOLUTION OF THE TECHNOLOGY	117
Ястреба В. ПРОБЛЕМА ГОТОВНОСТІ ДО САМОРЕАЛІЗАЦІЇ СТУДЕНТІВ	118
Аманова А. ПРОЦЕС АКТУАЛІЗАЦІЇ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ЛЕКСЕМ У СУЧАСНОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ	119
Антонюк О. ПЛАВАННЯ – ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ФУНКЦІОНАЛЬНОГО СТАНУ ЛЮДИНИ ПРИ ЗМІНІ ПОГОДИ	120
Баб'як Д. ШЕДЕВРИ ЦИВІЛЬНОГО БУДІВНИЦТВА	121
Бедрух Л. АКТИВНА М'ЯЗОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ЛЮДИНИ	122
Білик І. ПРОСВІТНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ М. ГАЛУЩИНСЬКОГО	123
Burkivska V. RELIGIONS IN UKRAINE	124
Богачук Х. ЗАСТОСУВАННЯ ЗАСОБІВ У ФІЗИЧНОМУ ВИХОВАННІ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОЇ МЕДИЧНОЇ ГРУПИ	126
Боднарюк А. ОЛЕНА ТЕЛІГА — БОРЕЦЬ ЗА ВОЛЮ УКРАЇНИ	127
Вальчишин Н. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ВПЛИВУ РІЗНИХ МУЗИЧНИХ ЖАНРІВ НА ЕМОЦІЙНУ СФЕРУ ОСОБИСТОСТІ	128
Войцішук А. ЕТАПИ СТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙСЬКОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ	129

Воронюк Т. СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЛЕКСИКИ КІНОМИСТЕЦТВА	130
Гох Д. ІНДИВІДУАЛЬНІ СТИЛІ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ СТУДЕНТІВ	131
Григоренко А. СЕМАНТИЧНИЙ АНАЛІЗ ТЕРМІНОЛОГІЇ СОЦІАЛЬНО- КОМУНІКАЦІЙНОЇ СФЕРИ	132
Грицай Ю. РОБОТА СТУДЕНТСЬКОГО ФІЗКУЛЬТУРНОГО АКТИВУ ЯК ЗАСІБ ОРГАНІЗАЦІЇ ПОЗАНАВЧАЛЬНОЇ ФІЗКУЛЬТУРНОЇ РОБОТИ У ВНЗ УКРАЇНИ	133
Грицюк С. РОЛЬ РУХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ФІЗИЧНОМУ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ	135
Гурик О. ЕФЕКТИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ, ЇХ ВПЛИВ НА ОРГАНІЗМ ЛЮДИНИ	137
Дмитерко Н. САМОТНІСТЬ ЯК ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФЕНОМЕН	138
Дмитерко Н. ПСИХОЛОГІЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ВСТУПУ В ЦИВІЛЬНИЙ ШЛЮБ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ	139
Жигунов В. УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ ЯК ЗАСІБ ПОКРАЩЕННЯ ЇХНЬОГО ЗДОРОВ'Я	140
Журавльов М. МЕТОДИКА РОЗВИТКУ ПСИХОМОТОРИКИ У СТУДЕНТІВ	141
Закітнюк М. АДАПТАЦІЯ В СПОРТІ	142
Ілів М., Паперовський Б., Бутрин С. КІБЕР ЗЛОЧИННІСТЬ	143
Карпова А. СУФІКСАЦІЯ ЯК ОДИН ІЗ СПОСОБІВ ТВОРЕННЯ МІНЕРАЛОГІЧНИХ НОМЕНІВ	144
Трачук І. УКРАЇНСЬКА ЕКОНОМІЧНА МЕНТАЛЬНІСТЬ	145
Сеник М. ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ТА ЇЇ СОЦІАЛЬНІ НАСЛІДКИ	146

Колесник А. СОЦІАЛЬНІ КОНФЛІКТИ В УКРАЇНІ	147
Кизима Ю. МІЛЕНА РУДНИЦЬКА: ЗАХИСТ УКРАЇНСЬКОГО ШКІЛЬНИЦТВА У ПОЛЬСЬКОМУ ПАРЛАМЕНТІ	148
Метофор О., Кучма В. ГРОМАДЯНСЬКА ПОЗИЦІЯ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ	149
Кобернюк А. СТРУКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ МЕДИЧНИХ ТЕРМІНІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ	151
Корбак О. АКТУАЛЬНІСТЬ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОСТТРАВМАТИЧНОГО СТРЕСОВОГО РОЗЛАДУ	152
Корбак О. ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИХ ПРОЯВІВ ПТСР В УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ	153
Малишівська І. КОНСТИТУЦІЙНА ДОКТРИНА М.ГРУШЕВСЬКОГО	154
Мандич Т. МЕТАФОРА ЯК ЗМІСТОТВОРЧИЙ ЗАСІБ У ЖАНРІ СПОРТИВНОГО КОМЕНТАРЯ	155
Мельник М. САМОКОНТРОЛЬ НА ЗАНЯТТЯХ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ	156
Мельничук Н. НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ	157
Онуфрієва К. СЕМАНТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЛЕКСИКИ НАРОДНОЇ МЕДИЦИНИ	158
Ornatovska V. THE JAVA PROGRAMMING LANGUAGE	159
Осадчук М., Река З. СТУДЕНТСЬКІ ГРОШІ: АНАЛІЗ ДОХОДУ ТА ВИТРАТ	160
Пастернак І. СКЛАДОВІ УСПІШНОСТІ РУХОВОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ	161
Пашко П. СТАВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ ДО ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ	162
Пилипець Г. ОСОБЛИВОСТІ ДИХАЛЬНИХ ПРОБ У ПЛАВЦІВ	163

Попадюк О. ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРНОЇ ПРОГРАМИ "REACTION-TEST" У ТРЕНУВАННІ ПЛАВЦІВ	164
Савіцький А. ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ СПЕЦ. МЕД. ГРУП	165
Стахів М. КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ НА КАФЕДРІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ	166
Сусь С. ЗНАННЯ ТА УМІННЯ ВЕДЕННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ В СТУДЕНТІВ ТНТУ	167
Сольник Н. ВАЄМОДІЯ ВИДІВ ТРАНСПОРТУ: ТЕНДЕНЦІЯ РОЗВИТКУ	168
Тернова Л. СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ЯК ФАКТОР СОЦІАЛІЗАЦІЇ ПІДЛІТКІВ	169
Федорович Р. ЛИСТОПАДОВИЙ ЧИН І ПРОГОЛОШЕННЯ ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ	170
Федчук Т. ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ СПОРТИВНОГО ТРЕНУВАННЯ	171
Хлопик В. ТРЕНУВАННЯ ВЕСТИБУЛЯРНОЇ СТІЙКОСТІ У БАСКЕТБОЛІСТІВ	172
Цанцала Р. РІВЕНЬ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНОСТІ ЯК ЧИННИК МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ ДО ФІЗИЧНОЇ АКТИВНОСТІ В УМОВАХ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ТА У ВІЛЬНИЙ ЧАС	173
Черешук І. СИЛОВА ПІДГОТОВКА У ФІЗИЧНОМУ ВИХОВАННІ СТУДЕНТІВ	174
Шульгай Т. ХРЕСНА ДОРОГА ІВАНА ГНАТЮКА	175
Токарська В. СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИХОВНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ-СИРОТАМИ ТА ДІТЬМИ ПОЗБАВЛЕНИМИ БАТЬКІВСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ	176
Usatenko A. TIBETAN BUDDHISM	177
Мамедова Е., Шинкар І. ІВАН ПУЛЮЙ: ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ	179

Серкін І. ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ ОСОБОВОГО СКЛАДУ ДЕРЖАВНОЇ ПОЖЕЖНОЇ ОХОРОНИ	180
Дячун І. СТРУКТУРА ДЕРЖАВНОГО НАГЛЯДУ ЗА ОХОРОНОЮ ПРАЦІ	181
Рокош М. ОСНОВНІ РЕСУРСИ І ФАКТОРИ ЕФЕКТИВНОСТІ ПОЛІТИЧНОЇ ВЛАДИ	182
Малаховський О. СОЦІАЛЬНЕ ТА БІОЛОГІЧНЕ В ЖИТТІ ЛЮДИНИ	183



Видавництво Тернопільського національного технічного університету ім. І. Пулюя

виготовляє підручники для вузів, методичну літературу, художні видання, надає редакційно-видавничі та поліграфічні послуги з набору тексту, розробки макетів і друку книги чи будь-якої іншої поліграфічної продукції (брошури, плакати, афіші, календарі).

КРІМ ТОГО, ВИДАВНИЦТВО ПРОПОНУЄ ТАКІ ПОСЛУГИ:

- дизайн візитівок, буклетів, вітальних листів;
- професійне вичитування і верстку;
- сканування та копіювання;
- чорно-білий і повноколірний друк.



м. Тернопіль,
вул. Гоголя, 8.
Тел.: 43-02-09.

e-mail: vydavnytstvo@tu.edu.te.ua

Комп'ютерне макетування І.Б.Окіпного

Формат 60×90 Папір ксероксний.
Обл.вид.арк 12,56
Наклад 50 прим. Зам. № 2510

Друк здійснено у видавництві
Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя

вул. Руська, 56, м. Тернопіль, 46001
E-mail: vydavnytstvo@tu.edu.te.ua